Oak Street
UNCLASSIFIED

AL. JIRÁSEK

*

NA DVOŘE VÉVODSKÉM.

RÁJ SVĚTA.

AL. JIRÁSKA

SEBRANÉ SPISY.

DÍL XVII.

NA DVOŘE VÉVODSKÉM. — RÁJ SVĚTA.

PÁTÉ VYDÁNÍ.

VLASTNÍM NÁKLADEM VYDAL J. OTTO V PRAZE.
1918.

NA DVOŘE VÉVODSKÉM.

RÁJ SVĚTA.

DVA HISTORICKÉ OBRAZY.

PÁTÉ VYDÁNÍ.

VLASTNÍM NÁKLADEM VYDAL J. OTTO V PRAZE.
1918.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

TISKEM „UNIE“ V PRAZE.

NA DVOŘE VÉVODSKÉM.

Psáno roku 1876—1877.
(Světozor.)

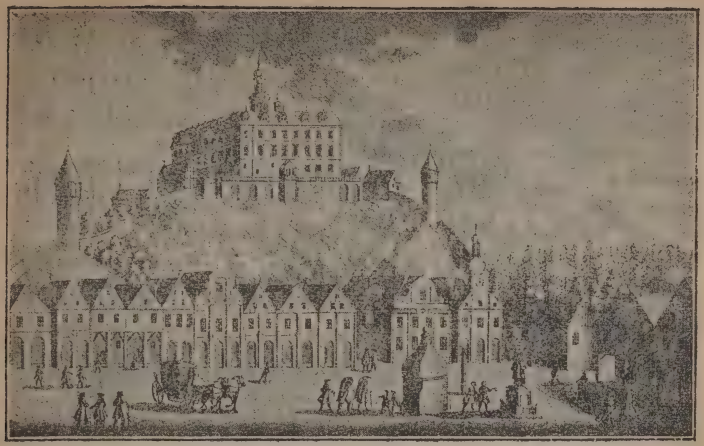

Náchod v osmnáctém století.

I.

Mše tříkrálová.

V jizbě učitele Podhájského bylo pěkně a teploučko. Za okny, na něž třeskutý mráz podivných květů nadýchal, zelenal se čerstvý mech, zdobený rudou jeřabinou a zardělými růžičkami z papíru. V čele, mezi dvěma okny, vinul se od země po bílé stěně kolem zrcadla tmavozelený, bujný břečťan a v pravo ode dveří visel na zdi betlém, který dnes záhy z rána učitel rozmnožil. Nad něj připevnil žlutou hvězdu s dlouhou září, do mechové cestičky, vedoucí k jeslím, zastrčil papírové, pěkně malované tři svaté krále v pestrém rouchu, plném zlata a draho-

kamů malovaných. Bílého krále, zlato obětujícího, k samým jeslím postavil, naposled pak toho „s tou černou bradou“ a za nimi všecko jejich komonstvo s běloušem, hrbatým velbloudem a slonem, jehož široký hřbet zdobila karmasinová pokryvka, stažená zlatým pasem.

Bylať slavnost svatých tří králů a to léta Páně 1799.

Náchodský učitel a zároveň varhaník i regenschori neměl žádného syna, kterému by ten betlém zřídil. Ale on ho stavěl co rok dle dávného obyčeje, tak jako jsa chlapcem činíval, pro milou památku.

Regenschori se dostrojoval. Již trčel mu v týle copánek a již oblékl kabát, ale špatně si uvázal bílý, pěkně vyžehlený šátek kolem krku. Dnes nedělala mu jako jindy jeho polovice umělou kličku, poněvadž měla mnoho práce. Na konec ji přece o přispění požádati musil. Podhájský byl postavy malé, zakulatěné, zdravé, plné tváře s nosem zatuplým a hnědýma, veselýma očima. Suchá jeho manželka, daleko větší, musila se k němu v práci své nahnouti.

„Už jedou! Už jedou!“ notoval si při tom regenschori.

„Tak přece stůj! Naposledy dáš se ještě do tance!“ broukala manželka.

Poslušný muž umlkl, a napínaje krk, hleděl do stropu. Ruce zajely mu do kapes jeho hřebíčkového kabátu, jehož ctihodné šosy až na lýtka mu sahaly. Nedlouho však pohrával si v temnostech kapesních s kulatou tabatěrkou, již jal se přešlapovati a ze zarudlého jeho hrdla ozvalo se polohlasné, basové:

„Už jedou! Už —“

„Ale, Tobiáši, všecky kadrličky tobě pomačkám! Jako malé dítě — tak přece —“

„Ty nevíš — to —“

„Jdi si — to je kříž!“ a oddechnuvši si vzpřímila se ze svého obloukovitého postavení.

„Kdybys, ženuško, věděla! Ani dočkat se nemohu —“ a podíval se ke dveřím, kdež na levo na stěně hodiny visely; jejich závaží bylo chráněno hnědě natřeným, podivně na konci vyřezávaným truhlíkem.

„To dnes bude,“ mluvil dále regenschori, „až Josífek spustí: ‚Už jedou! už —‘ “

„No, však jste ještě nedohráli, ani nedozpívali!“

„Bětuško, když to dnes panem děkanem netrhne a on na kruchtu se neobrátí! Dnes budou všichni zády k oltáři —“ a ústa jeho se špoulila v blahý úsměv, v němž sebevědomí a uspokojení se zračilo.

„Leda, až tam kozla budete dřít!“

„Cože my — kozla? Já — varhany, solo na trouby a Josífek tenor — my —?!“

Zaťukáno na dvéře.

Učitel umlkl. Prve nežli on neb manželka jeho „volno“ oznámiti mohli, otevřely se dvéře a do jizby vkročil mladý muž, vysoké, štíhlé postavy.

Mráz ze síně nadýchal do vytopené, světlé světnice, kdež bylo všecko čisto, oprášeno a jak náleží pěkně rozestaveno, a kotouč páry valil se po vydrhnuté podlaze. Učitel i učitelka udiveně hleděli na cizince. Modrý jeho kabát valně byl obnošený, lehký na takový mráz, jaký venku panoval, a nevalně asi tělo mladíkovo před zimou chránil, ač až po krk mosaznými knoflíky byl upjat. Cizinec měl na nohou jen punčochy a střevíce, na nichž zmrzlý sníh se usadil.

A ta hlava cizincova!

Pěkná, ušlechtilá, ale jak zanedbaná!

Nespořádané vlasy padaly volně do čela a tvář ani neholená! Mladý, vyrážející plnovous zbarvil mráz

na bílo. Nějaký zanedbaný člověk, pobuda, ale ta štíhlá postava a ty mluvné oči!

Nestál tu skroušeně jako prosící, ale vzpřímeně a sebevědomě. Promluvil; jak příjemný hlas, jak hbitá jeho řeč!

Omluvil se, že vytrhuje, neb molestiruje, ale že ho neštěstí omlouvá. Pověděl, že se vrací z Prus, že jej v krčmě na hranicích kladských obrali, a že mu nechali jen housle. Rozepjav kabát, vytáhl staré skřipky v koženém vaku z podkabátí. Dále pověděl, že cestuje do Prahy, kamž je povolán ke knížeti Pignatelli de Belmonti, vévodě z Acerenza, ale že dále nemůže, protože mu peníze došly. Osměluje se tedy panu učiteli tyto housle nabídnouti, prose, aby mu na ně něco zapůjčil. Prodati jich nechce, protože mu jsou příliš mily, ale že je ihned vyplatí, jakmile do Prahy přibude.

Podhájský všecek udivený hleděl na mladého cizince, jenž tak hbitě a výmluvně vypravoval. Mlčky vzav housle, přehlížel je bedlivě, okem znaleckým, a tvář jeho se vyjasnila. Podíval se na ženu, kteráž otázce jeho porozuměla.

„Dobré housle," chválil regenschori, a ladil a přejel pak smyčcem struny, jež jako stříbrné zazvučely.

Oči učitelovy zajiskřily se radostí nad výborným nástrojem. Ale Podhájská nedala se tak snadno strhnouti.

„Kdož ví, odkud je má — takový pobuda. Kdo může mu na slovo věřit?" myslila a hlasitě dodala: „Zahrajte na ně, abychom přece slyšeli —"

Mladík se usmál, a vzav housle do ruky, přejel několikrát struny. Pak omluviv se, že je všecek skřehlý, zahrál. Z volné, vážné předehry přešel v měkké, tichým bolem zvučící adagio; pak se myšlenka víc a

více jasnila, až jakoby mrakem jasný paprslek proskočil, a lichotným, něžným menuettem hra skončena.

„Bravo! — bravo!“ volal nadšeně regenschori. „Bravo! Vy jste umělec! To byl zvuk, to byly přechody! Pojďte, sedněte! Ženuško, přines něco na zub, na ohřátí —“

Podhájská také byla přemožena. Již nevěřila, že ten cizinec jest umělcem, že jej obrali; a nedůvěru zaplašila soustrast. Odešla rychle do kuchyně.

Když prve cizinec hrál, otevřely se tiše dvéře, vedoucí do vedlejšího pokojíčku, a mezi dveřmi objevila se svěží tvářička. Cizinec, usmívaje se a nejsa nijak rozpačit, uklonil se, že by toho žádný kavalír lépe nedovedl, mladé dívce, která zarděvši se, ihned zmizela.

„Má dcera, tak trochu zpěvačka — ale sedněte — tedy takové neštěstí vás stihlo, a kdo, prosím —“

Tu přinesla učitelová konvičku kávy, tehdy mezi lidem ještě málo rozšířené.

Ale byla slavnost tříkrálová —

Cizinec se dal chutě do jídla.

Podhájský měl radost z toho, že mladíkovi tak chutná, a přemýšlel, jak by to bylo, kdyby dnes na kůře zahrál. Vzpomínaje, které houslové solo by k nové dnešní mši přidal, bral se k malému, v koutě stojícímu klavíru, na němž haldy partesů byly pěkně rozestaveny. Nepořádku muzikantského, zvláště o takové slavnosti, paní učitelová netrpěla.

Zatím mladík pilně jedl a popíjel, kolem se rozhlížeje, kdež se prve sličná hlavička byla ukázala. Ale dvéře se neotevřely. Cizinec pořád měl co vypravovat a rozkládat a činil to tak hbitě a poutavě, že Podhájská, kterou jazýček svrběl, a která na leda-

cos by se byla ráda zeptala, na otázky své zcela zapomněla.

A zas otevřely se dvéře a zase byl regenschori překvapen. Přišel chlapec oznámit, že spomocník „Josífek" dnes na kůr přijíti nemůže. Zpráva Jobova, hrom z čista jasna! Podhájský strnul, až konečně se ze svého leknutí probral. Žena jeho sprostila ho otázky.

„A proč nemůže přijít, co se mu stalo?"

„A on musí přijít, když já to poroučím, já, jeho principál!"

„Proč nemůže?" ptala se zase Podhájská.

„Co nemůže? Musí! To by bylo! Zrovna teď, kdy má solo! Co pak by bylo ze mše? Ta ostuda!"

„Dnes ráno upadl před domem. Sklouzl. Snad si nohu vyvrtl, anebo zlámal. Otekla mu a nemůže ani na ni stoupit. Je felčar u něho."

„Ó, ten nešvara — A má mše!" bědoval regenschori všecek od sebe.

„Tak jen nelamentuj, vždyť —"

„Zazpíváš ty solo?" vyjel si podrážděný učitel.

„Já ne, ale někdo jiný —"

„A kdo —?"

„No, což není v celičkém městě jiného zpěváka? Jedlička, Suchánek —"

„Zpěváci! Zpěváci! Ale co vyzpívají?"

„Tak hned pošli pro někoho, ať to přezpívá — což naplat."

Podhájský, nevěda si živé rady, poslechl konečně a poslal chlapce pro Suchánka. Pak přeloživ ruce na zádech, chodil po jizbě, kormoutě se nad pokaženou mší tříkrálovou, která dnes poprvé na radost a podivení všech zpívána býti měla. Těšil se na ni, nastudoval ji výborně se všemi. Což těch zkoušek! A teď ta nehoda! Prožluklý Josífek! Co zase chtěl!

A proč se ten holobrádek lépe nechránil? Kdo má takový tenor v celém Náchodě jako on?

Přišel poctivý mistr pekařský Suchánek v žemličkovém kabátě. Usedlý měšťan a mistr hrával v neděli z ochoty sekund na housle a také někdy zpíval. Výmluvná učitelka vše mu za svého muže, jak náleží, přednesla, prosíc, aby byl té lásky a zazpíval. Suchánek se vymlouval, že to nedovede, že všecko pokazí, ale učitelka neslevila, a když Podhájský ho povzbudil, že dokud ještě času, že se cvičiti budou, svolil konečně.

Vytaženy partesy, udán tón a Suchánek začal. Tenor jeho byl slabý, necvičený, nemající žádné vyšší polohy — a té tu bylo potřeba.

„Už jedou!“ třikrát opakované stoupalo pro Suchánkův hlas do závratné výše.

Regenschori byl zoufalý. Solo bylo zkaženo. Tu to mělo panem děkanem trhnouti, tu se měli lidé zády k oltáři obraceti. Rudl namáháním, provázel na houslích, dával takt rukou i nohou, počítal, sám basem svým pomáhal, a přece v duchu vyznával, že to vše nic není, že Josífek zcela jinak zpívá.

Přehráli a přezpívali solo jednou, dvakrát, již začali po třetí, a Suchánek chyboval jako prve. Tu náhle trhl sebou Podhájský, smyčec div mu z ruky nevypadl. Housle umlkly a Suchánek, chtěje právě vyraziti vysoký tón, nedozpíval, úst nezavřel. Zaznělo za nimi z plných plic, krásným, obsáhlým tenorem:

„Už jedou! Už jedou!“ a dále celé solo.

Bylo ticho jako v kostele a všichni poslouchali pobožně mladého cizince, jenž stoje uprostřed jizby solo tříkrálové zpíval.

Regenschori vrhl se na zpěváka a prudce ho objal.

„Vy jste mne zachránil! Vy musíte na kůře zpívat, já vás nepustím!“

A zase otevřely se dvéře vedlejšího pokojíčku a zase tam objevila se mladá hlavička; ale když cizinec dozpíval, nezavřely se a dívka zapomněla uskočiti.

Nastal čas, aby se odebrali do kostela. Cizinec ochotně slíbil, že bude zpívat, doložil však, jak teprve teď lituje svého neštěstí v pohraničné krčmě. Paní učitelová, ihned srozuměvši, zavedla jej do pokojíčka, odkudž za chvíli vyšel převlečen, v páně učitelův plášť zahalen.

„Na vousy není již času —“ usmál se.

Přišli hoši zpěváci, odnesli housle řadou nad klavírem visící, zastavil se tu i Potůček.

Co zatím regenschori partesy sbíral a do svého kožichu se obláčel, prohodil cizinec několik slovíček jeho dceři, nedaleko klavíru čekající, kteréž se zajisté líbila, neb loudila úsměv na její červené rty.

A šli. Kantor i dcera pokropili se svěcenou vodou, dnešního dne čerstvou, a učitelka jim všem mnoho štěstí přála. Podhájský se usmíval cestou jako jaro, a byl samá řeč. Dověděl se, že se ten mladý umělec Benda jmenuje. Jaká byla radost i pýcha horlivého hudebníka, když nadšeně o slavné rodině Bendů se pronášeje, se dověděl, že cizí mladík pochází také z téže rodiny.

Potůček, kráčeje vedle mladého Bendy, plný udivení mlčel. Podhájský byl hostem svým tak zaujat, že nepovšiml se ani své dcery Mařenky, která ve svátečních, nových šatech před nimi kráčela. Neslušelo se, aby mladá dívčinka, svobodnice, při mužích zůstala, mezi nimiž byl svobodný neznámý.

Byla to dívčina jako lusk, čerstvá jako jahoda. Na pěkně sčesaných vlasech barvy tmavohnědé se-

děla jí čtveračivě k levému oušku posunutá čapka, kožešinou obšitá; s dýnka té čapky, bohatě zlatem vyšívaného, visel dlouhý, hedvábný střapec. Kožíšek byl tmavomodrý, s širokým, k ňadrům se úžícím límcem ze světlé kožešiny a měl v zadu varhánky, červeně lemované. Suknice, z předu květovaným fěrtouškem krytá, sahala ke kotníkům a z pod ní bylo viděti malou nožku v bílých, teplých punčochách, přes které obula černé střevíce s vysokými, červenými podpatky. Ruce měla ve velkém rukávníku.

Ve světnici Podhájského nastalo zase ticho. Paní učitelová, odbyvši sobě pobožnost na ranní, přistoupila k ohništi, kdež bylo její místo. Tam vařečkou vládla. Dnes měla mnoho na starosti. Bude míti hosti, dva přespolní učitele, kteří dnes na kůru pomáhají, a pak toho neznámého zpěváka, jak jí byl muž, než odešel, pošeptal. Ale se vším si dobré rady věděla. Vařila, smažila, přikládala, až v hrncích bublalo a v pekáčích syčelo. Příjemná vůně naplnila mile vytopenou světnici. Na ulicích i náměstí náchodském bylo ticho. Jen tu a tam nějaká služka neb klučina kmitli se mezi domy. Sváteční ticho — až z kostela, prostřed náměstí stojícího, z temna kotly zahlaholily, trouby zazvučely; hlučná intráda vítala kněze k oltáři se ubírajícího. Varhany zavzněly — předehra — vážná a slavná.

Regenschori hrál jako nikdy. Věděl, jaká dnes mše, rovněž jakého má dnes posluchače umělce. Příbuzného Františka Bendy! Všecken svět pro něho v tu chvíli byl ničím. Seděl na povýšeném místě u klávesů, v pravo, v levo pod ním zpěváci a hudebníci. Byl jako generál bitvu řídící. Byl si toho vědom. Tvář jeho stala se vážnou, ba přísnou, oči se leskly, tvář oživla — teď kynul hlavou, jedna, dvě, tři — a housle unisono spustily. Hoši to hráli, u Pod-

hájského v hudbě se cvičící, ve hře pokročilejší, mistři a sousedé, většinou ochotníci, mezi nimiž Suchánek u sekundu. V pravo pod otcem stála Mařenka, rukou v rukávníku takty počítajíc. Časem pohlédla dolů pod kruchtu.

Kostel nabitý, všecken plničký. U oltáře v sousedské lavici purkmistr a dva konšelé, naproti, poněvadž lavice od starších neobsazena, purkmistrova Kačenka a jiné dcerušky přednějších a váženějších měšťanů. Vedle Mařenky stáli dva chlapci altisté, dále první bas, pan kancelářský ze zámku, a vedle druhý bas: pan lékárník. Nového tenoristu viděti nebylo. Všecko šlo, jak náleží, v harmonii a taktu — nástroje, zpěv, Mařenka zazpívala s chlapci duetto, pak sama a když dokončila, už jen housle a varhany hrály.

Pak i housle umlkly a jen varhan ještě vážný hlas nesl se klenbou chrámovou až utichl a rázem za varhanami v koutku kruchtovém zazvučela fanfára: tři trouby zahlaholily. Jak první tón vyrazily, trhlo to učitelem, jenž hlavu nachýliv naslouchal, jakoby v tom všecka jeho spása spočívala. A teď — teď — v hloubi kůru ozvalo se, jako hlas z dálky oznamující: „Už jedou! Už jedou!“ A jakoby skutečně tři svatí králové jeli a se přiblížili, postoupili trubači as o nějaký krok ku předu; fanfára jako hlásajících heroltů hlučněji zavzněla, a po ní zazvučel podruhé, taktéž blíže a jasněji krásný Bendův hlas: „Už jedou! Už jedou!“

A jakoby svatí tři králové tu již byli, přistoupili heroltové, Klikar, Habr a Langr téměř až k zábradlí a břeskná jejich fanfára zazvučela do kostela hlučně a mocně, až uši blíže stojícím zaléhaly. Ale za ty drsné, kovové zvuky posluchači měli náhradu v lahodném, obsáhlém tenoru mladého cizince, jenž z plných plic zvučně a krásně zazpíval:

„Už jedou! Už jedou! Už jedou!“

Regenschori tonul v blaženosti. Viděl, jak to lidem pohnulo, jak se hlavy od modlení pozvedly; mnohé se i obrátily. Málem by byl zapomněl, že teď i na něm řada; ale v pravý čas sáhl do klávesů a jemně stlumenou hrou doprovázel Bendu, jenž postaviv se vedle Mařenky jako mluvčí kollegia tříkrálového zazpíval:

»Pochválen buď, pane pánů,
od nás tří pohanů!
S hlav svých koruny skládáme,
potom v korunu doufáme
tvých věrných!«

Tu bylo, kdy se vyplnila slova Podhájského. Nejen hlavou, ale celým tělem obraceli se lidé na kruchtu. Však si toho regenschori dobře všiml, jak to panem děkanem trhlo a jak se pan páter Karlík od oltáře ohlédl.

A podruhé zazpíval Benda slova ta s celým sborem, totiž s panem kancelářským a lékárníkem.

Znamenitě! Překrásně!

Znovu zněly housle a jiné nástroje, zpěváci zpívali, intrády na zpěv děkanův hlučely a vířily, vše šlo hladce a krásně. I Mařenka se nad obyčej vyznamenala.

Když před pozdvihováním velké solo zanotovala, třásl se jí z počátku hlas, ale pak jakoby se vzmužila, hlas její zvučel plně a správně.

Boubelaté její líce se při tom zardělo. S nemalým zalíbením hleděl na hezkou zpěvačku mladý tenorista, jenž potom ještě jednou, zpívaje po pozdvihování velké solo, všeobecné podivení způsobil. Modravé kotouče vonného kadidla vznášely se ke klenbě chrámové. „Ite, missa est!“ odzpíváno, velký zvon

s věže ohlašoval, že mše skončena a že poledne. Vše se hrnulo z kostela a každý mluvil jen o dnešní mši. Chválili hudbu, chválili Mařenku, ale nade všecko líbil se všem zpěv neznámého zpěváka. Tvář Podhájského zářila a jakmile mohl, seskočil od varhan a tiskl Bendovi ruku.

Když sestupovali s kruchty pošeptal tenorista zpěvačce: „Krásná jste a krásně jste, panno, zpívala!“

Mařenka nikomu nic nesmlčela, ale tenkráte nevěděla, co by odpověděla. Zarděla se a musila oči sklopit.

Plný vítězoslávy vedl si regenschori hosti své domů a usmíval se, vida, že lidé se zastavují, aby toho zpěváka si prohlédli. Ve škole bylo již prostřeno.

II.

„U Maňasů“.

Minula neděle a den pondělní schyloval se k večeru. Odzvonili již klekání a zimním podvečerem zazvučely ještě tesklivé zvuky umíráčku „za dušičky“. Zvon dozněl, po Náchodě nastalo ticho. Z temného nebe sypal se sníh, jehož proudy prudký vítr občas rozehnal. Okna se již leskla rudou září. Tu a tam proskočilo světlo na ulici, kmitalo se v lucerně mezi domy, až zmizelo a za ním tmavá postava je nesoucí. V nízkém domu v ulici k Vysokovu vedoucí zaniklo několik svítilen a to v hospodě, jak tam říkali „u Maňasů“. —

V hostinské jizbě nad stolem nedaleko velikých, tmavých kamen stojícím hořela visutá lampa, ne

z plna prostoru ozařujíc. Na stěně viselo několik plášťů s dvojitými, varhánkovitými límci, nanmoze barvy tmavé, a nad nimi třírohé klobouky a vydrovky.

Hospodský od Maňasů Jarolímek a zároveň starší cechu řeznického usedl ku svým hostem; jeho dcerka jim v cínových konvicích a smolných džbáncích pivo přinášela. U toho „sousedského stolu“ seděl Suchánek, Bracháček, koželužský mistr Brychta a městský písař. Přišel i konšel Zeman, který se již Seeman podpisoval.

Tak každého večera býval sousedský stůl obsazen.

U Maňasů popíjelo se dobré zahořklé, hovořilo se rozšafně, až milo poslouchati, časem přinesl někdo knížku nějakou, kratochvilné čtení, četlo se na hlas, a tak ubíhala chvilka za chvilkou, zimní večery jako voda na potoce. Venku sypal se sníh, časem vítr v okenice zahučel, ale u Maňasů praskal vesele oheň, pivo bylo jako křen a malvaz. Dnes pověděli si sousedé, že je strašná chumelenice, která od rána trvá, zaběhli také do pranostiky, rozumujíce o příštím počasí. Zeman konšel sdělil jim za té příležitosti něco, co vědomosti jejich rozšířilo, ale i obavu vzbudilo. Slyšel prý kdes v Praze jednou, že sníh zkazí svět.

„A jak?“ ptali se sousedé zrovna tak, jako on tehdy se ptal toho člověka, jenž mu to vykládal.

„Tak. Chumelí se a chumelí. U nás staje sníh a steče do řek a potoků, ale v těch zemích, co jsou ty velké hory, jako v Štajrsku a jinde, ukládá se sníh na horách a nesejde. Mění se v led a každého roku ho přibývá a tak ho přibývá horám co rok ohromné tíže, až jednou, až budou přetíženy, převáží se a zruší rovnováhu země —“

„A pak?“

„Pukne, přelomí se —“ rozumoval Bracháček. „Anebo vyběhne ze svého položení.“

„To by bylo —“

„Ah, to zase nějaká novota!“ mínil Jarolímek, první se vzpamatovav. „Ten nynější svět pořád sobě něco nového vymýšlí.“

„Ba toť — když už Boha upírají!“

„Ale s tím sněhem — —hm — to jakoby se mi přece zdálo —“

„Jdětež —“ odbýval je písař; ale pojednou, jako by perlu našel, živě a hlasitě dodal: „A co svaté písmo? Tam je jinak skončení světa vyloženo!“

A všichni rázem byli přesvědčeni, ochotně přikývli a sporná otázka byla rozřešena.

Na hodinách sedmkrát kukačka zakukala a tu se podíval Jarolímek na židli, která jediná dosud prázdna byla. Sedmá odbila a pan učitel... Byloť to ovšem s podivením. Jak byly tři čtvrti, nejdéle sedmá, již se tu zjevil regenschori, drže lucernu v levé a hůl s třapečkem v pravé. Teď již sedmá odbila a on dosud nepřicházel.

„To on asi nepřijde.“

„Proč?“

„Inu, bez pláště — a dnes taková chumelenice.“ a Jarolímek se potutelně usmál.

„Tedy je to přece pravda?“

„Ovšem — my máme již o tom vědomost,“ dotvrzoval Zeman a vypravoval, jak k Podhájskému onen cizí mladík přišel, jak by přijat a jak na kůře zpíval. Společnost nepopřela, že to byl zpěv dokonalý, ale což do člověka, má-li krásný hlas a je darebou!

Vyčastoval jej regenschori jako nějakého milostpána, dal mu i čerstvé prádlo. Celé odpůldne hráli a zpívali, na večer ani k sousedskému stolu nepřišel,

jen aby hosta svého více užil. Na noc uložila jej učitelka do parádního pokojíčku prohřáli mu peřiny — Sousedé o tom vypravujíce věděli ještě více, což však, jak patrno, bylo od lidí přibásněno.

Inu, chceme-li uctiti potomka Bendova!

Té noci slyšel regenschori mši tříkrálovou znova a hrál na nové housle solo, že se všichni divili, ano, adagio bylo takové, že by se sám mistr adagia František Benda byl rozplakal. Ale ráno host nevstával, a když již nastal bílý den a na mši odzvoněno, budili jej — ale dvéře se neotevřely, nikdo se neozval. Tu pak si všimli, že okno otevřeno — klec prázdna, že ptáček zpěváček odtud uletěl. S ním uletěly plášť páně kantorův, teplá vydrovice, prádlo a kdo ví, co ještě. Se vším se ani učitelka nepochlubila. Zmatek a křik v domě učitelově. Podhájská sápala se na svého muže, že on svým muzikantským blázněním všecko zavinil. Než on všecek zaražen, nelitoval tak ani věcí ukradených, jako spíše toho, že takový hudebník a zpěvák je zlodějem na hanbu všech poctivých muzikantů. — A krásné housle po Bendovi ty tam!

Učitelka ihned všecko na úřadě ohlásila, přišla i slavná komise; ale což mohla vyříditi? Nic se po Bendovi nenašlo. Jen tolik slavné komisi bylo zřejmo, že oknem uprchl. Kudy, kam, to bylo záhadou nerozřešitelnou. Chumelilo se v noci, a hustě padající sníh zavál všelikou stopu.

To vše nyní „u Maňasů" vypravovali, a „sousedský stůl" rozumoval o té události; v koutku za kamny sedící dcerka Jarolímkova škodolibě vypravovala mamince, jak Mařenka učitelova se všecka do toho zpěváka zakoukala, jak se s ním doma bavila a smála, a že ani tuze Jozífka si nevšímala, který prý pak k nim s namáháním přišel.

Co tak ženské po tichu spolu repetily, „sousedský stůl“ záležitost Podhájského odbyv, přešel k něčemu novému. Městský písař ze šosu vytáhl nevelkou knížku, z které byl již měšťany po dva večery bavil. Když ji poprvé přinesl, poznamenal o ní, „že to není žádná kratochvilná historie, alebrž tištěné kázání, ale tak krásné, že je možná každému číst, zvláště za nynějších pobouřených časů.“

Bylať to knížka, obsahující řeč o stromu francouzské svobody, a písař, nasadiv kostěné okuláry a drže knížku v natažených rukou před sebou, jal se dnes čísti díl druhý, v němž dokazováno, že křesťanské obce povinny jsou vše, co možného jest, na to vynaložiti, aby ten strom francouzské svobody, kde již stojí, poražen byl“. Nastalo ticho a všichni pobožně naslouchali. „Kdybych tak šťasten býti a stále trvající záští proti nakažlivé svobodní zimnici, též pravou k vyhlazení takové nepravosti dostatečnou horlivost ve všech vzbuditi mohl! Nechcete-li a nemůžete-li strom svobody v cizině podtíti, tak nepřipusťte, aby se ve vaší vlasti a na české půdě vkořeniti mohl. Strachujte se, jestliže lidé takové způsobnosti ve vašich obcích za představené máte. Trestejte každého, jenž se opováží vám svobodu a stejnost kázati.“

„A takoví jsou také u nás!“ z hluboka povzdechl Zeman.

„Tak jest, známe je —“

„Chvála pánu Bohu, že to jen jeden —“

„Ale zarytý —“

Sotva chvilka minula, co toto pronesli, dvéře se otevřely a do hostinské jizby vstoupil nový host. Byl muž postavy prostřední, v tmavohnědý plášť zahalený.

„Sousedský stůl“ byl překvapen.

Uzřeli svou vtělenou myšlenku.

Oni o vlku a vlk za humny.

Host, pověsiv plášť a vydrovici, stanul uprostřed jizby, jakoby se rozhlížel, kam by si sedl.

Kabát jeho byl barvy tmavohnědé, po kolena, spodky černé; přes punčochy dnes proti sněhu boty obul. Oděvem podobal se svým sousedům a jen tím se od nich lišil, že ani hřebene ve vlasech, ani copánku neměl. Vlasy mu věk napudroval. Volně mu padaly na nízké, vráskovité čelo. Celá tvář jeho, vráskovitá a skoro bezbarvá, s orličím nosem a vysedlou širokou bradou jevila přísnost. Obočí nad obyčej bylo husté a zpod něho nad levou tváří lesklo se hluboko zapadlé sivé oko. Na pravé byl slepý.

Ač nesedával u sousedského stolu, ale vždy o samotě v koutku, nezbývalo Jarolímkovi, když kantorova židle byla dnes prázdna, nic jiného, než aby přibylého hosta do společnosti pozval. Mluvilo se leccos o něm, ale proto mohl vždy, sám jsa měšťanem, mezi sousedy a měšťany usednouti. Byl majitelem domu a pěkného jmění, neženatý, jmenoval se Vendelín Kochan, ale vůbec říkali mu „slepý mládenec".

Vyzván byv Jarolímkem, přistoupil ke stolu a prosloviv obvyklé „žádám o dovolení" usedl na kantorovu židli. —

III.

„Slepý mládenec".

Valentin Kochan omluvil se, že je ze čtení vytrhl, a jeho tenké rty se při tom divně usmály. Písař podotekl, že právě dočetl.

„Škoda, že jsem dříve nepřišel, Už minule jsem

poslouchal, dnes bych se byl dověděl, jak se to skončilo. Jsou to nějaká ostrá slova v tom říkání."

„Slepý mládenec" se opět ironicky usmál.

„Ano, ostrá a jadrná, jak náleží, proti té bohaprázdné francouzské rebelii, která už tolik zlého natropila."

„Ano, tolik zlého, ale více dobrého. Uškodila mnohým, zvláště těm, kteří si toho zasloužili, ale poslouží všem, i nám jednou, protože přinesla svobodu."

„Hm, jaká to svoboda," oponoval písař, „když bere lidem život, a všecko, co jim patří."

„Ale rozbíjí pouta, dává volnost, aby všichni byli rovni před pánem Bohem," bránil se „slepý mládenec".

„No, vy se nedáte přesvědčit. Však vy jste také jediný, jenž té rebelii přeje. Ale vzpomeňte si: u nás začali také s tou svobodou, a co z toho: holý zmatek, nespokojenost a mrzutost —" tvrdil Zeman.

„Jsme děti, nerozumíme tomu. A což ty tisíce a tisíce sedláků, byli ti také nespokojeni a mrzuti, že se jim uvolnilo?"

„Hm, to neříkám, ale proti náboženství a svaté víře bylo mnoho zavedeno; jako když dána vůle všem kacířům."

Na ta slova písařova štouchl pod stolem Bracháček Suchánka a všichni upřeli zraky své na Kochana, čekajíce, jak se z té pasti a lehtivé otázky ten „tajný frajmauer" a neznaboh vykroutí.

„To byl patent císaře Josefa, a ten asi nejlíp věděl, proč tak nařídil."

Zarazili se. Čekali, že něco jiného na obranu víry kacířské řekne, a on se ohradil patentem!

„Ale poručeno také," útočil písař znova, „aby v kostelích anebo na ulicích májové ratolesti při procesích božího těla se nevystavovaly."

„Snad bylo císaři mladých stromků líto, ale proti procesím nebyl. Nařídil, aby při nich jinověrci slušně se chovali a smekali."

„A kam ta svoboda vede? K nemravnosti! Teď každá holka, když se dopustí, není ani potrestána, ale jako poctivá šestinedělka a zachovalá žena má stejný úvod v kostele. Už není rozdílu mezi řádnou ženou a takovou treperendou."

„Všude samá svoboda, i v hříchu a neřesti. Dřív se aspoň železné klece báli, do níž nevěstky zavírali — teď, když klec zrušena —"

„Pán Bůh je milostivý a sám soudí," bránil se Kochan. „A císař, když vydal rozkaz, aby nebylo rozdílu v kostele mezi ženou a padlou, ten vydal také nařízení, aby lidé selského i městského stavu od dvanácti do osmnácti let pilně na křesťanské cvičení chodili a k ctnostnému životu vedeni byli —"

Konšel i písař, přední to útočníci, byli v úzkých. Ten „slepý mládenec" měl všechny patenty v malíku jako nějaký justiciář.

„Hm, vám se všechno líbí," začal Zeman znova, ale k ústupu se obraceje; „já nelíkám — takto všechna čest císaři Josefu, chudým udělal tuze mnoho dobrého. A to také chválím, že zavedl němčinu do škol. Člověk se teď bez němčiny neobejde. Kam dojdete s češtinou? Ani ne na zámek."

Co takto mluvil, dopíjel mládenec, ale najednou klaplo hlučně dýnko jeho džbánu, kterýž prudce na stůl postavil.

„To ne!" zvolal. „To byla jeho největší chyba," a umlkl. Všichni byli velice překvapeni.

„Aj, vy jste se, sousede, rozhorlil! Všecko ostatní se vám tak líbilo, jen tohle nařízení —“

„A to opravdu chvály zasluhuje,“ dodal Zeman, písařovi vskočiv do řeči. „A pak, co můžeme my se svou řečí? Němčina, jen což pravda, všecko kratčeji a trefněji poví, a my opravdu pro všechno ani slov nemáme.“

„Protože jich neznáte!“ zvolal Kochan. „Ó, hanba ptáku, který do svého hnízda kálí; a vy, co cizí nedodělal, to vy sami děláte, sobě i dětem svým jazyk, přirozenou řeč vytrhujete z huby!“

„Slepý mládenec“ hledě sivým okem bodavě tu na konšela, tu na písaře i ostatní, pojednou vstal, zabalil se do pláště a popřáv kvapně „dobrou noc“, vyšel rychle z hostinské jizby. Měšťané se na sebe udiveně dívali.

„Podivín!“ přerušil Bracháček mlčení.

„Blázen!“ rozhodl vážně konšel Zeman.

„Touhle řečí ho odevšad vystrnadíte.“

„I takový frajmauer jinak nedá.“

„Myslíte opravdu, že je Kochan frajmaurem?“

„Pozorujte řeč. Kdo udělal revoluci ve Francouzích? Frajmauři. A kdo jí tady před chvilenkou do krve hájil? Kochan!“

„Aj, aj, ale to hraje o duši!“

„Což duše, má-li se na tom světě dobře, což on o spasení dbá! Frajmauři každého zaopatří penězi a vším, čeho mu třeba, vždyť to vidíte na Kochanu!“

„Inu, on něco dědil —“ hájil ho skromně Bracháček.

„Dědil — jak pak možná mít z takové haluziny kapitály!“

„To u těch frajmaurů, jako když se čertu zapíše.“

„Zrovna tak, vždyť to čertovský spolek. Kdo jednou jim prst podal, toho za ruku chytnou, a vícekráte ho nepustí.“

„A nemožná tedy vystoupit?“

„Možná, ale pak to zaplatí životem. Buďto ho nějaká tajná, neznámá ruka tulichem skolí, anebo otráví, anebo najdou ho z rána nataženého na loži. Vypadá, jakoby usnul, jen pysky mu zmodrají do fialova a tam, kde je srdce, vidět jedinou krůpěj krve, jako když špendlíkem bodne.“

„Jak to?“

„Zabijí ho špendlíkem. Co jsou nejvyšší u frajmaurů, ti mají v takovém velkém sále všechny své frajmaury vymalované. Zpronevěří-li se někdo z těch podřízených spolku, tak ten nejvyšší mezi frajmaury, a toho nikdo nezná a ten je prý sám arciďábel, vezme špendlík, bodne tomu obrazu k srdci, a ten, kterého představuje, v ten okamžik, třeba na sta mil i za mořem, padne k zemi nezaopatřen, nepřipraven na cestu do věčnosti. Po té červené kapce na srdci se pozná.“

Sousedé téměř ani nedýchali; venku zahučel vichr a udeřil do okenic.

„A u takových že je Kochan?“ tázal se Brychta.

„Inu, aspoň frajmaurské nápady a řeči má,“ dotvrzoval Zeman.

„A pak co těch knih má!“

„A samé staré; vyhledává je a skoupí vše, jen když je to staré a české.“

„Jen to mi divno, že by ho do toho spolku vzali,“ mínil Brychta. „Slyšel jsem, že tam také vrchnosti jsou, jako baroni, hrabata, knížata —“

„To je svaté —“ a tu se písař nahnul. „Tuhle mi jeden soused, a hodný, povídal, že naše vrchnost,

jako vévoda, je také u frajmaurů, — ale to mi tuze divno —"

Bracháček a Brychta hrozně se divili, hospodský od Maňasů se dal do smíchu.

„Ale ale — to by tak bylo! — Povídáte, že frajmauři dělají revoluce, a takoví páni budou sami na sebe brousit nůž!"

„Dnes je svět na ruby, co nebylo, je, a všechno je možné," mínil písař.

„To jedině u těch frajmaurů je hezké, že prý podporují chudý lid."

„Pak by vévoda ovšem frajmaurem byl."

„Kdo ví, proč oni tak dělají, ale on z milosrdenství, protože poznal, co to je nouze a hlad, tehda, když jako chlapec byl ve vyhnanství s otcem v Sibiři."

„Mezi námi řečeno, ten jeho otec nebyl prý mnoho kalého. Když byl v Rusku ministrem, vládl prý docela sám, trápil lid, až to na něj všecko propuklo a musil do té ledové země."

„Teď to chce napravit jeho syn —"

„Chce — ale co udělá kníže, to vrchní pokazí. Nebožtík direktor byl dost ras-kobylka, ale tenhle sotva se tu ohřál, dělá už takové pasáry. Sedláci si tuze na něj naříkají."

„Za to jeho kapsa nenaříká."

„No, ten není u frajmaurů!" mínil hospodský a všichni se dali do smíchu.

V tom kukačka na hodinách deset zakukala. Dnes se sousedé dlouho zdrželi. Jindy chodili o deváté anebo o půl desáté. Zabalivše se do svých plášťů a zaplativše, přáli „dobrou noc".

Sníh dosud padal. Bylo jej viděti v záři luceren, které za chvíli ještě pospolu ulicí se kmitaly. Ale brzo každá svítila jiným směrem; ještě se „dobrou

noc“ poznovu ozvalo na rozchodnou, a už světlo i sousedé mizeli v domech nebo za rohem.

Bracháček měl nejdále. Kráčel ulicí nahoru chvatným krokem, pak se obrátil do uličky vedoucí k zámku. Všude byla tma, jen v jednom domku ještě svítili. Rudá zář padala na strom před oknem stojící. Byl všecek sněhem obalen. Ačkoliv počestný měšťan byl by raději už doma za kamny seděl, zvítězila přece zvědavost. Co asi dělá ta jednooká sůva?“

Přiblíživ se ke stromu, nahlédl do oken. U stolu blíže kamen stojícího seděl v černé lenošce Valentin Kochan, maje hlavu v pravici opřenou. Četl něco ve velké, staré knize. Hlavu pozvednuv hleděl před sebe jako v hlubokém zamyšlení. Bracháček viděl vráskovitou, žlutě ozářenou tvář přísného výrazu a tam, kde oko zářiti mělo, černou, hustým obočím stíněnou jamku. —

Bracháček vzpomněl si na frajmaury, jejich tajemného velmistra, dýku, špendlík a kapku černé krve u srdce a rychle odstoupil od okna.

IV.

„Vlastenci“.

V úzké ulici Seminářské na Starém Městě stál za těch časů dvoupatrový, černý dům. Byl velmi starožitný, zevnějšku zasmušilého a nevlídného. V průjezdu jeho a na úzkých nepohodlných schodech i za dne panovalo šero, které zaplašiti s to nebyl plamínek, v rudé sklenici hořící před obrazem Ukřižovaného ve výklenku nade schody visícím. V druhém patře bylo několik malých bytů. V jednom z nich v nízkém a chudobném pokojíku seděl Antonín Hla-

sivec, mladý muž pěkného vzrostu i tváře. Jediným bohatstvím té jizby byl stojan plný knih, hlavně francouzských, německých i českých.

Jediné okno bylo otevřeno. Odtud mnoho neviděl: zasmušilou kollej klementinskou a nad ní kousek modrého nebe. Ale ten proužek oblohy byl dnes tak jasný, a zářící, že by každého z dusné jizby vylákal.

Bylo v máji měsíci. Teplý, jasný den činil své divy. Na ulici bylo hlučno a živo, rachot kol, hlahol i temný šum zaznívaly až do jizby. Všecko se procházelo, celá Praha hrnula se ven. Byloť v neděli odpoledne.

Antonín Hlasivec všeho toho nedbal. Poslední dobou přikvačilo naň neštěstí a to samo nikdy nechodívá. Byl vychovatelem u všemocného direktora na velkém panství. Než svěřenec jeho, čiperný chlapec, schvácen byl hlavničkou.

Hlasivec, pozbyv tím svého úřadu, vracel se do Prahy, nesa s sebou malou sumičku, své úspory a trpkou zkušenost.

Matku zastal těžce nemocnou. Otce nikdy nepoznal. Opatroval ji a ošetřoval, vydal všechen svůj peníz lékaři a za léky, bděl u své rodičky, již nade vše miloval, dnem i nocí. Ale ubohá, osudem trpce zkoušená žena, jejíž život byl jeden zármutek a jedna starost, dotrpěla. Žehnajíc svému Antonínu, skonala.

První dobu po pohřbu matčině byl Hlasivec velice sklíčen. Mrákota jako těžké olovo ulehla na jeho duši; všecken svět mu byl lhostejný a jako v mlhách. Ale časem probíral se z té trapné zádumčivosti; jedna událost jako paprsek sluneční rozžehla šedo a pustotu jeho ducha. Neměl příbuzných — nikoho — ale poznal jednu bytost — a kdykoliv u té v myšlenkách se zastavil, bylo mu jako poutníkovi v poušti,

jenž stinnou palmu a ve svěží trávě studenou, stříbrojasnou studánku nalezl.

Bytost tu seznal za bouře a větru. Přede dvěma lety vracel se v neděli pozdě odpoledne z Hradčan. Chodíval tam často, jakmile měl pokdy, a v neděli odpůldne pokaždé. Vznešený hrad, budovami svými i polohou znamenitý, poutal jej neobyčejně. Záře minulosti byla kouzlem, jež Hlasivce do těchto míst vábilo. Procházel se po rozlehlých a tichých nádvořích královského hradu, prohlížel jeho budovy a památnosti, stával v zášeří chrámu svatovítského, u hrobů českých králů. —

Byltě jedním z vlastenců za oněch dob nepříliš četných. Zahořel láskou k přirozenému svému jazyku, všude tak uhnětenému a odstrkovanému. Miloval vlast svou a vše, co se k ní vztahovalo, zápalem mladé, ohnivé duše. Znal českou minulost. Od mládí čítával v kronikách, znal předky své, činy jejich a všecku slávu. Proto tak rád putoval na posvátné sídlo českých knížat a králů, proto tak zhusta zastavoval se u jejich hrobů, kdež sníval o zašlých, světlejších dnech, kdy všechen národ jásaje a slavný chorál zpívaje, korunoval tu milého krále, jenž na jeho svatá práva přísahal. A srovnával pak — i viděl holou, smutnou skutečnost, z dávné slávy jen matný odlesk, z bývalé moci jen zbořeninu. Duch předků zmizel a národ jindy mocný i uvědomělý nyní byl mdlý a netečný, snad v tiché povlovné smrti pracující.

Tak před dvěma lety z hradčanské vycházky se vraceje, zastižen byl bouří. Poprchávalo již, když na Malé Straně byl, a když potom na Karlově mostě se ocitl, rozšuměl se deštík v lijavec. V černých mračnech hřímalo a blýskalo se. Vše o překot utíkalo, hledajíc ochranu pod střechou neb v průjezdu. Anto-

nín přeběhnuv most, vskočil do blízkého domu, kdež již někdo se ukrýval. V zášeří tu se rozkládajícím spatřil dívku ušlechtilé postavy a přibledlého líce. Když se po chvíli mraky protrhly a slunce zase vysvítilo, bylo i jemu, jakoby se mu v duši jasná zář rozžehla.

V ten okamžik, kdy Hlasivec onu dívku při záblesku slunečním spatřil, zapomněl na všechny Břetislavy, Karly, Husity a Jiříky.

Oslovil dívku a ve vzrušení svém neužil obyčejné mluvy konversační — němčiny. A panna ta, ač dle šatu soudě, z dobré rodiny pocházela, neusmála se pohrdlivě, ale po česku odpověděla.

Když pak přestalo pršeti, pojednou jako zlá bába v pohádce, zjevila se stará paní, kteráž ve spěchu do sousedního domu před tím se byla ukryla, a vyzvavši dívku jménem, pryč ji odvedla. Odešly přes most. —

Od té chvíle nesníval jen o minulé slávě, ale tato dívka zjevovala se mu v dobách jeho dum. Teď, když nešťastnou a statečnou Elišku si představoval, určitější postava mu před očima tanula, hledíc naň velkým, tmavým okem, stísněným dlouhou řasou, tím okem, kteréž tam v průjezdu starého domu na něm bylo utkvělo.

Sešel se s dívkou a seznámil se s ní. Již od několika týdnů chodila do téhož domu, v němž bydlel, aniž si jí byl hrubě povšiml. Potkalť ji jenom několikrát a to na šeré chodbě tmavého jejich domu. Bydlela tam v prvním patře paní Vognarová, vdova, jež ženským pracím učila. Byla také dobrou známou matky Hlasivcovy, jež nikam jinam, leč občas k této paní Vognarové docházela. Jednoho dne, nedlouho po onom setkání se za deště v Jesuitské ulici, Antonín, z kolleje se vrátiv, matku svou nezastal

doma, a poněvadž mu bylo nutno s ní mluviti, odebral se k paní Vognarové. Tam uzřel u okna nad běloučkým plátnem skloněnou dívku svých snů.

Hlasivec se s ní seznámil a porozuměli si. On na ni na Karlově mostě čekával; dále jíti nesměl pro tetu Eliščinu, vyprovázel ji, když ze šití odcházela. Byl to prajednoduchý román, ale bylo v něm tolik kouzla a štěstí, že Hlasivec první dobou na Hradčany zapomínal. Žil ony doby, kdy jediný pohled, úsměv neb slůvko milované dívky šťastným činí, kdy kvítek od ní darovaný jako vzácná svátost se uschovává.

Ale život jest neúprosný.

Matka Hlasivcova byla chudá a s věkem její množila se bída. Vše, co měla, dala svému synu; pracovala, dokud mohla, aby ze studií zběhnouti nemusil. Dále však nemohla. Neštěstí, přílišné namáhání a bída ji přemohly, tak že nebyla s to, aby dále pracovala. Bylo teď na synovi, aby matce se odsloužil. Chopil se toho, co se mu nejdříve naskytlo.

Stal se vychovatelem na venkově. Když se vrátil, ztratil matku a s Eliškou se nesešel. Bylať, jak mu od paní Vognarové vyřízeno, s tetou před měsícem odejela na venek k přátelům. Dnes v májovou neděli z nenadání dostal lístek, v němž mu Eliška oznamovala, že se včera do Prahy vrátila, ale že zejtra zase na dlouho a snad navždy z Prahy odjede, že strýc, starý mládenec, psal, aby se k němu do Náchoda přestěhovaly. Eliška musila s tetou, jelikož mimo ni nikoho již neměla.

Psala dále, že pro tetu není jí možno, aby se s ním na obvyklém místě sešla, ale že odpoledne s tetou přijde k paní Vognarové, a tu že ho snad uvidí. Ostatek že mu paní Vognarová vyřídí, a ona sama že mu bude psáti.

Nad tímto listem seděl Hlasivec onoho odpoledne výše vzpomenutého. Hlavu opíral do dlaní. Již chvíle, co přečetl, a pořád ještě hleděl na aršík drobného švabachového písma. „Eliška odjede," uvažoval, „kdy se s ní shledá? A jak? Zůstane-li mu tak oddána jako nyní?"

Venku zarachotil vůz. Vyskočiv, přistoupil rychle k oknu. Dole před jejich domem zastavil těžký, venkovský kočár. Zahlédl starší paní z něho vystupující. Toť jistě Eliščina teta. A ona je s ní, již je tu! Neklid se ho zmocnil. Chvatně oblékal svůj lepší kabát, sháněl rozčileně klobouk, a vyběhl ven, ani nezavřev. Ale na schodech se zastavil. „Kam běží?" tázal se v duchu. „Co chce?" K paní Vognarové, rozloučit se s Eliškou. Ale teta! Může-li k vůli ní tam jít, aby Elišce neublížil před tetou?" Nevěda sestupoval zvolna se schodů, až stanul před bytem paní Vognarové. Rozhodl se, že vejde. V tom se však otevřely dvéře, a jimi vyběhla Eliška. Zapomněly ve voze nějaký balíček, spěchala pro něj.

A už ji držel Hlasivec za obě ruce. Pohnut, nesouvisle jí oznamoval, co chtěl právě učinit. Ale nedomluvil.

„Ne, prosím vás, ne!" tiše, ale naléhavě prosila Eliška.

„Teta nesmí ani tušit — vy ani nevíte — oh, jak jsem ráda, že alespoň ten okamžik. Věděla jsem, že vás uvidím, ale že bych mohla s vámi promluvit." Ale pojednou, strachem pojata, chvatně dodala: „Ale už musím dolů, pro ten balíček."

Hlasivec chtěl pro něj sběhnout, ale zůstal, když mu Eliška připomenula, že by mu ho kočí nevydal. Na to ani ve svém vzrušení nevzpomněl. Než Elišku doprovodit také nesměl. Bála se.

Rychlé její drobné kroky záhy zanikly dole pod schody. Hlasivec na šeré chodbě osaměl. Na dveře paní Vognarové zapomněl. Hleděl jen dolů po tmavých schodech a čekal ohlas Eliščiných kroků. Již byl netrpěliv. Ale v tom Elišku zahlédl. Chvátal jí naproti. S hora padalo na ni světlo, na její štíhlou postavu v kvítkovaných šatech, na bílé hrdlo, na tvář k němu do výše obrácenou, usmívající se. Již jí byl po boku, kráčeli nahoru spolu zvolna, zvolna. Pravicí položil kolem její pasu a ona, chvějíc se, opřela se o jeho rameno.

U posledního schodu se zastavili. Eliška se vyvinula z Hlasivcovy ruky, stanula však blízko proti němu. Jak k němu vzhlédla, zalily se jí oči slzami. Chytl ji, na nic nedbaje, políbil čelo, líce, hladil vlasy, šeptaje nesouvislá, urvaná slova. Vytrhla se mu a chvatným krokem byla na síňce u dveří.

„Jen chvilečku!“ žebral vášnivě.

Bylo znáti na jejím pohledu, jak by ráda zůstala, jak těžko odchází.

„Teta!“ zašeptala úzkostlivě a ohlédla se. „Budu psát.“

„Ale brzo! Pamatuj!“

„Budu. S Bohem!“

Zmizela ve dveřích. Jak se otevřely, ozvaly se z bytu repetivé, ženské hlasy. A zase ticho. Na šeré chodbě stál Hlasivec sám, se srdcem tlukoucím, jako známený. Byl šťasten takovou oddaností, ale také žal dolehl z pomyšlení, že se s ní rozloučil, že odjede, na dlouho, snad na vždy odjede. — —

* *
*

*

Ve Smečkách na Novém Městě pražském stál nevysoký dům, hostinec „u koruny“. V domě tom scházívala se společnost lidí mladých i starších, upřímných vlastenců. Jinde toho času ozýval se ve veřejných místnostech na mnoze jen hovor německý, ale tu „u koruny“ aneb jak společnost dodávala, „u české koruny“, hovořilo se v zadní jizbě od plic česky, ba ustanoven i trest do spolkové pokladnice za hrubou jazykovou nesprávnost a za každé cizí slovo, kteréž by se na jazyk český přetlumočiti dalo. Na stole ležely „Krameriusovy c. k. vlastenecké Noviny“ a mapa Evropy. Sedala tu společnost uvědomělých, jež každá česká kniha, každinké slovo u veřejnosti po česku pronesené naplňovalo radostí, jížto každé české představení v divadle bylo svátkem.

Ve společnosti té seděl Vavřinec Amort, učitel od sv. Štěpána, jenž první byl do škol uvedl dílo „hedbávných červů“ a za to od císaře Josefa zlatým penízem byl obdarován, jenž po čas zdarma po dny prázdné českému jazyku vyučoval, až mu to zakázali. Seděl tu měšťan Jiřík, herec Svoboda. Jim, doplňujíce se, studenti Kalous a Písecký vypravovali o dnešní české hře v divadle u Hibernů, kdež viděli „Odběhlce z lásky synovské“.

„Připadá mi, že zpěvohra ‚Loutníci‘ je hezčí. Za týden budeme ji hráti,“ pravil Svoboda.

„Ach ano — zpěvohry se líbí — ale jsme v nich pozadu. Původních her divadelních máme několik, ale oper —“

„Groš, groš, pane Jiříku!“ volal vesele Kalous „My vlastenci říkáme zpěvohra!“

Všichni se smáli. Nebylo zbytí. Pan Jiřík vytasil váček a do společné pokladničky určený trest dávaje, pravil: „Pořád mne vartujete!“

A nový jásot a nový hlahol.

„Vždyť jsem nic neřekl —“

„Vartujete! Vartujete!“

„Ale to říkáme ode dávna.“

„A přece to není naše!“

Chtěj, nechtěj, Jiřík poznovu spolkové jmění grošem musil rozmnožiti.

„Tedy abych dopověděl: my máme tolik dobrých hudebníků, ale žádný z nich dosud nepomyslil, aby nám původní o... či zpěvohru složil!“

„Málo jich je uvědomělých a cizím za chléb slouží. A pak — kde naše divadlo? Jsme v podruží a nemáme mecenášů, a těch je třeba —“ dovozoval Amort.

„Tak jest,“ svědčil Svoboda. „Bez podpory není možná něco podniknouti. Škoda, že tenhle vévoda Kuronský nemá našeho smýšlení! Ten by nám tuze posloužil, jaký on jest milovník hudby a všeho krásného. Zřizuje si na svém panství vlastní zpěvohru, považte, on sám jediný vydržuje sobě zpěváky a zpěvačky. Před týdnem můj kollega —“

Nedomluvil. Neúprosný a velice přísný strážce čistoty jazykové Kalous ihned na zpěvákovi pokutu za slovo „kollega“ jakož nečeské vyžadoval. Nastal malý spor. Svoboda se hájil, že to slovo není německé a že není pro ně v češtině významu. Bylo to za doby, kdy šmahem nová slova se tvořila. Společnost „u české koruny“ zahrála sobě na filology, rozumujíc, jak by se „kollega“ zčeštiti dal, až Kalous, rychlý „slovotvůrce“, jak mu říkali, „souzpěvák“ navrhl, což přijato, a nyní již Svoboda neodmlouvaje pokutu svou zaplatil.

„Tedy, můj souzpěvák Holub,“ pokračoval Svoboda, — a tu se opět zamlčel, — hledalť patrně český význam pro engagement — „byl najat od téhož vé-

vody, a těchto dnů již na venek, do Náchoda totiž, se odebéře.“

„Takhle obrátit jej na českou víru!“ pravil Amort.

„Je to cizozemec, z Ruska přistěhovalý, a všímá si nás více, než kdo jiný z našich,“ mínil Písecký.

„Tak jest. Viděli jste ty zlaté peníze, co na znamení svého uznání dal našemu Pelclovi a Dlabačovi?“

„Já je viděl,“ dosvědčoval Amort. „Pozval mne nedávno pan Pelcl k sobě. Má z něho velkou radost. Slyšel jsem, že byl letos již několikráte k vévodovi pozván.“

„Bílá vrána, ten Kuronský.“

„Oh, představme si, kdyby takhle sám vystavěl divadlo, a on by to mohl, pěkné, upravené, kdyby bylo jen nám určeno, a tam aby každého dne, aneb aspoň několikráte za týden, večer a ne odpoledne, se hrálo a zpívalo po česku, oh, což by to bylo!“

Starý Amort hlavou pokyvoval. Svoboda, opřev pak čelo do dlaní, zamyšleně před se hleděl.

„A my se stěhujeme z kouta do kouta, podruhové ve svém vlastním domě; odstrkují nás, zapovídají nám nevinné hry, protože jsou — česky, — jako by —“

„Pst,“ jemně prudkého Kalousa okřikl povážlivý Amort, prst na svá ústa klada, „ať nás nikdo neslyší. Všichni si to myslíme, ale což naplat, nedejme jim příležitost.“

„To by s vámi náš Kamill nesouhlasil, pane učiteli,“ mínil Kalous. „Ten by ještě více pověděl a ukázal by na minulost a staré právo.“

„Ach, náš Kamill! Prve než jste přišel, mluvili jsme o něm. Neviděl jsem ho tak dávno,“ pravil Amort věc zamlouvaje. „Snad je zase na venkově.“

„Oh, nikoliv! Je teď asi bez místa —“

„V praze je," oznamoval Písecký. „Minule jsem šel se svými svěřenci a s panem radou po kamenném mostě na Malou Stranu. Na druhé straně spatřil jsem Kamilla. Je všechen, chudinka, přepadlý."

„A velebníček také nejde —"

„Je on asi někde pozván, sice by jej všecko doma pálilo."

„Pelcl ho má rád, jsou snad krajané. A pak mu velebníček, kde co starého, vyšťourá, poví a donese."

Co tak o páterovi Zeleném, kaplanu u sv. Štěpána, mluvili, stanul u dveří mladý štíhlý muž.

„Ah, Kamille! Náš Desmoulins! Vítáme tě!" a Kalous i Písecký chvátali vstříc mladému muži, jemuž upřímně ruce tiskli.

„To jsou k nám hosté!"

„Vítáme vás!" a všichni vítali Antonína Hlasivce, srdečně rukou mu potřásajíce.

Hlasivec — Kamille Desmoulins, jak mu společnost vlastenců „u české koruny" pro jeho náhledy, prudkost a nadání řečnické přezdívala — usedl za stůl.

„Již jsme mysleli, žes se odrodil a ‚české koruně' nevěrným se stal!" vytýkal Kalous.

„Nebylo možná. Však já dohoním, co jsem propásl. Co nového?"

„Nemnoho. Neuman vydal ‚Hlas upřímného Čecha ke všem milým vlastencům' a pak jsem ještě v ‚expedici' dnes viděl ‚Chvalozpěv na slavného reka Suvarova'."

„Také má Kramerius ‚Kralickou bibli' na prodej. Sám ji koupil v Židech," oznamoval Amort.

„Však se v české expedici po tobě několikrát ptali a stěžovali si, že tebe dostati nelze."

„A snad mne tak hned tam neuvidí."

„Jak to?“ — a všichni se na Hlasivce tázavě podívali.

„V Praze pro mne nic není. Moje práce nemá tu žádného úspěchu, leda že bych žaludek svůj jakž takž nasytil a životem se protloukal. Nikomu bych neprospěl. Co z toho, naučím-li několik chlapců a děvčat po francouzsku žvatlati? Rozmyslil jsem vše. Chci někam na panství za úřadníka —“

Všichni se velice podivili.

„Na panství, za vrchnostenského úřadníka? Státi se karabáčníkem!“ zvolal Kalous.

„Jakobys neznal, jaký je panský chléb! Sebe bys musil převrátit!“ napomínal Písecký.

„Všecko jsem zralým rozumem a s dostatek rozvážil a doufám, že se udržím. Jen kdybych brzo něčeho dosáhl! Oh, vy jste všichni Pražáci, měšťáci a znáte lid jen z trhu. Neznáte jeho bídu. Zkormoutilo by se vám srdce aneb hořkostí a žlučí naplnilo, jako mně z počátku. Každý z nás se zavázal, že bude působit pro vlast, seč síly jeho jsou. Vy učíte, nebo budete učit a vlastenectví vštěpovat; já jinou cestu nastoupím. Kde je český národ? V palácích? Tam jsou cizinci. V městech? Tam obskuranti, odrodilci a opice. V doškových, hliněných chalupách je. Tam je dobrá, ryzí ruda, ale znešvařená a zablácená. Neprohlídne-li se lid, všecka naše práce marnou bude. Kdo jej nejvíce přes všechny císařské patenty mučí a tísní, to víte; znáte ty důtky vrchnostenského úřadnictva. Chci také řemenem v těch důtkách býti, ale řemenem, který nebije a nebolí, který chladí a chrání, a dá Bůh, že nadarmo pracovati nebudu.“

„Výborně! Výborně! To je náš Kamill! To je náš Desmoulins!“ volala hlučně společnost, a pozdvihše

džbánků svých, fukli Hlasivcovi a připíjeli jemu na zdraví a zdar.

Neslyšel ani, že v první jizbě ozval se hlas tlusté hospodské, někoho uctivě vítající, že tam židle zašramotily a pozdravy se ozvaly. Hned na to do svatyně „české koruny" vstoupil nevelký, zavalitý muž v černých šatech. Nejsa pozorován, stanul u dveří a tenkým, pronikavým hlasem promluvil:

„Aj medle! Kterako jej shledávám? Staré Město jsem proběhal, jakož i Menší, darmo na dvéře klepaje a se vyptávaje, až všecek mdlý a jako stýraný nalézám jej, an hoduje a se veselí!"

Na ten hlas všichni se obrátili a rozjařeni nově přibylého hosta hlučně uvítali.

„Aj medle! Kterako se veselíte! Pozdrav vás Bůh! Veselou novinu přináším. A ty, Kačenko," obrátil se ku sklepnici, právě vstoupivší, „přinesiž mně můj džbán piva dobrého, ne méně i těm pánům na novo natočiž!"

Tomu veselá Kačenka rozuměla, ale zhusta, když tak velebný pán, páter Zelený, dobré jsa míry, pro obveselení společnosti ji škádliti se jal, což on dobře dovedl, nerozuměla lecčemus v jeho řeči, ač česky hovořil. Ovšem, vždyť se neobírala staročeskými knihami a neobdivovala se ctihodnému Danieli z Veleslavína, aby mluvy jeho i ve všedním napodobiti se snažila, jako upřímný a poctivý vlastenec, kaplan od sv. Štěpána. —

„Nuže, velebný pane, ta novina?"

„Ta novina? Vlastně jí neznám, ale vím, že je veselá!" A usmíval se tajemně.

„A koho se týče?" ptali se.

„Aj medle, toho křtaltovného mladíka," a kynul na Hlasivce, „kterémuž oznamuji, že zejtra o hodině jedenácté na půl orloji u Karolina čekati má na pro-

fessora řeči a literatury české, Martina Kožíška či Pelcla, jenž mu něco příjemného, ba i veselého poví."

„A nemohl bych se toho nyní, velebný pane, dovědět?"

„Slib váže má ústa. Jen maličko a dovíte se. Aj medle! tu již nám sladká Kačenka přináší hořkého!"

V.

Vévodkyně.

Náchodští byli velice překvapeni. Dříve nežli se nadáli, přiběhli zaprášenou silnicí dva běhouni v červených kazajkách, a za nimi do tichého města hrčel kočár, šesti krásnými koňmi tažený. Za třispřežným tím vozem přijelo mnoho jiných, cestovních i nákladních, a všecky zamířily do vrchu, na zámek.

Milostivá vrchnost byla tu z čista jasna.

Ale měšťané se nehněvali, těšili se, že hlučný život, jako vždy po příjezdu vévodského dvora na zámku i v městě panoval, déle potrvá, že bude zase veseleji a více výdělku. Jen aby tu vrchnost po celé léto vytrvala, jen aby záhy někam do lázní aneb na jiné panství nezajela. Nebylof Petrovi. vévodu Kuronskému a Zaháňskému, zapotřebí, aby peněz šetřil. Postoupiv roku 1795. Kuronsko Rusku, obdržel padesát tisíc dukátů, i pojištěn mu důchod ročních osmdesáti tisíc rublů, manželce jeho pak čtyřiceti tisíc. Nad to příjmy ze všech jeho panství byly značné, tak že vévoda mohl opravdu vévodský dvůr chovat a kavalírsky býti štědrým.

Pokoje pro něj, vévodkyni, jejich dcery a šlechtickou družinu na rychlo připraveny; přízemí a nádvoří jen se hemžilo služebnictvem sem a tam spě-

chajícím, konírny plny byly krásných a ušlechtilých koní a kolny nestačily ani pro všechny kočáry.

Bylo třetího dne, co Petr Kuronský na svůj zámek přijel. —

Anna Karolina Dorota, manželka jeho, rozená hraběnka von Medem, hodlala opustiti své nádherné lůžko, nad nímž těžké, hedbávné záslony splývaly. Bylo okolo jedenácté hodiny dopoledne. Vysrkavši pohodlně kořílk čokolády, dala se ustrojiti ve svůj ranní oblek a pak dvěma služebnicemi na pohovku přenésti. Tam zasedla před zrcadlo, stojící na stolku ozdobně vyřezávaném, jako kolébka muselínem zahaleném a jako oltář krajkami ozdobeném. Na stolku bylo plno rozmanitých skvostů, láhviček, pomád, voňavek, náplastí, červeného a bílého líčidla, stužek, třásní, jehel a špendlíků.

Anna Karolina byla třetí manželkou Petra Kuronského, a věkem mnohem mladší než on. Dobrých svých čtyřicet měla, ale zapomínala, že má čtyři dcery, z nichž tři již byly dospělé. Dosud ráda nádherně i koketně se strojila, toužíc, aby se jí obdivovali a kořili. Proto všelijak uměle stopy negalantního času zakrývala a přemáhala. Byla vysoké, vznešené postavy, poněkud příliš okrouhlé. V tváři její, dosud sličné, zračily se pýcha a přísnost. Nyní, ranním oblekem zahalena, seděla při své první toilettě. Tou dobou přinesli také na hedbávném polštáři zamilovaného jejího bílého pudlíka, kteréhož několikrát pohladivši, vedle sebe dala položiti. Jedna z komorných jí vlasy upravovala, druhá šaty přinesši, velitelce své je ukazovala, zdali by tyto na dnes voliti ráčila.

Vévodkyně nebyla, jak se zdálo, dobré míry. Mrzutě odmítla nabízené šaty, naděljíc komorné ne příliš laskavá slova.

A zase odmítla čepeček jí přinešený, pak se mrzela nad tím, že starý ten zámek neposkytuje ani pohodlného pokoje toilettního.

Konečně zvolila sobě a ustanovila šat. Bílý pudlík zavrčel a zaštěkal. Do pokoje vstoupila tři děvčata, svěží a sličná, krásného vzrostu, její dcery, které tou dobou pravidelně přijímala. Nejstarší z nich, Kateřina Bedříše, doma zvaná Kitty, osmnáctiletá, druhá Marie Paulina, a nejmladší i nejsličnější Johana, šestnáctiletá. Oděny byly v jasně modré, hedbávné šaty; jejich barva mírnila se průhledným, tylovým rouchem, do něhož byly květiny uměle vyšívány. Mladé a čilé hlavy kryl malý, něžný klobouček s drahocennými péry.

Sotva že plaše a skoro ostýchavě do pokoje vkročily, již měřil je přísný a bedlivý matčin pohled.

„Jak se, Kitty, neseš! Nevěs tak ruce!“

„Mírněji, Johano. Což tak divoce?“

„Ach, Mari, jak to vypadáš? Tys zrovna ošklivou! Proč jsi neužila více červeni?“

Tak vítala své dcery, které pozdravivše, ruku jí políbily.

„Dnes si vyjedu. Pojedete se mnou.“

Johanna nejradostněji tu zprávu uvítala.

„Pojedeme, ah, toť rozkošné, lesem, loukou, a rychle, zprudka.“

„Teď, po toilettě?“ ptala se Kateřina.

„Ano —“

„Mamá, pak máme zpěv,“ pravila Johanka. Bylo na té svěží hlavince patrno, že by nerada zpěvní hodinu promeškala.

„Aj, což ti zpěv tak milý?“

„Pan Arnoldi příjemně učí, předzpěvuje a my jej rády posloucháme,“ odvětila Marie.

„Pojedeme. Kitty, jaké pokroky činíte v tanci?

Brzo pojedeme ke dvoru a budeš představena. Jak se připravuješ?“

„Pan Arnoldi krásně tančí,“ odpověděla živě Johanka.

„Tančí, ale je-li také Gardelem co do poklony?“

„Učíme se,“ tvrdila Kateřina.

„Nuže zkoušejme. Jest to důležitý krok, třeba se připravit. Ať se ti nestane jako tehda paní z Puissieux, když jsem já v Paříži byla představována. Nebezpečný okamžik. Snadno bys se mohla stát směšnou, a proto nešťastnou na celý věk. Tedy cvičily jste se?“

„Ano —“

„Nuže, jsem královnou a tebe milostivě propouštím. Nyní nazpátek kráčíš, vzdaluješ se. Abys do vlečky se nezapletla, třeba mezi poklonou a krokem vlečku pohodit. To je to nejtěžší, to třeba stokrát opakovati. Zkoušely jste tedy —“

„Ano, mnohokrát.“

„Řekl-li ti, že odstrčení vlečky musí býti prudké, a přec ať nikdo ho nepozoruje. Tedy —“

Kateřina, stojíc před matkou, jež tu seděla jako mocná a pyšná královna na trůně, měla se k odchodu. Uklonila se hluboce, pohodila vlečkou, zpáteční krok při tom činíc, a — vévodkyně dala se do smíchu a s ní Johana.

„Zrovna jako tehda paní z Puissieux! ‚Hle, jak paní z Puissieux vyhazuje a kopá,‘ šeptali si tenkráte, a zrovna tak u tebe. Ještě jednou —“

Znovu dávala vévodkyně instrukci, jak by dcera sobě vésti měla. Johana s Marií ohlédly se po dveřích. Kateřina poslušně a trpělivě činila, jak matka velela.

„Jde to již lépe, ale třeba se ještě cvičit.“ Vévodkyně byla spokojena, že její instrukcí tak dobře

prospěla. „Smějte se, vy divošky! Jaký to způsob! Nuže, jděte —“

Matka vévodkyně propustila své dcery, které nyní rychleji kráčely, než když prve sem mířily.

V předsíni ozval se nenucený veselý a zvonkový smích Johančin, jež jako čilá laňka napřed poskakovala. Náhle se však zarazila a zmlknuvši, zardělase. Stanula zrovna před mladým, sličným mužem, jenž právě byl do antichambry vkročil. Uzřev slečny, ustoupil rychle stranou a hluboce se poklonil. Vyšly ven.

Mladý muž, dav se ohlásiti, vkročil do pokoje, kdež před vévodkyní hluboce se uklonil. Počínal si uctivě, jak náleželo, prost všeliké nejistoty a ostýchavosti. Choval se jako člověk v takových společnostech a místech dobře obeznámený a sebevědomý. Zrak vznešené paní utkvěl za dlouhý okamžik na štíhlé, v pravdě mužsky krásné postavě, a patrná záliba v něm se zračila.

„Co mi nesete, Arnoldi?“ ptala se po francouzsku. S tváře její zmizela všecka ledová chladnost.

„Přicházím vyslechnout rozkazův vznešené a milostivé velitelky své.“

Usmála se.

„Hodlám si vyjeti a zbavuji vás tedy hry a předčítání. Což nového?“

„Dovoluji sobě oznámiti, že zkouška dobře šla. Všichni se snaží, aby spokojenost svých vznešených mecenášů sobě získali.“

„A sbory?“

„Ve sborech, Výsosti, jsou zpěváci a zpěvačky většinou z města.“

„Vyhoví-li umělecným požadavkům?“

„Jest mi až s podivením. Snaží se velice a mají dost nadání, jakož vůbec Čechové. Nicméně výtečný

znatel hudby a zpěvu leccos by jim i nám vytýkati mohl; ale doufáme, že milostivě, Výsosti, souditi ráčíte."

„Jak se vám tu líbí? Znal jste již zdejší krajinu?"

„Jsem tu poprvé; kraj je půvabný a budu tu šťasten a spokojen, získám-li sobě spokojenost vznešených svých velitelů."

„Jaký jest repertoir?"

„Na poprvé ‚Don Juan', pak ‚Devin du village'."

„Ah, výborně, venkovská hra —"

„Ráčíte-li Výsosti, poroučeti, výborně by se tu daly i čistě pastýřské hry provésti. Doufám, že v tomto venkovském zátiší dá se mnoho učinit: jest tu přirozené, krásné jeviště — ovšem není třeba tak opravdové přirozenosti, aby se i přirozené ovce na jeviště uváděly."

„Skutečné ovce? Jaký nápad! Toť zajisté směšno."

„A přece tak, Výsosti, paní z Marigny učinila —"

„Aj, vypravujte."

„Paní z Marigny snažila se, aby byla originální a originálnostmi hosti své překvapovala. Na svém zámku pozvala si četnou společnost. Ve velkém sále byly stěny od parket až ke stropu pokryty velkými zrcadly, v průčelí stálo jeviště, venkovskou krajinu představující. Začala pastýřská hra. Za vystoupivší pastýřkou přihrnulo se stádko bílých, opentlených ovcí. Vůdčí beran, jinak nacvičené, dobré a krotké zvíře, byl překvapen. Hudba, množství hostů, četná světla, to vše jej velice zarazilo — díval se chvíli zmaten sem a tam, najednou skočil s jeviště a za ním celé stádo mezi společnost. Zdržovali je a plašili, ale tím více zmatená zvěř zdivočela. Lítaly sem a tam, trkaly, řádily, nabíhaly do zrcadel, porážely

pány a dámy, až konečně východ nalezly a hlučíce a bečíce po schodech ven se vyřítily. Sál byl plničký zrcadlových střepin, roztrhaných a zničených plesových obleků.“

Vévodkyně se usmívala, jak Arnoldi vypravoval. Nyní se hlasitě zasmála.

„Výborně, toť vzácná příhoda. Které dámě se to přihodilo?“

„Paní z Marigny.“

„Spoléháte tedy na přirozené jeviště, ovšem že bez přirozených ovcí. Co hodláte?“

„Nemám ještě nic určitého, Výsosti, ale doufám, že tu možná velikolepá, venkovská zábava.“

„Přičiňte se o to, miluji velice podobné hry.“ Arnoldi hluboce se uklonil.

„Přijďte zejtra touž dobou,“ a podala mu něžnou svou ruku.

Arnoldi byl patrně tou milostí překvapen a oblažen. Skloniv se, uctivě políbil její kulatou, bílou pravici. Byl v milosti a přízni propuštěn.

Vévodkyně, nachýlivši zpět hlavu, zamyslila se. Byla v tmavém háji, slyšela libý mužský hlas, milostnou píseň pějící, a teď z houštiny na mýtinku pod rozložitý buk vystoupil mladý pastýř. Přes běloučkou košili přepjaty byly rudé šle, žluté, úzké spodky a bílé punčochy kryly štíhlé, kulaté nohy. Z pod opentleného kloboučku bylo viděti husté, tmavé kadeře, tvář sličná, oko jiskrné — Arnoldi, krásný pastýř.

Když pak se probrala ze živého snu, doplnila svůj přístroj. Měla tmavohnědé hedvábné šaty, růžovou pentlí lemované, přes tmavohnědý kabátec s malými knoflíky ze slonoviny zelenala se těsná vesta; bílý, gázový šátek na hrdle byl nad ňadry

v umělou kličku uvázán. S plstěného kloboučku vlála bílá a zelená péra.

Venku již netrpělivě hrabal štíhlou nožkou krásný, ušlechtilý bělouš, jehož dlouhou hřívou pentle byly propleteny.

Vévodkyně již chtěla sestoupit, tu oznámen jí ředitel panství Vrána, jenž dvakráte již o předpuštění byl žádal. Mrzutě povolila. I vstoupil direktor, muž letitý, vysoké, suché postavy.

Byl v nejlepším svém rouchu, kadrličky na prsou i u úzkých rukávů byly naškrobeny a nad padlý sníh bělejší. Tvář jeho zářila oddaností. Sotva byl několik slov na uvítanou své vrchnosti pronesl, již ho vévodkyně přerušila.

„Děkujeme vám. Jste tu nedávno?“

„Osm měsíců, Výsosti.“

„Slyšela jsem, že se tu lid rád bouří. Tu vznikla před lety selská revoluce.“

„Výsosti, tak jest. Lid velmi potměšilý. Žalář není nikdy prázdný.“

„Nuže, starejte se dobře.“

Hluboce se ukláněje, odešel.

V předsíni potkal městskou deputaci, jež přišla holdovat vévodkyni.

I tuto přijala. Tvář její, prve vážná, stala se přísnou a chladnou.

Purkmistr Zeman a ještě tři měšťané ostýchavě vkročili před přísnou vévodkyni. Ale za okamžik už zase vyšli; zamířili k bráně, a tu teprv, oddechnuvše si, zastavili se. Měšťané na sebe pohlédli, purkmistr čelo přejel modrým šátkem. Byl ještě v tváři všecek zarudlý. Teď se všichni ohledli.

Vévodkyně vsedala na svého bělouše a hned na to přijely na pěkných koních princezny, odění v oblek, jenž se podobal matčinu.

Deputace, ač si to vysloviti netroufala, byla nespokojena.

„Proto nás tak zkrátka odbyla," mínil jeden z konšelů, „chtěla si vyjeti."

„Vévoda také byl v práci a jak nás přijal! To je jinačí člověk."

„Hleďte, hleďte, jak princezna Johanka na tom koni sedí. Sluší jí to — ta z nich je nejhodnější."

„Po ní není, ale po vévodovi. To už zas Kitty se více matce podobá."

„Včera chovala Johanka klíčníkovo dítě a klíčnici dala stříbrňák. Pane králi!" zvolal ulekaně. „Ach —" a měšťan si oddychl.

„Ta toho koně strhla, vzepjal se — vidíte, jak ho pevně drží, ta měla být chlapcem."

„Myslím, že by vévoda nevím co za to dal — — půli svého bohatství."

Umlknuvše hleděli za vévodkyní a jejími dcerami, jež provázeny jsouce dvěma jízdnými služebníky, v náležité vzdálenosti za vrchností klusajícími, vjížděly do druhého nádvoří. Když poslední nádvoří minuly a branou za zámek vjížděly, náhle se u cesty hlasitě a úpěnlivě po česku ozvalo: „Milosti!" Dámy spatřily chatrně oděného člověka, jistě že sedláka, kteréhož kráčející za ním panský dráb do kroku nutil. Sedlák zhlednuv dámy, ruce sepjal a volal znova o milost. Dráb, pokorně pozdraviv, sedláka nutil dále, aby zraky vznešené vrchnosti neurážel a křikem svým jí neobtěžoval.

Tvář paní vévodkyně se zachmuřila, dcery byly překvapeny. Již Johanka koně zarážela, aby ubožáka sedláka vyslechla, ale přísný matčin pohled jinak jí poroučel. Musila dále: skvělá společnost minula sedláka, kteréhož, jak Johanka ohlednuvši se viděla, dráb branou vedl do zámku.

„Potměšilý lid, jenž se přetvařuje. Netřeba mnoho být nerozumně citlivým," vykládala vévodkyně po francouzsku dcerám.

Vyjely do dlouhé aleje. Byl jasný, jarní den. Vysoké, košaté lípy po obou stranách přímé cesty oku lahodily svou zelení. Strojily se ke květu. Hustou jich klenbou padaly dlouhé, zlaté paprsky sluneční. Čistým, lahodným vzduchem ozýval se hlučný a rozmanitý zpěv ptactva, mušky rojily se na výsluní, motýlové kolem poletovali a na květinách ve svěží trávě se kolébali. —

S koní vesele klusajících viděly dámy v pravo i v levo půvabnou, pohorskou dolinu, v níž mezi bujným stromovím dřevěná stavení se bělala. Na výšinách i na stráních modraly se v jasném, teplém světle husté lesy.

Vévodkyni zmizela chmura s čela, Johanka za chvíli zapomněla na sedláka drábem vedeného a toužila na to jen, že jí nebylo lze v plný běh se rozjeti. Jely, až ve vábném šeru stinného stromořádí počaly mizeti. Ještě jednou zableskl se skvělý stroj koní v jasném paprsku tam proniknuvším, ještě jednou bílá péra zavlála — a pak zmizely v šerozelené hloubi.

V aleji ticho — větřík zašoumal, ptactvo šveholilo.

Toho času sestupovali po zámeckých schodech měšťané, kteří byli u vévodkyně. Daleko ještě nedošli, a již se zase zastavili. Ještě kus jsa pod nimi, pozdravoval hlasitě učitel Podhájský, jenž nyní, deputace došed, po namáhavé do kopce chůzi se zastavil a hlasitě si oddychoval.

„Sluníčko nám notně zatopilo, páni sousedé. Pozdrav Bůh," a otřev si čelo modrým šátkem, rozevřel tabatěrku, na občerstvenou šňupeček podávaje.

„Zdrávi pořídili. Tedy ráčili vás přijati. No bude to zas běhání za ten čas, co tu pobudou. Škoda, že ten hrozný vrch a tolik schodů našinci již neslouží.“

„Kam pak, pane učiteli?“

„I vzpomněli si na mne s muzikou. Letos bude zas opera. Loni jsem byl, jak víte, v orchestru, a tak opět pro mne vzkázali. Jen že letos snad při tom bude mnoho nových. Pro mne poslal nějaký, — je prý Talian a tuze výborný zpěvák —“

„Ah, to ten Arnoldi,“ pravil Zeman. „Máte pravdu, ten je jako kápo při tom všem. Tuze prý obratný človíček.“

„To se asi paní vévodkyni velmi zaonačil; beztoho ona více při opeře vládne než vévoda.“

„Inu, hezký chlapík je ten Talián,“ a Suchánek se usmál.

„To je hlavní věc. Ale vévodu ještě viděti nebylo. Ani do města nepřijel.“

„Trochu postonává, ale na dlouho toho nebude. Je jako z kosířů a bude zase jako mník čerstvý a čilý. U nás se vždy pozdraví.“

„Ale jsou tu léta.“

Dosud sousedé stáli ve stínu. Nyní na ně zasvítil žhavý paprsek sluneční.

„Aj, sluníčko mne upomíná. S Pánem Bohem!“

„Šťastně pořídili,“ volala deputace za učitelem, jenž dále do vrchu po schodech se batolil, až branou prošed, na prvním dvoře nedaleko zámecké kaple se ocítil. —

Podhájský, oprášiv si střevíce, zastavil jednoho z lokajů, sem tam pobíhajících, a ptal se, kde by pan Arnoldi bydlel. Sluha se obrátil, aby rukou směr ukázal, ale hned dodal: „Tu jde sám.“

Se schodů sestupoval Arnoldi vkusně a čistě oblečený, nesa skvostně vázanou knížku s červenou oříz-

kou. Pohlédnuv bystře na učitele, chtěl jej minouti, ale ten zastavil italského zpěváka, jemuž se představil. Arnoldi odpovídal po česku, ale bylo patrno, že se při tom namáhá. Mluvil zvolna, opatrně, hlasem jaksi zamlklým.

„Čekal jsem na vás, pane učiteli. Chtěl jsem vám jen oznámit, že pan vévoda si přeje, abyste při operách pomohl.“

„Ať poroučí vévodská Milost —“

„Pak nemáme dost zpěváků ve sboru, kdybyste tedy nějaké přivedl. Znáte snad —“

„Přivedu, můj pomocník i má dcera dobře zpívají —“

„Ano, dobře tak. Pan vévoda bude potěšen. Tedy dnes po čtvrté hodině. Ale spěchám; tedy po čtvrté. Na shledanou, pane učiteli!“

Ukloniv se lehýnce a pokynuv, švižným krokem zamířil v tu stranu, kterouž vévodkyně s dcerami byla odjela. —

Podhájský ještě chvilenku hleděl za Arnoldim, až pak, když dole v městě poledne vyzváněti uslyšel, k domovu se obrátil.

„Zrovna ještě hošík, a již takové postavení. Jak si umí po pansku vést! Inu, přeje-li štěstí člověku!“ rozvažoval učitel. „Ten bude asi všemu rozuměti, takový neopeřený — ale — ale,“ a zavrtěl hlavou, jako by přemýšlel o něčem, nač si vzpomenouti nemohl. Skřížil ruce na zad, svěsil hlavu a tak vzpomínaje a přemýšleje volným krokem dostal se domů, kdež se na stole již kouřila polévka a drahá jeho polovice netrpělivě naň čekala.

Na třetím nádvoří potkal Arnoldi vrchního Vránu. Vrchní mínil dále jíti, ale Arnoldi jej zastavil. Direktorovi to bylo s podivením. Takový zpěvák, vlastně komediant, osměluje se — Ale hned považil, že ten

Talián je prvním u opery, a pak že, jak patrno bylo, našel milost před tváří všemocné vévodkyně. Proto vyjasnil zvadlou svou tvář.

„Již vidím, pane direktore, že jste ráčili úplně na mne zapomenout. Zdá se mi, myslím, ano, vím na jisto, že jste ráčili v Praze být a tam —“

Obočí direktorovo silně do výše se posunulo, téměř úhel tvoříc, až čelní kůže se pohnula a vráskami se pokryla.

„Trváte, že jste mne tam viděl? To se mýlíte. Zajisté mi byl někdo nápadně podoben.“

„Ah možná, ale že jsem vás, ‚pane direktore‘, u ‚modrého zajíce‘ při ‚bassa dieci‘ viděl, na to bych přísahal.“

„Věru, nevím —“

„A pak ten boj v Umrlčí uličce —“

Obočí direktorovo zase nad obyčej vystoupilo, ale hned zase sklesnuvši roztáhlo se, nebo pan vrchní přimhouřil oči k úsměvu. Podal Arnoldimu ruku.

„Ah, ah, jak člověk zapomíná. Vyšel jste mi z podoby, změnili jsme se oba za tu dobu. Nuže, vítám vás, vy Taliáne, do starého zámku. Ale tu nestojme, slunce praží. Libo-li, pojďte se mnou. Obědvám jako jindy v poledne, je to ještě zvyk z mého vojanského života.“

Arnoldi děkuje se omluvil a ujistil, že co nevidět pana vrchního navštívit se osmělí. Rozloučili se přátelsky a sladce.

Maje obličej zachmuřený, kráčel vrchní do svého bytu. Časem to jeho obočím do výše škublo, tak že zapadlé jeho oči patrněji se zaleskly, jako když zpod tmavého mraku se zableskne. Byl nad míru rozmrzelý a všecek nespokojen.

Ale Arnoldi, veselé mysli, sám s sebou spokojen, vykročil branou a bral se dále lipovým stromořadím.

Bylo polední ticho. Slunce hřálo a v lesku jeho jako by vrchy a lesy kolem pozdřímly. Ani větříček nezašoumal v košatých lipách, jejichž stíny nehnutě ležely na prozářené půdě. Mladý zpěvák, sňav klobouk, otřel si pěkné, bílé čelo jemným šátkem. Kráčel dál a dále. Na knihu ani nepomyslil, aniž si všiml krásného stromořadí anebo půvabné, pohorské krajiny. Přemýšlel o důležitých věcech, počítal a stavěl do budoucnosti. Štěstí se naň usmálo, a hříchem by bylo, kdyby tak vhodné chvíle propásl. Z aleje zabočil do lesíku, kdež za krátkého svého pobytu na Náchodě již si milé místečko vyhledal.

Na pokraji nevelkého palouku, lesem lemovaného, stály dvě staré košaté břízy. Tou dobou ležel tam tmavý, studený stín. Usednuv pod stromy, opřel hlavu o bílý kmen jednoho z nich. Kniha i klobouk ležely vedle v trávě. Za Arnoldim otvíralo se lůno tmavého lesa, z něhož příjemný chlad vanul. V předu kol palouku mladý les a nad ním jasně modrá, zářící obloha. Chlad a ticho. Arnoldi zadíval se do výše, kdež nad ním zvolna kolébaly se dlouhé, jemné haluze bříz jako hebké, bohaté vlasy mladé ženy, a šuměly tak ztichounka a jemně, že šumot jejich zněl jako ukolébavka, jež tiše a tišeji zní nad děckem jižjiž usínajícím.

Arnoldi spánku, zpolehoučka oči mu zavírajícímu, se nebránil. Upadl v dřímotu.

Byl v příjemném, sladkém zasnutí. Ale pak v pravo — — slyš — křoví zachrastilo; mžiknul tam a již zase oči zavřel. Zvolna a poklidně oddychoval. — Spal tvrdě.

V trávě a metlici jedva bylo jemné kroky slyšeti. Nedaleko spícího stanula vévodkyně. Překvapení, a to milé, bylo na její tváři a v očích zřejmo. Zadívala se na sličného, mladého muže. Tvář tak krásná,

postava tak štíhlá a souměrná a přece nic zženštilého, nic titěrného na mladíku tom, jehož tělo plno bujaré síly!

Sáhla k ňadrům, kdež se červenala kytice sotva rozkvetlého polního máku. Vzala jeden z květů a již padl z její ruky, až se zarděl na sněhobílé, kadrličky zdobené náprsence mladého muže. Na to rychle odešla, až, ohlednuvši se ještě jednou, za křovím zmizela. Arnoldi otevřel oči. Zahlédl ještě, jak jasně zelená a bílá péra nad křovinami zavlála — zahledl ji prve dobře — ano, byla to vévodkyně!

Vzav planý rudý mák, zadíval se do něho, až pak stonkem jej vložil do knihy. Usmál se.

Přeje mu, a nemýlil se prve, ve svých počtech na ni počítaje.

Ten planý mák! Planoucí, červená barva! Zplane-li ona žárem, anebo již zplanula? Vévoda — stařec. A ona — není také již mladou — ale vévodkyní. — Zas opřel hlavu o kmen a sklopiv oči dumal dále. Že zpěváka, komedianta bude tajný milostník, a z milostníka — i viděl znova krásnou budoucnost, stkvělé postavení — direktorem byl všech vévodských panství — bohatým, mocným mužem.

Nedaleko zaslechl volání. Svěží, zvučný hlas. Pohledl v onu stranu. Na palouk tam jako laň vyběhla štíhlá dívčina v podkasaném, jízdeckém šatě.

„Kitty! Mary! Já vím o kopretinách!“ volala. Nikdo se neozval.

Rozběhla se šourem v stranu tu, kde se břízy bělaly, a tam se zarazila. Princezna Johanka, nesouc v ruce kytici kopretin, teprve nyní Arnoldiho zahledla. Červené, svěží líce živějším nachem se zbarvilo. Velké, živé oči se zaleskly a zahleděly v sličnou tvář ve snu se jemně usmívajícího Arnoldiho.

Plaše kol se rozhlednuvši, hrst bělostných kopretin mladému muži hodila na prsa a pak plachou laní prchla v pravo do lesa.

Arnoldi hned zase procitl a opatrně se ohlížel. Slyšel ještě šelest haluzí, pak dále několik hlasů. Princezny a vévodkyně se sešly. Sebral bělostné květy a zadíval se v ně.

Princezna! Sama květina bílá a čistá!

Přeje mu. Srdce mu blažeností zatrnulo. Takové krásné dítě milovati, býti jeho první, sladkou myšlénkou a touhou. Povzdychl blaženě. —

V tom zahledl planoucí mák. Rudý, jako žhavý květ.

Knihu, z níž se na zejtřek cvičiti chtěl, strčil do kapsy. Ničeho neučinil, ale přece byl spokojen.

Když pak na pokraji lesa stanul, viděl hluboko v aleji, již nedaleko zámku, kněžnu i dcery na koních. Touže cestou i on se dal.

V dírce na límci hnědého jeho kabátu rděl se krvavý makový květ a v ruce držel kytici bělostných kopretin.

VI.

Zkouška.

Téhož dne, když slunce již se k horám nachylovalo, Antonín Hlasivec kráčel stezníkem, jenž od břehu Oupy vede přes vysočinu k Náchodu se schylující. Hnědý kabát přehodil přes rameno, vestu rozepjal. Statně a vesele kráčel, o hůl se opíraje.

Nebe jasno, vzduch čistý a lahodný.

Časem zastavil se, aby se krajinou rozhledl. Líce jeho se rděla, prsa dychtivě vdychovala pohorský

vzduch, prosáklý vůní drobnolisté mateřídoušky na mezích kol bujející. Rudý mák i koukol kvetly v zeleném dosud ovse i v zrajícím žitě, jež vítr v jemné vlny vzdouval. Vysoko v povětří zvučel jásavý hlas skřivanův.

V pravo před mladým poutníkem na táhlé výšině bělalo se několik chatrčí Kramolenských, za nimiž tu lučina, tu vlnící se obilí, tam lesíky, a dál dolina, stráně, vrchy lesem porostlé a za nimi modrající se hory. —

Hlasivcova mysl byla povznešena. Byl jako pták. Blahá naděje, o které, že se vyplní, přesvědčen býti mohl, krátila mu namáhavou cestu z Prahy až do tohoto zákoutí, jehož půvaby vnímavou mysl jeho okouzlily. Tu snad konečně cíle svého dosáhne, tu se s Eliškou sejde!

Již dříve z vypravování Vognarčina dověděl se, že Eliščin strýc jest direktorem panství náchodského. Tehda slyše o Náchodě, nepomyslil, že by kdy to město uviděl, že by kdy v úřední snad styky přišel se strýcem Eliščiným. Škoda, že před svým odchodem z Prahy nedostal od ní odpovědi na svůj list.

Nedoufal před tím, že by tak hned milou svou zase uviděl; teď mu jistota kynula. A zejtra snad bude tím, čím sobě býti přál, zejtra snad dojde postavení, jež mu příležitost poskytne, aby tak působil, jak o tom sníval a jak si předsevzal. Zejtra vstoupí na dráhu, kterouž by tiché, šťastné domácnosti po boku Eliščině mohl dojíti.

Vděčně vzpomínal na professora Pelcla. S tím v určenou dobu, jak páter Zelený tenkrát „u koruny“ udal, u Karolina se sešel. Velice a mile byl tu překvapen neočekávanou zprávou. Oznámil mu professor, že vévoda Kuronský a Zaháňský, pán na Ná-

chodě atd., na něm žádá, aby mu mladého muže odporučil, jenž by sekretářský úřad zastati mohl. Žádaný ten tajemník měl dobře francouzsky a německy mluviti, mimo to přál si vévoda, aby i v jazyce českém byl sběhlý, tak aby, když by toho potřebí bylo, tlumočiti mohl. Pelcl vévodovi ochotně slíbil a hned pomyslil na Hlasivce, kteréhož znal jako snaživého mladíka a upřímného vlastence.

Páter Zelený volbu tuto nanejvýše schválil. Pelcl nabídl tedy úřad tento Antonínovi, jenž šťasten jsa a srdečně děkuje, přijal. Bylať to místo daleko stkvělejší, než na jaké kdy pomýšlel. Kynula mu pěkná budoucnost a nad to mohl více působiti, než kdyby se byl „řemenem v důtkách vrchnostenského úřadnictva" stal. Slyšeť tolik pěkného o vévodovi a toho spravedlivého, lidu milovného pána měl býti tajemníkem! A pak se měl dostati tam, kde Eliška byla.

Když tedy ochotně svolil, odkázal jej Pelcl, aby ještě nějaký den čekal, až mu oznámeno bude, kdy by vévodovi se představiti směl. Hlasivec žil nyní v blahé naději a radost jeho dovršena listem, který mu Eliška byla první z venkova zaslala. Divil se nemálo, že list ten, ač záhy po příjezdu na venkov napsán byl, tak dlouho se potuloval, nežli ho došel. Ale byl tu a přinášel zprávu o Elišce.

Mluvila k němu, poznával ji opět po těch srdečných, pravdivých slovech, plných nelíčeného citu.

Když na to byl k Pelclovi povolán, dověděl se, že vévoda Kuronský, dříve než byl zamýšlel, náhle odjel na své panství, tím pak že se nic nezměnilo, leda že nutno představiti se až na kladských hranicích. Pelcl ujistil překvapeného Hlasivce, že může na jisto jíti a že podpory na delší tu cestu se mu dostane. I stalo se tak.

Poděkovav a poručiv se šlechetnému professorovi, odebral se na večer ještě „k české koruně“. Sešli se tam všickni vlastenci a jeho přátelé i známí, kteří tam chodívali.

Když se loučili, vyžádal si Zelený „řečňování“. Řeč jeho byla jadrná a pulérovaná, urovnána a případna, neméně i ozdobna a vtipna, ač místem poněkud těžkopádna, tak že poslouchajícím se zdálo, jako by nějakého vlasteneckého řečníka století šestnáctého slyšeli.

Vybízel všechny a Hlasivce zvláště, aby na vlast svou nezapomínali, lásku k ní šířili a jak mohou, aby jí sloužili, načež Hlasivcovi žehnal a mnoho štěstí k další jeho pouti a všemu působení zdaru přál.

Druhého dne Antonín navštíviv Hradčany, s Bohem dav paní Vognarové a rozžehnav se s hrobem své matky, odešel z Prahy.

Cesta naň blahodárně působila; čím blíže k cíli své pouti docházel, tím byl jařejší mysli.

Časem se ovšem otázal: „Což kdybys vévodovi se nelíbil? Kdyby tě nepřijal?“ Ale byly to jen okamžité chmury.

Kraj čím dále tím půvabnější. Úpal sluneční minul, větřík od lesa vanoucí chladil. Hlasivec se dal bezděky do zpěvu. Nenadále byl však vyrušen.

„Bravo! bravo! ač slovům jsem nerozuměl!“ ozval se hlas v pravo, a ze stínu košaté lípy, opodál korunu svou rozkládající, vystoupil veliké postavy vážný muž, mající pod kloboukem bílou vlásenku s copánkem. Tvář jeho byla zardělé, zdravé barvy, oči živé a jiskrné. Ve věku pokročil, ale byl svěžího vzezření. Šat jeho byl prostý a jednoduchý, střihu více starosvětského.

Hlasivcovi, jenž stanul a usmívaje se pozdravil, jako venkovský doktor připadal.

„Krásný nápěv a pěkně zpíváte. Česky, je-li pravda?“

„K službám, česká, národní píseň.“

„Vida, jak ten prostý lid komponuje. Naslouchal jsem se zálibou, ve stínu tu odpočívaje. Jste-li cizím v této krajině?“

„Jsem tu poprvé.“

„Aj, to se vám za zpěv odměním. Ukážu vám historickou památnost. Všimněte si tam té chalupy — tu té —“ a ukazoval holí na chatrč před nimi na mírném návrší se bělající.

„Vidím.“

„V té haluzině před 21 lety po několik dnů bydlel proslavený válečník, Fridrich Veliký, když tu stál s vojskem proti Josefu císaři.“

„Děkuji. Veliký panovník! Fridrich Veliký!“ a Hlasivec se usmál. „Chalupu a místo dějiny zvěčnily, však nenahradí ubohým obyvatelům všecko trápení a slzy, jež ten veliký panovník —“

„Hle, kvetoucí mladík,“ usmál se cizinec, „a prost všeho nadšení pro hrdinské skutky válečné umění.“

„Ano, mne nenadchnou takové činy, jež bídu národův rozmnožují.“

Cizinec překvapen se usmál.

„Aj, v tom horském zákoutí, tu u Kramolny takový demokrat! Vzácný u nás host. Francouzský ten vítr daleko věje.“

„Máte mne za nějakého revolucionáře. Nikoliv, pane, tím nejsem. Domnívám se toliko, že lid —“

„Lid, lid!“ vskočil cizinec Antonínu do řeči. „Toť modní fráze. Odpusťte, nejsem nepřítel lidu, ba naopak. Jsem lékařem tam z města a nemějte mne tedy za nějakého nepřítele. Jsem stále mezi lidem a znám

jej — a proto mrzí mne všeliké plané mluvení a psaní o něm. Jsou theoretikové," a tu se bystře na Hlasivce podíval. „kteří o blahu obecného lidu píšou a lidu neznají, ani jeho potřeb. Krásná jest theorie o právech lidských, ale lépe jest přispěti než deklamovati."

„Neodpírám, pane, ale mám na mysli nejpalčivější ránu, kterou je vidět, kamkoli pohlednete. Na mysli mám náš lid, náš český lid —"

Tvář cizincova, za řeči prve zachmuřená, nyní se vyjasnila.

„Náš lid! A co mu chcete?"

„Vy ho znáte a tedy také jeho bídu."

„Dobře, že nejsem od vrchnosti a že jsem také lidu přítelem," usmál se doktor. „Uznávám, že lid tu a tam je příliš mnoho stížen —"

„Skoro všude."

„Čestnou výjimkou je zdejší vrchnost."

„Ó, všecka čest vévodovi Kuronskému. Již v Praze jsem jen samou chválu o něm slyšel."

„Aj, z Prahy přicházíte — vrchnost nedávno odtud přijela. Tedy znáte vévodu z Prahy?"

„Osobně ho neznám, ale z vypravování přátel a jmenovitě professora Pelcla —"

„Ah — Pelcl — vévoda přeje učencům."

„I lidu. Dnes obědoval jsem tam v údolí ve vesnické hospodě a dal jsem se s některými vesničany do hovoru. Milují svého pána a blahořečí mu jako muži štědrému, ale litují —"

„Ještě litují?"

„Ano, že úřadnictvo k němu přístupu nedá, a že prý všecko se tak nestane, jak vévoda poručí. Litují také, že vévoda česky neumí a že se všecko německy odbývá."

„Bude as mnoho v tom pravdy, než nezapomínejte, že lid také takovým není, jak si ho snad před-

stavujete. Nespokojí se tak hned a nekoná také vždycky, co by měl. Je neupřímný, lstný, až tuze pokorný a podlézavý — přetvařuje se —“

„Šibalů je všude dost; ale částečně lid za to nemůže. Jest sám sobě ponechán, příliš utiskován, a tu aby si polehčil, dopouští se lecčeho. Však by jinak bylo, kdyby byl volným —“

„Jak to myslíte?“

„Všeobecně touží a naříká lid na robotu a poddanství. Toho kdyby nebylo, vzpružil by se, mohl by se i o jiné starati, než o tu hroudu, která ani jeho není —“

„Domníváte se, že lid má po něčem vyšším snahu a že je něčeho vznešenějšího schopen?“

„Teď snahy té nemá, ale o nadání jeho ani sebe menší pochybnosti není. Vždyť na příklad tak krásně komponuje. Vše najednou býti nemůže. Kdyby byl zbaven té mury jej tlačící, poddanství, byl by tím počátek k dobrému bez revolucí a bouří učiněn.“

„Ó, pane, tu věc krátkým hovorem neodbudeme. Mne volá povinnost a slunce se k horám nachyluje. Jdete do Náchoda, je-li pravda?“

„Tak jest, vlastně na zámek.“

„Ke Kujonovi z Kurlandu?“ a lékař se čtverácky usmíval.

Hlasivec byl překvapen. Omylem to neřekl. Co to?

„Nikoliv. K Bironovi z Kurlandu,“ pravil určitě.

Starý čtverák se dal do smíchu.

„Ah, tak vám tu historii ve vsi nepověděli? Nuže, snad vás více potěší, než ta Fridrichova chalupa. Když vévoda Biron zdejší panství zakoupil a poprvé sem přijížděl, připravili mu velkolepé uvítání, to se rozumí. Na ozdobených a opentlených koních jeli sedláci z celého panství vrchnosti vstříc, a když ji

spatřili, volali a křičeli: ‚Hoch Kujon von Kurland!' Úřadníci jim nakázali křičeti a tu spletli si Birona s Kujonem —" a lékař se opět hlasitě zasmál.

„Chtěl bych rozpaky pánů úřadníků viděti," pravil usmívaje se Hlasivec. „Toť veselá historie. Ale lid neumí německy a to jméno bylo mu neobyčejno."

„Nu, netřeba, abyste se ho ujímal," usmál se lékař, „vévoda se tomu srdečně zasmál, jako my teď. Zdržíte-li se na zámku?"

„Doufám, že ano."

„To vás tam vyhledám. Nyní musím tam," a ukázal na chalupy. „Mám tam nemocné. Mnoho štěstí a na brzkou shledanou!"

Hlasivec pozdraviv poroučel se a dal se statečně do kroku. Ohlednuv se, obstarožného lékaře již nespatřil. Zanikl mezi obilím.

Hlasivec se dlouho s obstarožným lékařem v mysli nezabýval. Přiblížil se svému cíli. Sluníčko již se chytalo hor v jemné modro zahalených.

Překvapen se zastavil. Uzřel před sebou v nevelké dáli velký, starožitný zámek v růžové záři. Pyšně se vypínaly na vrchu z vysočiny do údolí vybíhajícím četné budovy, nad něž do jasného vzduchu strměla vysoká, kulatá věž s galerií a bání. Pod táhlou strání zámeckou se v dolině rozkládalo město a dál, kam Antonín jen pohledl, všude půvabný, pohorský kraj, dolina pomedhujská, nad níž k východu za lesnatými vrchy vypínala se mocná čela kladských hor, zardělá nyní září zapadajícího slunce. Bezděky sňav klobouk se zahřátého čela, opřel sepjaté ruce o hůl a zadíval se na zámek a kraj.

Tu Eliška přebývá, tu tedy má být snad jeho domov, tu má působiti tak, jak si předsevzal. Co jej čeká? —

* * *

Vévoda Kuronský miloval divadlo a zvláště rád přítomen byl veselohrám. Byl i velký přítel hudby, jakož i vévodkyně, která především opeře přála.

Na zámku náchodském dal vévoda Petr nad prostřední branou zříditi pěkné a pohodlné divadlo. Proti jevišti stkvěla se nádherná a pohodlná lože, nad níž zářil vyřezávaný erb vévody Kuronského.

Vedle pak, v pravo a v levo, byly dvě malé lože, z nichž ta v pravo byla bohatými záslonami úplně zastřena. Tu vévodkyně sedávala, nebylo-li slavnějšího představení, kdy po boku svého manžela ve velké loži se zjevovala. Bývala tu často, od nikoho ani viděna, ani vyrušována. Zřídka kdy koho sem pozvala. Pobyla tu i na chvíli při zkouškách a průlinou mezi záslonami, zrak podporujíc sklem, dívala se na jeviště.

Šero panovalo v ložích, prázdno tam i dole na sedadlech. Jen na jevišti a v orchestru bylo živo.

Šum rozmanitých hlasů, jednotlivé tóny na zkušenou, brnkání strun na houslích, jež hudebníci ladili, někdy rázné zahučení basy, tu a tam dívčí smích, vše to ozývalo se v zmatené směsici, jak již bývá, strojí-li se zpěváci a hudebníci na produkci. V orchestru před svým stojánkem stál regenschori Podhájský. V levici držel modrý šátek, v pravé tiskl mezi palcem a ukazováčkem vonný šňupeček, jímž se občas posiloval. Krátký krček napínaje hleděl na vysoké jeviště, kdež v pozadí zpěváci a zpěvačky byli seřaděni. Byli to většinou synkové a dcerky městské, sami ochotníci, jimž za ochotu vévoda velmi štědře se odměňoval. Co dvůr vévodský na zámku trávil, s něho téměř ani do města nesešli, jsouce na hoře jak náleží hoštění, jakoby ke dvoru patřili. Mimo to bylo ve sboru několik aktérů, kteří pro drama

byli engažováni, ale ve zpěvu zběhlí jsouce, nyní vypomáhali.

„Josífku," zvolal Podhájský, „na slovíčko!"

Od zpěváků oddělil se tenorista a pomocník páně učitelův, Josef Kořínek, jemuž Podhájský Josífku a rodina jeho „pane Josífku" říkali. Byl to onen mladík, jenž o třech králích nešťastným pádem svým pana principála do úzkých přivedl. Byl štíhlého, slabého těla a poněkud příliš špičatého nosu. Obličej učitelského mládence jevil mírného ducha a dobré srdce.

Na jeho zavolání hnedličko přiběhl a sestoupiv po schůdkách, k jevišti připravených, šel za principálem do koutku.

„Že ještě jednou Mařence vzkazuji, aby tedy dobrý pozor měla."

Josífek ochotně pokynuv odběhl zase nahoru.

Učitel, oblaživ svůj nos, palec a ukazováček novým opatřil nábojem do zálohy. Z pozorování jeho vytrhl jej vévodský kapelník, jenž přistoupiv, s ním se dal do hovoru. Znalť Podhájského a vážil si ho jako velmi dobrého hudebníka.

Josífek zášeřím kulis provinul se až do pozadí k oponě, kdež sbor dívčí stál. Mladá děvčata švitořila, chechtala se tiše i nahlas. Malicherná příčina rozesmála některou z nich, a smích i ostatní nakazil. Vtipkovaly, mluvily o mužích tu shromážděných, neb o solistech letos nově přibylých. Některé tak porůznu hovořily se svými sousedy, zpěváky. Mařenka Podhájská s dvěma družkami stála poněkud stranou, u samých kulis. Předmětem hovoru jejich byl první tenorista, o němž jedna řeč mezi dívkami, že jest nejhezčí ze všech aktérů, ba mnohé z nich dokona tvrdily, že jaktěživy neviděly tak podobného mužského.

Josífek po chvilce teprv odváživ se, k děvčatům se přibočil a vážně promluvil: „Panno Mařenko, mám vám něco vyříditi.“

„Poslouchám, pane Josífku.“

Děvčata dala se do smíchu.

„Jen se tak nedělej! Však my víme! Před námi ti pan Josífek nic nepoví. Viďte, takové tajemství není pro každého.“

Josífek se zapálil.

„Je to vzkaz od pantáty —“ vymlouval.

„No, tak samy slyšíte,“ usmála se Mařenka a odstoupila za kulisu, kdež jí „mládenec“ pošeptal, co měl vyřídit. Děvče pokyvlo hlavou.

„Však já na to nezapomněla.“

V tom hlomoz na jevišti zašuměl hlasitěji, na schůdkách a na prknech zavrzaly četné kroky. Jedna z dívek přiskočivši, za sukně ji zatáhla.

„Už je tu — už je tu!“

Mařenka, odtrhnuvši se, ihned vyběhla na jeviště. Právě přišly dvě sólistky zpěvačky a čtyři zpěváci, mezi nimi Arnoldi.

Oči všech, vlastně oči děvčat, utkvěly na tomto sličném mladíku, jenž dvorně známé kol pozdravoval. Podučitel viděl, jak i Mařenka jen na toho cizince pohlíží, ba pozoroval, že mnohem dychtivěji a pozorněji, než všecky ostatní. Zamrzelo ho to. Což nemá na jednom podívání dost? Jak o něm uslyšela, ihned odskočila a teď — oči na něm nechati může! Mrzut odešel k tenorům.

Kapelník zaklepal a každý se na své místo postavil. Hudebníci chopili se nástrojů — zpěváci vstoupili za kulisy. Josífkova skupina byla na levo, na pravo stály zpěvačky a mezi nimi Mařenka, a tam za děvčaty — Arnoldi! Zdá se, že přímo hledí na Mařenku. „Proč právě tam zašel? Proč se tam postavil?“

ptal se v duchu Josífek. Neslyšel, co kol druhové hovořili, nevšímal si ničeho, a hleděl jen upřeně v pravo, když Mařenka stála a za ní — ten Talián! A orchestr spustil, hudba hrála, zpěváci zpívali, sbory vystupovaly a tužily se. Časem kapelníkova taktovka zafukala a rázem všecko ztichlo. Tu vytkl, co kde chybného, a poškozené místo opakováno a tak dlouho studováno, až to šlo „jako z vody", jak pan regenschori podotekl.

Když dnes na zkoušku se strojil, zavolal si Mařenku a pravil:

„Holka, dej o zkoušce dobrý pozor! Tuhle jsem mluvil s tím Taliánem a jeho podoba mi pořád v hlavě leží. Zdálo se mi dosud, že někomu je tuze podoben, až mě napadlo — že tomu — eh — Bendovi," a jméno to vyslovuje, cítil uvnitř odpor.

Učitelka to zaslechla.

„Co vám to napalat? Třeba mu z oka vypadl, nemáte-li ptáčka samého. Mařenko, už jsem se chtěla několikrát ptát, schovala-lis ten balíček, co po něm v pokojíčku zůstal?"

Dcera přisvědčila.

Při zkoušce potom hrál Podhájský s citem a ohněm, až v tváři zčervenal. Malých pauz užil k tomu, aby šňupečkem se občerstvil. Hrou jsa zanícen, na všecko zapomenul. Na jevišti téměř ani se nepodíval; ale když tam velké tenorové solo zazvučelo, tu jím to trhlo. Ohlédl se po zpěváku — Talián!

Ale i dcerka učitelova zapomněla na svůj úkol. Jakmile byl prve Arnoldi vystoupil, bedlivě si ho všimla, jak dalece možná bylo, a hledala podobnost — vzrůst, podoba — ale Benda tenkráte byl vousatý a všecken zpustlý — ten tu jako z bavlnky — podivno, ale když zazpíval, zapomněla na všecko

pozorování a nadšena jsouc, zírala naň tak, jako všichni ostatní.

Arnoldi hrál a zpíval tak nenuceně a krásně! — Časem mrkl v pravo, k malé loži. Tam však bylo šero, záslony jako vyřezávané — ale když velkou svou arii zpíval, tu pohnula se záslona a průlinou sklo se zablesklo.

Kapelník ani jednou nezafukal, nýbrž spokojeně hlavou pokyvuje, obracel listy partitury a taktovkou mával. Druhé jednání skončeno. Arnoldi odešel do přilehlé jizby, kdež podával vévodský služebník občerstvení.

„Sklenici vína!“ poroučel zpěvák. Ale než nápoj k ústům přilnul, oznamoval jiný lokaj, že Její Výsost paní vévodkyně ráčí poroučet, aby pan Arnoldi do malé lože se dostavil. Ihned sklenici postaviv, spěchal vyplnit nejvyšší vůli. Krok jeho tlumil bohatý, až do lože rozložený koberec. Vstoupiv, hluboce se ukláněl a stanul nedaleko vchodu.

Útulné a příjemné místečko v tajemném a vábném zášeří. Vévodkyně odpočívala na pohovce, v bohatý, pohodlný šat domácí jsouc oděna.

„Přistupte,“ pravila vlídným, měkkým hlasem. „Chci vám své uznání vysloviti. Zpíval jste tu arii překrásně. Jsem nadšena.“

Zpěvák, uznáním tímto, jak se zdálo, nanejvýš oblažený, znova se klonil.

„Pochyboval jsem stále o sobě, ale co Vaše Výsost tak milostivě ráčila můj zpěv uznati, nabývám důvěry, a vynasnažím se, abych byl dokonalým —“

Vévodkyně pronesla ještě několik otázek divadla se týkajících, ale za řeči se na okamžik odmlčela, hlas její byl jaksi zamlhlý a jakoby se chvěl.

Arnoldi si dobře toho všiml, že její oči se blyštěly tím zářícím a zase mdlým a vlhkým leskem, v němž

vášeň plane. Podala mu ruku. On jakoby dobrotivostí a laskavostí unešen a přemožen, sklesl na koleno a přitiskl vřele rty na kulaté, zarůžovělé její prsty.

„Co pozoruji — planoucí květ?“ pravila usmívajíc se, jakoby teď teprve květu toho si všimla.

„Můj talisman, Výsosti —“

„Snad od nějaké princezny z jeviště?“

„Ó, nikoliv, od lesní víly.“

„Toť tajůplné —“ Usmála se, zpytavě naň hledíc.

„I pro mne tajůplné, opravdivé tajemství, Výsosti.“

„Tajemná historie. Můžete ji pověděti?“

„Dnes o polednách zdřiml jsem v háji za velkým stromořadím. I zdálo se mi, že zjevila se mi v lese nějakém vznešená, krásná bohyně. Já spanilostí její zanícen sklesl jsem na kolena a vztáhl po ní toužebně ruce. Ale tu jsem se probudil. Na prsou mých ležel tento rudý mák. To jest to tajemství, Výsosti. Kdo mi ho položil na prsa? Ale upomíná mne na krásnou bohyni a mám ho za svůj talisman. Zdá se mi opravdu, že jest —“

„Již zvadl —“

„I zvadlý zůstane talismanem.“

„Věru, toť záhadné. Nezbývá, než po háji hledat a onu vílu volati —“ pravila usmívajíc se vévodkyně.

Pak pokynula.

Na jevišti právě zazvučel zvonec, ohlašující, že odpočinek minul. Arnoldi byl propuštěn.

Vévodkyně opřela hlavu o měkký čaloun. Záslonou již nepohnula. Dumala. Spal-li či bděl?

Usmála se. Buď, jak buď. Jest obratný, má ducha — a — krásný —

Zamyšlena odcházela do svých pokojů.

„Vzplanula jako rudý mák, vzplanula — hoří —“ myslil v duchu Arnoldi, na jeviště se ubíraje. Byl všecek spokojen a vesel.

Okolo sedmé hodiny zkouška skončena. Zpěváci, zpěvačky a hudebníci se rozcházeli. Na dvoře se zastavil ještě na chvíli Podhájský s kapelníkem.

„Račte dovolit, pane kapelníku. Jest ten pan Arnoldi opravdu Talián?“

„Ovšem že. Tak zpívat a zároveň hráti jenom Vlach dovede. Proč se vám nepodobá?“

„I já jen tak — ale umí česky.“

„Umí a celkem dost dobře. Zdržuje se po delší dobu v Čechách.“

„A kde, račte dovoliti, dříve byl?“

„U vévody jest teprve dva měsíce. Před tím byl, trvám, členem vlaské společnosti v Praze.“

Rozloučili se.

Josífek stál opodál, zíraje upřeně ke dveřím, jimiž veselé choristky vycházely. Mezi nimi objevil se, jako vlk v stádu připadl učitelskému mládenci, Arnoldi, jenž s nimi laškoval. Teď pěkně pozdraviv poroučí se všem.

Mařenka vyšedši, přibočila se k svému otci a Josífek přidal se k nim. Prošedše branou zvolna stoupali dolů do města.

„Co myslíš tedy, Mařenko, jak s tím Arnoldim?“ zeptal se náhle učitel.

„Všimla jsem si, Opravdu jest mu tuze podoben.“

„Vida — také —“

„Jen že tenhle je hezčí —“ a tu se zlehýnka začervenala. Rychle pak dodala: „Ale zdá se mi, že tenhle líp zpívá.“

„Že je v hezčí šlupině, ovšem, ale to solo tříkrálové by lépe nezazpíval, než ten dareba. Škoda toho hlasu!“

„A pak je Arnoldi z Italie.“

„To je to, kapelník také povídal. Ale ta podoba a ten hlas — ten hlas mi dosud v uších zní —“

Regenschori zavrtěl hlavou.

* * *

Byt direktora Vrány byl o třech pokojích. Předsíní vcházelo se do jeho pracovny, odkud dvéře vedly do dvou ostatních, z nichž prostřední měl také zvláštní vchod. Pokoje neměly zvláštního, stkvělého zařízení. Pan vrchní byl starý mládenec a nedbal tak mnoho o parádu v příbytku.

„Ze všech jeho almar a z celého nářadí nejvíce by se mně líbila jeho železem pobitá kasa,“ říkával dráb a direktorský sluha Hařárek, kterýžto nápad se mu velice líbil.

Onoho odpoledne, kdy Hlasivec přes Kramolnu se ubíral, kdy na zámku se právě zkouška odbývala, seděl direktor ve svém pokoji. Byl dosud mrzut. Na mysli ležel mu pořád Arnoldi, který jej tak nemile překvapil. Upomenulť jej na doby, na které nerad vzpomínal. Upomenul, a — svědkem byl něčeho, co by Vrána rád, a zvláště nyní, návždycky utajil.

Býval před lety důstojníkem. „Vystoupiv“ ze služby, žil soukromě v Praze jako „setník na odpočinku“.

Z počátku všelijak se protloukal, a byl by trpké nouze zakusil, kdyby jej sestřenice jeho nebyla podporovala. Paní Marta Scheibová byla vdova po vyšším státním úřadníku, žena přísná a mrzutá, kteráž bezdětna jsouc také mladého sirotka, Elišky, daleké

své příbuzné se ujala. Přijala ji za svou. Na tyto doby Vrána nerad vzpomínal, a Arnoldi jej na ně dnes tak neočekávaně připomenul. Co chce ten aktér? Vrána chodíval kdys v Praze do jisté krčmy, kdež se hazardní hry hrávaly. Znal všecky dobře, už z vojanského života: bassetu, strašáka, lancknechta, trentakvarantu, kostky, banko, „pod hromádky", bassadieci atd. atd. a znal také určitá slova, „od kteréhož tak přísného patentního vyměření ani vyšší ani nižší militární osoby, jsouce ony obyčejně při vysokých hrách interessirovány vyjmuté míti neráčíme —"

Nicméně bylo „panu hejtmanu", když jiných prostředků nebylo, třeba něco si „přivydělati".

Jak. Arnoldi věděl.

Pak působením své sestřenice získal sobě konečně protekci a dostal se za úředníka k vévodovi Kuronskému na panství Zaháňské, kdež po tři léta sloužil. Úřad svůj přísně vykonával i přísným byl. Když pak místo vrchního na Náchodě se uprázdnilo, obdržel je, podporován jsa opět přímluvou a protekcí. Nyní byl pánem.

Vrána byl přísným, „starý kaprál" přezdíval mu stranou dráb Haťárek.

Vévoda za vladaření Vránova bral větší roční důchod. S tím byl spokojen — —

Venku zaklepáno na dvéře.

„Dále," zahučel, a do pokoje vstoupil dráb i posluha Haťárek.

Vrchní, spatřiv jen služebníka, zamračil se, ale hned škublo to jeho obočím, až čelní kůže všecka zvráskovatěla.

„Co klepeš? Vida, myslím, že nějaký milostpán. Zaklepá si jako nějaký vznešený člověk; což nevíš, že se sluhovi patří, aby neklepal?"

Hafárek stál vzpřímeně jako voják před důstojníkem, ani nehlesna.

„Co neseš?“

„Venku čeká Grün, žid, prosí, že by rád s milostpánem mluvil.“

„Dnes už nemohu, aby přišel zejtra odpoledne.“

Sluha odešel a vrchní usednuv něco zapisoval.

Neminulo ani čtvrt hodiny, dvéře se opět otevřely a zase Hafárek vstoupil. Stanuv po vojansku, čekal. Ale když pán, v práci jsa zabrán, ani se neobracel, odvážil se zakašlati.

„Poslušně prosím —“

Direktor na rychlo se obrátil.

„Tys to — ty — jako lupič, jako zloděj se tiše krade! Což nemůžeš zaklepat ty —“

„Poslušně prosím, ráčili...“

„Poroučíme, abys po druhé slušně zaklepal. Co je?“

„Venku je nějaká žebračka s dětmi, je to žena Vobornikova, co jsme ho dnes do chládku dali —“

„Co chce?“

„Naříká a pláče, a že milostpána “

„Nevíš, co dělat?“

„Však jsem ji už jednou vystrčil —“

„Tedy vystrč ji po druhé a naposled. Je vévoda doma?“

„Dosud nepřijel, milostpane.“

„Jdi a více mně sem nechoď, tu není kancelář, rozumíš?“

Vrchní již neusedl, ale přecházel po pokoji.

V třetím pokoji trvala direktorova dámská společnost, sestřenice Marta Scheibová a Eliška.

Když Scheibová na jeho pozvání přijela na Náchod, aby mu vedla domácnost, byl direktor Eliškou nemálo překvapen.

Když ji shlédl, obličej jeho se vyjasnil a obočí ani jednou mu nezacukalo. Jak se změnila! Byla děckem, kdy naposled ji viděl, a nyní vyspěla zrovna v nevěstu, jak se vyjádřil.

Paní Martě na náchodském zámku jak náleží se zalíbilo. Stala se skutečnou paní domu, vládla a šafařila, zavedla všecko po svém, a pan vrchní dlouho neodporoval a brzy zvykl, zvláště když poznal, že tím pohodlí jeho v mnohém rozhojněno. Ale v čem si paní Scheibová nejvíce libovala, bylo to, že jí vzdávána úcta, jakoby sama byla direktorovou. Dokud její muž žil, byla náležité úctě a „honéru", jak říkala, zvyklá. Vdovou jsouc odvykati musila, a nyní stará sláva ještě u větším lesku se obnovila. Ovšem v duchu nemálo si na tom zakládala, že ona „pana hejtmana" na šťastnou dráhu zavedla.

Eliška byla zas v jiném světě.

Zámek, nový kraj, noví lidé a nová společnost — to vše působilo, že tak hned v nové poměry se nevpravila. Prokazovali jí úctu a reverenci, jakéž zvyklá nebyla, pozdravovali ji z daleka a klaněli se.

To vše a hlučný, společenský život na zámku bylo tiché dívce nepohodlným.

Často toužila po svém útulném pokojíčku v Praze. Tam jí bylo volno, tam snila své nejluznější sny, a když z něho vyšla, čekal již na ni Antonín. Jak blažena byla, kdy po boku jeho uprostřed hluku a šumu po Karlově mostu k paní Vognarové kráčela, jenom jej vidouc a slyšíc...

Nyní seděla Eliška s tetou u stolku nedaleko otevřeného okna, na němž stálo několik květináčů plných květin.

Šila pilně a jen občas, když paní teta jí něco vykládala, anebo když jí nit navléknouti měla, pozvedla hlavu. Paní Scheibová rozmlouvala a poučo-

vala, zhusta při tom uvádějíc příklady ze svého života a ze své zkušenosti.

V tom se pod oknem na dvoře ozval hluk a křik a na to pláč bylo slyšeti. Dámy ustaly v práci.

„Podívej se, Eliško —“

Ta ihned vstala a k oknu přistoupivši přes květiny hleděla dolů. Tam u domovních dveří, vedoucích k bytu pana vrchního, stála žena s třemi dětmi. Byla to vesničanka nuzně oděná jako její děti. Hafárek jako cerberus pyšně a surově si vedl, jakoby všechna moc byla v rukou jeho.

„Zas tu jsi? Již jednou jsem řekl, ať se neopovážíš — kliď se —“ Ale když žena plačtivým hlasem prosíc ke dveřím se blížila, surově ji chopil za rameno a smýkl jí, až se schůdků, any vedly ke dveřím, zavrávorala. Dvě z dítek se rozplakaly, za matkou běžíce; nejmladší z nich, asi čtyrleté, vetché matčiny sukně se chytlo.

S tím dráb spokojen nebyl, ale hnal před sebou ubohé ze dvora — bylo to na posledním — až ke bráně.

To vše Eliška nespatřila. Zahlédla jen, jak žena se schůdků se potácela, jak děti křičíce za ní běžely. Musila se odvrátit. Na surovost drábovu více hleděti nemohla. Všecka zaražena odvrátila se od okna.

„Co je ti, děvče?“

Ihned slova ze sebe nevypravila. Něco takového jak živa neviděla.

„Dráb tak surově a nelidsky nakládá s nějakou žebračkou —“

„To asi není žebračka —“ mínila paní teta a vstavši, pootevřela dvéře.

„Nevytrhuji?“ ptala se vrchního sem tam přecházejícího, jenž tím odpověděl, že k dámám přišel

„Prosím vás," paní Scheibová bratranci nelykala, „co se děje? Venku křik a pláč až tu Eliška se polekala —"

„Také jsem něco zaslechl," chladně pravil vrchní.

„Nějaká vesnická žebračka — a děti také bylo slyšeti —"

Obočí Vránovo zacukalo, ale hned celý jeho oblise vyjasnil a usmívaje se Elišce pravil: „To, dušinko, nesmíš být tak lekavou. Takové věci snad častěji u nás uvidíš a uslyšíš. Je to žena nějakého Voborníka, ničemného chlapa," vysvětloval zase paní Scheibové, „kterého jsem dal zavřít —"

„To přišla žena prosit," podotkla prostě a lhostejně paní Marta.

„Tak jest —"

„Drábi ji ani do domu nepustil. Jistě, že chtěla k vám," pravila Eliška.

„Tak jsem mu poručil."

„Ta ubohá má tři děti —" namítala Eliška.

„Nechť se o ně stará! Milá, zlatá, člověk nesmí v úřadě býti tak citlivým," a usmíval se sladce.

Bezděky se zachvěla v nitru svém před tou usmívavou tváří pana strýčka.

„Ale co si počne bez muže, jest žebračkou!" začala znova.

„Vida advokátku! Kde by mluviti měla, nemluví, a kde mlčeti, tam jako replika," pravila přísným hlasem suchá paní Marta. To bylo zároveň poručením, aby schovanka již umlkla.

„Jste-li na zejtřek připraveny?" zaměnil řeč direktor.

„Došíváme — ale prve jsem se již hněvala. Jiné děvče by radostí skákalo a mělo by to za velkou čest — ale naše Eliška by snad raději zůstala doma."

„Ostýchavost — To se podá. Ty bys, Eliško, do koutka se nemusila schovávat.“

„Komu se kdy tak poštěstí? S princeznami, s vévodskými dcerami přijít do společnosti!“

„První hostina, kterou vévoda strojí — toť bude velmi hlučné! Sám jsem to ještě neviděl, těším se.“

„Bál snad také nějaký bude?“ ptala se paní Marta.

„Bývá každého roku a letos jistě bude velmi skvělý.“

„Ale ty, děvče, ještě mlčíš a neraduješ se? Divadlo, bál a kdo ví, co ještě — tolik zábav v tom starém zámku, více než v Praze —“

„Kdož ví, co jí v hlavince vězí —“ mínil usmívaje se pan vrchní a pichlavým zrakem hleděl na Elišku, jež zlehýnka se zarděla. Nemohouc toho bodavého, vyzvědavého zraku snésti a patřiti do té tuhé tváře, jíž ten sladký úsměv tak neslušel, sklopila oči. Jsouc ještě děckem, před „panem hejtmanem“ mívala strach; nyní po letech pocítila znovu dávnou tíseň. U pana strýčka nikdy jí nebylo volno. Tak sladce se usmívá a tu ženu dal nelítostně vyhnati!

* *
*

Za branou, v stromořadí stanula Voborníková s dětmi. Majíc oči slzami zality ohlížela se po zámku. V pravo od brány bylo viděti tmavé stavení nad zámeckým, nyní již zpustlým příkopem. Jen malá okénka mělo, a celý jeho zevnějšek byl nevlídný.

Tam za tou pevnou, tmavou zdí sedí její muž, jenž toliko tím se provinil, že na malém políčku úroda se mu nezdařila, že nebyl s to, aby zaplatil kontribuci a že mu žena onemocněla. Zůstal u ní, aby ji ošetřoval i tři nedospělé děti, a tím zanedbal svou robotní povinnost. A poněvadž, vyzván byv,

nepřišel, přišel za to dráb a odvedl jej do šatlavy. Žena nestojíc ještě na pevných nohou, na zámek se doploužila. Pracovati nemohla, doma ničeho nebylo.

Prosila, žadonila — nepustili ji ani k vrchnímu a ze dvora vyhnali. Byla mdlá a vysílená. Usedla na kraj cesty pod košatou lípu a děti její vedle ní. Smutně jsouc zamyšlena dlouho tak seděla. Časem ji vytrhl plačtivý hlas děcka chléb žádajícího, jemuž na ukonejšení nic jiného neměla, než naději a slib.

Nač čekala? Muže neuvidí a nepustí ji k němu, nedoprosí se. A přece! Slyšela, že na zámek přijel vévoda, a ten může více než vrchní sám. Kdyby ho znala a věděla, kde ostává a jak by se k němu dostala! Slyšela že to tuze hodný pán, že i dukáty chudým rozdává. Kdo jí poradí? Ohlížela se. Slunce zapadalo, zář jeho rozlila se stromořadím, chvějíc se na kmenech i půdě. Nikdo nešel. Do zámku už nesmí.

Hle tam — nějaký pán — to asi úřadník ze zámku. Vstala, dychtivě jemu vstříc hledíc. Zdali ji vyslyší, anebo bude-li jako vrchní. Popošla několik kroků a postavila se mu skoro do cesty.

„Milostivý pane!“ pravila třesoucím se, bázlivým hlasem.

Hlasivec zastaviv se, překvapeně hleděl na chorou bledou tvář ženy, jejíž hluboko zapadlé, kalné oči k němu tak prosebně i ostýchavě vzhlížely. Ptal se jí vlídně, čeho sobě žádá. Slyšíc, že tak mírně a laskavě ten milostpán mluví, nabyla důvěry a upřímně, prostoduše všecku bídu svou mu vypověděla, prosíc jej, aby milostivě zprostředkoval a za ni se přimluvil. Slyše tužbu její na vrchního, ptal se po něm blíže a uslyšel ještě víc — ohlas mínění všech poddaných. Hlasivec se zamyslil; pak pravil:

„Jděte domů, ženo, dnes není možná nic učinit. Přijďte zejtra sem tou dobou a doufám, že vám více povím. Tu kupte dětem chleba," a vyňav sáček, dal ji stříbrňák. Chtěla mu ruce líbat, ale on tomu nedopustiv, vytrhl se jejímu děkování. Ke bráně kráčeje slyšel ještě za sebou žehnání. Nevšiml si ani, že v hloubi stromořadí objevili se dva jezdci. Stanul před branou.

Ještě než vkročil do zámku, prve než o budoucnosti jeho rozhodnuto, dána mu příležitost, aby jednal.

Budiž to šťastným znamením.

A vrchní — strýc Eliščin? Buď, jak buď! Vkročil do zámku.

VII.

Episoda.

Princezna Johanka byla dnes roztržitá. Málo jí v mysli utkvělo z toho, co vážná učitelka, odkvetlá mlle. Laroche, tenounkým hláskem jí vykládala z dějin.

Byltě krásný, červnový den. Otevřeným oknem vál čerstvý, čistý vzduch a vzdouval zlehka jemné záslony okna. Švehol ptactva až sem zaznával a ze vzdálí kynuly lesnaté stráně, nad nimiž k modravým horám bělostné mraky spěly. Těžko bylo v pokoji vytrvati.

Princezna navrhla, aby daly sobě knihy snésti do zahrady, tam že by se rozkošně učilo a výkladu naslouchalo. Učitelka konečně svolila. Když dlouhým koridorem prošedše po schodech sestoupily, přišly do chodby v přízemí, kdež viselo na stěně několik

začernalých obrazů. U posledního z nich, nedaleko vchodu visícího, princezna se zastavila.

„Ach, je tu ještě!“ zvolala radostně a hleděla na velice sličnou tvář mladé slečny, na obraze zpodobené.

„Mlle. Laroche, ta byla krásná! Vlas jako len, a ty oči! Že takových nemám?“

„Ještě krásnější —“

„Oh, takový pohled nemá nikdo. Vždycky se tu u ní zastavím a celou hodinu třeba bych se na ni dívala. Je to nějaká rytířka. Jaký střih, jak ošklivý krejzlík! Ale hlava! Tvář! Vykládejte, mlle. Laroche, dějepis, vypravujte mně o ní, kdo byla?“

„Zajisté to nějaká slečna z toho českého rodu, který tu před mnoha sty lety vládl.“

„Ah, dcera nějakého hraběte a nyní na chodbě? To mou podobiznu také na chodbě zavěsí, až by nás tu snad nebylo? Oh, tof ošklivé! Ten obraz tu nesmí zůstati, dám si jej do ložnice zavěsit, abych jej měla stále na očích. Nuže, milá Laroche, vypravujte něco o té české hraběnce —“

„Tak v dějinách nevynikla, aby jméno její historikové zachovali. Ostatně, co se o ní ví, jsou jen matné báchory a pověsti zdejšího lidu, a těch netřeba si všímati —“ pravila s pohrdou učená dějin vypravovatelka, zastírajíc tak nevědomost dějin země, v níž nyní žila.

„Ten obraz mne tolik zajímá, okouzluje, že bych ráda i tu pověst o té krásné slečně s tím nevýslovně jímavým pohledem slyšela.“ Vystoupily právě ven.

„Ille,“ zvolala vesele princezna, „učitelova Mařenka. Jen se neostýchej a přistup! Ještě jsem tě letos neviděla — oh, tys vyrostla. Kam jdeš?“

„Byla jsem u své tety, klíčnice, milostivá princezno!“ odpověděla Mařenka, uctivě pozdravivši.

„To je ta stará paní, znám ji, a ta asi ví o té rytířské slečně, jejíž obraz na chodbě, od nás hned na kraji visí —“

Mlle. Laroche byla již netrpěliva.

„Ó ano, to byla Alžběta Smiřických, kterým jednou zámek a panství patřily.“

„Znáš tu povídku?“

Když Mařenka přisvědčila, zajásala princezna a prosila učitelku, aby dovolila Mařence pověst tu vypravovati. Mlle. Laroche byla již přesvědčena, že z dnešní lekce by beztoho nic nebylo, i svolila. Zahrada, již Pikolominská říkali, byla malá. Měla jméno po pánech z rodu Piccolomini, prvního to cizího rodu, jenž na Náchodě vládl. Květiny v rozmanitých, umělé složených políčkách a kolech byly v nejbujnějším květu. Ranní chladivý větřík vanul stinnými chodbami, jež tvořily habrová bujná křoví a stromy nůžkami zahradníkovými přistřižené a sklenuté. Vyhlídka ze zahrádky ven na dolinu, stráně a lesnaté vrchy byla utěšená.

Za svého letního pobytu na Náchodě přál vévoda Petr dosti svobody svým dcerám. Čas jejich nebyl přísně odměřen, vycházky jejich byly časté. Zhusta i do města sestoupily a cestou hejčkaly malé děti, jež potkaly a lahůdkami je nadělovaly. Dokud menšími byly, bývaly mnohé z městských dívek na zámek zvány, aby pak účastnily se ve hrách mladých princezen. Z těchto družek nejmilejší byla Johance Mařenka učitelova. Rok tomu, co se neviděly, a obě dospěly za ten čas v panny. Mařenka, starší, byla nyní vážnou a usedlou před „velkou“ již dcerou vévodskou.

„Tak, Márinko, začni o té krásné slečně, tolik se těším —“ vyzývala princezna v stinné besídce, do které zašly. Mlle. Laroche procházela se cestičkami.

Johanka opřela hlavu o sloupec besídky a bujné listí sklánělo se jí jako věnec k čistému čelu. Nastalo ticho. Bylo jen slyšeti šplíchání vodometu opodál za křovinou. Listí po stěnách besídkových se chvělo, ale ani nešelestilo.

Nevím, dovedu-li to vypravovati."

„Tak —" pravila dychtivě princezna.

„Tak asi před dvěma sty lety, anebo snad ještě víc, tento zámek a celé panství i mnoho jiných panství patřil pánům ze Smiřic. Jeden z nich, jméno už nevím, ale v knihách je to prý psáno, měl dvě dcery. Jedna z nich, a to starší, jmenovala se Alžběta, mladší Salomena. Obě byly krásny, ale nejkrásnější ze všech na sto mil byla Alžběta.

Otec jejich byl nesmírně bohatý a mnoho cestoval. Projel cizí země, i Afriku, byl tuze daleko, Bůh ví kde. Když se navrátil, přivezl s sebou svým dcerám mnoho drahých věcí a také s ním přijel mladý člověk, kterého z otroctví někde v Turecku vykoupil. Mladík ten, divně ustrojený, byl tuze krásný a Smiřickému byl nejmilejším služebníkem. Jiný ho nesměl ani obsloužit. Ale milý mladík neustále byl zamyšlený a smutný. Snad se mu tuze stýskalo. S nikým nemohl promluvit, protože mu nikdo nerozuměl, leda hrabě, a také se všem vyhýbal. Nejraději sobě zalezl do příkopu pod bezový keř a sedal tam dlouho do noci. Zpíval prý tak krásně, ale také tak smutně, že až se člověku srdce z toho rozbolelo. Najednou začala také mladá hraběnka Alžběta chřadnout a žádný nevěděl, co jí je a co by jí pomohlo. Trvalo to delší čas. Starý hrabě tuze se trápil, protože mu byla nejmilejší. Až jednou v noci zámecký hejtman přistihl cizince s Alžbětou v zámeckém příkopě. Seděli tam na lavičce a objímali se.

Zamilovala si jej a neodolala, až sama k němu přišla a jemu svou lásku vyznala. Tak dlouhý čas se milovali a nikdo o tom nevěděl. Hejtman všecko pověděl starému Smiřickému. Ten se tuze rozzlobil, že jeho dcera milovala otroka. Chytili ho, spoutali a pak zmizel a nikdo nevěděl, co se s ním stalo. Vypravovali si, že ho zavřeli do hladomorny, co na stráni u zdi podnes stojí, a tam že zahynul."

„A Alžběta?" — ptala se skoro tiše Johanka.

„Ta byla pro svou lásku tuze nešťastna a mnoho vytrpěla. Odvezli ji na hrad Kumburk někde u Jičína a tam soužila se několik let v žaláři. Hrabě Smiřický za nedlouho zemřel. Ona měla dědit. Ale Salomena, sestra její, zmocnila se všech panství a Alžběta zůstávala napořád v pevném hradě Kumburském."

Mařenka se odmlčela.

„A zahynula tam?"

„Teta vypravovala, že tam zemřela, ale strýc zas jinak. Zámecký pan páter má prý takovou starou knihu a tam je to všechno vypsáno. Alžbětu vysvobodil nějaký rytíř a toho prý potom pojala za manžela a Salomeně se pomstila."

„S tím cizím mladíkem se již tedy neshledala —"

„Nikdy. Zmizel jako kámen ve vodě."

Johanka mlčela. Majíc oči přivřené, zamyšleně hleděla před se.

„Ta vytrpěla pro svou lásku!" přerušila Mařenka mlčení. „To všechno proto, že ona byla hraběnkou a on jen cizí, sprostý člověk."

„Ale byla přece šťastnou! Tak jej milovala a byla milována!"

„Učaroval jí prý svým zpěvem. Když tak v noci v zámeckém příkopě sedával, slyšela ten jeho divný zpěv ve své ložnici; nedalo jí, musila za zpěvem k zpěvákovi —"

„To nebyl jen zpěv — Ah, byla šťastna —“
„A žalář a ta muka?!“
„Ty bys toho nechtěla snášeti?“
Mařenka se usmála.
„U mne je to jinak — já nejsem hraběnkou.“
„Ó, já bych zrovna tak jednala, jak ona!“
„A kdybyste, princesso, tolik zkoušela —“
„Bylo by to pro něho!“

„Přicházím také poslechnout,“ pravila mlle. Laroche, stanuvši u vchodu stinné besídky.

„Již jest po přednášce a po dějepisné hodině, viď, Mařenko. Zítra to dohoníme, milá Laroche, co jsme dnes promeškaly.“

„Princesso, již jsme tolik zanedbaly,“ pravila vážně učitelka „Ale zejtra neslevím ani minuty. Jest čas změniti toilettu. —“

„Ó, dnes máme hostinu!“ a Johanka rychle vstala. „Pojďme tedy!“ Zdálo se, že pomyšlení na ni ji rozveselilo. Vzpomněla, že tam uvidí toho, na nějž před chvílí myslila. Lehounkým, svižným krokem spěchala ku bráně. Přišly na nádvoří. V pravo před nimi v přízemí vysoké budovy bylo okno otevřeno. Viděly až do jizby. U okna stál mladý muž, jenž maje v levici vásu, kytce v ní se bělající vody ze sklenice přiléval. Johanka se zarazila. On! Poznala květiny — kopretiny; toť ony, které mu v háji hodila na prsa. On je ošetřuje, zalévá! Ví-li — —

Lekla se a přec bylo jí to milo

Společnice jí došly. Arnoldi, postaviv vásu na stůl, odešel, jakoby sklenice odnášel. Ale za chvilku, kdy princessa se vzdálila, přistoupil k oknu a hleděl za ní. —

„Viděla,“ pomyslil a usmál se.

VIII.

Vévoda.

Roztomilý, útulný budoir paní vévodkyně.

Na stropě mythologické obrazy, představující osudy krásné Dafny, stkvěly se živou barvou. Na stěnách leskla se křišťálová zrcadla v nákladných, bohatě zlacených rámcích, a těžké hedbávné záclony bledě růžové barvy luzně tlumily světlo dvěma vysokými okny vpadající.

Hebounké, drahou růžovou látkou potažené polštáře na měkké pohovce se zlacenými nohami vábily k sladkému si pohovění, jakož i hebké, skvostné fauteuily. Římsa nad mramorovým krbem byla plna různých předmětů. Bělaly se tam sošky, vásy a jiné titěrky z pravého čínského a míšeňského porcelánu, stkvěly se barevné a starožitné sklenice, nad něž vynikaly hodiny se zlatým ciferníkem, alabastrovými sloupky a allegorickými soškami z téže látky.

Vše bylo hojně a nákladně ozdobeno, všecko plno vlnitých a zkroucených čar, na ničem ani jediné přímky.

Vzduch budoiru byl prosáklý příjemnou, libou vůní. Vévodkyně, sedíc na pohovce, vystřihovala lesklými nůžkami silhouetty, jejichž velikou milovnicí byla. Proti ní na tabouretu sedě předčítal Arnoldi z knihy skvostně vázané. Čtení zajisté vznešenou paní velice bavilo, neb často, silhouetku vystřihnuvši, sklonila ruce v klín a upřeně hleděla na sličného čtenáře. Nebylo divu. Francouzské verše krásně zvučným tím hlasem přednášené jen plynuly a mile ozývaly se rozkošnou prostorou.

Arnoldi dočetl. Zavřev knihu, tázavě pohlédl na vévodkyni.

„Jsem spokojena. Velmi pěkně přednášíte. Dlouho-li se připravujete?“

„Čítávám prima vista, ale mám-li Vaší Výsosti předčítati, připravuji se a jest mi to s velikým potěšením.“

Vstal

„Nuž, vypátral-li jste ono tajemství, které jste mi sdělil? Či jste již zapomněl na svůj zvadlý talisman?“

„Ach, zvadl, Výsosti, a přál bych si, aby nyní opravdu talismanem se osvědčil a mně přispěl —“

„Proč?“

„Bylo by třeba, abych zašel do háje a tam hledal onu vznešenou bohyni a volal, aby teď skutečně, a ne jen ve snu, se mi zjevila —“

„Vzýváte bohy, je to tak něco neobyčejného, že bohyně k tomu třeba?“

„Ó nikoliv. Račtež milostivě, Výsosti, odpustiti — jen jediné slovo Vaší Výsosti, a já bych bohyně s nebes nevolal. Kdybych odvážiti se směl — jen slovo — a Vaše Výsost bude mou spásou a —“

„Toť divné. Očekávám hrozné věci — mluvte!“

„Děkuji pokorně Vaší Výsosti za tu milost. Jsem zpěvákem, komediantem,“ a lehounký, trpký úsměv zjevil se na rtech Arnoldiho. „Bylo by hříchem a velikým nevděkem, kdybych nyní toužiti chtěl na své postavení. Jest mi blaze v záři Vaší vévodské Milosti! Ale saisona dojde, nastane podzim a jako přelétavý pták budu volným. Tažný pták má svůj jih, své teplé, slunné kraje — já nemám domova, nikoho. Unavuji Vaši Výsost svým dlouhým výkladem a prosím —“

„Pokračujte.“

„Jsem vlnou zmítanou, a rád bych našel poklidu, rád bych se zbavil potulného života —“

Zamlčel se.

„Nuže?“ a vévodkyně usmála se laskavě. „Chtěl byste u nás zůstati?“

„Výsosti, to by bylo mým největším štěstím, to jest mou srdečnou touhou. Hledám stálé postavení —“

„Co byste zastal?“

„Znám se slovem i písmem v několika jazycích, Výsosti. Trvám, že Jeho Výsost pan vévoda potřebuje sekretáře —“ Zamlčev se pohlédl svým krásným okem pokorně a prosebně na vévodkyni, jež na ta slova poněkud se zamyslila.

„Tedy sekretářem — a to místo že volno. Nuž uvidíme,“ a milostivě se usmála.

Arnoldi chtěl ještě promluviti, ale v tom do budoiru vstoupil vévoda, jenž spatřiv zpěváka, na okamžik obočí chmurně stáhl. Arnoldi uctivě ustoupiv, hluboce se uklonil. Vévodkyně ruky pokynutím jej propustila. Vévoda, pozdraviv stanul u krbu. Byl muž již letitý vysoké postavy. Nesl se zpříma, po vojansku. Na jeho kabátě z jemného, modrého sukna zářila brilliantová hvězda.

„Nuže, má drahá,“ pravil vážně, „dnes je hostina.“

„Ach, ano, zapomněla jsem. Přejete si, abych byla přítomna?“

„Čiňte, jak vám libo, ale těšilo by mne —“

„Abych upřímnou byla, netěší mne na ty chuďasy se dívat. Ale půjdu ráda; vidím, že si toho přejete —“

Libě se usmála a laskavě hleděla na svého manžela, jehož tvář se vyjasnila.

„Rád tak slyším,“ a usedl do fauteuilu.

„Slyšte, můj milý. Co vám nyní povím, tomu podivíte. Týká se to vašich záležitostí.“

Mluvila laskavým, sladkým hlasem, jaký manžel její málo kdy slyšel.

„Chci vás prosit a zároveň vám radit.“

„Aj, to mne překvapuje.“

„Jste delší čas již bez sekretáře. Vím o hodném, mladém, muži, který k úřadu tomu jest způsobilý a s nímž byste jistě spokojen byl. Je snaživý a prosím za něj —“

„Lituji, má drahá,“ odpověděl laskavě vévoda. „To místo jest již zadáno, přislíbeno —“

„Máte již někoho?“ Dal jste své slovo?“

„Na polo jen jsem slíbil, ale nelze odepříti.“

„Kdo vám jej navrhl?“

„Professor Pelcl v Praze.“

„Ah, toť hodlám zvítěziti. Má prosba snad u vás více zmůže než odporučení učeného professora. Viďte?“ a usmívala se vábně.

„Kdo se těší vaší protekcí?“

„Prosím za našeho tenora Arnoldiho.“

„Ah —“

Vévoda se na okamžik zamyslil. Když očí svých pozvedl, viděl usmívající se tvář laskavé manželky.

„Jsem na rozcestí, má milá, a rád bych vaší tak horlivé přímluvě vyhověl. Však nedostane-li Arnoldi tohoto úřadu, mohu jej jinak opatřiti —“

Tvář vévodkyně se zachmuřila a hlas její se změnil.

„Snadno byste mohl i onoho jinak zaopatřiti —“

V tom do budoiru vstoupila gouvernantka, za ručku vedouc bohatě přistrojené asi šestileté děvčátko. Vyseknuvši svou naučenou poklonku, políbilo matce ruku a ostýchavě obracelo se k vévodovi. Ale ten již povstal a odvrátil se. Tvář jeho, prve vlídná a laskavá, nyní se zachmuřila. Prudce rukou pokynul.

Gouvernantka, domnívajíc se, že jí velí, bázlivě odešla. Sličné, milé děvčátko přitulilo se k matce, ustrašeně hledíc na vévodu, jenž hleděl do oken.

I vévodkyně se všecka změnila.

Na okamžik nastalo ticho.

„Co se stalo?“ ptala se vévodkyně, prudkostí manželovou nemile překvapena.

„Obě měly jíti!“ pravil vévoda obrátiv se.

„I Dory? Co zavinila?!“ Povstala s pohovky.

„Madame, nikdy neuznám toto dítě za své — pochopíte, že přítomnost jeho —“

„Pane!“ zvolala vévodkyně v náhlém popuzení. Prudce oddychujíc tiskla jemný šátek parfumem napuštěný ke rtům.

„Vy jste nespravedliv, bez citu —“

Vévoda přecházel budoirem. Byl rozčilen. Pak zastaviv se, zdánlivě klidným hlasem pravil:

„Má drahá, přítomnost moje vás pobuřuje. Půjdu, ale rozvažte, kdo všeho je příčinou.“

Na dítě se ani neohlédnuv, vyšel z budoiru.

Vévodkyně sklesnuvši na pohovku, prudce zazvonila.

„Mama!“ ozvalo se vedle tichým, bázlivým hlasem.

„Ty pláčeš? Co je ti? Jaký to nezpůsob!“ a vstoupivší gouvernantce kynula, aby děvčátko odvedla. Majíc očka slzami zalitá odcházela mladá princezna. Prve zalekla se před rozhněvaným „otcem“, nyní také matka tak přísná. Gouvernantka se v duchu ptala, co se asi přihodilo. Prve on tak rozhněvaně jí poručil, aby odešla, nyní vévodkyně všecka rozčilena, hněviva. —

Vévoda ještě přecházel ve svém pokoji. Pak, jako by unaven a přemožen, sklesl do fauteuilu a opřel čelo v dlaň.

Miloval vévodkyni. Pokročil již u věku, když si bral mladou, sličnou hraběnku za manželku; nicméně zamiloval si ji s vřelostí mladého srdce. Anna Karolina von Medem vdávala se za vznešeného, velmožného pána, ale nemilovala ho. Stala se vévodkyní.

Vévoda Petr těšil se na syna. Ale, ač sklamán v naději, byl vždycky něžným k své manželce, nikdy ani slovem toho se nedotekl, ač v hlubinách duše své se rmoutil, že kmen jeho vyhyne a jméno zajde.

To působilo velice na jeho ducha. Dvě manželky mu zemřely a třetí nedala mu vytouženého dědice. —

Nedbal tak již o statky své a ohromné bohatství. Nad to mu mysl velice ztrpčena skutkem jeho manželky. Nemilujíc vévodu, hledala sobě jinde lásky. Anna Karolina povila čtvrtou dcerušku, ono děvčátko, jehož přítomnost v budoiru vévodu tak rozčilila. Trpěl je na svém dvoře, ale přítomnosti jeho snésti nemohl. Nevěrnost manželčina hluboce se ho dotkla, však přece po čase odpustil. Od oné osudné chvíle vše se změnilo. Byl chladnějším k vévodkyni, a málo kdy jim teplý paprsek citu zasvitl. Nicméně nastávaly vévodovi okamžiky, kdy stín minulosti mizel, kdy na všechen chlad zapomínal, kdy zatoužil po úsměvu a laskavém pohledu své manželky, kdy se dal jejím sladkým slovem zas upoutat.

I nyní ho rozkvašení ponenáhlu přešlo a chladněji rozvažoval o minulém výstupu

Byla tak neobyčejně laskava. Proč? Prosila za Arnoldiho — Proč? Odpustil jí, dávno už, a chtěl na onen skutek zapomenout. Ale to dítě jej připomenulo, dítě, jež má nésti jeho jméno! Ó toho děcka! Jako černý stín vždycky mezi ně padne a zaplaší každý světlejší paprsek. Blažila jej prve její laskavost a úsměv, zapomínal, ale to děvče jej upamato-

valo, že je snad lživý. Prosila za mladého, krásného muže, jakým byl otec toho děvčete!

Snad klamně se tak domýšlí —

Komorník vstoupil a ohlašoval Hlasivce z Prahy.

Vévoda probral se ze svého dumání.

„Koho jsi jmenoval?“

Komorník opakoval jméno.

„Ah, — ať vejde!“ Vévoda Petr sklonil opět hlavu. „Uchrání mne ten mladík,“ pomyslil. — „Dobře, že je tu; zabrání slabotě, které bych se snad dopustil.“

Hlasivec vstoupil.

„Čeho si přejete?“

„Vaše Výsosti —“ promluvil zvučným hlasem svým Antonín, ale nedomluvil. Pohled vévodův naň neobyčejně působil. Byl tak překvapen, že na první okamžik se zamlčel. Než ihned se vzpamatoval.

„Vaše Výsost račiž milostivě prominouti, včera —“

„Ah, včera —“ pravil vévoda usmívaje se, „včera byl jsem doktorem a dnes jsem vévodou. Budtež mně vítán, národní pěvče! Není třeba šířiti slov. Včera již jste se mi představil. Posílá vás professor Pelcl. Uhodl jsem dobře?“

„Ano, Výsosti.“

„Tož dobře; svou záležitost jste odbyl. Nemáte nic jiného?“

Hlasivec tomu nerozuměl. Co myslí?! Záležitost odbyl, ale jak a co jiného?

„Aj, brzo zapomínáte, vy obhájče lidu! Což, o té ženě, kterou jste včera podaroval a jí pomoc přislíbil, o té již nevíte?“

„Výsosti, ráčíte vědět — ó nezapomněl jsem. Nemám práva, nic mne neosměluje, abych Vaši Výsost prositi se odvážil, ale doufám —“

„Dobře tak. Již vyřízeno. Připomenul jste mně a rozkážu ihned. Na večer do stromořadí jíti nemu-

síte," pravil, usmívaje se, „tou dobou bude ten sedlák již doma. Váš první krok k nám byl dobrodiní."

„Děkuji Vaší Výsosti za ubohé ty lidi. I smím-li doufat, že cesta má také pro mne byla šťastnou?"

„Odporučil vás professor Pelcl, kterého si velice vážím."

Zamlčel se. Vzpomněl na slova vévodkyně — ale hned dodal:

„Zejtra více. Vše ostatní uslyšíte a potřebné obdržíte. Jste sekretářem Kujona z Kurlandu!" a usmál se jako včera na Kramolně. „Budeme často pospolu a času bude dost, abychom pokračovali ve včerejší rozprávce. Buďte vždy tak upřímným, jako jste byl včera. Je mi potřeba člověka, kterému bych mohl důvěřovati. Dnes prozatím připojíte se k mému průvodu. Strojíme hostinu."

Hlasivec odcházel. Srdce mu radostí hlasitě zabuchalo. Vévoda jej však ještě jednou zastavil, žádaje, aby napsal vrchnímu, že Voborník má ihned být z vězení propuštěn a všechen dluh jeho vymazán. Kuronský přelétnuv zrakem napsané řádky, naškrtl své jméno, a Hlasivec, poručiv se vévodské milosti, odešel.

V předsíni odevzdal lístek komorníkovi.

„Toto mé první ohlášení bude vrchnímu asi málo příjemné," pomyslil Antonín a spěchal se schodů ke svému bytu, aby se na hostinu připravil, uvažuje, jak se vévoda dověděl o tom, co on včera té nebohé ženě slíbil. Nevěděl, že když se vévoda vracel z Kramolny, potkal v stromořadí ženu Voborníkovu, kterouž, jak v obyčeji měl, zastavil a oslovil. Pro štěstí byl sluha vévodův Čech, jenž vše, co žena upřímně pověděla, věrně přetlumočil svému pánu.

IX

Hostina.

Bylo okolo poledne.

Pan direktor netrpělivě přecházel po svém pokoji.

Chvilkami se zastavoval, hledě na hodinky a dvéře do vedlejšího pokoje vedoucí. Nemohlť se dočkati, až mu dámy, tam se strojící, řeknou, že volno; nemohl se dočkat — ani sám nevěděl, proč tak pospíchá, proč by je rád už viděl. Vlastně myslil jen na jednu, na tu, která nyní zhusta na mysli mu tanula.

Až dosud byl spokojen a šťasten. Po dnech mnohého zaviněného strádání stal se velitelem a všeho měl hojnost. Nyní, co Scheibová s tím sličným děvčetem přišla, nebyl už tak spokojen a napadlo ho, že by radostněji svůj věk mohl tráviti. A překážky nebylo.

Chudé děvče z daleké přízně. — —

A Scheibová? Snad by, bojíc se o vládu v domě, překážeti mohla, ale i ona svolí, musí svoliti! — —

Vedle zaklepáno.

Trhl sebou a probrav se ze svého zamyšlení, vkročil do druhého pokoje. Překvapen stanul u dveří.

Před ním, uprostřed pokoje, bílou ruku opírajíc o fauteuil stála Eliška. Za ní paní Scheibová.

„Ah, krásná!“ zvolal direktor a jeho blyštící se oči vpíjely se téměř ve svěží, kyprou postavu mladé dívky, jejíž sličnost dobře volený šat zvyšoval.

„Aj, však vy jste se také vystrojil!“ ozvala se paní Scheibová zvláštním, skoro ironickým přízvu-

kem. Zamrzelo ji, že bratranec ani nejmenší pozornosti jí nevěnoval, že ani slůvkem o tom se nezmínil, jak i ona jest vystrojena.

„Je už čas?“

„Hned bude hodina a můžete tedy jíti,“ odtušil vrchní. —

Eliška tajně povzdychla. Měla dnes poprvé veřejně vystoupit a to u přítomnosti dvoru vévodského. Strachovala se toho. Jak se k odchodu strojili, zaklepáno na dvéře direktorova pokoje.

Vstoupil Hafárek.

Vrána kynul mu přísně, aby odešel.

„Prosím pokorně, je to od pana vévody a mám ihned —“

Vrchní vzav lístek, přečetl jej. Hrozně se na to zamračil, obočí jeho několikrát po sobě zacukalo, a čelo jedna vráska.

„Kdo ti to odevzdal?“

„Prosím lokaj —“

„Kdo to psal?“

„Prosím, nevím jistě, ale byl to asi ten pán, co před chvílí měl audienci u pana vévody —“

„Kdo to byl?“

„Povídali, že to nový sekretář —“

„Jakže?“

„Nový sekretář —“

Vrchní stiskl své tenké rty. Po chvilce pravil hněvivě: „Jdi do šatlavy a pusť toho — Voborníka —“

Hafárek vyvalil udivením oči.

„Slyšíš?“ spustil vrchní, a dráb zaleknut a plný udivení zaměřil k vězení.

„Stůj! Pojede už vévoda?“

„Hned asi, kočár již čeká —“ a pozdraviv odešel.

Byl skoro u vidění jako jeho pán. Jen lístek napsali a jak musil poslechnouti! Co se jen stalo, kdo Voborníkovi vymohl svobodu?

Podobnými otázkami zabýval se i vrchní.

Jasnost zmizela mu s tváře. Za to zaradovala se v duchu Eliška, již muka ubohé ženy včera tak dojala.

„Tedy nový sekretář —“ pravil vrchní ku paní Scheibové. „Pěkně začíná! Kdož jiný se za toho cháma přimluvil u vévody? Ale jak jej znal, jak o něm věděl? Rušiti kázeň a pořádek — uvidíme —“ usmál se jízlivě a oči jeho zpod obočí hrozivě se zablyštěly.

„To asi bude ten pan sekretář také u hostiny,“ mínila Scheibová.

„Uvidíme, uvidíme!“ opakoval jen vrchní.

Eliška se naň ani podívati nemohla. Ten jeho úsměv tak byl protivný a tvrdý.

Vzpomněla na neznámého sekretáře. Toť hodný muž. —

Na nádvoří vzmáhal se hluk a šum. Sem a tam pobíhali služebníci a úředníci, bylo slyšeti rachot kol a dusot koní na tvrdé dlažbě.

Vrchní nahlednuv oknem ven, pravil: „Jest čas, nuže pojďme! Tedy směle jen, Eliško: jsi po princeznách první mezi dámami!“

* *
*

Vévoda již byl na odjezd připraven.

Vstoupil komorník a oznamoval, že paní vévodkyně se omlouvá. Ochuravěla prý náhle a nelze jí tedy, aby se hostiny účastnila.

„Dobře,“ řekl jen vévoda a sestoupil dolů ke kočáru. Sluhové v bohaté livreji vhoupli se v zadu na stupátko, a povoz zvolna již jel nádvořím k jízdárně.

Byla to jen kratičká cesta. Za vévodským kočárem jelo jich ještě pět, v nichž princezny se svými dámami a několik pánů z průvodu vévodova seděli.

Velmi prostranná jízdárna pocházela z dob knížete Piccolomina. Jakmile vévoda Petr panství své na Náchodě nastoupil, opravena a obnovena, jakož i celý starožitný zámek.

Dnes skvěla se novou ozdobou.

Nad vchodem, sloupy z čerstvé zeleni ozdobeným, pod lesknoucím se erbem vztyčeny byly četné praporce barvy zemské a vévodské. Stěny uvnitř ověšeny byly koberci a květinovými věnci, v určitých vzdálenostech od sebe skvěly se pěkně urovnané skupiny zbraně a zbroje rytířské. V rozlehlé místnosti, jemným, žlutým pískem posypané, stály těsně vedle sebe četné stoly a veliká všech tabule pokryta byla ubrusy jako sníh bílými. V čele jízdárny vypínal se značně vysoký výstupek, k němuž několik širokých schodů vedlo. Od vchodu až k výstupku položeny byly hebké koberce, pokrývající nejen pískovou půdu, ale i schody a všecken výstupek, na němž stálo několik křesel drahou látkou potažených.

Toho času, kdy vévoda s dcerami a družinou k jízdárně se blížil, panoval tu již čilý ruch. U veliké tabule shora dotčené sedělo na sto šedesát osob, chudě, ale čistě ošacených. Byliť to hosté vévody Petra Kuronského. Tito chudí pocházeli z města i z okolí. Kdykoli vévoda v létě na Náchodě trval, vždy podobnou hostinu vystrojil chudým.

Před vchodem jízdárny po pravé straně čekal vrchní Vrána v čele zámeckého úřednictva, po levé pak paní Scheibová s manželkami a dcerami úředníkův. V předu, vedle své tety stála Eliška.

Opodál bylo viděti tlupy zvědavých. Šepot, hovor,

šum náhle umlkly — zarachotilaf kola a hned na to zjevil se vévoda s družinou. Kočáry se zastavily.

Vrchní, hluboce se kloně, chtěl několik slov promluviti na uvítanou, ale vévoda, jenž prve ve voze byl zamyšlen a zamračen, vyjasniv nyní tvář, vlídně kynul rukou a bral se dále. Paní Scheibová sekala své uctivé úklonky, úkosem na Elišku hledíc, zdali sobě tak vede, jak ji doma horlivě napomínala.

Vévoda již vstoupil a za ním jeho dcery. Všichni již se obrátili, aby taktéž učinili. — Ale slabé, avšak přece dobře slyšitelné vzkřiknutí je zadrželo. Ohlédli se. Zpozorovali, jen, že slečna direktorova je nad míru dojata. Zbledla a nyní nach zruměnil její tváře. Udivená její teta stála vedle ní, domlouvajíc jí, čeho se tak ulekla.

Eliška, jíž se prve kolena chvěla, usmála se nyní a rukou přejevši čelo, zašeptala: „Už je dobře. Pojďme!“ Zářící její oko při tom zahledělo se v tu stranu, kde opodál u vchodu spatřila Hlasivce.—

Uvnitř zazvučela hlučná fanfára, vévodu vítající; ta připamatovala také Hlasivce, jenž ještě jednou po Elišce se ohlédl, aby rychle vstoupil.

Paní Scheibová, prve nežli práh překročila, rychle a tiše se zeptala své neteře, kdo byl onen muž. Dobřeť si prve všimla, proč Eliška vzkřikla, i co ji tak dojalo. V tom dovnitř vstoupili a zvědavá paní žádané odpovědi neuslyšela.

Jakmile vévoda do jídelny byl vkročil, povstali všichni u tabule a usedli teprve, když hostitel jejich na výstupku se usadil v křeslo. Po jeho boku místo zajaly jeho dcery, níže jich dámy a na stupních stáli páni z průvodu vévodského. Pod výstupkem u zdi skupilo se úřadnictvo. Páni i dcery úřednické rozestavily se za pozvanými, jen paní Scheibová ještě s dvěma staršími v čele zůstala, řídíc všecku tabuli.

Na konci jídelny v koutě stála tribuna zelení a věnci ozdobená, na níž hudebníci z vévodského orchestru se uměstili. Hudba vesele vzezvučela.

Nastal neobyčejný ruch.

Z přilehlé místnosti vyšli služebníci v bohatých livrejích, nesouce mísy plné kouřící se polévky, a stavěli je na stůl. Paní a dcerky poblíž stojící na talíře nalévaly a vůbec posluhovaly, v čem třeba bylo.

Hosté, kteří až dosud téměř mlčky seděli, začali býti hovornějšími. Brzo zvučel prostornou jídelnou šumot mnohonásobného hovoru, cinkání talířů a sklenic, do nichž obsluhující paní a dívky hojně piva nalévaly.

Vévoda Petr, sedě v bohatém křesle, na živý ten obraz hleděl vlídně se usmívaje. V tu chvíli zapomněl na všechno. Byl přítelem chudiny, poněvadž sám v mládí svém trpkou nouzi poznal. Rád rozdával, ale v štědrosti své neměl systému, zhusta zacelujc jen ránu, samého kořene vlastního neduhu se nedotýkaje.

Dcery vévodské bavila hostina jako nějaké divadlo. Jen jedna z nich všecku pozornost hlučnému shromáždění nevěnovala. Johanka zhusta po očku podívala se v onu stranu, kde za úředníky bylo viděti sličnou hlavu Arnoldiho.

Kdykoliv tam pohlédla, zpozorovala, že jeho oči ne k tabuli, ale k ní jsou upřeny. A ten pohled jeho! Nevšimla si, že nejen k ní, ale ještě jinam ten italský zpěvák pohlížel.

Zcela jiný byl pohled ten, kterýž upíral na nového sekretáře Hlasivce.

Rozneslo se záhy mezi přítomným úřednictvem, že vévoda náhle, aniž o tom kdo věděl neb tušil, zvolil si nového tajemníka, a oči všechněch z počátku na něj více patřily, než na hosti a shromáždění.

Hlasivec stál na stupni opodál vévody a bedlivě všímal si hostiny.

Z počátku vlastně neviděl a nevšímal si ničeho. Před jeho zrakem kmitaly se cizí, četné postavy, slyšel šum a hudbu, ale mysl jeho dosud jedině byla zajata oním shledáním. Viděl Elišku!

Z počátku oko jeho hledalo jen ji. Viděl ji, ana jednou mezi ostatními hostmi obsluhuje, a setkal se s jejím pohledem, v němž čísti bylo rozechvění, radost i štěstí.

Ale vzpamatoval se.

Vzpomněl na své postavení, na své první vystoupení. Zpozoroval ty zvědavé, chladné a nedůvěřivé tváře, všiml si toho sličného mladíka, jenž tak divně, nevlídně k němu vzhlížel.

Zrak Hlasivcův setkal se i s pohledem zlověstícím, spatřil blyštící oči, nad nimiž obočí několikráte rychle za sebou zacukalo.

Tušil dle jeho zevnějšku a postavení, kdo to byl.

Dvojí maso na tabuli vystřídáno.

Lokajové právě přinesli veliké mísy plné koláčů a paní i dcerky úřednické již strojily se je rozdávati. Tu živě ze svého sedadla povstala princezna Johanka a pohlédla na svého otce. Ten, jakoby porozuměv, vlídně kynul hlavou, a již chvátala s výstupku i jala se z mísy, jíž za ní lokaj nesl, každému z pozvaných po koláči udělovati. Jen okamžik otálely její sestry a již sběhše, na druhé straně stolu totéž činily jako jejich sestra. Vévoda se usmíval, v tváři všechněch zračily se obdiv a pochvala, a kdyby možná bylo, byli by všichni svým „citům" průchod dávali velikým pochlebováním.

Když Johanka v tu stranu přišla, kde Arnoldi stál, slyšela za sebou tichounké: „Anděl!"

To slovo bylo sotva slyšeti, ale mladičká dívka poznala, kdo je pronesl. Zarděla se.

Koláče byly vévodskými dcerami rozdány. Mnozí z hostí, takovou laskavostí uneseni, jali se u stolu hlasitě něžným těm rukám žehnati. Vévoda vstal a pochvalným úsměvem vítal své vracející se dcery.

Tu na protějším konci tabule povstal stařičký, zchudlý sousedé a povznesl plnou sklenici vína do výše.

„Bůh žehnej našemu nejmilostivějšímu vévodovi a jeho vznešené rodině! Vivat!“

A hlučné „vivat“ zavznělo jídelnou.

Kuronský, vlídně všechněm kyna, sestoupil s výstupku.

Za ním odešly princezny i dvořanstvo. Však si toho paní Scheibová povšimla, že ten nový tajemník dvakráte se ohlédl a že zrakem svým hledal Elišku.

Kočáry odjely. Vrchní, uctivě sprovodiv vévodu až k povozu, poručil ještě chleby rozdati. Co pán odešel, kvapil velice.

Každý z pozvaných dostal bochník chleba a něco peněz na cestu. Když starší z nich jej prosili, aby je uvedl k vévodovi, že by rádi se poděkovali, odbyl je, že vévoda poručil, aby mu neděkovali.

Jízdárna se prázdnila.

Paní Scheibová se tolik na tu hostinu těšila, a nyní nemohla se dočkati konce. Jakmile chudí chlebem byli poděleni, ihned k panu bratranci se přibočila, kterýž zamračen s některými úředníky rozmlouval.

Když pak sprovázeje své dámy přišel k svému bytu, čekal už tam Arnoldi. Sladce pozdraviv, prosil, aby mu vrchní věnoval několik okamžiků, že by tuze rád s ním promluvil o něčem důležitém. Eliška odešla s tetou do třetího pokoje.

Sotva že dvéře zapadly, pravila paní Scheibová: „Eliško!“ a pichlavé její oči pohlížely přísně na neteř, jež uprostřed pokoje stanula.

„Eliško! ty jej znáš!“

„Ano —“

„Odkud?“

„Z Prahy.“

„Aj, a mně jsi to tajila!? Vida!“ Zamlčela se a po chvilce znova přísně vyslýchala. „Ty ho miluješ!“

Eliška, pohlednuvši plaše v přísnou tvář tetinu, mlčky sklopila hlavu.

* *
*

Vrchní usednuv v křeslo, pokynul Arnoldinu, aby taktéž učinil. Nastalo na okamžik ticho.

„Něco důležitého?“

„Dosud ne, ale mohlo by se tím státi. Povím vše zkrátka. Důvěřuji vám, pane direktore, a račte se na mne spoléhati. Ráčil jste se už v Praze přesvědčiti —“ zamlčev se pohlédl významně na Vránu.

„Nuže —“

„Prosil jsem Její Výsost paní vévodkyni, lichotím si myšlenkou, že mi přeje; prosil jsem tedy, aby mne svou protekcí oblažila, bylo uprázdněno místo vévodského tajemníka —“

Oči vrchního se zaleskly.

„Rozumím, a jiný vás předešel. Tot ovšem mrzuté. Ale již jest ustanoven. Nevěděl jsem o ničem, nevím, jak toho místa dosáhl. Lituji —“

„Ovšem jest ustanoven, ale kdož by chtěl tvrdit, že na vždy?“

Vrchní se lstivě smál.

„Budu upřímným, pane direktore. Vám také není milý a sotva byste se chtěl s ním úžeji spřátelit —“ a tu se Arnoldi zase lstivě usmíval.

„Jak to? Nerozumím.“

„Ovšem, ráčil jste v jízdárně být. — Či snad jste pozoroval, jak přítomnost jeho na slečnu neteř působila, jak jeho zrak stále jen ji vyhledával?“

Vrchní sebou trhl.

„Klamete se,“ pravil prudce.

„Nikoliv, račte se jen na to milostivé paní zeptati —“

„Aj, — a před tím už sáhl do mé pravomocnosti —“ zahučel Vrána více do sebe. ;,Těžkosti, samé těžkosti! Vévoda mu, jak se zdá, velmi přeje!“

„A vévodkyně?“ odpověděl Arnoldi.

„Ovšem to by šlo —“

Když Arnoldi odcházel, vrchní laskavě se usmíval a podal mu ruku.

X.

Spojenci.

Poledne již dávno minulo. Slunce pražilo; po celém zámku zavládlo ticho. Hostina skončena, hosté se rozešli, panstvo i úředníci hověli si v chládku zámeckých komnat. I Hlasivec byl ve svém pokoji. Mysl mladého tajemníka byla dosud nepokojna, rozechvěna. Chvíli přecházel, pak usedl u otevřeného okna. Jak nenadále splnily se mu všecky naděje! Dosáhl úřadu a spatřil ji zase po rozloučení, a bude s ní tu žíti! Znova ji viděl, jak, spatřivši jej, byla dojata, v tváři její viděl radostné leknutí, úžas a bla-

ženost. Kéž by mohl teď k ní, aby jí všecku svou radost a štěstí vypověděl.

V tom kmitla se mu před očima ona ledová, nevlídná tvář, jež zpod cukajícího obočí oči přísně naň upírala.

Zejtra půjde učinit poklonu svou vrchnímu. Jak jej on, jak Eliška přivítá!

Zaklepáno na dvéře. Když se otevřely, na prahu stanul muž nejlepšího věku a zvědavě před se hleděl.

„Ah, nemýlil jsem se! Vítám vás na Náchod, vy statečný korunáři!“ volal veselým hlasem.

Hlasivec vyskočiv běžel mu vstříc.

„Vlastenče! Korunáři! Holube!“ Objali se.

Když nával radostného překvapení minul, usedli a zapředli přátelský hovor.

Byltě Holub „souzpěvák“ Svobodův, a dokud ještě v Praze trval, navštěvoval téměř denně svatyni „české koruny“. Odtud znali se s Hlasivcem, a oba nyní radostně vespolek se v tom zákoutí vítali. Holub byl teď členem vévodské opery.

Chválil si na Náchodě, toužce jedině na to, že neměl společnost starých přátel.

„Jinak je tu veselo a živo,“ dodal, „a co vy tu nyní pobudete, nastanou mi ještě mnohem veselejší časy.“ —

I Hlasivec byl tomu velmi povděčen.

„Jste tu déle, Holube, proto musíte mi mnohou radou přispěti.“

„A, s radostí, ale vidíte, samým překvapením zapomněl jsem vám gratulovati. Viděl jsem vás v průvodu vévodském, slyšel jsem, jakého úřadu jste nabyl — tedy mnoho štěstí — ale —“

„Ale, pravíte —“

„Budete míti mnoho závistníků. Máte tu samou intriku, při divadle, u dvora, jeden rád by vypíchl druhého.“

„Vím, ale myslím, že vy proti mně nebudete,“ pravil usmívaje se Hlasivec a podal Holubovi ruku, kterouž on upřímně stiskl

Chvíli spolu rozprávěli a mladý sekretář se mnoho dověděl, čemu se divil a zač příteli vlastenci byl povděčným.

Konečně vstal Holub.

„Rád bych ještě u vás poseděl a porozprávěl, ale musím na zkoušku a nerad bych zameškal. S Bohem!“

„Aspoň jeden, na kterého se možná spolehnouti,“ pomyslil Hlasivec. „Aspoň jeden — ó ještě někdo!“

Chvíli přecházel svým pokojem, pak usednuv, hotovil se ku psaní. Zamýšlel odeslati listy do Prahy professoru Pelclovi a páteru Zelenému. Však ani toho ani onoho nedopsal. Růžová zář zapadajícího slunce rozlila se pokojem a vábila ven. Za chvíli Hlasivec sestupoval zvolna s vrchů k městu, kteréhož dosud blíže neznal.

Prohlédl náměstí, prošel některými uličkami, až mimo nadání se ocitl na konci města. Minul poslední domky, vlastně dřevěné chalupy, a již byl za městem. Chutě ubíral se dál po silnici. Údolí, vroubené vrchy porostlými tmavým hustým lesem, pod nimiž bujnými lučinami řeka stíněná olšemi a vrbovím se vinula, vábilo jej k delší procházce. Čím více města a zámku se vzdaloval, tím půvabnějším zdál se mu kraj. Za řekou mezi hustým stromovím bělaly se lomenice vesnických stavení a dál, tam kde dolina se šířila, vznášely se lehounké mráčky bělavé mlhy. Šero kladlo se na krajinu, jen na výšinách zachvívaj

se poslední pablesk. I ten pohasl, ale Hlasivec nepřestal kráčeti.

Krása a mír kolem panující mile působily na jeho mysl. Rozvažoval o tom, jak s vévodou na Kramolně hovořil, jak bezděky, ovšem neúplně už tam svou myšlenku mu vyjevil.

Rozvažoval, jak by vévodu návrhu svému naklonil, jak by mu jej přednesl. Pokud jej poznal a co slyšel, bylo by možná — ale zdaž nepodlehne rádcům svým, jimiž je obklopen?

Teprve když tichou dědinou klekání zazvučelo, zastavil se. Zpozoroval, že zabrav se ve své plány a myšlenky, daleko zašel. Ale ani teď nespěchal.

Bylo tak milo za vábného červnového večera zvolna putovati tichou pohorskou dědinou. Za lesem vyšel plný měsíc a v zásvitu jeho se v dáli před Hlasivcem na vrchu zabělal pyšný zámek, pod nímž v hlubokém stínu město tiše podřimovalo. Bylo už pozdě, když Hlasivec k prvním stavením dorazil. Tu a tam seděli sousedé na prahu svých domků, někdy zazněl ze stinného úkrytu ženský smích, jinak všude ticho.

Přišel až ku potoku, jenž z prvé ulice přes hlavní teka, malým mostkem byl překlenut. Jasná zář měsíce padala na nevkusnou sochu Jana Nepomuckého, jehož stín na ozářené dlažbě spočíval.

Hlasivec se zastavil. Nachýliv hlavu, hleděl upřeně na půdu, kdež mezi kameny byla nad obyčej veliká podkova ztuha připevněna.

Zajisté nějaká historická památka. — V tom zpozoroval vedle svého stínu stín jiný. Ohlédnuv se, byl velice překvapen. V plné záři měsíce spatřil obstarožného muže. Celá tvář jeho, vráskovitá a skoro bezbarvá s orličím nosem a vysedlou, širokou bradou jevila přísnost. Obočí nad obyčej bylo husté a

zpod něho nad levou tváří lesklo se hluboko zapadlé sivé oko. Na pravé byl slepý.

„Chtěl byste vědět?“ začal sám a ukázal prstem na podkovu.

„Žádám vás —“

„Jste Čech. Znáte-liž osmý listopad léta 1620?“

„To den bělohorské bitvy.“

„Hned po bitvě uprchl český král —“

„Vím —“

„A dne čtrnáctého listopadu přenocoval tamhle na zámku. Byla to poslední jeho noc v Českém království.“

Na okamžik se zamlčel, pak začal:

„Hned z rána na to odjížděl ze země a tu, když přes potok přeraziti chtěl, ztratil kůň jeho podkovu. Ale král Fridrich ujížděl dále. Podkovu sem přibili na památku. Když pak zmizela, dali sem tuto větší, zřetelnější —“ a „slepý mládenec“ se podivně usmál.

„Smutná to památka!“ mínil Hlasivec.

„Smutná, ba smutná! Od těch časů tak jsme zabředli, že ani už necítíme; tolik ran stihlo nás od těch časů, až jsme žebráky se stali, a nevíme už ani, že praděd náš byl bohatý a mocný —“

Hlasivec podal „mládenci“ ruku.

Mlčky stiskl tento podanou pravici a vážně pohlédl na mladíka. Zrak pozbyl své obyčejné přísnosti a zachmuřenosti. Chvilku tak stáli proti sobě. Pak začal Hlasivec:

„Máme, trvám, touž cestu, nuže pojďme.“

I kráčeli zvolna, často se zastavujíce, tichým Náchodem.

„Divíte se mně, ale pravdu povím, já vám snad ještě více —“

„Věru — nikdy bych byl neočekával —“

„Že tu mezi šosáky vlastence najdete, viďte? Dle vašeho kabátu soudě, myslím, že jste pán, cizí — —“

‚Ze zámku.“

„My už zámku nemáme; od oné nešťastné vojny cizinci tam panují a moří — “

„Vévoda je dobrý.“

„Je, je, ale cizozemec a nikdy nám neporozumí. Což ještě on — ale jeho úřednictvo! Ale vy jste snad také z něho — a proto se vám divím. Smutno je u nás — ve svém domově hledáme se a máme radost, najdeme-li se, jako krajané v daleké cizině se radují.“

Obličej Kochanův se zachmuřil.

„Nezoufejme! Už svítá,“ pravil Hlasivec s důvěrou a vřele.

„Jste mladý a mnoho doufáte. No, ale rosteme, když už i v panských sídlech jsou našinci —‘

„Kdyby nás tak slyšeli!“ dodal trpce a usmál se. Kochan ukázal rukou po domech. „Štěstí pro vás, že je noc. Nevím, jak by na vás hleděli, že se mnou jdete.“

„Snad jsem horší nežli vy!“

„A chcete se tak na zámku udržet?“

„Chci a musím.“

„Jste tam už dávno?“

„Den.‘

„Ah!“ — a ‚slepý mládenec‘ se usmál — „Mnoho štěstí!“

Rozmlouvajíce o panské službě a vévodovi, došli k domku Kochanovu. Nejvíc toužil Kochan na Vránu. Když o něm mluvili, zamračila se jeho tvář neobyčejně a oko jeho se blyštělo.

„Slepý mládenec“ podíval se k nebesům.

„Už je pozdě, zdržel jsem vás," a podával Hlasivcovi ruku. Oko jeho zpytavě utkvělo při tom na mladíkově tváři a zdálo se, že chce ještě něco říci.

„Vlastenče, děkuji vám. Dovolte, abych vás navštívil; málo se známe a přece myslím, že zase dost —"

Na srdečná ta slova přísna tvar kocnanova nabyla výrazu vlídného. Ten mladík vyslovil to, co on si myslil a přál. Byl by rád sám jej pozval, ale váhal.

„Přijďte," kývl vráskovitou hlavou a poprvé viděl Hlasivec jeho vlídný úsměv.

„Ještě něco. Jak se na vás, vlastenče, poptám?"

„Jsem Valentin Kochan a toto jest můj domek. Dobrou noc!"

Už dávno tak vesele do své prostorné světničky nevkročil jako dnes. Hovor s Hlasivcem jej potěšil.

Dnes ani lampu nerozsvítil, nevzal staročeskou knihu, jichž tam v koutě měl plnou almaru, aby v ní dlouho do noci četl, jak v obyčeji měl, nýbrž dlouho přecházel po světnici, až konečně usedl do černé lenošky u okna. Zahleděl se do vlažné, červnové noci.

Hlasivec stoupal do vrchu k zámku. Jeho mysl zabývala se novou známostí.

Tísnilo ho, co byl prve slyšel od Kochana; rozpomněl se také na to, co Holub vypravoval. Varovali jej: tento před svým kollegou Arnoldim, o jehož choutce sekretářské již něco se proneslo, onen před vrchním. Zdálo se, že „slepý mládenec" o Vránovi s opovržením, ba s nenávistí mluví. Proč? Vždyť nikdy se nesetkávali. A proč Kochan za řeči hrozil: „Však on se zmýlí." Ten vrchní bude zajisté mařiti jeho plán a myšlenku, která od té doby již, co mu

naděje zakmitla, že se stane vévodským tajemníkem, jeho oblíbenou se stala.

„Uvolniti lidu, zrušiti robotu!“

Byť i odpor vrchního zmařil, ale vévoda? Svolí-li? Je dobrotivý, ale přece je šlechtic, velmož, a kdo ví —

V tom byl ze svého dumání vytržen. Dále před ním v tu stranu, kde vedly schody k hlavní bráně zámecké, ozvaly se hlasy. Zpozoroval několik postav, mužských i ženských, any spěchají dolů k městu. Smály se, hovořily hlasitě, veselé a bujné výkřiky dívčích hlasů ozvaly se měsíční tišinou. Ale v tom nedaleko nad Hlasivcem zacupaly drobné krůčky a stezníkem dolů spěchala mladá dívčina, za níž uvolněné cípy bílého, lehkého šátku, prve à la Maria Antoinette uvázaného, vlály a se třepetaly. „Panno Marjánko! Panno Marjánko!“ volal někdo za ní a hned na to objevil se mladík. Když Mařenka Podhájských zpozorovala a viděla že před ním uniknouti nelze, zastavila nedaleko Hlasivce, kterého však, jak byl černým stínem zakryt, neviděla. Děvče, rychlým během zahřáto, přejelo sobě rukou čelo, pak vzdorně se ohlédlo.

Jak jí ten lehounký šátek, štíhlý živůtek, krátká suknice a na bělostné punčoše nízké střevíčky s červenou kokardou pěkně slušely!

Její pronásledovatel se přiblížil. Mařenka prve prchala, teď vzdorně čekala, pan Josífek pronásledoval, teď blížil se zvolna, skoro pokorně a ostýchavě.

„Panno Marjánko!“ začal téměř elegicky. „Tak jsem se na dnešní večer těšil, div že jsem neskákal pomyšlením, že vás ze zámku doprovodím, že s vámi o samotě promluvím —“

Mařenka se uštěpačně usmála.

„Nemáte milosrdenství se mnou — čekám na vás u brány, čekám, až všichni přešli — tu vidím, že jste schválně jinudy šla, a když jsem volal, dala jste se na útěk, panno Marjánko!“ — Hlas jeho zněl elegicky.

„Co chcete? Pořád mne sužujete — vidíte, vždycky jsem s vámi ráda mluvila, ale od nějakého času mne špehujete, podezříváte; toť bych nesměla s nikým ani slovíčka promluvit!“

„Oh, můžete, kdož by vám bránil, ale — když — vidíte, bojím se o vás, protože — hm — když ten Talián je takový; kdybyste věděla, jak to upřímně s vámi myslím, jak bych všecko pro vás udělal — jak vás — tuze — rád mám, jinak byste se mnou nakládala, třeba bych nebyl takový zpěvák, — třeba bych neuměl tak mluvit a tak očkem házet jako ten — Arnoldi —‘

Tu již skoro namáhavě mluvil a povzdechnuv, utřel si čelo.

Mařenka se zasmála

„Jste vy to dětina, pane Josífku! Co vám udělal Arnoldi? Že se někdy na mne usměje, že několik slovíček se mnou promluví? Což nehovoří také s jinými? A proč bych se ho bála, proč bych se mu vyhýbala?“

„Hovor není jako hovor — můj Bože, jen slovíčko a už ho dost — já nevím, mně jako by skála srdce tlačila, když ho s vámi vidím. Tak jako na něj, nikdy se na mne neusmějete a nepromluvíte — a máte takovou důvěru k němu, že jste mu chtěla dát to taliánské psaní přečíst!“

„Kdybyste mu rozuměl, dala bych je vám — vy ve všem něco vidíte —“

„Panno Marjánko, tedy opravdu — abych se ne-

soužil, prosím vás, neřekl vám dnes, že vás — má rád, nenabídl —"

Nedomluvil.

„Už vidím, že mne chcete jen trápit — řekla jsem už, co si myslím, a vy začínáte znova — Co chcete?" odbylo jej podrážděné děvče a davši mu zkrátka ‚dobrou noc' chvátalo jako laňka stezníkem dolů.

Do Josífka jakoby udeřil. Nežli se z překvapení svého vzpamatoval, zmizela dívka a nebylo pomyšlení, aby ji následoval. Už dlouho se žárlivostí soužil; dnes chtěl, aby vše se vyjasnilo, aby jistoty a pokoje nabyl, a hle, zase všecko zamotáno, a jemu ještě horší muka zůstavena. Teď ji ještě rozhněval! Mařenka se hněvá, ublížil, křivdil jí! Chtěl za ní — ale dnes už jí neuvidí — ó kéž by jen slovíčko mohl s ní promluviti, kéž by uslyšel, že se nehněvá! Co to vyvedl!

V tom se od tmavého houští oddělil stín a před ním na chodníku stál měsícem ozářený mladý muž.

„Pan sekretář!" vypravil ze sebe Podhájského pomocník.

„Znáte mne?" pravil usmívaje se Hlasivec

„Ano, pane sekretáři."

Byl-f jej v průvodu vévodském před hostinou viděl.

„Bezděky stal jsem se svědkem vašeho zármutku. Buďte ujištěn, že budu diskretním. Kdo pak jste vy?"

„Já, prosím — jsem — Josef Kořínek — podučitel náchodský."

„Buďte dobré mysli! To byl jen mráček, přeháňka. Ukvapil jste se, ale všecko se dá napraviti. Bude-li nutno, promluvím za vás — třeba i po italsku. Jen mějte důvěru! A ještě něco! Když jsem tolik náhodou vyslechl, povíte mi snad také, kdo ona čiperná dívka?"

Josífek pověděl.

„Je pozdě už, pane Kořínku, a rád bych s vámi ještě leccos promluvil. Směl bych vás požádat, abyste mne zejtra navštívil?“

Pan Josífek, jsa jako vyjeven, ochotně a hluboko se uklonil. Hlasivec, určiv ještě dobu, podal mladému učiteli ruku. Rozešli se. Josífek k městu, Antonín na zámek zamířil.

Již tolik dnes o tom italském zpěvákovi slyšel! Holub mnoho o něm vypravoval a zavadil také, jako by Arnoldi požíval zvláštní přízně paní vévodkyně. Jak o hostině naň hleděl! A ten mladý učitel žárlí pouze, či by dobře viděl? Buď jak buď — dnešní náhoda neuškodí.

Zabrán v myšlenky prošel branou dokořán otevřenou. Šel nádvořím, až je přešel, až se na druhém ocitl a bezděky pohlédl nahoru tam kde se v záři měsíční leskla okna direktorova. Však marná cesta! — Teď as Eliška tiše spí; kdyby věděla, že tu pod jejími okny stojí! Ohlédl se — vše ticho, starý zámek jakoby usnul. Po dvoře rozlévala se jasná záře, mohutné, starožitné budovy vrhaly obrovské stíny. Zdálo se, že všechno v nich vymřelo. Hlasivcovi bylo, jako by v jiný věk byl unesen, v onen lepší, světlejší čas, kdy všude ozýval se hlahol jiný, veselejší, kdy v zámecké síni i na baště zvučelo slovo české. Ale slyš! Z daleka zazvučel utlumený, chvějící se zvuk — lesního rohu hlas — zní, umírá — a teď zajásal poznovu. Hlasivec probral se ze svého vidění.

Skutečný to zvuk a zní dosud.

Šel za hlasem, až přišel k bráně vedoucí do stromořadí. Byla otevřena. Líbezná hra vábila jej, neodolal a vyšel. Vstoupil pod šerou klenbu mohutných lip, jichž korunami pronikaly bledé, chvějící se paprsky.

Večerní vítr šoumal v hustých haluzích; jinak ticho, nikde ani človíčka. Hudba zněla z háje za stromořadím.

Teď zavzněl druhý roh a v rozmilém duetu rozléhalo se ztlumené, bolné adagio tichou, jasnou nocí.

Hlasivec pln udivení naslouchal. Kouzlo noci a hudby zajalo mu veškerou mysl.

Chtěl stromořadím dále, ale sotva že popošel několik kroků, stanul znova, jakoby hudbou přimrazen.

Veselá, lovecká fanfára zajásala tam v háji a pahorky kol a mohutné lesnaté stráně ozvěnou ji opáčily.

Teď zvuky se mírnily, tempo pravidelnější, do kroku. Z bedlivého, vroucího naslouchání vytrhl Hlasivce štěkot psa, jenž najednou se kus před ním objevil. Pak ozvalo se několik psích hlasů a již hnalo se tryskem několik chrtů proti mladému sekretáři.

Rázem však zarazili a přestavše štěkati, vrátili se k tomu, jenž slovem jimi vládl.

V hloubi aleje, bledým svitem ozářené, zjevila se vysoká postava mužská. Byla všecka tmava, poněvadž světlo měsíce jí padalo do týla.

Měla třírohý klobouček, řasnatý plášť splýval se širokých ramen. Muž ten kráčel zvolna, zhusta se zastavuje. Zdálo se, že jde procházkou. Těsně při něm drželo se pět různobarevných chrtů, z nichž jeden byl černý jako havran.

Na jasné půdě míhaly se jejich pitvorné, dlouhé stíny. —

Lesní rohy zvučely dosud. Pohorskou krajinou nesl se lichotný, laškovný menuet.

Hlasivec, ustoupiv do stínu košaté lípy, hleděl na neznámého, jenž tak pozdním časem se tu procházel.

Dlouho však v nejistotě nebyl. Ta veliká, složitá

postava — hudba v háji zvučící a chrtové, z nichž toho černého ráno v předsíni vévodově spatřil, to vše utvrdilo jej v domnění, že muž ten je sám vévoda. Snad to jeho libůstkou v měsíčné noci za zvuku lesních rohů se procházeti. Nechtěl jej rušiti a proto se k zámku obracel. Ale v tom zpozoroval, že vévoda naň kyne, a hned pospíšil k němu.

„Znáte-li rozkaz, že touto dobou nikdo na stromořadí nemá vycházeti?“

Překvapený Hlasivec ujišťoval že nezná, a omlouval se.

„Nuže, dobře, zůstaňte.“ Sedl na lavičku na blízku u lípy. Chrti se uložili kolem.

Chvilenku hleděl vévoda svému sekretáři do tváře. pak začal:

„Řekněte mi hned a upřímně, nač jste nyní myslil?“

Podivná otázka!

„Výsosti, stál jsem před tím na nádvoří a tiché budovy starožitného zámku vzbudily ve mně vzpomínky na minulost, až lahodná hudba mne probudila a skutečnosti navrátila, vlastně —“

„Nuže? —“

„Myslil jsem, poznav Vaši Výsost, jak šťastným býti ráčíte —“

„Aj, proč?“

„Vzpomněl jsem, že nedávno na tomto místě spatřil jsem ubohou ženu, bědující a utýranou. Ale dnes již nepláče, dnes má muže svého i děti a sproštěni jsou dluhu a starostí.“

„A mé štěstí?“

„Vaše Výsosti, myslil jsem na to, jaká to veliká radost a štěstí, stírat ubohým slzy, mírnit jejich žal a oblažovati je —“

„Rozumím.“

*

V tom zaslechli zpěv, jenž se dále v stromořadí ozýval. Hlas byl zvučný, ač nevytříbený, píseň prostá, ale dojemná.

Vévoda mrzutě se obrátil.

„Nějaký venkovan," oznamoval Hlasivec, po zvuku se ohlédnuv, „tam kráčí přes alej. Nese na ramenou nástroj, snad to robotník, jenž z nějakého dvora na blízku domů se vrací."

„Tou dobou? A zpívá si vesele. Buďte mým tlumočníkem. Rád bych věděl, jakou ten zpívá."

Oba naslouchajíce sklonili hlavy:

Bylo slyšeti slova:

»Ten direktor parukář,
sám největší pletichář,
bije nás
jako ras:
zasloužil by sám provaz!

Pane Bože veliký!
smiluj se nad sedláky;
přijmi je
do nebe —
a pány ať čert veme!«

Zpěvák dal se šourem přes stromořadí a zmizel na to ve stínu. Zpěv vždy slabší bylo ještě chvíli slyšeti — slova však splynula v nápěvu.

Hlasivec přeložil první sloku.

„Je to všecko?"

„Druhá je ostřejší, Výsosti —"

„Jen věrně —"

Když vévoda obsah písně uslyšel, usmál se.

„Pěkně to s námi smýšlejí. Ten ubohý Vrána!" a znova se pozasmál.

„Je to stará píseň, svědčící, že lid —" mínil sekretář.

„Snad se také nyní dobře hodí. Pojďte!“ a vstav, zamířil k zámku. Hudba, před tím umlknuvší, ozvala se znova, ale tišeji. Zněla lahodně, jako sladké „dobrou noc“.

Vévoda cestou mlčel. Teprve když branou prošli, pravil:

„Připomenul jste mne prve na Kramolnu. Přemýšlejte, abyste mi mohl podati určitý návrh.“

Sekretář radostně byl překvapen. Děkoval vévodovi a poznamenal, že až Jeho Výsost poručí, skromné mínění své přednese.

„Co by mi vyneslo, kdybych je přijal?“ náhle optal se vévoda.

„Vaše Výsosti, tisícové by vám děkovali, tisícové by se milostí vaší povznesli z bídy. Vaše Výsost by otevřela jim bránu k lepší budoucnosti.“

Vévoda nepromluviv, vážně se podíval na Hlasivce.

Lesních rohů hlas dozněl; jen bledý paprsek bloudil stromořadím a noční vítr ztichounka šoumal v tmavých korunách lip. Stráň, les i dolina dřímaly a starý zámek náchodský pohroužil se v hluboký spánek. Luzná, červnová noc.

Všecko usnulo: stará sláva, nádhera, ctižádost, dvořenín i sluha. Všecko usnulo.

Všecko?

V třetím pokoji bytu direktorova spočívala na bílých poduškách sličná, mladá dívka. Nespala.

Tichá, srdečná radost po prudkém dojmu ubytovala se v mladém srdci. Antonín je tu, a zůstane, neodloučí se od ní. Jej viděti bylo by jí blažeností, a nyní bude mu na blízku, bude jej vídati a s ním mluviti!

Vzpomněla na strýce, mrzutou tetu, která ji dnes všelijak zaměstnávala, že ani přes práh, ba ani k oknu

nemohla. Když pak večer tiše z postele se k oknu přikradla, již tam s druhého lože ozval se tetin přísný hlas, co prý u okna hledá?

Co mu řeknou? Jak jej uvítají? Ah, strýc — ten nedobře o něm smýšlí, a teta? Ó, kéž by s Antonínem už mohla promluvit, aby mu všecko pověděla. — — —

Bledý paprslek padal vysokým oknem, jehož záslony byly odhrnuty, v útulnou nevelkou ložnici princezny Johanny. Kmitavé, nejisté světlo chvělo se na bohatých a měkkých kobercích, na tygří koži, u bělostného lůžka rozložené, tvořic jasný pruh na čalounu stěny proti oknu.

V roztomilé komnatce panovalo tajemné šero i bledý zásvit jako ve svatyňce. Kněžka její v bělostném nočním rouchu seděla na kraji svého lože pod otevřenými, rozhrnutými nebesy z bohaté látky.

Byla jako rozkvetlá konvalinka, již v zášeří háje paprslek měsíční ozářil. Tvář i postava, vše tak krásno a vnadno, svěží a čisto, v prvním rozkvětu.

Tmavé, zářící oči princezny Johanky utkvěly na obraze krásné a nešťastné Alžběty Smiřické.

Vzpomínajíc na její osud i na sebe myslila.

Nedbala stavu a předsudků, srdce její znalo jen lásku a ne rozdíly, a za to trpěla. Rozjímajíc o neštěstí té slečny, viděla jejího milovníka — známou, milou tvář!

Za takovýchto nocí sedával ten cizinec tam v příkopě pod bezem toužil a zpíval — Tou dobou Alžběta snad právě v těchto místech touhou mřela, až přemohši se, dolů sestoupila. Jak šťastná! Mohla se s ním sejíti, mohla s ním mluvit. Ale ona! Ani na krok není sama, všude hejno komorných, guvernant a dozorců.

Nechť! Což jí překážky, což jí bránění? Což jí

titul, co jí všechno bez lásky! Byť i snad trpěla! Bylo by to pro něho! Ach, Arnoldi!

Vstala a přistoupila k oknu.

Za toho tajemného světla, v tom vlažném, opojivém dechu líbezné noci mladá touha jen palčivěji vzplanula, a ohnivá mysl tím horoucněji zalétala k mladému muži, jenž jí byl jedinou touhou a myšlenkou.

Luzná, červnová noc.

XI.

Audience.

Záhy z rána po celém zámku roznesla se pověst o včerejším večeru. Vypravovali si, jak nižší tak vyšší z dvořanstva a služebnictva, že vévoda nad obyčej dlouho do noci trávil v stromořadí, procházeje se tam za zvuků rohové hudby. Tak bývalo jeho obyčejem, kdykoliv na panství dlel, ale to všechny překvapovalo, že u sebe měl toho nového sekretáře.

Jindy tou dobou nesměl nikdo do aleje ani vkročiti: tentokráte bavil se vévoda s Hlasivcem, který jej až k vévodské ložnici doprovodil. Vypravovali si, jak nováček ten milostivě byl propuštěn, jak laskavě vévoda s ním jednal. Věděli všecko na vlas, ba ještě více, než by sám sekretář pověděti mohl.

Téhož rána potkal na nádvoří Arnoldi vrchního.

„Ráčil jste o včerejšku, slyšet, pane direktore?“ tázal se zpěvák, a hned jal se vrchnímu vypravovati, co byl slyšel o Hlasivci.

„Hm, brzo kořínky zapouští —“

„Ale neračte zapomenouti, že je na panském dvoře a tu je půda hladká jako led, pane direktore.“

„Vévoda není tak vrátký ve své milosti —“

„Žádná přízeň nemá dubových kořenů. Ostatně se potvrzuje, co jsem včera pozoroval. Všimli si toho i jiní, jak jej dojal pohled na vaši slečnu neteř...“ Oko Arnoldiho pátravě spočívalo na tváři vrchního, jež se teď náhle zachmuřila.

„Však to by nám prospělo,“ pokračoval Arnoldi, usmívaje se, „neb, pane direktore, láska kalí zrak —“

Direktor se usmál, ale nebylo to ze srdce. Pozvav Arnoldiho na návštěvu, odešel. Zaměřil ke kanceláři.

„Jen milujte, milujte!“ myslil Arnoldi; „mladému se hlava zatočí a tento starý — oh, miluje-li starý, to hůře s ním nežli s tetřevem.“ A vzpomenuv na své lásky, usmál se.

Toho rána se Hlasivec pozdě probudil.

Pozdě ulehl a pozdě usnul.

Hbitě vyskočiv, jal se strojiti.

Na mysli tanuly mu včerejší den a noc. Tolik toho zažil, tolik se dověděl a poznal!

Vzpomínal na Elišku, na vrchního, na Arnoldiho, a z toho hned na vévodkyni, a pečlivě se oblékal.

Vázal, převazoval, upínal, až na něm vše bylo jako sklo.

Chutě vyšel.

Dnes proto se tak pečlivě strojil, poněvadž měl předstoupiti před dámy.

Bylo však ještě záhy, aby k vévodkyni se odebral a nadto volala jej povinnost k vévodovi. Když k jeho komnatám přišel, oznámili mu, že Jeho Výsost před hodinou odjel ven.

Byl tedy služby prost.

Prošed korridorem, sestoupil se schodův a ocitl se na nádvoří, kdež bezděky mířil za bránu do stromořadí. Ale známý hlas jej zastavil.

Opodál na ranním slunci stál Holub ještě s dvěma pány, s kterýmiž jej ihned seznámil. Byli to vévodský kapelník a Tobiáš Podhájský, regenschori náchodský. Toho si zvláště Hlasivec všiml; vzpomněl si na jeho dceru a podučitele.

„Máte-li pokdy, pobuďte mezi námi," vesele zval Holub přítele korunáře; „nebudete toho litovati. Tu, pan učitel začal vypravovati tuze kratochvilnou historii."

Hlasivec ochotně nabídnutí přijal, vyzval však společnost, aby se odebrali do stromořadí, kdež příjemně se prochází.

Šli volným krokem a pan regenschori, posilniv se šňupečkem opakoval to, co již byl před příchodem Hlasivcovým vypravoval.

Byla to historie o mši tříkrálové a znamenitém zpěvákovi a zároveň prohnaném šibalu Bendovi. Líčil živě své rozpaky, cizince, mši samu, na kterou dosud s hrdostí vzpomínal, a pak jak se ten slovutný tenorista odměnil.

Podhájský znova litoval ten hlas a nadání, jaké ten mladý muž měl.

Všechny ta historka zajímala, a zvláště veselý kapelník smíchu se neubránil.

„Na událost tu jsme skoro zapomněli," pokračoval regenschori, „až najednou mne někdo na toho prožluklého Bendu upamatoval." Tu se zamlčel a kolem se ohlédnuv, na své průvodčí jaksi nejistě se díval.

„Nuže, kdo, pane učiteli?" ptal se Holub.

„Ale, zlatí pánové," pravil jaksi váhavě Podhájský, „za to vás snažně žádám, to jen vám povídám, ostatně je to jen mé domnění. Pan Arnoldi..."

„Aj!"

„Ten?"

„Vida!"

„Prosím, jen připamatoval. Ta postava, i také tvář, zvláště pak ten hlas —“

„Jméno ovšem by tu nerozhodovalo. Ten Benda byl asi takovým příbuzným slavného toho mistra, jako já jsem Mozartovým,“ pravil kapelník. „Byl Čech?“

„Ovšem.“

„Arnoldi je Vlach,“ tvrdil kapelník. „Jest to tedy neobyčejná podobnost.“

„Divno dost,“ mínil Holub. „Znáte, pane kapelníku, Arnoldiho déle?“

„Tak dva měsíce. Přibyl jsem z Němec a dostalo se mi toho místa. Sháněl jsem zpěváky a zpěvačky pro operu na rozkaz vévodův. Dostavil se ke mně Arnoldi, zazpíval a rozumí se, že byl přijat. Věru, lepšího bych vévodovi byl nemohl vyhledati. Ptal jsem se Arnoldiho, kde před tím byl. „U vlaské společnosti,“ a více jsem se ho neptal.“

Hlasivec až dosud mlčel, bedlivě naslouchaje. Náhle se ptal:

„A kdy to bylo, pane kapelníku?“

„Tak v dubnu.“

„Pamatujete se, Holube, na Arnoldiho? Vídal jste jej snad v Praze —“

„Možná, že jsem jej viděl, ale to snad byl choristou, věru nevím —“

„Divné věci!“ vrtěl Podhájský hlavou. „Hm, Talián, ale ten byl Čech, to vím z řeči. Ale, jak povídám, ta podobnost!“

Hlasivec, podívav se na hodinky, oznámil, že musí odejíti. Nastal čas, aby se odebral k vévodkyni. Stisknuv přátelsky ruku novým známým a příteli Holubovi, vrátil se do zámku, aby vyprosil sobě audienci.

Hudebníci volně hovoříce, kráčeli dále stromo-

řadím. Hlasivec tušil, věděl, že nebude u vévodkyně tak přijat, jako u jejího manžela.

Ač mu nebylo úplně volno, kráčel nicméně odhodlaně k jejím komnatám.

Vévodkyně byla vévodou odbyta, odstrčena, tak se sama domnívala. Byla tak vlídnou, a laskavou k tomu starému muži, prosila a on dal přednost nějakému professorovi, její přímluvu oslyšev! Hryzlo ji to nemálo a dychtila po odvetě. Neméně ji také pohoršilo, že vévoda svolil, aby při hostině princessy rozdávaly koláče mezi chudý lid jako úřadnické dcerky. Srdce její, v etiketě a rodové pýše zaschlé, neporozumělo tomu šlechetnému hnutí mladých duší.

Ženská její společnost neopominula jí dnes sděliti, že vévoda dlouho do noci s novým sekretářem se zdržel. On tak patrně, snad ií naschvál na jevo dává, že mu je nakloněn.

Ubohý Arnoldi! Nestane se sekretářem, oč tak dojemně prosil. Ale vévoda mu ještě rád a sám jinou, vyšší hodností nahradí!

Ten krásný zpěvák zůstane, musí zůstati! Vévoda sám jí ho tu zachová!

Do těch myšlenek zaznělo jméno toho chráněnce, jenž byl přes její prosbu ustanoven.

Pyšnou tvář její přelétla chmura, a na okamžik jakoby se rozmýšlela.

„Prosí o audienci —"

Zvědavost rozhodla.

V komnatě paní vévodkyně byla též dvorní dáma, starší slečna, dcera nějakého francouzského markýza, který na počátku veliké revoluce z vlasti se vystěhovav, brzo na to ve Vídni zemřel.

Vévodkyně byla překvapena. Očekávala nějakého zaschlého, postavou nepatrného člověka, a to proto,

poněvadž učený professor Pelcl, kterého si taktéž podivně představovala, jej doporučil.

A tu stanul v uctivé vzdálenosti vysoký, pěkně rostlý muž, příjemné tváře, jasných, důmysl jevících očí.

Pohyby jeho byly volny, mužny, reverencí, jak náleží, že nebylo možno nic vytýkati.

Však na tváři pyšné paní nebylo žádné změny pozorovati. Majestátně, pyšně obrátila se k Hlasivcovi a chladný, zkoumavý zrak její jej změřil.

V tom ohlášen byl Arnoldi, který ihned vkročil. Bylať vévodkyně poručila, aby ihned, jakmile by přišel, byl předpuštěn.

Zdálo se, že obratný zpěvák italský soupeře svého nepozoroval, jakoby krom vévodkyně nikoho v komnatě neviděl. Však Hlasivec bystře postihl jeho kratinký, ale ostrý pohled, který naň úkosem padl.

I vévodkyně na Hlasivce zapomněla. Laskavě zpěvákovi kynula hlavou a milostivým, laskavým tonem ptala se, co přináší. Odpověděl, že kdyby Její Výsost dovoliti a milostivě vyslechnouti ráčila, že by přednesl plán, který na venkovskou zábavu vymyslil. Byla mile překvapena a svolila. Ihned jal se vykládati, jak by na blízkém letohrádku Ratibořickém možná bylo zříditi velkolepou, pravou venkovskou zábavu, a vyňav svinutý papír, upozorňoval na jednotlivá čísla programu.

Hlasivec pořáde stál, a půda jej pod nohama pálila jako žíznivé uhlí. Viděl patrně, že vévodkyně z úmyslu jeho přítomnosti nedbá, viděl, že obličej Arnoldiho září tajnou radostí a škodolibostí. Krev mu prudčeii se rozproudila, než opanoval se. Zdálo se, že jest klidný že čeká trpělivě, až se Její Výsosti uráčí jej propustiti.

„Vše by bylo dobré, ale tu pod číslem prvním a posledním vidím prázdné místo — což hodláte?“

„Výsosti, ještě jsem se nerozhodnul — ta čísla jsou dosud pochybná —“ a usmíval se významně, „ale doufám, že budou velkolepá, důstojná, a že nejmilostivější protektorka celé zábavy spokojenost svou vysloviti ráčí.“

Porozuměla, že strojí nějaké lichotné překvapení. Pokynula jen spokojeně hlavou.

Náhle probudil se z lenivého spánku zamilovaný psík paní vévodkyně, jenž vedle ní na hedvábném polštáři na tabouretu ležel. Protáhl se a zaštěkal svým tenkým, pronikavým hláskem.

Vévodkyně, hned se k němu obrátivši, jala se mazlíčka svého hladit, oslovujíc jej lichotnými, přelaskavými jmény.

Hlasivcovi vstoupila krev do tváře a stikl pevně rty. To trvalo však jen na okamžik. Tvář jeho zase se vyjasnila a zdálo se, že je klidný. Byl jen trpěliv. Arnoldi učinil vhodnou poznámku, jaké moudré oči ten roztomilý psík má.

„Ah, zasluhoval by, aby byl oslavován básněmi jako nezapomenutelný Puffs paní d'Epinay, pro kterého by se, jak jsem četl, pánové Chevrette a Grandvall málem setkali v souboji. Mimo to jest podoben, velmi podoben, psíku, kterého měla princessa Conti. Viděl jsem jeho podobiznu na velmi zdařilé mědirytině.“

„A byl tak proslavený?“

„Svého času byl velmi obdivován. Mimo jiné vycvičila jej princessa Conti, že kousal do nohou jejího manžela, kdykoliv se u ní v budoiru zjevil —“

Vévodkyně, již tato věc nad míru bavila, srdečně se zasmála.

Psík zatím zas ulehl, a vévodkyně, hladíc dosud levicí hebkou jeho srst, pravou chopila se programu.

„Bídníče!“ myslil v duchu Hlasivec a lesklé oko jeho utkvělo na hladkém Arnoldim.

Růžový prstík utkvěl na jednom místě papíru. „Ach, pantomimy!“ zvolala. „A hádankové tance! Poněkud zastaralá, z mody vyšlá hra — ale neškodí. Máte jich zásobu a pikantní?“

„Nemnoho, Výsosti —“

„Ah, to by snad pan sekretář pomohl! Pane sekretáři, mohl byste nyní snad pantomimou neb nějakým hádankovým tancem přispěti?“ tázala se vévodkyně, náhle k Hlasivcovi se obrátivši.

Zpozoroval lehounký úsměv na jejích pyšných rtech, jenž mnoho dobrého a přízně nevěstil, viděl patrný, škodolibý úsměv Arnoldiho.

„Výsosti,“ odvětil hbitě, „račtež poroučeti. Ovšem, jest poněkud obtížno, h n e d některé udati, než není to nemožno a osmělím se.“

„Nuže?“

„Jest to velmi prosté,“ pravil tajemník. „Nechť tančí začerněný pán solový tanec,“ a Hlasivec hleděl bystře na Arnoldiho, „a tanče, ať chvílemi utírá bílým šátkem černou svoji tvář.“

Arnoldi přestal se usmívati. Očekával, že bude Hlasivec překvapen, zmaten, a on rychle odpověděl, a jak! Cítil, že ten hrot, hádankovým tancem zavinutý, proti němu namířen.

I vévodkyně byla překvapena; však rychle zeptala se: „A rozluštění?“

„To znamená, Výsosti, že mouřenín se nikdy do běla neumyje.“

Hlasivec cítil, jak oko Arnoldiho zašlehnuvši bodavě na něm spočinulo. Však nezachvěl se, nelekl,

naopak nabyl odvahy a byl spokojen tím, že toho zpěváka patrně bodl. Bylo mu to malým zadostiučiněním za pokoření, kterého před tím zakusil.

„Nuže dobře, vezmeme u vědomost," pravila vévodkyně a chladně pokynuvši, propustila nového tajemníka.

Sotva že Hlasivec prošed předsíní, na chodbě se ocitl, zprudka sobě oddychl.

„Ó pýcho! zlomyslnosti!" zahučel a chvátal ven, aby z těch nemilých míst, kde sebe tak zapříti musil, vyvázl a na volný vzduch přišel. Tváře mu planuly, oči se leskly.

Když Hlasivec z komnaty odešel, nastalo na okamžik ticho, jež konečně tenorista přerušil, tázaje se, schvaluje-li Její Výsost plán, tak jak jej byl navrhl.

Přisvědčila, načež sama začala:

„Kdybyste se byl dříve přihlásil, mohl jste na jeho místě býti. Toho dne, kdy jste žádal, bylo místo zadáno."

Arnoldi, povzdychnuv, děkoval vévodkyní za její milost.

„Však do konce saisony ještě daleko!" pravila významně se usmívajíc a podala zpěvákovi kulatou svou ruku, kterouž on úctyplně políbil. Odešel.

Brzy na to vsedla Anna Karolina s francouzskou svou společnicí do kočáru, jenž zamířil do města.

Prudkým krokem odebral se Hlasivec do stromořadí. Pod zeleným, šumícím krovem starých lip utišila se jeho živě kolující krev, a pohnutí, jež v komnatě vévodkyně klidem byl zastřel. znenáhla míjelo. Uvažoval klidněji.

„Jest tomu tak, jak Holub vypravoval. Přeje mu nad míru, a on — nuže uvidíme," myslil dále tajemník, „kdo zvítězí! Ty se sličnou škraboškou a anekdotami o psech, jež kousají lýtka mužů na žádost

nevěrných, lehkomyslných žen, anebo já, s pravdou a právem!“

Potkal Holuba.

„Kde jsou ostatní?“

„Odešli před chvílí do města na skleničku vína. Jak se to skončilo, příteli?“

„Velmi dobře,“ pravil usmívaje se Hlasivec. „Podivíte se, až vypovím. Ale prosím vás, navštivte mne brzo odpoledne. Teď vám vypravovati nemohu, a pak bych velmi rád o něčem jiném s vámi pohovořil.“

„O tom tenorovi, není-liž pravda? Ta historie mne také zajímá. Přijdu.“

Podali sobě ruce a rozešli se.

Hlasivec zamýšlel na novou cestu, na novou audienci, kdež taktéž málo příznivého, ale přece zas nejpříznivějšího uvítání se nadál.

Zamýšlel zajíti k vrchnímu, aby se mu představil, aby s Eliškou se sblížil. Teď, když se mu uvolnilo, zalétla k ní všecka jeho mysl. Chutě a jistě bral se k bytu vrchního. Uvidí ji zase tváří v tvář, uslyší její hlas — Tak blízko jí byl a přece byli od sebe vzdálenější, než v Praze. Tu nebylo kamenného mostu, ulic pražských, a tichého bytu paní Vognarové, tu na té samotě venkovské nebylo místečka, kde by se sejíti mohli, nebylo chvilenky, kde by aspoň několik srdečných slovíček spolu promluvili.

Blížil se již ku bráně, když za ním kočár zahrčel. Ohlédnuv se, spatřil vévodu, jenž tajemníkovi svému kynul k zámku.

Hlasivec porozuměl. Bylo po naději, že toho dne svou Elišku uvidí. Bylo nyní okolo poledne a musí k vévodovi; pak už nelze k vrchnímu se odebrati.

Odešel do komnat vévodských.

XII.

Ve škole.

Téhož rána poklízela pilně učitelová Podhájská. Oprašovala, rovnala, přestavovala a vše to činila s nemalou chutí, s láskou. Byl jí ten nejmenší nepořádek ve světnici trnem v oku. Na dlouho nebyla samotnou: vstoupil ostýchavě podučitel Kořínek, jenž, uctivě pozdraviv, ptal se, je-li pan principál doma.

„Není, odešel na zámek — všecko je na zámku —“

„Panna Márinka také?“ ptal se Josífek a sklopil oči.

„Také — ale tak pojďte dál a sedněte. Ten zámek!“ mluvila dále jedním proudem, „ten všecko na sebe přitáhne. Muž skoro aby pořád byl u kapelníka a to děvče sotva se doma ukáže.“

„Neříkala nic?“

„Co by říkala? Zpívala pořád dnes něco z té opery, co budou dávat, a hned zase spěchala na zámek k princezně.“

Josífek si oddechl, že učitelka se dále neptá.

„Inu, mohlo by to být k dobrému,“ počítala rozumná matka. „Princezna Johanka má Mařenku ráda — tak aby si ji zvolila za společnici nebo — ale co jest vám, Josífku?“

Podučitel o té společnici uslyšev, bezděky zhluboka vzdychl.

„Vy jste nějak zaražen, smuten —“

„Ó nic, nic, paní učitelová.“

„Že jste ani Mařenku k domu nedoprovodil! Čekala jsem tak dlouho, nešla, a pak isem ji viděla

samotnou.“ Podhájská podívala se z ostra na Kořínka, který byl v úzkých.

„To jest, ona zkouška se tak dlouho protáhla a pak jsem se na zámecké stráni zdržel,“ a oddychl si.

„Tak pozdě?“

„Potkal jsem nového sekretáře vévodského a dal se se mnou do hovoru.“

„Hlehle — a co medle?“

„I přišla řeč na toho taliánského zpěváka, co jsme o něm vypravovali, že je tak tuze tomu Bendovi podoben. Ten pan tajemník je tuze hodný pán, takový vlídný. Je Čech a umí mnoho řečí, také taliánsky. Tak jako myslím, paní učitelová, že by to Bendovo psaní mohl přečíst a vyložit.“

Kořínek, oddychnuv si z hluboka, pohlédl tázavě na učitelku. Byl rád, že se z toho tak vyplet, že nemusil o tom včerejším sporu s Mařenkou vypravovati. Ona nic neřekla!

Učitelka bedlivě naslouchala.

„To by skoro bylo nejlíp, ale co tomu muž řekne. Zná také toho sekretáře?“

„Myslím, a pak — já bych raději tomu pánu to dal přečísti, než tomu zpěvákovi. Nevím, ale já k tomu bych důvěry neměl, zdá se, že je tuze — tak — prohnaný —“

„Mařenka ho tuhle chválila, že prý krásně zpívá a že je takový šelma. Nikoho prý nezarmoutí.“

Kořínka bodlo, sotva jen toto o něm uslyšel. Zamlčel se.

„Tak jak?“ ptala se sama učitelka, dychtíc po obsahu onoho psaní, jež tenkráte, kdy zpěvák po slavnosti tříkrálové uprchl, za postelí zapadlé nalezli. Bylo s jiným papírem zmačkáno a pošpiněno. Nicméně uschovala je Podhájská, doufajíc, že se z něho něčeho doví.

„Jak povídám, paní učitelová, pan sekretář — —“

„Inu, ovšem, vévodský sekretář, to ano.“

Odešla do vedlejší světničky, odkudž záhadné psaní přinesla.

„Dnes tam k němu půjdu, pozval mne, a tak je tam donesu.“

„Vida, jak jest laskavý. Tu vezměte, ale dobrý pozor!“

Kořínek vzav papír a pozdraviv, odešel do školy.

Ó, jak rád by se rozběhl tam na ten vrch, kde ten nešťastný zámek stál! Podíval by se, je-li Mařenka opravdu u princezny, a kde ten prožluklý Talián.

Chválila jej! To ji dnes neuvidí, leda až na večer. Co si ji ta princezna oblíbila? Teď bude neustále u ní. Jak tu bylo krásně a pokojno, dokud vrchnost nepřijela! Jaké to byly milé, utěšené časy, kdy Mařenku do kostela i odtud doprovázel, kdy vedle sebe zpívali a v neděli odpoledne s ostatními synky a děvčaty všeliké hry hráli!

Maje hlavu plnou zamilovaných myšlenek, vstoupil do třídy, kde slavné posluchačstvo bouřilo a přes „škamna“ skákalo, až se školní jizba kotouči prachu zatemnila.

XIII.

V zámeckém příkopě.

Bylo okolo druhé hodiny odpoledne.

Den se nad obyčej rozehřál. Vzduch horký, na obloze ani mráčku. Tou dobou bylo na zámku ticho.

Vše odpočívalo v chladu a stínu.

Pod prvním zámeckým nádvořím rozkládal se bývalý příkop, proměněný v zahrádku, jako ten shora

jmenovaný. Tam, kde někdy ozývalo se rachocení zbraně a kroky žoldnéřů, tam kvetly nyní četné, pestrobarevné květiny a šířily příjemný stín husté křoviny a stromky tu rozsázené. —

Za toho palčivého vedra panoval v příkopě milý chlad.

Sem dotčenou dobou vstoupila princessa Johanka, provázená Mařenkou.

Mladá šlechtična sňala široký klobouk z jemné slámy; volně splývaly jí hebké, husté vlasy, jimiž byla bledě růžová pentle propletena, na krásnou, bílou šíji. Lepě rostlá, svěží postava byla oděna ve světlý, úzký šat, pod mladistvými ňadry přepásaný.

Obě dívky stanuly ve stínu pod hustým bezovým keřem, jenž silně vonícím květem mile se bělal.

„Tu to bylo, Mařenko?“

„Snad, nejspíše, princesso. Odjinud by nebyla Alžběta zpěv cizinců uslyšela.“

„Ano, ano, tu to bylo —“ a ohnivý dívčin zrak zamyšleně utkvěl na bezovém keři, pod nímž drnové sedadlo zvalo k odpočinku.

„Všecko jako tenkráte před sto lety —“ Johanka usedla a vyzvala Mařenku, aby taktéž učinila.

Chvilku hleděla upřeně na učitelovu dcerku.

„Mařenko, máš mne ráda? Mohu ti důvěřovati?“ ptala se tiším, upřímným hlasem.

„Milosti! —“

„Nesnesu toho déle, nelze mi. Přisedni blíže. Co nevidět přijde mlle. Laroche. Mařenko mohu ti něco svěřiti, slíbíš mi, že všecko smlčíš, všecko?“

Udivené děvče slíbilo.

Princessa Johanka důvěřovala učitelovic Mařence a přece když chtěla jí zjeviti své tajemství, váhala Několikráte se zamlčela, než dopověděla. Zrak při tom klopila a zase na družku upírala, líce její vzpla-

nula živějším nachem a mladé, vášnivé srdce hlasitěji zabuchalo.

Ale Johanka nemohla déle stajiti žár prvé lásky. Nebyla takové povahy, aby tajnou láskou se blažila, aby se jen sny a tužbou spokojila. Bylať příliš mladá, vášnivá, a vychování její nenaučilo ji, aby se ovládala, rozvažovala. Zapomněla na všecko. Nedbala svého stavu a postavení toho, kterýž jí byl jediným toužením, nedbala překážek a chtěla i protivenství snášeti.

Bez této lásky byla by nešťastna, myslila mladá hlava. Ona musila věděti, zdali miluje bez naděje, zdali také v jeho srdci vzkvetl ten čaromocný, omamující květ. Za dob dumání připomínala sobě všecky jeho pohledy, všecka slova, jež jako náhodou, zpěvu vyučuje, často pronášel.

Vykládala si je a zdálo se jí, že jim porozuměla, připomínala sobě les, květiny, hostinu, slyšela dosud ono tiché, chvějící se: „Ó anděl!“

Doufala, a zase pochybovala. On sám se nikdy asi neodváží, aby se vévodské dceři ze svých citů vyznal.

A ona musí, musí zvěděti!

Že nemohla s ním tak volně se stýkat a mluviti, jako měšťanské dcery! Ale překážky ty jen ještě více ji dráždily. Měla se za nešťastnou, a přece bylo pro ni v tom veliké kouzlo. Trpěla, toužila a bojovala jako ty hrdinky vznešené, o nichž byla v románech čítala, jimž dříve tak často jejich neštěstí záviděla.

Častěji jí teď tanul na mysli osud krásné slečny Smiřické.

Princessa Johanka si umínila, že promluví s Arnoldim, byť i jen písemně.

Tolik služebnictva kolem ní a žádnému se ne-

mohla zplna svěřiti! Setkala se s Mařenkou a té věnovala veškerou svou důvěru.

Proto nyní, vyčkavši vhodné chvilky, kdy mlle. Laroche a všichni v zámku odpočívali, zavedla družku svou sem v to tiché, tajné místo, které již jednou, před věky, svědkem bylo horoucí, veliké lásky.

Sem přišla ta sličná panna Smiřická, tu sama pověděla onomu cizinci —

A Johanka ani tolik nemohla.

Obě dívky seděly na drnové lávce pod hustým bezem těžké vůně.

Stín jeho padal na svěží mladé postavy.

Bylo ticho, jen mušky, rojící se na výsluní, bzučely; na květinách kolébal se pestrý motýl.

V tu dobu, kdy květy tak omámivě voněly, kdy žár proudil žilami, a v mysl přecházely obrazy živých žhoucích barev, pověděla Johanka tichým, vášnivým hlasem, družce své, jak Arnoldiho miluje.

Dopověděvši, hleděla, planouc ve tváří, na Mařenku. Pak začala zase, všecka jsouc zanícena, a nedbala toho, že Mařenka tak udiveně na ni hledí a úžasem mlčí.

Mařenka ještě mlčela, když i princessa se jí tázala, je-li ochotna pro ni něco učiniti. Tak velice užasla nad tím, co jí vévodská dcera svěřila. Teprve když Johanka po druhé, naléhavěji a prudčeji se tázala, odpověděla, ze svého překvapení se probravši, jak v obyčeji měla:

„Račte poroučeti —“

Princessa sáhla za ňadra a vyňala odtud malé psaníčko.

Hleděla na ně za chvilku, jakoby se ještě rozmýšlela, váhala, pak plaše ohlédnuvši se, vložila je rychle do Mařenčiny ruky.

„Ty jej vídáš o zkoušce, můžeš s ním mluvit — ale dej pozor —“ mluvila kvapně, „ať nikdo tebe nepozoruje — a mlč. Slibuješ?“

Mařenka mlčela.

V tom ozval se nedaleko tenký hlásek mlle. Laroche.

Princessa rychle vstala.

„Ty musíš, rychle uschovej lístek a jakmile jej odevzdáš, oznam mi — rychle rychle. Slibuješ?“

„Princesso, račte uvážit —“

„Ty nechceš?!“ Temné oči Johančiny vzplanuly, líce její se zachmuřilo.

V tom se ukázala Francouzka, bylo pozdě. Mařenka musila lístek ukrýti.

Johanka si oddychla.

Učená slečna dala na jevo svou nelibost, že princessa zrovna v ten čas toto místo sobě zvolila.

„Jaká tu omamující vůně, všechny nervy to rozčilí. Rychle, princesso, rozbolí vás tu hlava, hle, jak jste zardělá!“

Obě dívky braly se za slečnou.

Když Mařenka se sem s Johankou ubírala, byla veselá, dychtivá zvěděti to, o čem jí princezna vypravovati přislíbila. Teď brala se odtud, v duši nepokojna. Tížil ji ten lístek, který za mladými ňadry ukryla.

* *
*

Touže dobou seděli v chládku pohodlného pokoje u otevřeného okna Hlasivec a Holub.

Hlasivec obšírně vypravoval svému příteli, jak byl u vévodkyně přijat, jak jej ponížit a zmásti chtěli, vypravoval, jaké ten zpěvák Arnoldi historky vévodkyni vypravoval.

„Kdyby vévoda věděl!“ pravil Holub uslyšev o Puffsovi vévodkyně Conti. „Jest jisto, že náš slavný tenorista měl určitého manžela na mysli.“

„A vévodkyně se smála, líbilo se jí to vypravování.“

„To vám s dostatek svědčí, jak toho dobrého pána miluje.“

„Příteli, pamatoval jste si, co dnes ráno kapelník a co regenschori vypravovali? Mne ta historie velice zajímá, a myslím —“

„Patrně na Bendu-Arnoldiho.“

„Tak jest.“

„Ale jejich národnost — a pak tou dobou, kdy ten dobrodruh byl tu v Náchodě, Arnoldi zpíval u vlaské společnosti v Praze.“

„Možná. Máte tam některého známého?“

„U společnosti zrovna ne. Chcete se patrně přeptat?“

„O to vás prosím, abyste do Prahy psal, zdali tam Arnoldi byl, a byl-li, jak dlouho meškal u té společnosti.“

„Toho se snadno dovíme. Ještě dnes napíšu list do Prahy.“

Hlasivec znova žádal, aby tedy ještě dnes a to bez odkladu psal a po Arnoldim se důkladně poptal.

„Bylo by velmi zajímavo, a vévodkyni by to nemálo bavilo,“ doložil usmívaje se Hlasivec, „kdybychom dokázali, že Benda je Arnoldi, že vlastně Arnoldi byl Bendou.“

„Učitel měl ovšem silné podezření, a jen to, že Arnoldi je Vlachem, ho pomátlo.“

„Ostatně vyhledám si ještě jiná světélka, abych si na všecko posvítil. Zejtra vám snad povím více.“

Někdo zaklepal na dvéře.

Do pokoje vstoupil ostýchavě a uctivě se klaně Josef Kořínek.

Hlasivec mrkl na Holuba, jenž už vstal. Byl jako na odchodu, a nyní, když podučitele spatřil, rozloučil se s Hlasivcem.

Jsa laskavě vyzván, usedl Kořínek naproti tajemníkovi.

Zaveden nejprvé hovor všeobecný, ale brzo zabočil Hlasivec a veselým tonem zavadil o včerejší událost.

„Stal jsem se nevolky svědkem vaší nehody, a dovolíte-li, budu i vaším sekretářem. Přešel-li již mráček?“

Kořínek povzdychna, vypravoval, že Mařenku ještě neviděl a že je tu na zámku. Zase ho napadl ten zpěvák a žárlivost znova se ozvala.

„Ano, viděl jsem pannu Márinku, je u princessy Johanky. Zahlédl jsem je prve.“

Josífkovi se odlehčilo. Stal se nyní hovornějším a laskavost Hlasivcova vzbudila v něm důvěru.

Za řeči přišli také na událost tříkrálovou a Hlasivec, vyptávaje se, dověděl se ledačehos, o čem se regenschori nezmínil.

Kořínek vypravoval, jak učitelovi Bendu vyčastovali, jak uprchl a jak po nějakém čase zapadlé papíry našli.

Byly po Bendovi. Sáhnuv do kapsy svého kabátu, vyňal něco v papíře pečlivě složeného.

„Jest to ten taliánský list, který Mařenka chtěla dát Arnoldimu, aby jej přeložil.“

„Což byla přesvědčena, že Arnoldi jest jiná osoba než Benda?“

„Snad — říkala, že to není možná, aby takový hodný pán jako Arnoldi, byl takovým — a tak že

má prý jiný, krásnější hlas než Benda, a kdo ví, co ještě uváděla."

„A proč mu tedy list nedala?"

„Principál nedovolil, ten pořád ještě pochybuje."

„Smím tedy psaní přečísti?"

Poducitel rychle a ochotně rozbalil papír a podal Hlasivcovi sežloutlý, pomačkaný list. Dychtivě přelétl tajemník první řádky a podučitel hleděl naň upřeně a zvědavě.

„Jest italský," podotkl Hlasivec a četl dále, „ale tu písmo nejasné, málo zřetelné." A zase četl. „Velmi zajímavo —"

Do pokoje vstoupil lokaj, ohlašuje, že Jeho Výsost vévoda si přeje, aby pan sekretář přišel do pracovny vévodské.

Hlasivec nedočetl.

Když lokaj odešel, přistoupil k učitelovi a pravil: „Musím jíti. Svěříte mně ten list? Já jej potom pohodlně přečtu a překlad napíšu. Báti se nemusíte. Pan regenschori mne zná a buďte jist, že já Arnoldimu to psaníčko nedám."

Kořínek svolil, ač by byl velice rád paní učitelové obsah toho psaníčka pověděl.

Hlasivec, uschovav pečlivě italský list, odebral se na to ihned k vévodovi.

Byl spokojen.

XIV.

Koniáš redivivus.

Hlasivec dlouho u vévody nepobyl.

Napsav dva listy opatřil je a pak čekal na další rozkaz svého pána. Petr Kuronský seděl v pohodl-

ném fauteuilu, v myšlénky jsa zabrán, a zdálo se, že na svého sekretáře zapomněl.

Černý chrt ležel u jeho nohou na hebkém koberci, jiní dva barvy plavé vyhřívali se, roztaženi v okně na polštáři.

Vévoda nebyl dobré míry, tísnilo jej něco.

Manželku svou nespatřil od oné chvíle, co z jejího budoiru tak kvapně byl odešel. Nepřišla k hostině, neukázala se ani doma při tabuli; byla dosud „churava" a trvala většinou ve svých komnatách ve společnosti francouzské šlechtičny. Přijímala také zpěváka Arnoldiho, jenž dámám, vlastně vévodkyni, předčítal. — —

To všecko vévoda věděl.

Vévodkyně se hněvá, a on? Zase již zatoužil po jasném, teplém paprsku. Bylo mu těsno — ona se vzdaluje. Zatoužil, aby vše bylo zas urovnáno.

Domníval se, že jí nejvíce ublížil svým prudkým odchodem a nenapadlo ho, že hlavně popudil Annu Karolinu, žádost za Arnoldiho odmítnuv.

Plavá, štíhlá fena seskočila s okna a vytrhla tím vévodu z dumání. Pozvednuv hlavu, spatřil Hlasivce a postihl jeho upřímný, skoro soucitný pohled, jenž na pánově tváři tkvěl.

„Kdyby tak tvůj syn!" ozvalo se v hlubinách duše Petrovy a zlehounka povzdychl. „Máte-li ještě rodiče?" zeptal se najednou.

„Nemám už nikoho, Výsosti. Matka mi nedávno zemřela," odpověděl tajemník, překvapen jsa nenadálou otázkou.

„Čím byl váš otec?"

Přes tvář Hlasivcovu přelétl jako červený stín. Ale červeň ta ihned zmizela.

„Byl důstojníkem v císařské armádě. Však záhy mi zemřel, tak že jsem ho nepoznal."

„To jste měl velmi hodnou matku, že se tak o vaše vychování postarala. Měla jen zajisté malou pensi —“

„Ani té neměla —“ Několika vroucnými slovy vzpomněl své matky, jak o něj vždy byla pečliva.

Na chvilenku vévoda se opět zamlčel. Pak se zeptal tajemníka, čím si dopoledne na Náchodě chvíli krátil.

Hlasivec vypravoval, že se tu setkal se svým krajanem Holubem, i to, co byl slyšel, totiž: jak náchodský učitel o třech králích v rozpacích byl, jak mu spomoženo a jak draze neznámého zpěváka zaplatil.

Maloměstskou tu historii vypravoval lehounce, ne bez humoru. Tvář vévodova se vyjasnila. Usmíval se.

Patrně jej ten příběh zajímal

Hlasivec dopověděl.

„Toť zajímavo! Jak se to skončilo? Nedověděli se, kdo ten prohnaný čtverák byl?“

„Nedověděli, ale jsou mu na stopě.“

Více však nepověděl, nezmíniv se ani slůvkem o tom, jaké má podezření: ano, když vévoda po té stopě se ptal, odpověděl, že nic bližšího nezná.

„Až se o tom více dovíte, neopomiňte mne zpraviti.“

Hlasivec oznámil také vévodovi, že její Výsost ráčila mu popřáti milostivé slyšení.

Petr Kuronský zvedl hlavu.

„Zároveň ráčila Její Výsost přijati pana Arnoldiho —“

„Předčítal?“

„Předložil Její Výsosti plán k nějaké venkovské zábavě.“

Více však nepověděl. Zdálo se, že vévoda ještě něco čeká. Když tajemník mlčel, pravil: „Ah, tak! Pro dnes už ničeho nepotřebuji.“ Laskavě pokynuv, propustil svého tajemníka. Sotva že tajemník odešel, znova se vévoda zamyslil. Tanula mu na mysli vévodkyně a ten zpěvák.

Od těch časů, co se o její nevěře přesvědčil, byl nedůvěřivým.

„Pořád jí předčítá — a jest jako její maître de plaisir — Oh, aby se zase něčeho nedočetl!“

Hlasivec vrátil se do svého pokoje. Bylo parno, až mdlo. Všude ticho, mrtvo, a zdálo se, že brzo zahučí bouře.

Svléknuv kabát, věšel ho do šatníku a při tom nahmátl něco ve svém hnědém kabátu, v kterémž byl na Náchod připutoval. Vzpomněl si.

Ihned vytáhl z náprsní kapsy maličkou, černě vázanou knížku a zamyšleně na ni hleděl. Dědictví po matce, její modlitební knížka.

Prve jej na ni vévoda připamatoval. Nevěda, jak na Náchodě pořídí, z veškeré své knihovny vzal Antonín jedinou tuto knížku, jemu tak milou a drahou, z níž ty pečlivé, věrné matčiny oči v dobách samoty v radosti a žalu pro potěšení srdce čítávaly.

Vzal ji s sebou jako jedinou památku — dosud však, jsa příliš zabaven, na ni nevzpomněl. Ani v Praze jí neotevřel. Teď na ni hleděl, pak zběžně listy obracel — až náhle všecka jeho pozornost byla na desku za poslední stránkou upoutána. —

* *
*

Tou dobou Valentin Kochan seděl u kamen na nízké stoličce.

Světnice jeho byla dosti prostorná, ale jednoduchá. Na bílých stěnách nebylo žádného obrazu.

V koutě v levo ode dveří proti kamnům starožitná dubová postel s květovanými, poněkud zašlými nebesy. Vedle postele almara, v koutě pak druhá, uprostřed jizby stůl s nenatřenou, lipovou tabulí a divně vyřezávanými trnoži, u stolu několik židlí, okolo zdi prosté lavice, to vše bylo nábytkem toho „doupěte", jak lidé říkali, v němž „slepý mládenec" přebýval.

Seděl na stoličce a sivé jeho oko hledělo upřeně na několik knížek, jež na černé lenošce opodál stojící ležely. Kochan byl „beze všeho", jen v dlouhé brunátné vestě, jež silně se odrážela od širokých rukávů bílé košile.

„Co také na tom světě má," říkali o něm. „Skoro za celý boží rok nikam nevyleze, jako by se lidí štítil — leda někam do vsi. To Bůh ví, jaké to má potěšení s těmi sedláky hovořit a jim rozkládat. Ti chytnou pěkné moudro od něho!"

„Což nádoba — starý hrnec — ale ducha má —"

„Kam by se to dělo! však v těch lejstrách bez toho pořád leží. Za to vydá peněz dost. Co jich jen do Prahy pošle!"

„Jiného sobě nepřeje — ale co je pravda, knížku půjčí tuze rád a má samé pěkné."

„Ty staročeské ale by vám nepůjčil."

„I kdož by tomu také rozuměl, ale on, takový písmák."

„Má prý také — čarodějnické."

„No neříkám nic, ale samo sebou to není. Tuhle k němu přišla kmotra truhlářka, má-li tištěnou modlitbičku k sv. Tafrieli a k sv. koruně, víte, co jsou na poklady, a on div že ji nevyhnal."

Tak a podobně o Kochanovi hovořili. — —

Vzchopil se, rozkřesal a hle již plane v nístěji ohník — teď béře z lenošky knížku, rozvírá ji, trhá — zrovna viděti nějakou hroznou rytinu, a již přikládá arch po archu. —

Venku se najednou setmělo — zatáhlo se nebe šedými mračny a do stromu před oknem stojícího vjel divoce vichr, až hlasitě zašuměl a zprudka se zaklátil; ale „slepý mládenec“ všeho toho nedbal. Maje hlavu nachýlenou, hleděl upřeným okem, jak plamen list po listu hltá, i v černý, vinoucí jej popel mění. Rudá zář chvěla se na vráskovité Kochanově tváři.

Dvéře se náhle otevřely a do jizby vkročil rychlým krokem Hlasivec.

Kochan vstav podal mu ruku a nad obyčej živě ho uvítal:

„Vítám vás! Poprvé jste vkročil do mého stavení a již jdete k hodům. Podívejte se, vlastenče! a vzav opět knížku a roztrhnuv ji přiložil polovici na oheň.

„Co to děláte?“

„Koniášuju!“

„A jaké to knížky?“ tázal se udiveně Hlasivec.

„Podívejte se. Znáte ji?“

„Neznám.“

„Přečtu vám kousek, vás to nepokazí, a nezblázníte se z toho jako mnoho jiných. Jen kousek a jako byste přečetl celou knihu.“

Zdálo se, že Hlasivcovi to není zrovna teď po chuti, než vida, že je Kochan tak zabrán, neodmlouval.

Venku zašlehl blesk a déšť se rozšuměl.

V nístěji syčely plameny, trávíce již druhou knížku.

Slepý mládenec postavil se před mladíka, jal se čísti tam, kde náhodou knížku otevřel:

„Naposledy, kdyby od země až do nejvyššího nebe byl jeden vrch z toho nejdrobnějšího písku a v tisíc letech anděl Páně z božího poručení vzal toliko jedno pískové zrníčko z toho přehrozného vrchu, ach, jak dlouho musil by ten anděl čekati, nežli by všecken ten vrch sebral? Avšak jistá věc jest, že by přece někdy byl konec toho ubírání, a přišel by čas, že by ani jednoho pískového zrníčka více nepozůstávalo. Co pak? Přestalo-li by také tehdáž trápení člověka zatraceného v pekle? Nikoli. Ano, byť i sto tisíc takových, tak vysokých, ano vyšších pískových vrchů po tak prodloužilém ubírání sebráno bylo, ještě by netoliko nepřestal se trápiti člověk zatracený v pekle, ale také nejmenší naděje by nedostal, že jeho trápení potom přestane, aneb aspoň umenšeno bude —“

„Dost, dost, milý vlastenče!“ vytrhl Hlasivec Kochana ze čtení. „Je to tuze krásné čtení — zajisté Pekelný žalář,“ dodal usmívaje se.

„Vy se usmíváte,“ pravil zamračeně ‚mládenec‘, „ale vím, že mnohá hlava se nad touto knížkou bolestně zamyslila, že řádky ty mnoho strašlivých a hrozných myšlének vzbudily. Podívejte se, ty obrázky, jak k smíchu a zároveň jak děsné a ošklivé! Tu ten nahý, spoutaný zatracenec! Každý vlas se mu ježí, a ten výklad k tomu, není to k zbláznění pro takovou duši, když každému slůvku, každé literce jako evangeliu věří?“

„Ubohý lid!“

„Ano, ubohý! Takovými a podobnými knížkami krmili a krmí náš lid, a co starého a dobrého, to hubí a ničí. Příteli, zoufal bych někdy, když tak mezi lidem chodím a tolik tmy a pověry vidím. Vidíte, co jsem těch knížek už skoupil. Nashromáždil jsem jich hezkou kupku, a tak dělám...“

„Slepý mládenec" hodil knížku, z níž prve četl, do ohně, a živější zář zakmitla se na zdi.

Venku hřmělo, déšť rachotil o střechu, okna časem zasvítil silný blesk. —

„Kéž bych nebyl samoten v tomto díle," povzdychl Kochan, „anebo kéž bych mohl zničiti těchto jezuitských knížek tolik, jako ten jezuita Koniáš našich staročeských!"

„Příteli," pravil Hlasivec sedaje, „dobře tak, nebude-li těchto škvárů mezi lidem. Ale musíme dojíti tam, aby lid sám tak se jim usmál, jako my, aby sám se jich zbavil —"

„Pravda, pravda, ale tam tak daleko!"

Kochan přiložil opět knížku, usednul na stoličku proti nístěji a sklonil hlavu. Nastalo ticho.

Plameny syčely, venku ozývalo se hřímání.

Hlasivec upřeně hleděl na sivého mládence, jehož zamyšlená tvář byla ozářena.

Zdálo se, že by s ním rád něco sdělil.

Konečně se rozhodl a sáhnuv do náprsní kapsy, vytáhl malou modlitební knížku po nebožce matce.

Nachýliv se, vyňal z papírové schránky k zadní desce přilepené dobře složený, nevelký papír.

Byl to zežloutlý list, jehož písmo vybledlo.

„Prosím vás, přečtěte si toto psaní."

Kochan hledě udiveně na tajemníka, sáhl mlčky po papíru, z něhož, k ohni se nachýliv, jal se čísti.

Přečetl první, druhý řádek. Hlasivec hleděl naň nanejvýš napjatě. Mládenec sebou trhl. Pak prudce se k mladíkovi obrátil, tázal se kvapně a skoro drsně:

„Od koho máte ten lístek?"

„Čtěte — jen dál."

A Kochan četl. Bylo na jeho tváři patrno, že jej to psaní dojímá.

Toto tam bylo švabachem psáno:

„P. B. P. J. K.*)

Ctná Šlechetná mně obzvláště vážená, nejmilejší po mém panno Rozárko!

Odcházím z Jaroměře ne bez ukrutného srdce mého zármutku. Opominout jsem nemoh, aby ten zármutek aspoň nějakým způsobem od srdce strápeného odejmul, který zármutek jináče jsem odložiti nemohl, než když jsem s tím mým nejenom neobyčejným, ale taky sprostým pérem Vás mého srdce jediné potěšení a největší zármutek molestirovati se opovážil. Snad jste ještě na mne pro toho pana lajtnanta, který tak krásné komplimenty Vám skládá, a tak sladké, ale neupřímné řeči mluví, na mne v srdci svém tak nezanevřela, abyste několik těchto sprostných řádečků nepřečetla. Vždyť to jsou poslední má slova, co s Vámi mluvím a Vám svůj zármutek píšu. Bůh Vám to odpusť, že jste za mou věrnou a upřímnou lásku falší a nevěrností se odměnila.

Neměl jsem na světě nikoho tak rád jako Vás a taky už míti nebudu. Však se ještě toho dočkáte a vzpomenete, že nikdo tak dobře s Vámi nesmýšlel jako já. Nevinšoval bych Vám, aby se Vám kdy tak vedlo, jako se teď mně vede a proč žádné prospěšné mediciny není.

Zůstávám Váš
bývalý upřímný Amant
V. Kochan."

Valentin Kochan dočetl.

Ruce list držící sklesly mu na klín a okamžik

*) Pochválen buď pán Ježíš Kristus.

hleděl zachmuřeně před sebe. Husté jeho obočí sé stáhlo, sivé oko v zem se upíralo.

I Hlasivec byl rozčilen. Otázka chvěla se mu na rtech, však mlčel.

Z daleka hučela bouře a bylo slyšeti déšť, jenž v tu chvíli šuměl tišeji.

Kochan obrátil se k tajemníkovi a tázal se znova, odkud to psaní má.

„Od své matky —“

„Bylo její?“

„Její —“

Slepý mládenec upřel své oko na mladíka a patřil naň dlouho, zkoumavě.

„Je to vaše jméno?“ ptal se Antonín.

Kochan hlasitě povzdychl a mlčky pokynul sivou hlavou.

„Psal jste vy ten list?“ ptal se znova tajemník.

„A vy jste Rozárčin syn?“ Otázka byla mu odpovědí.

„Jsem“ — a mladík podával mu svou pravici.

„Kde je?“

„Zemřela, nedlouho před tím, než jsem na Náchod odjel.“

Valentin Kochan mlčky hleděl do nístěje, kde ohník dříví i knihy stravoval. Neočekávaná zpráva o té, kterou byl jedinou na světě miloval a o níž po tolik let ani slovíčka neuslyšel, velice jej dojala.

Chvíli panovalo ticho. Pak začal Hlasivec a vypravoval o své matce. Pověděl, jak svedena jsouc sliby onoho důstojníka, s ním, když přesazen byl, odjela, rodiště opustivši, jak potom zrazena a opuštěna do Prahy se odebrala. Domů se nikdy nevrátila. Vypravoval, jak klopotně jej vychovávala, jak jednou, když po otci se ptal, vše mu pověděla.

„Vzpomínala na vás a stalo se, co jste v tom psaní pověděl. Litovala hořce, že vás zamítla, a pravila, že to její jediné přání na světě, kdyby s vámi aspoň jen jednou mohla promluviti."

„A váš otec?" ptal se teď Kochan a sivé oko upřel na mladíka, jenž nyní hlavu níže naklonil.

„Opustil matku, a nikdy se nevrátil, nikdy se k nám nehlásil. Jak živ jsem ho neviděl —"

„Ten bídník!"

„Snad víte vy něco o něm?"

„Chtěl byste ho vyhledat a k němu se přihlásit?"

„Nikdy! Já nemám otce," a mladík povzdychl. „Smím i nadále přicházet, odpouštíte?" ptal se po chvíli.

Kochan, stanuv před tajemníkem, pravil pohnutým stlumeným hlasem:

„Nemáte otce. Chcete-li ho míti — —" a podával mu svou pravici.

Antonín ji živě stiskl.

To, čeho by se Kochan nikdy nenadál, stalo se. Dostal o Rozárce zprávu. Pracoval jsa mladíkem za tovaryše v Jaroměři, kdež si Rozárku zamiloval. Byl jediným synem majetného měšťana náchodského a dědicem veškerého jmění. Rozárka byla chudá.

Milovali se a byli šťastni, Valentin pomýšlel již na svatbu. V tom ubytován v městě nově přibylý pluk a mladý jeden poručík ubytován u měšťana, jehož schovankou Rozárka byla. Stalo se, o čem vypravováno.

Valentin vypověděv práci a vzav raneček na záda, odešel do světa. Otec jeho byl zbožný písmák a syn byl po otci. Navrátiv se po letech domů, převzal Kochan po zemřelých rodičích jmění.

Ačkoliv ze světa jen s jedním okem se navrátil, měl přece nevěst dost a dost. Kde oslepl, nikdo se

na něm nedověděl. Z počátku pátral po Rozárce potajmu v Jaroměři. Když pak se ničeho nedověděl, ustal, však nezapomněl.

Nezapomněla, litovala. Roj zaniklých upomínek vzbudil se v jeho duši.

Rachot hromu ztichl, bouře překlonila se přes hory. Na západě zaleskl se zlatý pruh, všecka krajina byla osvěžena.

Nastalo šero, když Hlasivec na kus cesty Kochanem jsa sprovázen, k zámku se ubíral.

Na listech stromů i na trávě chvěly se dešťové krůpěje, vzduch byl svěží, vonný. Dýchalo se mile, bylo příjemno a volno.

„Slepý mládenec" dnes opět dlouho do noci „čmolouhal"; bylo už k půlnoci, když do své jizby vstoupil.

Nevzpomněl ani na věčné peklo, nyní už v popel obrácené, ale usednuv u otevřeného okna zahleděl se do tiché noci.

XV.

Ženichove.

Než Scheibová s Eliškou na zámek se přistěhovaly, než vrchnost přijela, trávil vrchní Vrána velmi pohodlný život. Liboval si. Byl nejvyšším na veškerém panství, jako král. Vše sklánělo se jeho vůli, a v té kované truhlici, kterouž sobě Haťárek ze všeho nářadí nejvíce oblíbil, také neubývalo. Rád si večer poseděl, popil a v karty zahrál a lidé ledacos ještě vypravovali o milostných dobrodružstvích o podezřelých stínech, jež nočního času prý v direktorově bytu mizely. Nebylo divu: vrchní býval

důstojníkem a náklonnost k něžnému pohlaví zachoval i nyní, ač nebyl už nejmladším.

Ale co paní Marta s Eliškou na zámek přibyly, mnoho se u něho změnilo. Poznal, že nemá ještě všechno, co by míti mohl.

A takové chvíle, byl-li ve svém pokoji, přistoupiv ku dveřím druhého, naslouchal hlasu, jenž z nitra zazníval. Hlas ten byl tak zvučný, milý, že proň na jiné zapomínal.

Kdy trval ve společnosti svých dam, změnil se, až se tomu Scheibová divila, nevědouc z počátku, co toho příčinou.

Ten pyšný, přísný direktor byl u nich mírný, až něžný.

A když poprvé určitě pomyslil: „Kdyby Eliška tvou ženou byla!“ tu mu obočí prudce zacukalo, pak ale hlavu do zadu nakloniv přimhouřil oči a polootevřenými ústy prodral se mu hluboký, blažený vzdech.

Pak opět a opět o tom uvažoval a nebyl už s to, aby zapomněl; ani nechtěl.

A proč by tak býti nemohlo?

Uvážil svůj pokročilejší věk a že Eliška mnohem mladší, ale jakou náhradu jí za to by poskytl!

Tak to u něho bylo, když vrchnost na zámek přijela.

Klidné doby zašly, nastal život plný ruchu a šumu.

I vrchní byl vyrušen.

Ten neblahý sekretář!

Všechna nemilost direktorova svezla se na jeho hlavu. Že Voborník, kterého on, vrchní, potrestati chtěl, na svobodu propuštěn byl, hnětlo jej nemálo. Vévodu nevinil; ale ten cizí mladík, ten, ještě než do zámku vkročil, jednal proti němu!

Vrána dal věc u Voborníka vyšetřit, a tu se dověděl, jak mladý jakýs pán, kterého z popisu poznal, Voborníkové almužnu udělil a jí podporu slíbil. Na to ten lístek, a pak...

Rozkoš, o které vrchní sníval, mohla se nyní bublinou rozplynouti a zase pro toho prožluklého sekretáře.

On ji zná, miluje a ona také!

Kdo by se o tiché, dobré Elišce nadál, že její srdce už zadáno?

Arnoldi dobře mladé ty lidičky o vévodské hostině pozoroval — a Scheibová mu oznámila, že Eliška nezapřela, že sekretáře miluje.

Teď teprve vrchní pocítil, že opravdu vášnivě zahořel.

Ale on už nebyl zvyklý poslouchat a se poddati —

Nechtěl a nemohl s mladým, svižným Hlasivcem o srdce zápasit — Ale zvítězit musí!

Rozhodl se. Vlastně už dříve pomýšlel na to, ale odkládal.

I stalo se něco, o čem nikdo ani zdání neměl, což paní Scheibovou velice překvapilo.

Toho času, kdy nad Náchodem bouře zahučela a Hlasivec u Valentina Kochana meškal, seděl vrchní Vrána s paní Martou ve svém pokoji při uzavřených dveřích.

Dokud ještě vrchní byl hejtmanem, a Scheibová jej podporovala, byl úslužný, galantní a pln ohledů.

Nyní se věci změnily. Nezacházeje daleko a neobcházeje dlouho, oznámil paní Martě, že se ožení.

Pronesl to takovým hlasem, z něhož bylo zřejmo, že to pevné a nezvratné jeho předsevzětí.

Paní Martu zpráva ta nejprvé ohromila. I poku-

sila se panu bratranci ženění rozmluviti. Však brzo ustala, pozorujíc, že by jednání výsledku nemělo.

Došlo až na slzy; plačky postěžovala si, že se jí chce zbaviti, že mu obtížná — ale vrchní ujišťoval, že by se nic nezměnilo, že by zůstala tím, čím je, kdyby se oženil. A tu se dověděla, co jen tušila — Její neť měla se státi, jeho manželkou, direktorkou, paní...

Toho teprve nechtěla dopustiti.

Jakmile vrchní by se oženil, přestala by v domě býti tím, čím dosud byla, a na konec stala by se zbytečnou. Musila by ustoupiti, byť paní direktorovou stala se i tichá a poslušná Eliška.

Scheibová řekla jen: „A sekretář?"

Vrchní byl podrážděn. Poznova slyšel, jak se Eliška ze své lásky vyznala, a teta neopominula doložiti, že je to děvče tiché, ale pevné, že, jak pozorovala, z celé duše toho mladíka miluje.

„Nikdy nedovolím, nesmí se jeho ženou stát, a kdyby! —" Hrozivý hlas umlkl. — —

Paní Marta už neodmlouvala.

Proto však se nevzdala; měnila jen taktiku.

Vrchnímu se zdálo, že odpor její slábne, že povoluje.

Žádal, aby Elišku na jeho slovo připravila.

Nedůvěřoval však ještě z plna a proto s obalem pohrozil, aby nepomýšlela, potajmu odpor mu klásti.

„Nesvolí-li Eliška, bude to vaší vinou — pak — vy u ní všecko zmůžete."

Když se měla k odchodu, znova ujistil usmívaje se, že byť se i oženil, že zůstane při starém. To promluvil důraznějším hlasem, aby paní Martu upokojil.

Plna neklidu vrátila se Scheibová do své komnaty, kdež Elišku nezastihla.

Jindy by se po ní zhurta sháněla — teď nedbala.

Pohled její obrátil se ku dveřím, jež do bratrancova pokoje vedly.

V pichlavém tom pohledu bylo pramálo laskavosti.

„To je moje odměna, taková vděčnost? Za všecko měla bych se stát zbytečnou, obtížnou? Aj, pane bratránku!“

* * *

Na křovinách a loubí piccolominské zahrady stkvěly se krůpěje v poslední záři dne, jenž zhasínaje naposled se vyjasnil.

Vše bylo znovuzrozeno, čistý vzduch byl vůní prosáklý. Písek po stezičkách deštěm navlhl, ale někdo se tu již procházel. Hle, ty otisky — a byla to malá nožka, jež tudy kráčela. Šlépěj za šlépějí — tu se obrací a tam za křovím nedaleko loubí bělá se šat... Dívka.

U zdi stál kamenný výklenek s velikou škeblí. Ve výklenku obrostlém břečťanem a různými úponkovitými rostlinami, bělala se socha cudné Diany, u jejíchž nohou hrčela z podstavce čistá voda do bassinu.

Tam stála Eliška.

Blažeností zářící oko upřeno bylo na tvář Hlasivcovu, jenž rukou dívčiných prve při shledání se chopil a dosud nepustil. Opět z nenadání se shledali; teď nikdo je nerozlučoval, a nastal jim okamžik, po kterém tak toužili.

Hlasivec vypravoval a opět se tázal; hovor jejich byl urvaný.

Tak dlouho se neviděli, tak mnoho za tu dobu

se událo. Vzpomínka za vzpomínkou a každá budila mnoho jiných, přítomnost, nové poměry, to vše chtěli zahrnouti za krátkou chvilku najednou.

Zapomínali na svět a své poměry.

Eliška vzpomněla také na onu chvíli, když poprvé Antonína u vchodu do jízdárny spatřila.

„A vrchní, strýc?“ ptal se Hlasivec.

Stín přeletěl přes blaženou tvář dívčinu.

„Antoníne, varuj se ho! Tys jej rozhněval, žes tomu ubohému sedláku svobodu vymohl!“

„A teta?“

„Je přísná a ví všechno.“

„Zejtra k vám půjdu.“

„Jen, prosím tě, nakloň si strýce a především tetu —“

„Což jsou tak hrozni?“ ptal se vesele Antonín. „Neboj se, duše má,“ doložil, „o mne se nestrachuj a tebe nikdy nedám — tys má nevěsta! Chceš-li?“

Mlčky sklonila hlavu.

„Tak už se loučit nebudeme jako tenkrát, víš?“ a Antonín přižehl k sobě chvějící se dívku.

Z nádvoří bylo slyšeti hrčení kočáru a lidské hlasy. Eliška vyvinula se Antonínovi z náručí. Zalekla se. Soumrak už nastával, a ona bez dovolení tetina vyšedši, tak dlouho se zdržela.

„Zejtra!“ pošeptal Hlasivec a vroucně políbil ručku odcházející dívky.

Hleděl za ní, až mezi tmavými křovinami a loubím zmizela. Pak sám odcházel. U branky zastavil jej Holub.

„Ani nevíte, jakého přítele máte,“ pravil směje se. „Byl jsem teď vaším andělem strážcem a zároveň vnikl jsem ve vaše tajemství, vy, tichá vodičko!“

„Jak to?“

„Už nemůžete zapírat. Viděl jsem vás, jak jste

se z města vracel, jak jste vklouzl do zahrádky za tou pannou,. když tam vešla. Nešpehoval jsem vás, ale vím, že jste s ní mluvil. Chtěl jsem sám do zahrady, poněvadž jsem věděl, že po dešti tam nikoho nebude, ale tak jsem zůstal jen u vchodu, abych, kdyby někdo přece přišel."

„Děkuju za přátelskou službu. Teď už, příteli korunáři, víš všecko. Beztoho chtěl jsem tobě i to svěřit," a Hlasivec podal Holubovi ruku, kterýž ji upřímně stiskl. Od té doby si tykali.

„Ale teď, můžeš-li, pojď se mnou. Mám mnoho, co bych ti rád sdělil."

Toho večera oba přátelé dlouho seděli pospolu. Když pak Holub odešel, Hlasivec ještě neulehl. Dojmy toho dne byly příliš četné a živé, než aby klidně mohl usnouti.

Eliška, domů se vracejíc, očekávala výčitky a přísná slova paní tety.

Než zmýlila se. V pokoji bylo šero a Scheibová seděla na pohovce, oddána přemýšlení. Když neteř svou spatřila, pokynula jí, aby vedle usedla.

Mluvila nad obyčej vlídně, ba laskavě a za nedlouho začala o Hlasivci.

Vyptávala se naň bedlivě a důkladně a divila se, že ještě nepřišel.

Když se pak Eliška na lože ubírala, tiše tetince přála dobrou noc a upřímněji dnes jí ruku políbila. --

XVI.

Návrh.

Z hluku hlavního města co rok se odebral vévoda Petr, aby aspoň několik týdnů ve venkovském

zátiší strávil. Chtěl sobě odpočinouti a poklidného rodinného života užiti.

Těšil se ze svých kvetoucích dcer. Jen máti jejich, vévodkyně, kalila mu spokojenost.

I ona nebyla spokojena. Starý manžel, plný laskavosti a něhy, byl jí obtíží a pro štěstí rodinné neměla živého smyslu.

Nudívala se na venkově. Tentokráte nuda ji minula, poněvadž planoucí žádost všecku její mysl zabavila. Než od oné doby, co čtvrtou dcerku povila, stala se nedůvěřivou. Zdálo se jí, ba věřila, že žárlivý manžel střeže ji jako oko v hlavě, že ji, jak v duchu říkávala, hlídá a špehuje. Křivdila mu. Vévoda Petr byl ovšem bedlivější, a zhusta ozvala se mu v srdci nedůvěra, ale tak, jak se vévodkyně domnívala, nyní nejednal.

Netušil, jak se laskavé oko její obrací zase po jiném, jak v dobách samoty na Arnoldiho myslí, kouzlíc sobě obrazy vroucích, planoucích barev.

Dosud vídala ho jenom ve společnosti, u přítomnosti jiných. I když sama s ním byla, přece nebyla sama, obávajíc se nějakého vyrušení, překvapení.

A ona chtěla s ním o samotě býti. Toužila po té chvíli, jež by jediné jenom její byla.

Kde? Kdy a jak?

Zakmitla jí hlavou myšlenka na divadlo, venkovskou zábavu.

Jako toužila matka, tak toužila i dcera.

Mladá hlavička, plná romantiky, byla však nezkušenější, ale odhodlanější, neopatrnější. Toužila také, ale jinak než matka.

Osudné psaníčko bylo napsáno. Princessa Johanna sobě vymohla, aby Mařenka Podhájská na zámku zůstala. Dle jména byla komornou, více však družkou a společnicí. Kdy jen mohla, odloučila se

Johanka od svých sester a za každé volné chvilky musila k ní Mařenka. Jí svěřila své tajemství, s ní mluvila o Arnoldim, s ní sdělovala svá blouznění.

Mařenka chovala psaníčko dosud u sebe. Ještě jednou pokusila se princezně vymluviti, aby lístek zpět vzala, ale každé slovo bylo nadarmo. Měšťanské té důvěrnici bylo úzko.

Princeznu rozhněvati sobě nechtěla — ale kdyby vše vyšlo na jevo? Ona byla prostřednicí, ona princessu podporovala. Mařenka se lekala. Jak to Arnoldimu odvésti? Jinde než v divadle není možná. I to velmi obtížno. Což kdyby ji Josífek zpozoroval?

Vzpomněla, že teď asi bude teprve nešťasten. Od onoho večera s ním nemluvila. Jistě se trápí. Bylo jí ho líto, a teď také proto, že ho tak odbyla onoho večera. Ale chtěla ho vytrestati za jeho zbytečnou žárlivost — Však zejtra bude představení a tu se s ním domluví. Zejtra! Zalekla se znova. To psaníčko!

* * *

Hlasivec seděl v pracovně vévodské, kdež nějaký list, jak mu vévoda byl uložil, koncipoval. Začal, ale nedopsal; myšlenky jeho jinam zalétaly. Opřel hlavu o měkký lenoch svého křesla.

Rozpomínal se na to, čeho již na zámku zažil, jak sem přišel a přijat byl, jaké plány s sebou nesl.

Ale co vykonal z toho, co sobě byl umínil, o čem tenkráte ve společnosti vlastenců „u české koruny" byl řečnil!

Vzpomněl na Voborníka. Což ta krůpěj? Jeť Voborníků, utlačovaných, bídných lidí plné panství! Však na ně nezapomněl. Vévodu pohnul, že sám jej vyzval, aby návrh podal.

Snadný návrh, snadná pomoc, ale zdaž vévoda se nad tím nezalekne? Schvaloval jeho myšlénku na Kramolně, a zdá se, že tomu nakloněn. Jeť jen třeba užiti vhodného okamžiku.

Hlasivcovi zjevila se hrozící chmura. Poznal, že má nepříznivce a nepřátele, kteří snaží se, aby ho z úřadu vypudili. Sama vévodkyně mu nepřeje. Jej však vévoda chrání a jemu důvěřuje.

Ale podá-li návrh a vynasnaží se, aby uskutečněn byl, zdaž počet protivníků svých nerozmnoží? Věděl, jak většina úředníků, zvláště vrchní, se soustavou robotní srostlí, jak tuze budou brániti, aby zrušena nebyla. Zdaž spojeným nepřátelům nepodlehne, on téměř samojediný?

Vsazuje své štěstí! Veliká, odvážná hra!

Padne-li, i jeho myšlenka vezme za své, a jak on? Bude tím, čím byl, než tohoto místa dosáhl, člověkem bez postavení, chudým, bez výživy. A Eliška a všecky sny o štěstí?

Vztyčil prudce hlavu, jíž potřásl, jakoby všecky šeré myšlénky chtěl zapuditi.

Dlouho nebojoval, dlouho se nerozpakoval.

Půjde dále tou cestou. Neodstoupí, nepoddá se. —

Obíraje se jedině svým předmětem, vzal čistý list papíru a jal se na něm psáti.

Pracoval pilně. Napsav několik řádků, zamyslil se, pak znova péra se chopil a zabral se tak, že ani vévodu nezpozoroval, když do komnaty vstoupil.

Tvář jeho byla vyjasněna.

Přicházel z komnat své manželky. Dva dny ji neviděl, a již toužil po ní velice. Z počátku po oné příhodě v budoiru na tom se ustanovil, že k vévodkyni nepůjde — ale předsevzetí jeho na písku bylo postaveno. Dnes konečně se odhodlal a došel přijetí, jakého se nenadál.

Vévodkyně odpočívala v křesle. Tak byla unylá, tak mdlá, ba věru chorobná. Laskavý, dobrácký manžel spatřiv paní svou, ana mdle oči k němu obracejíc pousmáním laskavým i bolestným jej vítala, zapomněl na všecko. Napadlo ho, že jednání jeho, hněvivý rozchod, tak na ni působilo. Byl by vše učinil, aby napravil a jí nahradil.

Usedl vedle ní a vyptával se jí pln soucitu a něžnosti na zdraví.

Odpovídala slabým hlasem, skoro namáhavě, ale vlídně a laskavě. O výstupu v budoiru se ani slůvkem nezmínila.

Vévoda navrhl, že zejtřejší představení dá odložiti, jestliže by tam snad jíti nemohla. Dosti živě však odvětila, aby tak nečinil, a těšila se, že do té doby se uzdraví.

„Jste tak o mne pečliv, nuž chci se vam odměniti," pravila potom a přes její rty přeletěl opět laskavý úsměv. „Povím vám, jaký návrh mám, jenž vás zajisté překvapí. Tam na stolku leží, čtěte —"

Byl to Arnoldiho program.

„Ah, venkovská, idyllická zábava, toť výborné!"

„Svolujete?"

„S radostí, ovšem —"

„Obratný a pečlivý ten zpěvák velmi dobře to navrhl. Těšilo by mne — Ostatní ponechávám tedy vám."

„I čas i ostatní?"

„Všechno —" odvětila, něco málo váhajíc

„Program přijímám, o jeho uskutečnění tedy sám se postarám."

Pak dodal:

„A zejtra tedy?"

„Podíváme se na Dona Juana."

„V malé loži?"

„Ve velké —“

Vévoda se zaradoval.

Proto tak s vyjasněnou tváří vstoupil do své pracovny.

„Tak pilen?“ tázal se vévoda vlídně svého tajemníka.

Hlasivec stanuv, uklonil se a zároveň odstrčil papír, na němž byl psal.

Petr to zpozoroval, ale neptal se. Usednuv vedle do fauteuilu, pokynul tajemníku, aby taktéž učinil.

„Nesu vám novou práci, a myslím, že příjemnou. Mluvil jste onehdy o venkovské zábavě, jejíž program Arnoldi podal. Schvaluji ho celkem. Ustanovil jsem však zároveň, abyste spolupůsobil.“

Hlasivec se uklonil.

„Starostí vaší především jest, abyste tato prázdná čísla určil, aby byla překvapující.“

„Kdy, Výsosti, má ta slavnost se odbývati?“

„Ah, ovšem, o tom jsem se ještě nerozhodl.“

„Slyšel jsem dnes, že Její Výsost, paní vévodkyně, den —“

„Ach, dobře, včera jsem na ten den vzpomínal. Den narozenin, výborně!“

„Mám-li ona čísla s panem Arnoldim vypracovat, Výsosti?“

„Chci, aby zůstala tajemstvím.“

„Pak prosím, aby Vaše Výsost mne samotného důvěrou svou oblažiti ráčila.“

Vévoda pokynul ochotně hlavou.

„Než něco začnete, podáte mi návrh. Jak vše se pěkně shoduje!“ mluvil rozveselený vévoda. „Venkovská zábava — oh, z hluku městského zatoužíme po tichu venkovském. Svlékáme sametový kabát a odíváme se v selskou halenu.“

„Ve hře, Výsosti, a to v hatenu nezáplatovanou, čistou a — třeba hedbávnou," dodal Hlasivec, jemně se usmívaje. „Člověk touží po štěstí a nevinnosti prvotního lidstva, když v blahé prostotě žilo."

„Ano, básníci, líčíce nám nezkalené štěstí, uvádějí nás na venkov mezi dobré rolníky a pastýře."

„Tak jest, Výsosti. Ale jací jsou to rolníci, jací pastýři! Krásné, svižné postavy v malebném ruchu, kteří snadno chleba dobývají a blaženě čas svůj tráví. Pracují, zpívají a hrají o závod; mají málo, ale také málo potřeb. Jest to ideál blaženého rolnictva, jaký snad někdy v dávnověkosti byl; nyní jest skutečnost jeho velmi, velmi daleká —"

„A myslíte-li, že by možná bylo ho dosíci?"

„Trvám, že nikdy, ale možná jest, značně se mu přiblížiti."

„A na to máte, tuším, vy recept, není-liž pravda?" a vévoda se usmíval.

„Myslím, že by recept můj neškodil, ale jediné Vaše Výsost může hojit —" a nabývaje odvahy, dodal: „Kramolna i ten ze žaláře propuštěný rolník i všecko panství by dosvědčili, jakým výborným lékařem býti ráčíte."

„Snad byste mi poradil?"

„Lék můj jest radikální, snad by se ho mnozí lekali, ale účinek —"

„Nuže, mluvte —"

Hlasivec sáhl po papíru, na němž byl prve něco psal.

„Ah, to není list, který jste měl koncipovati, toť návrh —" pravil usmívaje se Petr. „Vyť jste horlivější ve službě lidu, než v mé." Ale slova ta nezněla přísně a vyčítavě.

„Račiž Vaše Výsost odpustit. Skládaje ten návrh byl jsem jist, že jsem ve službě Vaší velikomyslnosti

a že nepracuji na odpor dobrotivosti Vaší Výsosti, tak velebené a vůbec obdivované."

„Čtěte," vybídl laskavě vévoda.

Suma návrhu Hlasivcova byla, aby obtížná, všechen rozkvět hospodářství rolnického hubící robota na veškerém panství byla zrušena, za ni pak aby náhrada peněžitá byla ustanovena. Plat tento měl být podle kontribucí určen, tak, aby potažníci na jeden zlatý kontribuce přijali jeden zlatý a čtyřicet krejcarů místo roboty, chalupníci za třináct dní ručních dva zlaté deset krejcarů a podruzi za třináct dní jeden zlatý a čtyřicet čtyři krejcary.

Návrh do podrobností vypracován nebyl, poněvadž bylo třeba při udávání platu říditi se katastrem, jenž cenu gruntů určoval.

Když Hlasivec dočetl, mlčel chvíli vévoda.

„Vaše Výsost by takové škody neutrpěla, jak by snad se zdálo. Myslím, že pro budoucnost by to i vrchnosti bylo s prospěchem —"

„Odůvodnil byste?"

„Pokusím se —"

„Nyní ne," vpadl vévoda. „Kde jste se seznámil tak s těmito poměry?"

Sekretář pověděl, že byl delší čas na venkově vychovatelem a tam že tuto otázku pečlivě studoval.

„Dobře. Mně se návrh ten líbí. Ostatně ještě o tom pojednáme. Ale především starejte se o program oné slavnosti. Přeju si, aby ona čísla byla velkolepá, zároveň aby prozatím zůstala tajemstvím."

Vlídně pokynul tajemníkovi a zavolav pak plavé feny, pod stolem na měkkém koberci ležící, odešel. Byl jaksi rozjařen a spokojen.

Hlasivec osamotněl.

„Návrh se mu líbí," myslil, „ale slavnost ku poctě jeho manželky jej více zajímá." Vzpomněl na

slova Kochanova: Dobrý pán, ale nám neporozumí. Jest pravda, co Holub vypravoval. Vévodkyni miluje jako novomanžel. S jakou zaníceností mluvil o té slavnosti! Tak byl sklamán a zase věří. Vévodkyně jest u něho zajisté všemocna a ta přeje Arnoldimu. Na ní snad závisí všecko. Třeba si ji naklonit, anebo bude-li nutno, i proti ní bojovati. Mocný to nepřítel, ale má slabou stránku. Snad tou oslavou ji smíří — anebo — tu se zarazil. Návrh pochází od Arnoldiho a ona jej podala vévodovi jen ku schválení; ale on ho přijal za svůj a jemu odevzdal. Co asi tomu řekne Arnoldi? Ta čísla, jimiž chtěl se vévodkyni zavděčit, odevzdána jemu — oh, vévoda nevědomky svého sekretáře pomstil. Proč je nenechal Arnoldimu? Snad mu nedůvěřuje a to překvapení nechce svěřiti?

Překvapí to vévodkyni a toho zpěváka především! Tu sáhl maně na náprsní kapsu, kdež papír zachřeštil.

To psaníčko ještě více!

XVII.

Námluvy.

Arnoldi dobře soudil; vášeň vrchnímu popletla hlavu. Po rozmluvě se Scheibovou nikterak se neupokojil. Nevěřil z plna své sestřenici, více však ho hnětlo, co poznovu od ní slyšel. Ten sekretář se s Eliškou zná a milují se. Teď konečně se po dlouhém čase sešli a dále —

Pomyslil-li na to, že by Hlasivec ji k oltáři dovedl, že by pak Eliška jeho na vždy, všecka byla — téměř se mu zatmělo před očima. Jeho luzné před-

stavy o době rozkoše a požitku, o mladé, sličné ženušce rozplývaly se a zanikaly.

Byl podrážděn.

Mnoho nespal, a když ráno zasvitlo, rozhodl se. Chladná rozvaha pominula. Chtěl vše rázem odbýt, aby se upokojil. Řekne Elišce — snad bude odpírat — ale musí svoliti! Svatbu mohl by slaviti, až by vrchnost odjela, ale na ten čas musí být aspoň ženichem, aby tomu sekretáři všecku cestu zatarasil.

Scheibová najisto myslila, že se Vrána brzo rozhodne.

Ač tušila, k čemu se odhodlá, přece neteř svou na to z plna nepřipravila. Bylať příliš opatrna a pomýšlela na poslední kolečka. Nechtěla živou mocí, aby se bratranec oženil — báleť se o své panství a postavení. Proto se jí Hlasivec stal velevítaným.

Eliška, jindy tak tichá a zamyšlená, z jitra po onom večeru, kterého se s Hlasivcem sešla, všecka byla změněna. Hleděla vesele a spokojeně, tichá radost zračila se v jejím vyjasněném líci. Častěji ustala v práci své, a kdy teta z pokoje poodešla, oddala se myšlénkám.

Přijde! Očekávala jej tak netrpělivě, až jí srdce živěji zabušilo. Rozvažovala o včerejším dnu a zase, jak bude Antonín tetou i strýcem přivítán — V tom paní Marta, blíže přisednuvší, hlasem tichým jí zvěstovala novinu, tak neočekávanou a neobyčejnou.

Pověděla, že se u nich mnoho změní, že už nezůstanou tak v tichosti a sami a to proto, poněvadž pan strýček se — ožení.

Eliška se podivila, ale tak jako na tetu na ni zpráva ta nepůsobila. Snad by to cizího člověka více zajímalo, než ji. Nemilovalať strýce, ba odlehčilo se jí vždy, kdy z domu odešel.

Ovšem zeptala se tety, koho sobě vyvolil a kdy bude svatba, ale na to jí paní Marta velmi neurčitě odpověděla.

Po té odešla do kuchyně.

Za chvilku vešel z druhého pokoje strýc a stanul u dveří.

Eliška, očekávajíc tetu, se zalekla. Chvilenku stál a mlčky na ni hleděl.

Už se přiblížil a usmívaje se hovor začíná.

Usedl naproti Elišce.

Začal opatrně, z daleka. Za řeči nezacukalo jeho obočí ani jednou, jen oči někdy málo přimhouřil k laskavému úsměvu. Podotkl něco zkrátka o minulosti, připomenul, jak vždy jí přál, že vždycky na to myslil, aby ji jak náleží opatřil, aby byla šťastnou.

Eliška, majíc z počátku sklopeny oči, pozvedla nyní k němu udivený zrak. Nerozuměla mu, nevěděla, kam míří. Snad chce, poněvadž se oženiti hodlá, aby z domu odešla, aby nové paní nepřekážela. —

Vrchní na okamžik umlknuv, jal se znova hovořiti. Dnes mu šla slova nějak obtížně, ale víc a více blížil se k rozhodnému. Pověděl, že hodlá se brzo oženiti.

„Snad ti teta pověděla?“

Eliška přisvědčila. Co chce? Proč jí vypravuje o svém úmyslu?

„Zdaž ti už ostatní pověděla?“

„Nic víc!“

Vrchní se zamlčel. Tedy nepověděla. — Snad jí nechtěla vše najednou říci, připravujíc ji ponenáhlu. Ale nechtěl okolků, chtěl rozhodnutí. Byl už jednou na cestě, nevrátí se. A když dopověděl, byla mladá dívka ohromena. Návrh ten působil jako rána z čista jasna. Zůstala nehnuta, bez vlády a všechno myšlení jako zaraženo tím strýčkovým slovem.

Jeho ženou!

Vrchní nečekal žádného radostného hnutí, žádného blahého zmatku a rozčilení; že by však návrh jeho tak neblaze působil, toho se nikdy nenadál.

Dotklo se ho to velice nemile.

Po chvíli zase začal.

„Nuže, Eliško?“

„Pane strýčku!“

„Jak jsi se rozhodla?“

Opět musil na odpověď čekati. Konečně uslyšel tiché, ale pevné:

„Nemohu.“

Vrchním to trhlo.

„Proč?“ ptal se prudčeji.

„Víte —“

„Sekretář?“

Mlčela, ale odpověděla.

To všecko očekával, ale z jejích úst zcela jinak to znělo a více působilo, než když včera mu to Scheibová pověděla. Přemohl se. Zdánlivě klidným hlasem jal se jí pak rozkládati, jakých výhod by nabyla.

Přiznal, že není mlád, ale vylíčil jí stkvělé stránky postavení, jakého by nabyla. Neopominul jí doložiti, že Hlasivec dosud ženiti se nemůže, že snad ještě kolik let uplyne, než by ji k oltáři dovésti mohl, že, kdyby se i v úřadu svém udržel, nikdy příliš stkvělého postavení se nedomůže.

Starý záletník ukázal především na věci, ženám vůbec lichotící: bohatství, lesk, nádheru, panství — mluvil sladce, lichotně přemlouval.

Ale, když znova o slovo žádal, uslyšel jako prve zápornou odpověď.

Obočí jeho se prudce zachvělo, zrak jeho se hrozivě zaleskl. Byl všecek rozčilen.

„Neupustíš tedy od něho?“ ptal se přitlumeným hlasem.

„Nikdy.“

„Pak se rozloučíš se mnou,“ pravil hrozivě. Eliška rozuměla, co tím myslí, ale nezměnila svou odpověď.

V druhém pokoji ozvaly se hlasy.

Vrána vstal. Sotva že ještě dodal:

„Rozmysli si,“ a již vstoupil do pokoje Hlasivec a za ním paní Scheibová.

Když vévoda byl z pracovny odešel, také Hlasivec práci dokonav, odebral se odtud a zamířil na to do bytu direktorova, kdež náhodou na chodbě s paní Martou se potkal.

Hlasivec neočekávaje příliš laskavého přijetí, byl vlídností paní Scheibové nemálo překvapen a povzbuzen.

Když do prostředního pokoje vstoupili, prohodila jako mimochodem, při tom zvláště se usmívajíc:

„Máme tu dnes námluvy!“

Scheibová viděla prve, že pan bratranec do třetího vstoupil, kdež takou chvíli už prodléval, a hned také věděla, proč se tam odebral.

Hlasivec jí však ne ozuměl, když se mu o námluvách zmínila; ale spatriv vrchního a Elišku, porozuměl.

Eliška byla všecka rozechvěna strýcovým návrhem a řečmi.

Když spatřila svého ženicha, jakoby veliká tíže s ní spadla; viděla svého ochránce a svou podporu.

Oddychla volně a radostným pohledem vítala Antonína.

Vrchní to zpozoroval a jsa ještě zápornou odpovědí své neteře podrážděn, nebyl s to, aby se opanoval.

Pichlavé oči hrozivě se zalesknuvše, vítaly nelaskavě hosta.

V ten okamžik, kdy byl odbyt, měl laskavě toho vítati, pro kterého se mu pokoření dostalo.

Ale vévodského tajemníka, kterémuž nad to dle řečí všech pán jeho tolik přeje, nebylo radno uraziti. Proto se přemáhal.

Usedli. Kdyby vrchní nebo Eliška měli hovor začíti, bylo by trapné ticho nastalo. Ale tak udržovali hovor Hlasivec s paní Scheibovou.

Hlasivec téměř výhradně s paní tetou se bavil, snaže se i vrchního do hovoru zavésti. Ten však jako by roztáti nemohl, a když pak Haťárek, uctivě zaklepav, ve dveřích se objevil, nesa pod paždím svazek akt, vstal vrchní nápadně rychle a ochotně. Omluviv se, na okamžik, odešel do své pracovny.

Jako by dusné mračno zmizelo. Teď teprve odvážila se Eliška směle k Antonínovi vzhlédnouti.

„Milostivá paní, zde?“ ptal se rychle.

Scheibová porozuměvši, kynula hlavou.

Tedy tušil dobře. Zde byly námluvy!

Zrak jeho setkal se s Eliščiným. Jak by se byl rád dále tázal, jak rád několik povzbuzujících slov své nevěstě řekl, než, ačkoli se mu zdálo, že paní Scheibová tak nesmýšlí, jako vrchní, neodvážil se.

Brzy vrátil se vrchní a za nedlouho poroučel se Hlasivec. Když Scheibové dvorně se ukláněl, podala mu ruku, již políbil, a zvala jej k opětné návštěvě, při čemž obočí páně direktorovo značně se pohnulo.

Jsa potom se sestřenicí samoten, vytýkal jí dost přísně zbytečnou laskavost k tomu tajemníkovi.

„Prosím vás,“ odvětila s úsměvem, „vím co se sluší! Jeho Výsosti sekretář!“

Dvéře do pracovny vedoucí hlučně zapadly a za nimi zmizel Vrána.

„Oh, takových bouřek bude asi více!“ pomyslila paní Marta a stanuvši potom v třetím pokoji u zamyšlené neteře, vyrušila ji z myšlének.

„Teď znáš už, Eliško, nevěstu?“

Dívka smutně se usmávši, kynula hlavou.

„A bude brzo svatba?“

„Nikdy!“

„Ani s Hlasivcem?“

Eliška vyskočivši, objala prudce svou tetu a sklonila hlavu na její prsa.

* *

Odpoledne seděl Hlasivec s Holubem ve svém pokoji a vypravoval mu, co se událo. Zmínil se o plánu, s jakým na zámek přišel, a vylíčiv mu návrh, který byl vévodovi podal, doložil:

„Vévoda by souhlasil a kdyby nebylo jiných, snad co nevidět by vydán byl patent, jímž všichni poddaní roboty se zbavují. Jsem přesvědčen, že vrchní bude proti tomu, a teď tím spíše, poněvadž jsem jeho sokem.“

„Ostatní přidají se k němu a bude jich nemálo,“ pravil vážně Holub. Především varuj se Arnoldiho. Zaslechl jsem něco z jeho řečí, z nichž patrno, že té všemožně hledí vytisknout, a je skoro jist, že se mu tak podaří.“

„O něj by nebylo

„Ale vévodkyně -

„Tak jest. Všichni se spojí a budou u ní hledat záštitu.“

„Ona mu přeje, toť skoro veřejným tajemstvím. Aspoň mají ti lidé u dvora bystrý zrak a pozorují dobře.“

„Nebude-li Arnoldiho, nebude se o záležitosti vévody starati.“

„Jest třeba vévodkyni si nakloniti,“

„Anebo toho milána nemožným učinit. Jest tomu tak — o velikých věcech rozhodují malichernosti.“

„Oh, ženské sukně! A jak to psaní?“

„Přečetl jsem, ale nejsem jist. Až jaké zpravy z Prahy přijdou. Jeden z nás padne. Udržím-li se, zvítězím. Mnoho v tu slavnost doufám.“

„Jen aby ti neškodila. Arnoldi nezapomene, buď na všecko připraven!“

„Vévoda mi to odevzdal. Buď jak buď. Pozejtří pojedu snad do Ratibořic, abych si místo prohlédl.“

„A ty, příteli všímej si zvláště toho Taliana. Zejtra je opera!“

XVIII.

Don Juan.

Nastal čas, kdy mělo slavné dílo Mozartovo „Don Juan“, pro Pražany skládané, i na vévodském divadle na zámku náchodském býti provozováno. Bylo to něco neobyčejného a vzácného, a nadto prvé představení té doby, kterou vévodský dvůr na Náchodě trval. Přípravy byly hojné, zkoušky zvláště četné.

Všichni očekávali toužebně večer, jedni pro hudbu a představení samo, druzí aby uviděli vévodský dvůr v plné nádheře, a opět jiní pro jiné osobní příčiny.

Vévoda sám těšil se velice. Vévodkyni se značně ulevilo.

Zdálo se, že od té chvíle, co Petr chorou manželku svou navštívil, mezi nimi úplně se vyjasnilo.

Vévodkyně byla zase laskavou, milování hodnou manželkou, a vévoda byl spokojen. Netušil ani, co manželku jeho tak změnilo, netušil, že ho chce uko-

nejšít, uchlácholit, aby sama tím více bezpečnosti požívala.

Nastal večer.

Na zámku bylo neobyčejně živo. Všichni směřovali k budově nad prostřední branou hojně osvětlené. Divadlo ponenáhlu se plnilo, jen lože byly dosud prázdny. Na jevišti a v šatně bylo hlučno. Orkestr se už sešel; kapelník, hudebníci vévodští a mnozí učitelé, kteří za oněch časů byli všichni dobrými hudebníky.

Nade všechny však vynikal Tobiáš Podhájský, regenschori a varhaník. Vypadal dnes jako mihulka, vymydlen, vyparáděn jako na slavnost, jakouž představení „Don Juana" bylo. Na „slavnostovém", hřebíčkovém jeho kabátě nebylo ani poskvrnky a pod kulatou bradu dnes mu jeho „drahocenná manželka", jak jí někdy, chtěje jí zalahodit, říkal, sama, bez pobízení uvázala bílý šátek v umělou kličku.

Stál s některými kollegy živě hovoře a zhusta se ze své i cizí tabatěrky posilňoval. Několikráte mrkl k oponě, kdež Mařenka dnes i Josífek měli vystoupiti, a zase ohlédl se po sedadlech i ložích. Všude hojnost, nadbytek světel; vévodská lože krásnými draperiemi ozdobena, úřadnictvo zámecké, pan purkmistr a několik konšelů ku představení panem vévodou pozvaných, všichni v slavnostním oděvu a v lesklých uniformách.

„Vidíte," pravil ku svým známým, „tohle to také mnoho dělá. Myslím, když je všecko tak slavné a nádherné, když člověk ví, že všichni poslouchají, vjede to člověku do ruky a jinak se to po strunách jezdí, než když člověk klukům musí předehrávat:

»Když se ševci ženili —«

viďte, Zelinko?"

Učitelův mládenec by byl zase raději viděl, kdyby tak kapelník řekl: „Nechte toho, dnes nebude představení.“

Josef Kořínek seděl na židli všecek zamyšlený. Co to na něho navěsili!

Zpíval ve sboru a přistrojili ho za španělského venkovana. Díval se na svou krátkou, sametovou kazajku s krátkými, úzounkými rukávy, na své nepříliš kulaté nohy, jež v nohavicích skoro tak jako rukáv širokých nad obyčej se mu prodloužily. Natáhl je před sebe, divil se té nápadné délce, vstal a zase usedl, přemýšleje, jak šat člověka změní. Toť mu nohy zrovna skokem narostly!

Z protějších kulis vystoupil stkvělý, krásný pán, španělský rytíř Don Oktavio, ženich Donny Anny, dcery guvernéra sevillského. Jaká krásná postava! Jak nádherný ten k tělu těsně přiléhající hodbávný a sametový šat, zářící zlatem, a lesklými cetkami! Premovaný pláštík volně splývá mu s ramene a po boku leskne se rukojeť lehkého kordu. Jak pěkně se mu dlouhá péra na kloboučku houpají, jak lehounce a pyšně si vykračuje ten pán s tou krásnou tváří!

Při sám, toť Arnoldi!

Josífek nemohl ho hned ani poznati; najednou ale sebou prudce trhl a stáhl nohy pod židli. Don Oktavio, — Arnoldi — šel kolem; oh, dobře to Josífek viděl, jak se ten zpěvák po něm ohlédl a tak divně se usmál.

Mladý podučitel se rozpálil hněvem. Ke všemu ještě výsměch! Obrátil se za Arnoldim, ale ten už zmizel za kulisami.

Znovu se zamyslil a nevšímal si, jak kolem zpěváci a zpěvačky, solisté i ze sboru již přistrojení neb k šatně spěchající přicházeli, jak pomahači jeviště připravovali a jak tam před oponou se ozývaly roz-

manité zvuky laděných nástrojů v divné směsici za šumu přicházejícího a usedajícího obecenstva. Nebylo mu volno. Mařenku prve zahlédl, ale mluviti s ní nebylo možná. Hněvá-li se opravdu? Bude-li pak možná s ní promluvit? Tu jej klepl někdo na ramena.

Udiveně vzhlédl na dívku před ním stojící a hned ji nemohl poznati.- Mařenka! Byla i nyní v tom světě poesie jeho krajankou, Španělkou. Šat její nebyl věrně dle kroje sličných dívek andaluských střižen, ale sličná byla a venkovský ten přístroj jí výborně slušel. Oči Josífkovy zazářily. Nemohl ani promluviti. Nalíčili ji, ač mnoho barvy na její mladou tvář třeba nebylo, a za toho osvětlení byla jako krev a mléko.

Bělostná košilka s krátkými vydutými rukávci, brunátná, vyšíváním a cetkami zářící šněrovačka, krátká sukénka, nízké střevíčky, připevněné černými pentlemi vkusně k malé, vábné nožce v bílé punčošce, kytička z rudého karafiátu, poupěte růžového, resedy a majoránu na ňadrech, to vše tak pěkně a ladně k sobě se hodilo.

Josífek hleděl na okamžik tiše, pln obdivu. Bylo mu, jakoby se kolem ní vyjasnilo.

„Hněváte se ještě?“ ptala se a na jejích rtech mihl se čtveračivý úsměv.

Ona sama přišla a začala hovořiti. Obličej se mu náhlou radostí vyjasnil, chtěl se Mařenčiny ruky chopit, ale v tom, než odpověděl, zašumělo to před oponou i na jevišti a hlas zazněl:

„Vévoda! Panstvo! Rychle na místa! Na místa!“

V tom zazvučela v orkestru hlučná fanfára.

Mařenka odskočila za kulisy, kamž byl prve Arnoldi zašel. Josífkovi bylo vykázáno stanoviště na straně protější.

Viděl ještě zakmitnouti se Mařenčinu tvář po něm se obrátivší.

Obecenstvo uvítavši vrchnost svou povstáním, usedlo, když vévoda s rodinou místo své ve velké loži zaujal a ouvertura se počala.

Vévoda Petr oděn byl v uniformu ruského generála jízdy, zářící zlatým vyšíváním s četnými řády ruskými a jinými, uprostřed nichž se veliká, brillantová hvězda stkvěla.

Obličej mu zářil spokojeností. Vlídně kynul k obecenstvu uctivě jej vítajícímu. Vedle něho usedla nádherně přistrojená vévodkyně, kol vznešeně a hrdě se rozhlížejíc. Jí po boku seděly tři kvetoucí dcery.

Obě starší vespolek častěji promluvily, Johanka však jejich hovoru nedbala. Její tmavé oči upřeně hleděly na oponu, a zdálo se, že všecka se oddala čarovným zvukům Mozartovy hudby.

Obecenstvo ztichlo, všichni napjatě naslouchali.

Za oponou stál Arnoldi, skulinou obecenstvo pozoruje. Viděl vévodskou rodinu, v jedné z menších loží dámy a dva starší šlechtice, z nichž jeden býval adjutantem vévodovým; dole pak seděly dámy z průvodu paní vévodkyně, vrchní se svými dámami, dále ostatní úřednictvo, rozsazené podle svého důstojenství, a tam u sloupu stál tajemník, bedlivě před sebe hledící.

Ouvertura dozněla a opona vyhrnula se do výše.

Hlasivec, který dosud divadla a shromážděného obecenstva málo si všímal a téměř jen na Elišku vedle tety sedící hleděl, věnoval teď větší pozornost jevišti.

Vystoupil jeho přítel Holub — Leporello.

Provedení bylo zdařilé; všichni naslouchali napjatě zpěvu Leporellovu, Dona Juana, Donny Anny, ale všichni byli překvapeni, když Don Oktávio vy-

stoupil a jeho zvučný, krásný tenor divadlem zavzněl.

Podhájský, horlivě hrající, trhl sebou a pohlédl na jeviště. Byl tak překvapen, jako tenkráte, kdy poprvé Benda v jeho bytu „už jedou!“ zazpíval.

Muži obdivovali se krásnému hlasu a zpěvu, ženy nemohly se vynadívati na tu lepou postavu, jejíž krásu rytířský háv zvyšoval, a na jeho živou, pravdivou hru.

Vévoda spokojeně se usmál, manželka jeho zahleděla se chtivým zrakem v sličného toho zpěváka.

Nikdo si nevšiml, jak princessa Johanna Arnoldiho shlednuvši, do temna se začervenala, a jak jí oči zaplály.

„Ten je krásný!“ slyšela vedle sebe starší sestry šeptající.

Srdce jí radostí zabušilo. On pohlédl k ní — Oh, jaký to pohled!

„Jaký pohled, jaký úsměv!“ myslila vévodkyně.

„Zdali už ví, zdali už četl?“ dumala princezna očí s jeviště neodvracejíc. „Mařenka dosud nevystoupila — kéž by se už ukázala, aby dala znamení!“

Ó těch čarovných zvuků!

S jakou péčí a živou starostlivostí podporuje omdlévající milenku, jak něžný, cituplný!

„Tvůj ženich bude také otcem tvým!“

Hle, jak se vzpřímil! Přísahá na čest a lásku svou, že smrt otce milenčina pomstí. Z Antiona stal se Mars, krásný Mars s pyšným čelem a planoucím okem!

Princessa tajila dech...

A vévodkyni se protivilo, když vévoda, na ni hledě, několikrát polo nahlas „bravo, bravo“ opakoval. Ten hlas ji tak vyrušoval

Teprve, když Leporello registrovou arii zpívati se jal, chopila se své úlohy, na kterou na okamžik zapomněla. Usmívajíc se, promluvila několik slov s manželem.

Už přezpíván potom kvartet, Donna Anna vypověděla Oktaviovi své neštěstí, teď plní se jeviště — Zerlina se svým ženichem Masettem a provázející je sbor.

Pan regenschori se ohlédl; tam mezi španělskými venkovany ten dlouhý, i toť Josífek! Nějak se do zadu tlačí, jakoby se ku předu bál. Za to Mařenka postoupila skoro až na kraj k přední kulise. Však také je první mezi těmi Španělkami. Žádná se jí nevyrovná!

Starý učitel se zaradoval nad svou dcerou a litoval jen, že tu „drahocenná manželka" není, aby viděla, jakou mají růžičku.

Však nejen otec, ale také jiní po ní se ohlíželi, a tam z vévodské lože hleděla mladá princessa na ni upřeně a dychtivě...

Ale Mařenka jako skřivánek zpívajíc se sborem „tralala" zvučně a vesele, položila svou ruku náhle na ňadra, tam kde kytička od bílé košilky se odrážela a zakroutila hlavičkou.

Johanka se zasmušila.

Finale se skončilo, první akt dohrán.

Hlučná pochvala nadšeného obecenstva ozvala se prostorou.

Dole v přízemí byli pouze dva, kteří ani rukou nehnuli: zamračený vrchní a Hlasivec. Vrchního hudba málo zajímala, a pak ta nehoda... Mladý tajemník netleskal, však obdivoval se a musil v duchu přisvědčiti, že Arnoldi má neobyčejný hlas, že dokonale hraje a zpívá.

Jindy by se tomu těšil, ale dnes lahodné ty zvuky těžce padaly na jeho mysl.

Pomýšlel na svůj cíl a postavení. Viděl nadšenost obecenstva, viděl i vévodkyni, kterouž pozoroval, postihl pohledy její i Arnoldiho.

Dnešní představení utvrdí jej v milosti vévodkyně, tedy také jejího manžela.

Však mnohý z dvořanů se divil, jak paní vévodkyně se změnila. Jak milostivá a laskavá, jak horlivě rozmlouvá s manželem, jak bedlivě mu naslouchá!

„Palmy vítězství dosáhne dnes Arnoldi," mínil vévoda.

„Lepšího zajisté při velké opeře nemají."

„Nadaný mladík!"

„Jak obratný! Ach, vzpomínám teď, můj milý, na jeho návrh —"

„Který nyní jest mým programem," pravil usmívaje se vévoda, „dovolíte-li totiž."

„Jsem vám velmi povděčna. Odevzdal jste jej Arnoldimu?"

„Nikoliv, tajemníkovi —"

Vévodkyně byla překvapena.

„Tomu?! Ale náš tenor by zasluhoval —"

„Přejete-li si, nechť obstará zábavu: ale ona čísla dosud prázdná jsou moje, to již mi necháte, má drahá."

„Aj — mám už u vás rozhodné neštěstí," dodala, lahodně se smějíc. „Vlastně ten ubohý zpěvák. Minule, a teď zajisté chtěl se vám zavděčiti."

„Však mu nebude ukřivděno!"

„Nepředejde mne zase nějaký učený professor?" pravila vesele.

„Ach, vy jste dosud nezapomněla?"

„Vím, že jste velikomyslný. Jak se vám zavděčil ten professor?“

„Velmi dobře. Tajemník je řádný člověk.“

„Ale musí se ještě učiti.“

„Aj, čemu?“

„Způsobům —“

Hudba zavzněla, ruch po divadle ztichl a opona vzlétla do výše. Počalo jednání druhé.

Vévodští manželé ustali v hovoru. Vévodkyně jen jako mimochodem tajemníka v hovoru se dotknuvši, věnovala všecku pozornost zpěvu a hudbě, jakoby na tak nepatrný předmět úplně byla zapomněla. Však vévodovi utkvěla ta slova v mysli. — —

Ubohý Josífek tolik se těšil na přestávku mezi prvým a druhým jednáním, a marně! Prve začala Mařenka sama, a teď, kdy bylo volněji, nepřišla. Chtěl k ní sám, aby si srdce ukojil a s ní se smířil — ale to divné děvče! Již kolikráte se k ní přiblížil, tu se dala do hovoru s jinými děvčaty, Španělkami, ba dokonce zdálo se mu, že před ním schválně uniká, že se ho straní. Zpozoroval, že se ovšem někdy ohlíží, ale neušlo mu také, že se po jiném obrací, ba — ó hrůzo, že se mu přiblížiti snaží!

Všecku radost měl pokaženu.

Co jiní kolem se smáli a žertovali, přecházel ve svém úzkém trikotu anebo stavěl se za kulisy do stínu.

Mařence nebylo také volno.

Viděla, jak se Josífek souží, byla by ráda s ním promluvila; dříve však měla ten osudný, nešťastný lístek odevzdat.

Ale dosud nebylo příležitosti a oči milencovy pořád ji střežily. A on nesmí, nikdo nesmí o tom věděti. Zahlédla Arnoldiho, an za kulisy zachází —

srdce jí zabuchalo — ohlédla se opatrně. Josífek se k šatně ubírá.

Zazvoněno, počíná se jednání druhé; rychle přeběhla jeviště a už byla mezi kulisami, za nimiž Arnoldi stál s Juanem a Leporellem.

Tito vystoupili. Teď — teď nastala vhodná chvilka — ah, tam v šeru ještě někdo — teď sestupuje po schůdkách do druhé šatny. Dokud nepřijde Donna Anna, s kterou má vystoupiti — rychle — ohlédla se naposled a tiše zavolala:

„Pane Arnoldi!“

Arnoldi, jenž jí nepozoruje něco na kordu si řídil, přistoupil k ní a usmál se svým půvabným způsobem.

„Ach, můj andílku! co libo?“ a dotkl se její brady.

Mařenka ustoupivši pravila tiše:

„Mám vám odevzdati lístek. Slibujete mně mlčení?“

„Od koho?“

„Slibte —“

„Svou ctí ručím, věřte mně!“

„Zejtra dáte mi odpověď, ale tajně, — zachovejte —“

„Odpověď vám? Třeba hned,“ žertoval zpěvák.

„Ale pane —“

„Ten lístek?“

„Princessa —“ dodala zcela tiše.

Arnoldi byl překvapen.

„Opravdu? Oh dejte rychle, rychle —“

„Slibujete?“

„Všecko, všecko, šťastná poselkyně!“

„Odpověď zítra, ale největší tajnost!“

On jakoby nic neslyšel, Chopil se rychle lístku a hleděl naň okamžik.

„Pro Bůh, uschovejte ho!“

„Ach, ano, člověk v radosti zapomíná,“ a držel jej dosud v dlani.

Nedaleko zašustěly šaty.

„Tedy zítra —“

„Zítra.“

Mařenka zpozorovala, jak tajně lístek políbil a pak jej uschoval.

Na to obrátil se k Donně Anně, s níž brzo potom vystoupil.

Mařence se ulehčilo, ačkoliv jí nebylo úplně volno.

„On ji miluje!“ myslila. „Jak jej ten lístek rozjařil! Proč by nemiloval! Princessa! Oh, nedivím se, takový krásný člověk!“

Ohlédla se.

Vedle ní stál vysoký španělský venkovan v krátké kazajce a v úzkých nohavicích. Obličej jeho byl ubledlý, a zasmušilé oči hleděly vyčítavě. Zalekla se velice, tuše, že něco zpozoroval. Okamžik mlčeli oba.

„Mařenko!“

„Co chcete, Josífku?“ zeptala se mírným hlasem.

„Toho jsem si od vás nezasloužil —“

„Ale čeho?“

„Ó přetvařujete se! Za všechnu tu lásku a upřímnost —“

„Ale, Josífku, vy zas tak začínáte, takhle nikdy si neporozumíme.“

„Kdybyste chtěla! Viděl jsem všecko —“

„Tedy jste špehoval.“

„Špehoval, nešpehoval, ale tolik vím, že s vámi mluvil, že vás za bradu vzal, že jste — že jste mu dala psaníčko —“

„Kdo?“

„Prosím vás!“ a tu se v něm žluč hnula. „Chcete to jméno ještě slyšeti? Chcete to zapříti, nedala jste mu psaníčko?“

„Dala,“ odbyla zkrátka Mařenka svého ženicha, domnívajíc se, že tak nejvíc pořídí. „Dala a co víc?“

„Vy se ještě — Jaké to bylo psaníčko?“

„Nepovím, ale věřte mi.“

„Teď ještě! Nepovíte?“

Dívka mlčela.

„Ne? — Tedy povím já všem, celému světu —“

„Josífku, rozvažte přece —“

„Bylo od vás to psaníčko?“

„Proč bych mu psala, vždyť s ním mluvím —“

„Od koho tedy?“

„Nesmím říci a nepovím.“

Co se tak přeli, přicházeli jiní, přecházeli, odešli nebo zůstali na blízku. Tak se hovor milenců skončil za nedlouho.

Mařenka zachovavši tajemství, nesmířila se s Kořínkem, jak si přála. Mladý učitel zoufal.

Byl přesvědčen, že jej milá podvedla, že konec jejich milování. Byl by tak rád ty cizí cáry se sebe strhal a pryč uprchl z toho prokletého místa, kde není poctivosti a věrnosti, kde samý klam a faleš.

Tak pěkně si to myslil, za nedlouho mohl býti šťastným. Ó, ten ďáblův synek, ten Talián!

To všecko stalo se v zášeří kulisovém, ale tam na jevišti a pod ním rozléhaly se legie veselých i vážných zvuků, a všichni naslouchali jako u vytržení Arnoldimu, jenž tak mistrně zpíval svou arii o věrné pomoci přátelské. Byl to poslední jeho zpěv v této zpěvohře, ale také nejdokonalejší, nejúchvatnější.

Obecenstvo pohnuto naslouchalo, až vypuklo v bouřlivou pochvalu. Arnoldi se klaněl a vévoda kynul. Arie musila býti opakována.

Pěvec vzhlédl zářícím okem k loži. —

Don Juan pozval kamenného hosta k hostině, nastalo finale.

Právě když Kořínek ze zášeří, v kterém byl dosud teskně dumal, vystoupil, aby se přidal ke sboru, majícímu se na jevišti objeviti, rozmohl se kolem šum a šepot, a ze všeho bylo rozuměti, že právě teď byl Arnoldi do vévodské lože povolán.

Bylo tomu tak.

Mařenka dosud všecka zaražená nevystoupila tak vesele na jeviště jako před tím, ačkoliv dobrou novinu nesla.

Tím okamžikem, kdy princessa Johanka zahlédla Mařenku, dávající příznivé znamení, že Arnoldi už přijal list, vešel do lože.

Vévoda pokynul mu, aby blíže přistoupil, vévodkyně pak obrátivši se od jeviště, blahosklonně se usmála.

„Jsem úplně spokojen a potěšil jste nás velice," pravil vlídně vévoda. „Děkujeme vám a rádi uznáváme vaše umění, pane dvorní rado!"

Arnoldim toto oslovení trhlo. Hned však, vzpamatovav se, děkoval co nejpokorněji za toto vyznamenání. Zdálo se, že jest dojat.

Vévodkyně uslyševši onen titul, obrátila se velice a mile překvapena ku svému manželu.

Když Arnoldi byv propuštěn, odcházel, hluboce se klaně, zahlédla Johanka, jak zářící zrak na ní utkvěl. Sladké tušení stávalo se jistotou. Před tím nemohla se představení dočkati, teď už touženě si přála, aby byla ve své komnatě, kde Mařenka jí všecko vypoví.

Zatím dohráno velkolepé finale; představení Dona Juana bylo skončeno. Vévodští manželé odcházeli a za nimi dvořanstvo i úředníci. Petr se ne-

sklamal. Těšil se na operu a zažil několik pěkných chvil. Po jeho boku vznešeně kráčela Anna Karolina. Bylo jasno mezi nimi.

Šeptali si to dámy a páni, šlo to celým zámkem, že vévoda po opeře zůstal v komnatách Její Výsosti a že s ní večeřel.

Neméně však překvapovala zpráva, že Arnoldi vyznamenán titulem dvorního rady.

Již cestou, kdy se z lože ubírali, roznesla se o tom zvěst, a hned tu bylo těch, kteří mu přišli blahopřát. Obecenstvo se rozcházelo. Před divadlem stál Hlasivec, čekaje na Holuba. Za světla hvězd uzřel Elišku, která se po boku své tety domů ubírala. Vrchní je provázel. Ponenáhlu přišli již všichni, také Podhájský, jenž byl s provedením vůbec a s Mařenkou zvláště spokojen.

Teprve po chvíli přišel Holub.

„Slyšel jsi?“ bylo jeho prvním slovem.

„Jest radou, vím —“

„Zvláštní vyznamenání!“

„Nebezpečné. Jest to nová, pevná hradba, která nám velmi bude překážeti.“

„Myslíš, že jen zpěv mu to vyzískal?“

Hlasivec se usmál.

„Myslím, že vévodkyně jej povýšila.“

„Tak si o tom také povídají. Ubohý vévoda!“

Co tak po tichu hovoříce zvolna kráčeli, přibočil se k nim z nenadání dnešní oslavenec Arnoldi, jenž za nimi vyšel z divadla.

„Víte-li, pane Holube, že nám pan vévoda vystrojil slavnou večeři a pitku?“ oslovil svého kollegu.

Holub místo odpovědi krátce vyslovil své přání k dnešnímu povýšení a zároveň představil navzájem oba soky. Hlasivec zpozoroval, jak se Arnoldi divně usmál, nicméně i on mu hladce gratuloval.

Když na to Holub slíbil, že co nevidět přijde, odešel Arnoldi.

„Schválně přišel," pravil sekretář, „chtěl se mi jako pan rada ukázat. Ale jdi tam, Holoubku. Jsme dnešním večerem na zad zatlačeni. Ale ještě slovíčko. Pozoroval jsi dnes něco?"

„Ne hrubě. Bylo mi však nápadno, snad jsem se mýlil."

„Nuže?"

„To kantorovo děvče. Zdálo se mi, že dávala znamení do vévodské lože."

„Aj, toť něco nového. Nemýlíš se? Mařenka nemá nic s vévodkyní — ale — už mi svítá — vždyť jest komornou u princessy Johanny."

Holub se nemálo podivil.

„Nemáte ještě nit," pravil, „a zase nová, totě motanice!"

„Hm, princessa. Víš jistě, že to děvče dávalo do lože znamení?"

„Skoro bych tvrdil."

„Ať už to pravda, čili nic, nechybíme, uvážíme-li tu věc. Holoubku," zvolal potom, „mám už tu Ariadnu, která nás z labyrintu vyvede."

„A to?"

„Žárlivý Mařenčin milenec. Zpíval dnes také ve sboru a jistě viděl bystřeji nežli ty."

„Tomu bych byl povděčen."

„Zítra uvidíme. Teď jdi k banketu a buď hezky vesel; zpívat nemusíš, byť jste i více byli rozveseleni. Tys nazpíval se dnes a to krásně, třebas tě za to dvorním radou nejmenovali, ale jen poslouchej! Tys mně a dobré věci snad prokázal dnes velikou službu. Tuším ještě podivné věci!"

Ustanovivše sobě ještě dobu, kdy zítra se sejdou, a upřímně si rukou potřásše, rozešli se.

Hlasivec byl nyní, kdy do svého pokoje vstupoval, klidnější mysli, než prve, kdy z divadla vycházel. Myslil na to, co mu Holub řekl. Viděl-li Holub dobře? Kdyby princessa? Mařenka — učitelův mládenec. . .

Hlasivec dlouho přemýšlel a kombinoval.

Arnoldi, ukázav se Hlasivcovi jako dvorní rada, nespěchal také k banketu, ale zamířil do svého bytu. Byl spokojen.

Tleskot, hlučná pochvala — nad to jmenování radou. — Ovšem, jenom lichý titul, jenž mu ani groše nevynese, ale již není obyčejným aktérem a zpěvákem, a s titulem tím se snad ještě leccos dostaví. Bylo mu to velikým zadostučiněním. Vévoda před tím jeho žádost o místo sekretářské zamítl a nyní jej učinil radou. Arnoldi dobře věděl.

Všecko mu bylo jasno.

Ta vévodkyně, která tak s chutí naslouchala anekdotě o Puffsovi princezny z Conti, jež svého manžela, jsouc „churava", se stranila, ta nyní tak laskava, milostna.

„Pro tebe," pomyslil zpěvák a bylo mu lahodno. Vstoupiv do svého pokojíku, rozsvítil svíčku a kvapně vyňav z náprsní kapsy malý lístek, rozpečetil ho a četl dychtivě.

„Blouznivé dítě, jaká vroucnost a horoucnost! První láska!"

Usmál se.

Bylo mu tak jako tenkráte v háji za lipovým stromořadím, kde mu Johanna jako lesní víla hrst kopretin na prsa hodila.

Však jako tenkráte, také nyní se brzo vzpamatoval. Předstoupilať před něj vysoká, hrdá postava Anny Karoliny, planoucí oči naň tak dychtivě upírající, a za ní rozhled na povýšení, důstojenství a

prospěch. Před tímto zjevem musila ustoupiti poetická, vnadná postava mladistvé dívky s okem plným žáru, snivosti a blouznění.

Arnoldi uvažoval. Ten lístek byl mu nevhod; zamítnouti nesměl, a v „lásce“ té tolik nepohodlí a snad nebezpečenství.

Matka, dcera!

Dlouho však ho netížily ty úvahy. Pohodiv odhodlaně, vesele hlavou, měl se k odchodu.

„Budu hrát a dostačím všem!“ pomyslil. Shasiv svíci a schovav pečlivě Johančin lístek, hbitě kráčel, notuje si po tichu veselou, do síně, kdež se už veškerý operní personál shromáždil.

Jen Mařenka tam nebyla a její ženich.

XIX.

Varia.

Nastal jasný, krásný den. Princezna Johanna se probudila.

Bylo jí volno a blaze.

Vzpomněla na včerejší večer, na Arnoldiho, jenž tak radostně lístek přijal. Už není žádné pochyby, za nedlouho, zajisté dnes už, všechno se potvrdí. Nesnila, netoužila nadarmo.

Mařenka zpozorovavši, že princezna se probudila, hned chvátala jí posloužit.

Princessa, obláčejíc se, neustále hovořila o včerejším představení, o lístku, a těšila se jako dítě; všecky její myšlénky byly tím zajaty, tak že hned nezpozorovala, že Mařenka je malomluvna.

Ještě večer všecko pověděla, jak Arnold byl překvapen a jak lístek přijal, nesvěřila se však, že

si proto rozhněvala svého milence. Tížilo ji to a pak obava, že by vše mohlo na jevo přijíti.

„Oh, za chvilku přijde melle. Laroche, dnes nemám pražádné chuti, naslouchati jejím historiím. Podívej se, Mařenko, na ten obraz!“ a Johanna zadívala se na slečnu Smiřickou. „Jsem šťastna —“ a povzdychla blaženě.

„Ale jak se to skončí, princezno?“

„Ty kazatelko! Není více žádných vězení v starých hradech, ani hladomoren!“ — — —

I vévoda Petr se vesele probudil a dav se přistrojiti, vyšel nad obyčej záhy ven.

Na nádvoří zastal venkovského, chatrně oděného hocha, jenž nějakou listinu v rukou držel. Smekl uctivě před vévodou, kterého neznal. Ten, zastaviv se, dal se s ním do hovoru, který však ihned uvázl. Chlapec neuměl německy. Vévoda, jsa růžového rozmaru, podíval se na listinu, z níž vyrozuměl, že to nějaká zpráva ze dvora panu vrchnímu. Hoch se nemálo ulekl, když neznámý mu pán, nerozpakuje se, pečeť rozlomil a čísti se jal. Maje přísně poručeno, aby list jenom panu vrchnímu odevzdal, na kterého, doma ho nezastav, čekal, chtěl smělci listinu z ruky vytrhnouti. Vévoda, muž veliké postavy a neobyčejné síly, stiskl mu rameno tak, že div k zemi nesklesl. Na to usmáv se, přečetl listinu. Chlapec neodvážil se už ani hlesnout a pln udivení hleděl na neznámého, jenž nyní dočet, psaní zpět mu odevzdal.

„Dobře, dobře,“ promluvil cizím přízvukem po česku a hned na to zacinkalo několik stříbrňáků v ošumělé čapce, již hoch v rukou držel. Byl jako v Jiříkově vidění.

Vévoda odešel do zahrady.

Tam mezi kvetoucími záhony procházel se vrchní. Složiv ruce na záda, hlavu nakloniv, přemýšlel.

Najednou se zastavil.

„Tak zamyšlen?“ ozvalo se před ním.

Vzhlédnuv, všecek se změnil. Chmura zmizela mu s čela a devotní úsměv zjevil se na jeho rtech.

„Nuž, co nového na panství, pane direktore?“ ptal se vévoda.

„Výsosti, nic obzvláštního. Vše jde svou kolejí, vše v pořádku a vše spokojeno.“

„I sedláci?“

„Všichni, Výsosti, a jak by nebyli? Vaše Výsost ráčí tak milostivě vládnouti —“

„Chová-li se úřednictvo mírně k poddaným?“ a vévoda pohlédl bystře na vrchního.

„Dle vůle a rozkazu Vaší Výsosti.“

„Mám na mysli novou opravu. Provázejte mne, pohovoříme o tom. Což byste tomu říkal, abychom na všech panstvích svých robotu zrušili?“

Vrchní, bezděky se zastaviv, hleděl udiveně na vévodu. Byl v rozpacích, nevěda, žertuje-li, neb myslí-li tak doopravdy.

„Nuže?“

„Výsosti, to jest dalekosahající reforma, která Vaší Výsosti velice uškodí.“

„Náš sekretář dokazuje, že by tak škodnou nebyla.“

Obočí vrchního zacukalo.

„Věřím, Výsosti, — sedlákům. Zdá se, že pan sekretář více k těmto hleděl; v oekonomii, abych pravdu řekl, se nezná.“

„Vy nejste nikterak pro tento návrh?“

„Jsem Vaší Výsosti úředníkem a pracuji pro svou milostivou vrchnost, nemohu nikterak říci, že by zrušení roboty bylo s prospěchem.“

„Se škodou tedy?"

„S nesmírnou."

„Povězte nám tedy své důvody."

Vrchní nějaký okamžik pomlčev, jal se vykládati, jak škodlivo, ba i nebezpečno by bylo, robotu poddaných zrušiti. Časem vyrušil jej vévoda nějakou otázkou. — —

Tím časem Holub Hlasivcovi podával zprávu o včerejším banketu. Vypravoval, že se tam nic zvláštního nepřihodilo, jen to, že když společnost se rozjařila, došlo na vypravování všelikých kratochvilných historek. A tu kapelník, jenž dušičku poněkud příliš zaléval, vypravoval příhodu s Bendou o mši tříkrálové.

„Díval jsem se bedlivě na našeho tenora. Zdálo se mi, že jím to trhlo, když to jméno uslyšel, ale barvy nezměnil. Nikdo si toho nevšiml, ale zdálo se mi, že byl z počátku zaražen, na konec se však smál s ostatními. Ale když kapelník dodal, že ten ferina byl Arnoldimu podoben, tu vyskočil; ale já podotknul, že regenschori myslil toliko, co hlasu se týče. — ‚Škoda, že tu není! Mohli jsme nyní dva rady mít,' dodal úšklebně včerejší žárlivý Don Juan, kollegovi vyznamenání toho nepřející. Pak už nebyl Arnoldi tak vesel, jako před tím, a brzo odešel. Myslili, že je uražen, já však trvám, že mu volno nebylo."

„Připamatoval's mi. Počkej chvilku u mne, přijdu co nevidět. Jdu jen ke komorníkovi."

Na to vzav klobouk, odešel.

Za chvilku vstoupil do pokojíku komorníkova, jenž byl hned vedle vévodské pracovny a knihovny, nový dvorský rada Arnoldi.

Vstoupiv tiše, kol se opatrně ohlížel.

Chtěl se navrátiti, v tom uslyšel, že vedle hovoří. Přistoupiv blíže ke dveřím, ku pracovně vedoucím, naslouchal. Z počátku slyšel nejasně, ale hlasy poznal. Proto napjal sluch. Jeden z hovořících ku dveřím se přiblížil, tak že skoro jasně slyšel jeho odpovědi. Mluvili o včerejším představení, náhle zaslechl své jméno.

„Jaké má štěstí, ten mladík, pane sekretáři!“ pravil dobromyslný starý komorník, jenž Hlasivci přál.

„Ovšem, veliká to čest, stane-li se kdo radou.“

„Vidím ho, jakoby to dnes bylo, když poprvé k naší společnosti přišel.“

„V takovém obnošeném modrém kabátě s knoflíky mosaznými, tak jsem slyšel.“

Arnoldimu zrudly hrdlo i tvář.

„Ó ne, pane sekretáři. Jakoby to dnes bylo. Měl hnědý kabát, ale zdálo se, že je obrácený —“

„Aj — hnědý?“

„Čemu se divíte?“

„I tak, slyšel jsem, že modrý.“

Dále Arnoldi neslyšel. Zdálo se mu, že komorník jde ke dveřím, a proto rychle odskočil.

Když pak za chvíli komorník do svého pokojíku vstoupil, nebylo tam už pana rady.

Ten kráčeje rychle korridorem, mrzutě pomyslil: „Předešel mne. Třeba si pospíšiti.“

Na prostranné chodbě zacupaly drobné kroky a za nedlouho na to stála Mařenka naproti Arnoldimu.

Děvče se zarazilo, zpěvák pak opatrně kol kolem se ohlédnuv, sáhl rychle do náprsní kapsy a vyňal list, kterýž ihned Mařence do ruky vtiskl. „Jen pozor!“ zašeptal a lahodně na hezkou poselkyni se usmáv, chvátal dále. To všecko stalo se téměř okamžikem.

Hned na to se otevřely dvéře Hlasivcova pokoje, na téže chodbě, a ven vyhlédl Holub, na přítele čekající. Spatřil Mařenku, jak hbitě se obrátivši, k ve-

dlejší chodbě skoro nápadně rychle kráčela; a tam na konci chodby se kmitla mužská postava, jež za roh zahnuvši, po schodech sešla.

Tak zrostlý není nikdo na zámku, to byl Arnoldi. A to děvče?

Když Hlasivec potom přišel, bylo jeho prvním slovem:

„Pamatuješ-li se, Holube, jaký plášť tenkráte Benda Podhájskému ukradl?“

„Zdá se mi, že hnědý —“

„Výborně. Podučitel na žádost mou popsal toho čtveráka a pravil, že měl modrý, obnošený kabát —“

„Ale nač to?“

„Jest to malá stopa, ne zcela jistá sice, ale... Tedy: Když Arnoldi vstoupil poprvé do vévodského paláce v Praze, měl, jak starý komorník udal, hnědý, snad obrácený kabát. Chápeš?“

„Myslíš, že ošumělý modrý zahodil a že nosil hnědý, z pláště přešitý?“

„Tak jest.“

„To je velmi nespolehlivo, ale mám také domněnku,“ a vypravoval, co prve byl zahlédl.

„Myslím, že mám pravdu,“ pravil Hlasivec. „Princezna —“

„Anebo to kantorovo děvče samo se po něm fantí.“

„Také možná; ale pak by on, chytrák, s ní ničeho si nezačínal. Považ, vévodkyně a ona! Však tomu přijdeme na kloub. Dnes musím do města, tam se snad sejdu s Kořínkem.“

Arnoldi, zastaviv se teprve na prvním dvoře, podíval se na hodinky. Hodlalť jako nově jmenovaný rada požádati vévodu za slyšení a pomýšlel i k vévodkyni. Bylo ještě záhy. Cesta ke komorníkovi se nevydařila. Již stopují, v jakém kabátě přišel po-

prvě ke dvoru vévodskému! Málo toho dosud dbal — ale ten sekretář je činný člověk, jenž by se mohl státi nebezpečným. Třeba před časem...

Co tak o Hlasivcovi a jeho pátrání přemýšlel, dohonil jej Vrána. Pozdravili se. Vrchní, vysloviv svou gratulaci, ptal se Arnoldiho, kde asi byl.

„Hodlám k vévodovi —"

„Právě jsem ho doprovodil do pokojů. Toť jsou noviny!"

„Co se děje?"

„Ten by tu svět na ruby obrátil!"

„Vévoda?"

„Ne — ten sekretář."

„Co zas zamýšlí?"

„Robotu zrušit, a vévoda, jak se mi zdá, plánu tomu přeje!" mluvil rozechvěným hlasem.

„Ještě to není —"

„A nesmí a nesmí. Už naschvál tomu. — Oh však na tom si vaz zlomí!" a ušklíbl se. „Teď, pane rado, pojďte se mnou, promluvíme o té věci. Záleží na tom vám tak jako mně."

Arnoldi kynuv hlavou, uštěpačně se usmál.

Dlouho spolu rokovali při zavřených dveřích. Když pak se rozešli, usmáli se oba. Vrchního tvář se poněkud vyjasnila, ale když vstoupiv do druhého pokoje, hlas tetě odpovídající uslyšel, zachmuřil se znova.

Prve než Arnoldi do vévodských komnat se odebral, došel do pokoje, kdež do skříňky pečlivě ukryté, v níž průvodní list a rozmanité papíry byly, stříbrné i zlaté peníze schoval. Byla to pěkná sumička, než Hafárek sotva by poznal, že kované truhlici, „nejpěknějšímu nářadí" pana direktora, na tíži ubylo.

„Zlatá i stříbrná mast nejvíce zmůže!" myslil si rada, skříňku pečlivě zavírajíc —

Do jizby učitele Podhájského vrazila dceruška zámeckého klíčníka, všecka udýchaná.

„Mařenka vzkazuje, že přijdou princezny — za chvilku, abyste se prý uchystali — hned že přijdou —“

To bylo překvapení! —

Učitelka na první okamžik se zarazila, ale hned vstavši jako generál jala se poroučeti.

Sklidila náčiní se stolu, rovnala, opravovala, pak vzpomenuvši sobě, k čemu vypadá, jala se přistrojovati, poroučejíc Kořínkovi, jenž ve vedlejším pokojíku noty opisoval, aby to a to udělal, pak najednou obrátila se k muži a spustila malé levity:

„Tobiáši, tak se měj k světu! On pořád jako o posvícení bez kabátu, beze všeho. Běž do pokojíčku, v almaře visí řebíčkový kabát, dole v šupleti čistý šátek —“

Josífkovi vjelo leknutí do nohou. Na školu zapomněl. Přijdou princessy, Mařenka! Byl by raději někam se schoval, ale paní principálová držela ho jako na provázku.

Zpráva, že princessy navštíví dům učitelův, byla neočekávaná, proto způsobila nemalé pohnutí, ač návštěva tato nebyla nic neobyčejného. Kdykoliv vévoda na zámku náchodském meškal, přicházely jeho dcery nezřídka dolů do města, sousedské domy navštívit. Letos nebyly dosud nikde, první návštěva svědčila panu učiteli. Rozhodla o tom princessa Johanna.

Tak hned, jak děvče oznámilo, vrchnost nezavítala. Učitelka nabyla dosti času, aby vše na uvítanou připravila. Všecko se lesklo, jako za doby sváteční; stoly pokryty jsou novými ubrusy, na Mařenčinu výbavu chystanými. Paní Bětuška v nedělních šatech vyhlížela z okna, regenschori v slavnostním kabátě s vážnými nešpory netrpělivě přecházel po-

maloučku, potil se a kličku svého bílého šátku omakával; Josífek někam zalezl.

„Už jdou!“ zvolala učitelka; manželé spěchali před domek, aby tak vzácnou návštěvu slušně a jak náleží uvítali.

Přišly jen dvě princessy: Marie a Johanna. Laskavě pozdravujíce vstoupily do domu. Mlle. Laroche jaksi s půdy se kol rozhlížela. V zadu za dámami kráčela Mařenka.

Vstoupily do parádního pokojíčku, učitelova to salonu.

Největší překážkou bylo, že paní Bětuška byla pouhá Češka a princessy pak jen něco málo česky uměly. Prostřednicí stala se Mařenka a regenschori, jenž všecku svou němčinu musil do hrsti vzíti. Vévodské dcery takový hovor pomocí tlumočníků bavil a nejednou zavzněl zvonivý jejich smích, když samy některé slovo po česku dobře vysloviti nemohly.

Učitelka se stále omlouvala a přece nabízela hostům nějaké občerstvení, k čemuž ji muž prudkým mrkáním stále vybízel, maje takové uctění za věc nezbytnou. Princessy konečně svolily, aby jim přednesla jahody před chvilkou donesené, čerstvé, a Mařenka odskočila je připravit. Josífek zatím usedl do koutku na zahrádce za stavením. Před princessy se mu nechtělo, a přece by tak rád Mařenku viděl a s ní promluvil. Prve, když vcházely, viděla ho ve velké světnici — teď by měla dost času, aby na okamžik odskočila s ním promluvit. Kdyby jí na něm záleželo, sama by začala a aspoň slovíčko ospravedlnění pronesla. Kdyby byla nevinnou, řekla by: „Josífku, je nedorozumění mezi námi —“ ale ona nejde. On se jí tak nepodá. Za chvilku však vstal a loudal se zvolna ke dveřím do síně vedoucím.

Hle, tu z tmavé komory, odkud příjemný chlad vanul, vyšla Mařenka. Zahlédnuvši Josífka stanula, držíc v pravici bílý talíř, plný čerstvých, šťavnatých jahod, v levé pak porculánovou, květy pěkně omalovanou konvici, plnou husté smetany. Proud světla ze zahrádky do šeré síně padající ozářil mladou dívku, jež na Josífka se obrátila. Chtěl zočiv ji, odejít, ale nohy jakoby mu do země vrostly. Mlčel a čekal, až sama promluví. Však nestalo se tak, jen její jasné oko mluvilo. Když Josífek se s místa nehýbal a mlčel, obrátivši se rychle, zmizela ve světnici. Už tomu tak! Už ani nedbá, ani za slovíčko nestojí! A jak ty její oči divně naň se dívaly, skoro úsměšně — tak aspoň se Kořínkovi zdálo. Za všecku lásku! Mírná jeho krev se rozehřála.

Hosté, pobyvše asi půl hodiny, odešli potom, provázeni jsouce uctivě se poroučejícím učitelem a jeho manželkou. Regenschori si upřímně oddychl a hbitě sáhnuv po tabatěrce, nahradil si notným šňupcem dlouho postrádanou pochoutku.

„Žes to vydržel!“ smála se paní Bětuška. „Však jsem viděla, jak ti ruka zajížděla do nešporů pro drahou piksličku.“

„No však jsem se pamatoval. Člověk ví, co se před takovými hostmi sluší. Která pak se ti, má manželko, lépe líbila?“ a při tom čtverácky se usmíval.

„Vida, starého kocoura! Kam to až šilhá!“

„Princezna Johanka, to je děvče!“

„A jak Mařence přeje! Ale kde je Josífek? Zalezl jako sysel — Pane Josífku?“

Spomocník se neozval.

Zatím kráčely dámy na zámek. Johanka plná veselosti, div si nezatrilkovala jako skřivánek, jenž v jasném vzduchu vysoko se vznášel. Nebe bylo dnes

jasnější, vše tak světlé a příjemné, radost kol se rozhlížeti! Vše zdálo se tak milým a krásným.

Mařenka přinesla od něho list, který princessa tajně a letmo přečetla. Oh, jak ji miluje, jak upřímně a horoucně to pověděl a se přiznal, že již dávno, od toho okamžiku, kdy ji poprvé spatřil, vroucnou, hlubokou, ale beznadějnou láskou k ní zahořel, že k ní vzhlížel jako k hvězdě a k slunci. Domníval se prý, že odsouzen do věčných mrákot beznadějnosti a žalu, tu ona, anděl spásy, sama mu kynula. Jak jí blahořečil! Na konec vyslovil růžemi a pozlátkem citovým obalenou myšlenku, jak by neskonale šťasten byl, kdyby mohl u jejích nohou pokleknouti a v její jasnou, spanilou tvář pohlédnouti.

List ozdobnou frančinou na čtyrech stránkách psaný neminul se s účinkem.

Teď odpočíval v líbezné skrýši jejích mladých ňader. Těšila se zase na chvilku tiché samoty, kdy opět a opět jej přečte.

Mařenka byla v myšlenkách ještě doma.

Viděla Josífka, an vzdorně mlčí a přísně na ni hledí. Úsměv, kterýmž jindy jej ovládala, tenkráte ničeho nezmohl. Skoro mu to lépe slušelo, než ta věčná jeho ochota a laskavost.

Jen aby nepověděl, že dala Arnoldimu psaní, toho se nejvíce obávala.

Stoupaly po schodech a blížily se k zámecké bráně. Princessa přemýšlela o přání Arnoldiho. Jak touží, aby s ní mohl mluviti! I ona by byla šťastna. Ale jak se s ním sejít?

Náhle se zarděla jako mák. U brány stál on a uctivě ji pozdravuje, upřel na ni své zářící oči. Jen Mařenka si toho všimla.

Jak snadno by se mohla princessa prozraditi.

XX.

O samotě.

Nový dvorní rada žádal vévodu za slyšení a byl milostivě přijat. Vévoda Petr byl velmi laskav a delší chvíli s Arnoldim rozmlouval. Vzpomněl ještě jednou včerejšího výtečného výkonu na jevišti a znova lichotivě se vyslovil o umění Arnoldiho.

Pak zmínil se i o programu venkovské slavnosti.

Arnoldi byl velice překvapen, když uslyšel, že hlavní provedení svěřeno Hlasivcovi. Nicméně zakryl nelibost svou hladkou, usmívavou tváří, a v nitru popuzen jsa na tajemníka, oddaně a ochotně vůli Jeho Výsosti se odevzdal.

Za nedlouho potom stanul v komnatě před paní vévodkyní, zcela již uzdravenou. Cítil, že tu jistější půda, bylo mu tu volněji, zvláště po přijetí nad obyčej laskavém, jakého se mu dostalo.

Vyslovil své díky za milostivou přízeň, když i ona jeho dona Oktavia vzpomněla.

„Nuž, budete-li ještě toužit a naříkat?“ ptala se usmívající se vévodkyně.

„Jsem šťasten, dokud mi září paprsek přízně Vaší Výsosti —“

„Tedy do háje už bohyně volat nepůjdete?“

„Ó, šel bych, kdyby jen volání mé marným nebylo —“

„Aj, co byste ještě na ní žádal?“

„Chtěl bych se jí pokořiti, poněvadž, jak já nehodný se domnívám, jest mně záštitou a ochranou.“

„Snad se vám zjeví —“

„Ó, pak bych zapomněl, v jaké výši ona nade mnou, jak já před ní snížen jsem, pak bych, kdyby

mne i jistá záhuba zasáhla, před ní poklekl, i kdybych u jejích nohou — zemříti měl.“

Za posledních těchto slov sklesl jako vášnivým citem přemožen před vévodkyní a chopiv se její ruky, horoucně ji políbil.

Anna Karolina, hledíc na zaníceného, krásného muže, byla slovy jeho, tváří, zářícím zrakem uchvácena a smělým skutkem jeho překvapena.

Tvář, čelo i hrdlo zardělý se jí do temna, oko, vzplanuvši náhle zážehem vášně, hledělo na zanícenou tvář Arnoldiho, jenž dosud její pravici držel.

Mdle se usmívajíc položila levou na jeho rameno.

Pak bylo slyšeti z jejích dmoucích se ňader hluboký povzdech a polohlasné:

„Smělče!“ jež přísným býti mělo, ale spíš slabě a laskavě znělo.

„Zhynu-li?“ zašeptal Arnold, dosud kleče, a pohled jeho očí, jež k vévodkyni povznesl, byl prosebný, oddaný.

„Vstaňte!“ znělo laskavě.

Na okamžik nastalo ticho: vévodkyně nebyla s to, aby hned promluvila.

V předsíni ozval se hlas francouzské společnice.

„Víte-li, co se s programem stalo?“ tázala se najednou zdánlivě opět klidná.

„Jeho Výsost, pan vévoda, odevzdal —“

„Ona dosud neurčená čísla —“

„Mají Vaši Výsost překvapit a svěřil je pouze panu Hlasivcovi.“

„Netěší vás to, není-li pravda? Však jsem již uvážila. Je to tak dobře —“ a dlouhý pohled její utkvěl na radovi, jenž vyrozuměl, že mu bude nahrazeno.

„Jen dostojí-li sekretář svému úkolu?“

Tato otázka byla vodou na mlýn Arnoldiho.

„Výsosti, je velmi činný a podnikavý. Navrhuje také Jeho Výsosti panu vévodovi, jak jsem slyšel, veliké reformy —“

„A jaké?“

„Aby robota na všech panstvích přestala, aby sedláci stali se úplně svobodnými, od vrchnosti své neodvislými —“

„Toť něco neobyčejného. To nikde není.“

„Nikde, Výsosti, po celé říši, po celé Evropě, jedině ve Francii.“

„Toť revoluce! Dáti jim svobodu, aby se bouřili a zámky drancovali! Jeť zdejší lid, jak direktor sám pravil, velmi divoký a k bouřím náchylný.“

„Týž pán toužil také na to, že provedení těch oprav by také důchody velice zmenšilo.“

„Toť je ten člověk šílený —“

Vstoupila její společnice, francouzská šlechtična, nesouc v rukou noviny.

„Co nového, má milá?“ ptala se vévodkyně.

„Nový Journal —“ a položila noviny na stolek, nádherně ozdobený.

„Děkujeme vám,“ pravila vlídně vévodkyně Arnoldimu. „Ah, ještě něco. Která opera je nyní na programu?“

„Devin de village.“ —

Chvíle minula, co byl Arnoldi u veliké milosti propuštěn, a ještě hleděla vévodkyně na rytinu, kterou dnes „Journal des Dames et des Modes“ přinesl. Zdálo se, že na něžný, krvavým bujným mákem zdobený klobouček se zadívala. Však jinde bylo její myšlení. Viděla před sebou toho sličného zpěváka. Smělost jeho ji překvapila. Ale kdož by se mohl hněvati? Byl tak zanícen, ohnivý. Toť byla slova vroucího citu, neklamný, pravdivý výraz jeho srdce. Nuže.

stalo se — teď — a luzné obrazy kmitly jí před očima.

Rada Arnoldi byl by málem, venku se ocitnuv, obyčejné rozvahy pozbyl; bylo mu, jakoby si zavýsknouti měl.

Je jist, zabezpečen, na prahu krásné budoucnosti. Oh, mnoho se odvážil. „Za to," myslil, „mohli mne ze zámku vykopnout, vyhnat. Hrál jsem va banque, všecko jsem vsadil na jednu kartu a — vyhrál jsem!"

* * *

Za Kochanovým domkem rozkládala se stinná zahrádka. Na levo ode dveří ze stavení do ní vedoucích stála dřevěná kolna s omšenou střechou, tak že z cesty do zahrádky viděti nebylo.

Na pravo dělil ji od sousedovy tyčkový plot, hojně křovím angreštovým a malinovým zarostlý. Na té straně bylo několik zeleninou posázených záhonů, kolem nichž balšán a majorán kvetly. Všude jinde zelenal se hustý, bujný trávník, nad nímž staré jabloně, hruše, uprostřed pak veliká třešně koruny své rozkládaly.

Na jaře, kdy stromy kvetly, kdy jako brčál zelený, hustý trávník pokryt byl žlutými pampeliškami a sedmikrásou, v létě pak kdy za vedra tu libý chládek panoval, bylo v zahradě zvláště příjemno.

Na drnové lavičce pod jabloní blízko domu stojící, odkudž byl volný rozhled po celé zahrádce, seděli k večeru Hlasivec a Kochan. Ve vrcholích stromů chvěla se poslední zář shasínajícího slunce.

Sekretář volněji oddychoval v tom tichém, milém zákoutí, kdež svoboden, nehlídán seděl po boku starého muže, před nímž bez ohledu, upřímně ho-

vořiti mohl, jenž pln účastenství slovům jeho naslouchal.

Sotva že se poprvé na mostě u podkovy krále Fridricha sešli, již si porozuměli. Vlastenectví je sblížilo, pak bytost oběma tak drahá úzce je spojila..

„Slepý mládenec" seděl s tváří vyjasněnou po boku mladého muže, jenž byl synem Rozárčiným a vlastencem tak horlivým a uvědomělým. Bylo mu, jakoby omládl.

Jeho srdce, nikoho již nemající, leda vybledlé, smutné vzpomínky, okřálo novou náklonností, kterou ku Hlasivcovi choval. Tomu pak bylo, jakoby opravdu vlastního otce nalezl.

Hlasivec vyprávěl o své matce, pak dotekl se svých poměrů a zámyslů.

Když šíře líčil svůj návrh na osvobození lidu od roboty, zadíval se naň Kochan a v tváři jeho zračilo se překvapení a radost.

Ale pak se zachmuřil. Tolikráte byl v životě svém sklamán, znal lidi i pány. Pochybnost opět se ho zmocnila. Nedalť se tak snadno krásnou nadějí opanovat a myslil, že mladík tento příliš doufá a to — marně. Myšlének svých nezatajil.

„Vévoda jest svobodomyslný a dobrého srdce," odtušil Hlasivec. „Proud myšlénkový, jaký se z Francie rozšířil, i jej zachvátil. Vím, že přeje opravám a uznává, aby ve společnosti byly provedeny. Jmenovitě přeje lidu. Ztráta, kterou by snad utrpěl, kdyby návrh přijal, by ho neodvrátila. Je příliš bohat a nedychtí po všem. Vrchní a podobní budou všemožně proti návrhu pracovat a záštitu u vévodkyně hledat." — Vypověděl šíře, jak se věci u dvora mají. Vyznal se také, že dívku, o kterou se Vrána uchází, miluje.

Najednou se Kochan hlasitě zasmál.

Posupným tím smíchem nemile překvapen, Hlasivec se zamlčel.

„Proč se směješe?“

„Že se vrchní o tu dívku uchází.“

„Samo o sobě by to bylo k smíchu; ale takto —“

„Je, ale zároveň —“ a tu se Kochan odmlčel.

„Bude to snad nebezpečným —“

„Nebude,“ pravil určitě mládenec. „On nesmí tu dívku za ženu vzít.“

„Eliška bude pevna a věrna, to vím. Ale to jej tím více popudí —“

Kochan již neodpověděl a hleděl do země.

Hlasivec po chvíli začal hovor, vyptávaje se na poměry rolnictva panství náchodského, kteréž Kochan dobře znal. Jmenovitě byl šerý a nepěkný obraz, v němž vylíčil vladaření vrchního Vrány:

„Jest bez citu a bez ohledu. Všichni rychtářové, krom rybnického svobodníka, jsou jeho loutky; žádný se neodváží ani slovíčkem se opřít. Věřím, že by nerad povolil zrušení roboty. Přestal by panovat. Těžký to úkol, a obávám se — než stojí za to. Ó, kdyby se ti to zdařilo, Antoníne! — Pán Bůh ti požehnej!“ a „slepý mládenec“ srdečně stiskl Antonínovy ruce.

Tma se již v korunách stromů rozložila, když Hlasivec zamířil ze zahrádky k zámku.

Na zahrádce rozložil se černý stín, na trávu padla už dávno studená rosa; Kochan toho nedbal. Chvíli chodil zvolna pod stromy stezičkou sem a tam, až pak nedaleko keřů malinových stanuv, zahleděl se k zámku, na vrchu do šera nočního se vypínajícímu.

„Tam se tedy sejdeme! Nedám tě — v jednom na jisto zvítězíš!“

XXI.

První srážka.

Druhého dne okolo desáté hodiny vstoupil vévoda Petr do pracovny, kdež Hlasivec už od rána pilně psal. Tajemníkovi bylo s podivením, že tak záhy přišel, a zároveň mu neušlo, že vévoda je vážné tváře. Ten list, kterýž chlapec vrchnímu odevzdati měl, dost účinkoval. Dával v psaní tom správce jednoho ze dvorů vévodských vrchnímu zprávu, že ve vsi ke dvoru patřící podivný ruch se vzmáhá. Toužil na to, že sedláci, chalupníci i podruzi neradi robotu vykonávají, že se dají nutiti, mnozí pak vzpírají se, udávajíce, že jim počet robotních dnů rozmnožen, s tím že se nespokojí, ano hrozí, že nyní si na zámek dojdou, a to ne k panu direktorovi, ale k samému vévodovi. Mnoho ještě jiného a to na poddané neslušného prý mezi sebou hovoří a na urbář se odvolávají. Původou všeho toho, jak správce udával, je prý rybnický svobodník, od něhož všecky ty rozumy mají, a jemuž prý jako evangeliu věří. Mimo to obsahoval list nějaké hospodářské zprávy, jimž vévoda dobře nerozuměl. List tento povzbudil vévodu. Vyrozuměl, že se mnohá křivda páše na lidu. Nyní stanul před Hlasivcem.

„Nepřítel váš se blíží," pravil zlehounka se usmáv. „Jde zničiti váš návrh."

Vstoupil direktor Vrána, kteréhož vévoda, prve než do pracovny se odebral, rozkázal povolati. Vévoda pokynul a sekretář i vrchní se usadili u stolu naproti sobě, když byl vévoda v hebounké fauteuil se uvelebil.

Na rozkaz vévodův přednesl Hlasivec stručně svůj návrh, kterýž patrně na vrchního velice nemile

účinkoval. Obočí jeho, když sekretář četl, nejednou se hrozivě vymrštilo.

Vévoda pohodlně hlavu na zad nakloniv, hladil pravicí svou černého chrta, jenž pánovi svou pěknou hlavu na kolena položil. Petr hleděl na sekretáře, jenž obratně a uhlazeně přednášel, časem pak mrkl po vrchním, na kteréhož, když Hlasivec domluvil, došla řada. Vrána uměl dobře rozkazovati, po případě i s účinkem zahromovati, řečníkem však nebyl. Řeč jeho byla úsečná, skoro drsná.

Nastal živý rozhovor.

Vrána především zamítal návrh proto, poněvadž by pokladně vévodské velikých škod způsobil. Připomenul, že by panství potom bylo nuceno za drahý peníz dělníky najímati, kdežto nyní vše se zadarmo vykoná.

Hlasivec ukázal na to, že je nyní tak ohromný počet dělníků-robotníků proto potřebný, poněvadž robotníci na cizím, zadarmo a z donucení pracují, úkol svůj s nechutí a tedy ledabylo odbývají, nad to s výkupným na robotu znamenitá suma zjednána bude. Ukázal pak dále, že panství bude více vynášet, poněvadž placení dělníci vše lépe a svědomitěji vykonají a obstarají, než se to dosud děje.

Vrchní odvolával se na starobylost toho zařízení, jež dosud všude trvá, dále že by zrušením roboty zpupnost obecného lidu se vzmohla, že by se snadno mohl bouřiti, aby se ještě větších práv domáhal.

„A rok 1775?“ ptal se Hlasivec. „Vzbudilo snad zrušení roboty to strašné povstání?“

Vrchní se houževnatě bránil. Ale Hlasivec jej víc a více do úzkých tlačil, tak že se již hněv vzmáhal v pánovitém úředníkovi.

Vévoda napjatě naslouchaje se zalíbením hleděl na mladého muže, tak horlivě své myšlénky pronášejícího. Hlasivcovi, myšlénkou svobody nadšenému, rděly se tváře, nicméně mluvil neustále klidně, zdvořile ke svému odpůrci, jemuž hladkou, jemnou, ale ostrou zbraní jisté rány zasazoval. Vrána, odporu vůbec, nad to pak tak pádnému odvyklý, sotva se opanoval. Obočí často se mu vymrštilo, a zpod něho hrozivě se mu blyštěly oči.

Hlasivec udával rozmanité nešvary a nespravedlnosti správy robotní, ukazoval vůbec na přechmaty úřednické, na útisky lidu — čemuž vrchní prudce odpíral.

V tom oba sám vévoda vyrušil, tázaje se vrchního, zdali by lid sám si přál, aby robota byla zrušena, a je-li nyní se stavem svým spokojen? Při tom bystře naň pohlížel.

„Lid jest spokojen, Výsosti. Ovšem byli by tací, kteří by zrušení chtěli a si přáli, to však jsou pobudové, kteří by pak ani na svém nepracovali —“

„Ale jsou celé nespokojené vesnice, které nechtějí robotovati — znám sám jednu — které se přes míru ukládá —“

Vrchní pobledl. Ó, že vévoda to psaní četl! Nemýlil se, poznal to z popisu chlapcova, jenž mu list s rozlomenou pečetí přinesl. Tedy se marně neobával. — To jej poněkud zmátlo, ale hned vymlouval, že to dělají jednotliví buřiči, jakých je v každé obci — ano, tvrdil, že většina poddaných raději zůstane v bývalém poměru ku své vrchnosti, která v čas neúrody neb jiných pohrom poddané své zakládá a podporuje. Hlasivec pak připomenul, že tyto tak řídké případy nic neváží, dokazuje to z jednotlivých historických případů. Když pak stručně, pravdivě i vzletně o lidskosti promluvil, na nynější stav za roboty

a na jistý budoucí, jenž daleko utěšenějším bude, ukázal, nachýlil se vévoda, „frajmaur“ ku předu napjatě naslouchaje. Na vrchního jakoby zapomněl. Ten vida, že sekretář vítězí, ten člověk, jenž také o sličnou, vnadnou žínku jej připraviti hodlal, jenž takový neopeřenec proti němu starému, zkušenému úředníkovi se postavit a odporovat se opovážil, zahořel takovým hněvem, že nebyl s to, aby jej potlačil.

„To jsou hezká, ale planá slova!“ prudce vskočil Hlasivcovi do řeči, jenž nyní slovem k vévodovi se obracel. „Chám zůstane chámem a nic jiného z něho nebude!“

Tajemník ustal, Petr pak ohlédl se po vrchním, jenž cítil, že ten pohled přísně jej kárá.

„Pane direktore, to jsou pěkná, zároveň pravdivá slova. Pro dnes dost. Zůstaňte,“ pravil Hlasivcovi.

Vrána, všecek bez sebe, hryzl se do rtů. Viděl, že je propuštěn, že odchází poražen. Nepřítel opanoval pole. Hluboce se ukloniv, odešel a spěchal, jakoby se tu zadusiti měl.

Hafárek vida pána svého přicházeti, nemálo se podivil a polekal. Co se mu stalo?

To je bouřka, a té radno se vyhnouti. Nemeškal tak učiniti.

Z vévodské pracovny jakoby dusný mrak zmizel. Bylo tam jasněji.

„Jsem jak náleží spokojen,“ pravil vévoda sekretáři, jenž dychtivě očekával, jak po debatě promluví.

Oči mladíkovy zajiskřily a vděčně, radostně vzhlédl ku svému veliteli.

„Provedení by mnoho času vyžadovalo, není-liž pravda?“

„Kdyby komise k tomu ustanovená poněkud pilně pracovala, mohlo by vše býti do měsíce skončeno.“

„Tedy ještě za našeho pobytu —“

„Vaše Výsost by se ještě přesvědčila, jaká radost na panství by se uhostila, a slyšela, jak by zajásali —“

Vévoda se usmál a pravil:

„Pak by již snad nezpívali: ‚a pány af čert vezme!‘ Ostatně vypracujte návrh svůj do podrobna, aby brzo mohl býti podán zemské správě.“

* * *

Bylo okolo poledne. Před obydlí vrchního přijel okroč modře uvnitř potažený, na mohutných perách, tažený dvěma statnými hnědáky. Za chvíli vsedl pan vrchní a kočár vyjel zadní branou do stromořadí. Vrána se zamračeně rozhlížel.

Když asi do polovice dojeli, vystoupil ze stínu staré lípy rada Arnoldi.

Kočí ihned zastavil a zpěvák, přistoupiv k vozu, pravil:

„Dostal jsem lístek, abych zde čekal. Stalo-li se něco?“

„Prosím, vsedněte ke mně, za čtvrt hodiny vás opět pustím. Vypovím všecko.“

Stalo se tak. Kočí nerozuměje ani slova německy, klátil se na kozlíku švihaje do koní, co zatím páni v okroči pilně rokovali.

Paní Scheibová nemálo se podivila, spatřivši bratránka svého od vévody tak se vracejícího a podivila se ještě více, když hned na to odjel oznámiv, že buď večer, anebo až druhého dne se vrátí. Staré paní začínalo býti nevolno. Co Eliška návrh strýčka své-

ho zamítla, byla hrůza v domě. Vrchní téměř slova nepromluvil, jsa neustále zamračen a hněviv, děvče pak zalklo jako kuřátko. Věděla, že bratranec od zámyslu svého neopustí, že bude ještě rozhodně jednati: nicméně nevzdala se dosud všeho.

„Tetičko, strýc odjel a přijede snad až v noci, nebo zejtra," pravila Eliška tetě, která v těch tmavých očích své neteře ostatního se dočetla.

„Myslíš, že je volno, a ráda bys s ním mluvila?"

Děvče naklonilo hlavu.

„Doví-li se však strýc — Ostatně bych sama ráda s panem sekretářem pohovořila.".

* *
*

Odpoledne se zas ozývaly divadelním pološerým sálem zmatené, smíšené zvuky hudebních nástrojů, jež hudebníci ladili. Odbývalať se první zkouška k novému opernímu představení.

Josífek přecházel zamyšleně po jevišti. Darmo se po Mařence ohlížel. — Neměla v této zpěvohře zpívati.

Kdy pak ji opět uvidí? Ach, proč si přeje, aby ji spatřil? Vždyť beztoho je mu nevěrna a proč zármutek rozmnožovati?

Hle ten Talián, jak tam v orkestru s kapelníkem hovoří. Zastavuje se u principála; usmívá se, hovoří. — Co mu asi chce?

Holub přistoupiv, vyrušil zamilovaného z myšlének.

„Pane učiteli, pan sekretář vás pozdravuje a prosí, abyste jej dnes po zkoušce navštívil."

Josífek se začervenal.

„Byl jsem už dnes u pana sekretáře, nezastal jsem ho však doma."

„To byl zajisté u vévody. Pak bude najisto doma.“

„S radostí.“

Zatím Arnoldi bavil pana učitele Podhájského. Vytýkal mu také, že na banket nepřišel, a pak zlehounka se směje, že mu tím Bendou zatopil, a tu žertovně se vyptával, je-li tomu tak, jak pan kapelník o banketu vypravoval.

Regenschori byl skoro na rozpacích. Obával se, aby „pana radu“, jemuž vrchnost tak přeje, neurazil, a jaksi nejistě ono vypravování dotvrzoval.

„Opravdu mně byl ten šelma podoben?“

Vida Podhájský, že se rada celé té historii směje, neváhal přisvědčiti:

„Zvláště co se vzrostu a hlasu týče.“

„A za plášť prý vám tam nějaké psaníčko na poděkování nechal.“

„Nic mi nenapsal, to bylo nějaké staré a taliánské.“

„Aj, to by snad mohlo vést na stopu.“

„Snad v něm nic tak důležitého není.“

„Přeložil vám je už někdo?“

„Pan sekretář Hlasivec má ty papíry.“

„Ta—ák? — Měl-li pak jste ze své dcerušky radost?“ obracel řeč.

„Dost jí to slušelo.“

„A pěkně zpívá.“

Dáno znamení. Hudebníci chopili se svých nástrojů a rada spěchal na jeviště.

Byl ještě den, když zkouška byla ukončena.

Josífek pospíchal k Hlasivcovi. Za hodinu potom přišel k němu Holub a zastal jej už samotného.

„Příteli, vše se dobře daří. Šel jsem na toho mladíka zpolehounka a mnoho jsem se dověděl. To

děvče učitelovo odevzdalo psaní Arnoldimu; zajisté od princessy."

„Teď bych už uvěřil. Sama mu je nedala. Jen jistoty ještě."

„Toť už jistota. Spomocníku jsem ovšem to neřekl, ba utvrdil jsem jej v jeho pochybnostech. Bude se nějakou chvilku déle soužit, za to však zostří se mu zrak. Je náš. Chtěl také psaní pro paní principálku. Rozumí se, že jsem udal celkem věc lhostejnou. Začíná mně býti volněji. Oh, jak mně ráno bylo!"

„Pán Bůh dej, aby se vévoda nezviklal!"

„A co více. Chtěl jsem už sám k Elišce dojíti a tu viz lístek od její tety! Budu dnes s nimi mluviti!"

„Kdy odjedeš?"

„Na zejtřek mám dovolenou. Odjedu hned z rána."

„Osudná slavnost!"

„Proč?"

„Ty tu nebudeš, budou mít volnější pole."

„Oh, neboj se tak! Ostatně měj, prosím, dobrý pozor! Snad se den neb dva zdržím a za tu dobu — zvláště toho děvčete si všímej! Se starým komorníkem ještě promluvím. Však hle — slunce již zapadá, stíny se dlouží. Nastává šero a tam v zahradě —"

„Mám být opět archandělem?"

„Je-li ti libo. Však už čas!"

A vzav klobouk pospíchal do piccolominské zahrady, kdež měl Elišku spatřiti.

* * *

Prve než Hlasivec do Ratibořic se odebral, užil vhodného okamžiku, aby důkladně promluvil se starým Stieglitzem.

Byltě Martin Stieglitz vévodův nejmilejší a nejvěrnější služebník, jehož otec už otci vévodovu věrně sloužil a s ním vyhnanství v Sibiři zažil. Starý komorník Martin byl muž přísný, horlivý luterán.

Vším na světě byl mu jeho pán, kterého miloval, na kterého nic nedopustil. Martin málo mluvil, ale mnoho pozoroval. Přál těm, kteří s vévodou dobře smýšleli; za to stíhal přísně všechny potměšilce a ramenáře. V duchu hněval se na vévodkyni. On, zvyklý dobrotě a laskavosti svého pána, nemohl jí pýchu a nelaskavost k manželu odpustit a nikdy nezapomněl na to, čím na dobrém pánovi se prohřešila.

Od těch časů nenáviděl všechny zpěváky a aktéry, kterých si už dříve jako sprostých „komediantů" nevážil: měl je za služebníky a rozsévače hříchů, za strůjce nezřízeného a k zlému svádějícího veselí. Vždyť jeden z nich omámil vévodkyni tak, oh té hanby! A teď dítko jejich na dvoře vévodském, majíc jméno vévodské!

Hlasivec znal oddanost jeho k vévodovi. Jemu tedy se svěřil, že snad hrozí nebezpečenství rodině vévodově. Komorník sebou trhl, až mu copánek v týle poskočil, a šedivé oči starcovy hleděly zpod šedého, nad obyčej hustého obočí udiveně na mladého tajemníka.

„Odkud?" ptal se komorník.

„Nový rada — Arnoldi —"

„Vidím dobře."

„Tedy jste také něco viděl?" tázal se Hlasivec.

„Snad. A vy?"

Tajemník sdělil mu, že se mu zdá, jakoby Arnoldi o princessu Johannu smýšlel, a svěřil mu, co sám věděl a sám se domýšlel.

Martin hleděl naň upřeně, nehnutě i potom ještě, kdy domluvil. Po chvíli se teprve rozvázal jazyk.

„To je mnoho — já myslil něco jiného."

„Že ještě výše povznesl zraky své?"

„To také myslíte?"

„Ano, jde o tom tichý hlas."

„Už se mluví? Oh! Proč mně to povídáte?"

„Protože bych vše rád překazil, prve než se jeho Výsost o tom doví. Chci mu ušetřiti zármutku."

„A jak to překazíte?"

„Bude-li strůjce všeho, totiž Arnoldi, odstraněn."

„Hm, a jak? A co já?"

„Zatím nic jiného, než abyste mlčel a pozoroval. Až přijedu, povím vám více. Slibujete?"

Husté obočí Martinovo, dosud stažené a zježené, opět se vyklenulo.

„Jeďte a buďte bez starosti," a podal mohutnou svou pravici Hlasivcovi.

Ten pak poslal Kochanovi lístek, v němž mu o své vyjížďce zprávu dával, za nedlouho vsedl do lehkého vozu, do něhož dvé běloušů bylo zapřaženo, a vyjel z nádvoří.

Když jel okolo bytu direktorova, vzhlédl nahoru do oken, kdež spatřil Elišku, a hned na to přistoupila i paní Scheibová. Obě dámy mu kynuly.

* * *

Vrchní přijel dopoledne druhého dne, jsa veselejší tváře, než když odjížděl. Nicméně uzavřel se do svého pokoje, ženských si ani nevšimnuv, ani slovíčka nepromluviv. Eliška byla tomu ráda. Jeho pří-

tomnost po nešťastných jeho námluvách dvojnásobně ji tížila. Za to paní Marta povážlivě hlavou zakroutivši se zamyslila. Ten jistě něco kuje! Co zamýšlí? Věděla, že tak snadno nepoleví a že je s to, aby i násilí užil. V tom zazvučel zvonek na chodbě a hned na to zaskřípala mříže na schodech. Služka, jež otevřela, oznámila, tázána jsouc, kdo vstoupil, že to byl ten hezký zpěvák a že se odebral k milostpánovi. Co ten tu? Byl tu již několikráte a vždy rokoval s vrchním při zavřených dveřích. Značně dlouhá chvíle minula — zajisté půl hodiny a teprve mříže zase zaskřípala. Pan rada Arnoldi odešel.

Právě chystala paní Marta oběd. Pěkně malované talíře leskly se již na stole, útulným pokojem zavoněla dobrá, kouřící se polévka.

Scheibová chtěla právě pana bratrance zavolati, v tom objevila se mezi dveřmi jeho hlava a pichlavé oči upřely se na překvapenou paní, jež se toho bouři zvěstujícího výrazu lekla.

„Prosím na slovíčko —“

Eliška u okna vyšívajíc, polekaně se obrátila. Myšlení její bylo v lepších, utěšenějších končinách, tu ozval se jako zpod růží sykot hadí. Znala ten hlas — a ještě zahlédla ten přibledlý obličej s bezbarvými rty a pichlavýma očima.

Eliška slyšela, že závora zastrčena; na to bylo slyšeti stlumený, chvějící se hlas, jak teta odpovídala. Dívka vyskočila od práce a stanula uprostřed pokoje. Mráčkové na talíři se vinoucí zmizeli, polévka chladla, ani teta ani strýc se nevraceli.

Hovor v jeho pracovně stával se hlasitějším. Eliška tajíc dech naslouchala, srdce jí hlasitěji bilo.

Zpočátku neslyšela mnoho, pak byla již slova zřetelnějšími. Slyš! on ví, že na večer byly v za-

hradě, kdež s Hlasivcem se procházely! Kdo mu to vyzradil?

Ó, ten Arnoldi! Ten tu posledně byl!

Jak surově si vede, jak hrozí a doráží!

Na to se zas ozýval pronikavý Martin hlas, pak mluvili oba najednou — silná rána a zařinčení, jako když někdo pěstí na stůl uhodí. Eliška se zachvěla, ale hned kvapila ke dveřím chtíc tetě přispěti.

Dvéře byly zavřeny; za nimi jako po hromové ráně se utišilo. Eliška slyšela jen strýcův hlas a potom tetin pláč.

Oh, byla to hrozná slova!

A pak, když teta všecka uplakaná, rozčilená vyšla, slyšela je znova.

„Vím, že chcete, aby si mne nevzala, že ji navádíte a přemlouváte. Ano, vy za všecko proti mně jste se spikla a podporujete toho hejska a přivádíte mu děvče do zahrady, vím všechno, vím, jak dlouho jste se tam procházely — oh, hezky, paní, teto —“ to byly Vránovy výčitky. Na to pak pohrozil, že nepřivolí-li Eliška do tří dnů, že musí z domu, a teta s ní, a to navždy, a pak obě ať se nikdy k němu nehlasí.

To slyšela Eliška, a teta byla přemožena touto hrozbou.

Měla by nyní ze zámku, kde vládla a velikou paní byla, odejíti, měla by zříci se všeho pohodlí a blahobytu? K svatovi nemohla, nechtěla. Před očima kmitly se jí dva prostičké pokojíky, v nichž z nevelké pense skromně žila s Eliškou.

Tam už nelze.

Eliška byla sklíčena. Viděla přísnou, odvážnou tetu přemoženu, ohroženu. Ó, pro ni má trpěti ta, která se jí jako sirotka ujala.

Do tří dnů! Kdyby tu byl Antonín! Přijede-li do té chvíle? Pravil, že třetího dne přijede. Stane-li se tak, přijede-li, zdali bude možná, aby s ním mluvila?

XXII.

Dvě Mařenky.

Slunce zapadlo.

Růžová zář rozlitá po budovách zámeckých pohasla.

Starý komorník Stieglitz stál na chodbě hledě otevřeným oknem na nádvoří. Zdálo se, že ta vyhlídka jej zvláště zajímá. Po nádvoří přeběhla tu nějaká služka, tam kuchtík, tu lokajové stanuli v těsně upjatých nohavicích a punčochách, aby se za chvíli rozběhli; všecko jako jindy, všední, a Stieglitz se nehýbal.

Tu však se nádvoří oživilo. Z budovy, kde divadlo bylo, vycházeli herci, zpěváci, zpěvačky, solisté i statisté hlasitě hovoříce a se smějíce. Poslední byl Arnoldi, jenž dvéře na klíč zavřel.

Starý Martin jen po něm se ohlížel. Když pak viděl, že k svému bytu zamířil, zavřel okno a měl se k odchodu. Zatím soumrak nastal, na chodbě už bylo přítmí. Blíže se k pokojům vévodovým, zaslechl Stieglitz za sebou na postranní chodbě drobné lehké kroky. Ohlédnuv se, spatřil dívku, jež uviděvši ho, poněkud se zarazila, ale pak dále šla, až jej minula. To je děvče princessy Johanny — teď schází po schodech.

Spěšně vkročil do svého pokojíku, aby dal lokajovi v předsíni čekajícímu potřebné rozkazy na večer,

pak vyšed ven zabočil do vedlejší chodby, kdež se do výklenku u okna postavil. Stál tiše, hledě upřeně před se.

Chvíle minula, na postranní chodbě se tmělo.

To se starému komorníkovi na špehách dobře hodilo. Světlo tak hned nebude, nebo poručil, aby se až za půl hodiny na chodbě rozsvítilo, poněvadž Jejich Výsosti v zahradě meškají a teprve za hodinu se vrátí. Lokaj se divil, proč ten staroch najednou se dal do šetření.

„Hm, onemocněla, všichni jsou v zahradě, jen ona s tou Francouzkou. Snad ta je také pomocnicí. Do Francouzek jak živo nic nebylo.“

V tom kmitl se v pozadí dlouhý, černý stín, z pokoje Johanina vyšla mlle. Laroche, jež rychle, jakoby se tmy bála, chodbou kolem Martina přešla. Slyšel, že jde po schodech.

„Vida, ta jde dolů. Byla by Johanna opravdu nemocna?“

Snad tajemník špatně viděl. To krásné dítě mělo by se pro takového pobudu zapomenouti?

Teď vrzly dvéře, a on napjav krk spatřil dívku, z pokoje princessina vystoupivší.

Co je to? Toť je to děvče, jež před okamžikem se schodů sešlo! Jak jen mohla za ten okamžik, co lokajovi několik slov řekl, se navrátit? A je to ona. Nikdo jiný, kromě Francouzky, u princessy není. Taf je jako vítr!

Jak se ohlíží – snad půjde okolo a tu se přesvědčí. Teď — jak kvapí, jako stín se mihla, zmizela. Stieglitz popošel několik kroků, bedlivě kol se rozhlížeje. Do hlavní chodby nešla, aniž odtud po schodech dolů; jinam nemohla, než ke dveřím, jež vedou k vévodským ložím!

Co tam chce touto pozdní dobou! Snad nějaké dostaveníčko? A s kým? Komorník stál chvíli, rozvažuje. Vrchnost je v zahradě, princessa churava, to děvče tedy užilo volného okamžiku, aby se s galánem sešlo. Ten může jen ze dvora do divadla a mimo správce zámeckého a kapelníka má jen Arnoldi, režisér, klíč. Dala mu psaníčko, — tak je to — ne princessa, ale ona miluje toho Taliána. Možná se přesvědčiti. Ještě jednou se opatrně ohlédl, pak zvolna, tiše kráčel ke dveřím k loži vévodské.

Dívka, která kolem něho se kmitla, stanula za nimi. Byla plna nepokoje, srdce jí hlasitě bilo a lehounký mrazík jí zachvěl tělem.

„Princesso!“ zavzněl ze šera stlumený hlas opravdové Mařenky, tu již čekající.

„Ah ty! Jisto?“

„Ve — velké lozi čeká —“ odvětila Mařenka. Johanna zmizela jako stín v šeru lože. Lehounký krok stlumen hebkým kobercem.

Mařenka postavila se jako stráž u dveří.

Byla nepokojna, strachujíc se. Jak povolila, do čeho se zapletla! Princesse však odolati nebylo možná.

Ohnivé její srdce prahlo po sličném zpěvákovi, kteréhož zřídka jen a to ze vzdálí vídala. Zpěvných hodin bylo tak poskrovnu a tu ještě nemohla za přítomnosti sester a mlle. Laroche ani slovíčka s ním promluviti. Několik lístků pomocí Mařenčinou s ním vystřídala; brzo však jí ani to neuspokojilo, zvláště když Arnoldi tak dojemně toužil, že žije tak blízko a přece neskonale daleko. Tu povolila schůzku.

Onemocněla, a když pak nastal vhodný okamžik, zapůjčila jí Mařenka své šaty. Po zkoušce čekaje Arnoldi u svého okna zpozoroval, že kolem jdoucí Mařenka do okna se obrátila. Hned na to zmizela.

Znamení bylo dáno. Za soumraku dostala se Mařenka nepozorována z nádvoří do divadla, jež prve byl Arnoldi na oko jen zavřel. Tam k ložím vystoupivši, postavila se ke dveřím, princessu s tlukoucím srdcem očekávajíc.

Tam ovšem nemohl komorník vracející se dceru učitelovu spatřiti. Za Mařenkou vklouzl po chvíli Arnoldi, jenž za sebou zavřel. Vše stalo se šťastně, jak před tím umluveno.

V prostoře divadelní bylo šero a ticho. Třemi okny nazíralo sem jasné, hvězdnaté nebe a v polosvitu bylo nejasně viděti otevřené jeviště. V popředí na pravo stála malá chaloupka od země až do střechy zelením obrostlá, za ní v pravo, v levo skaliny, keře, v pozadí stromy, za nimiž zadní opona, lesnatá krajina, v černý stín zapadla. Pohorská krajinka v hlubokém tichu, stromy, křoviny nešelestily, hrkot vln umlkl — ale nebyla pusta a tichá.

Šepot, vroucný šepot se ozýval — dva hlasy mluvily a zase tichly. A opět šeptaly, ale ne tam pod stromy, nýbrž tam nahoře v loži jako dva ptáčkové v útulném hnízdečku. —

Když se princessa k loži blížila, vázl jí krok, a váhala. Bylo to poprvé, co měla s mužem o samotě mluviti, a to tak pozdní hodinu na neobyčejném místě. Ale když ji tak horoucně a oddaně uvítal, když zardívajíc se v libém zmatku usedla a on před ní poklekl, když tak vroucně, ba vášnivě jí o své lásce bez konce a míry, o svém štěstí šeptanými a přece tak plamennými slovy povídal, když v jeho sličnou tvář a oči, k ní obrácené v tajemném soumraku nazírala, když uchopil se její ruky a pak první políbení na ni vtiskl: zapomněla na vše, i na to, co mu pověděti chtěla. Tu nebylo pro ni místa ni času, jen on, jen on tu před ní klečel, jen jeho tvář viděla,

jen jeho slova slyšela, duši dosud nepocítěnou rozkoší plnící.

„Princesso, pro Bůh, někdo jde!“ ozvalo se náhle opodál nich. Johanně se zdálo, že jen okamžik ten krasný sen trval, a již byla neníbě probuzena.

Arnold vstal.

„Princesso, skryjte se do malé lože!“

„A vy? Rychle odtud, ať vás nestihnou!“ zašeptala lekajíc se.

„Nestrachujte se — rychle do malé lože!“

Mařenka na stráži netrpělivě čekala, kdy se rozejdou. Šepot jejich ji lekal, zdálo se jí, že už nekonečně dlouho meškají — v tom uslyšela tiché kročeje a polootevřenými dveřmi ven vyhlédnuvši, spatřila muže sem se plížícího.

Davši znamení vykročila ven, a již stál — před ní starý Stieglitz.

„Ah, to jste vy?“ ozval se přísný komorníkův hlas.

„Ano, dobrý večer, pane!“

„Co tu tak pozdní chvíli hledáte?“

„Já? — já — jsem se zmýlila. Je šero a já se tu ještě neznám.“

„Hm, dejte si pozor, mohla byste zabloudit,“ pravil se zvláštním přízvukem. A přistoupiv ke dveřím nahlédl do vnitř. V divadle bylo ticho jako v hrobě. „Nuže, tedy pojďte!“ pravil, obrátiv se k Mařence, kteráž si tajně oddychla. Šla za ním. Odcházeje do svého pokojíku, pravil:

„Varujte se, panenko, divadla! Prkna jeho jsou kluzká, a ti, již po nich chodí, jsou padlí nebo padnou.“

Mařenka chvátala odtud a zastavila se teprve, když slyšela, že zašel a všecko že utichlo.

Starý Stieglitz si také oddychl.

„Tedy jen to děvče! Tajemník se notně mýlil. Chvála Bohu! Děvče mělo strachu dost a pak jsem ji křesťansky napomenul. Neposlechne-li, pak... Jen když to princessa nebyla!“

Byl spokojen s tím, co vypátral. Poručil služebníkovi, aby na chodbách rozsvítil. Sám usedl ke stolu, kdež měl večeři přichystánu. Ale sotva že maso si rozkrájel a do sklenky vína nalil, vrátil se lokaj, aby si svíčku znova rozsvítil.

„Což jsi tak neopatrný, větru není a shasne mu svíčka!“ broukal komorník.

„Prosím, není to mou vinou. Jdu chodbou, držím dlaň před světlem, v tom běží od loží komorná princessy Johanny, vrazí do mne, a v tom světlo shaslo —“

„Cože, komorná?“ zvolal Stieglitz a vstal, drže vidličku s napíchnutým soustem.

„Ano, komorná princessy Johanny —“

Lokaj už opět rozsvěcel a komorník dosud pln udivení stál nehnutě na tom místě.

„To není možná“ — myslil — „teď zrovna odešla, a opět by běžela z loží — Za tu dobu se tam nemohla ani vrátit — toť jsou — dvě komorné.“ Najednou sebou trhl, husté obočí se mu hrozivě stáhlo. — „Ó, já!“ — a uhodil se do čela.

* * *

V Piccolominské zahradě byla dnes četnější návštěva, než jakou tam bylo jindy vídati. V rohu zahrady nad údolím k Radechové vedoucím, stál nedávno zřízený pavillonek lehounké stavby, z něhož otevřenými dveřmi jasný proud světla po křovinách kolem stojících se rozléval. Po bílých chodnících mezi květovanými záhony procházel se starý vévodův po-

bočník, bavě francouzskou společnici paní vévodkyně. U starobylého, železného zábradlí, pěkně pracovaného, stály princessy Kateřina a Marie a pohlížely na údolí pod nimi a lesnaté vrchy v šeru nočním jakoby dřímající.

V druhém rohu, nedaleko výklenku se sochou Dianinou, zářilo tmavým loubím, tam kde Mařenka Johanně o slečně Smiřické byla vypravovala, hojné světlo.

V rozích besídky stály dva kandelábry s četnými svíčkami, jež průsvitné sklo před večerním větrem chránilo. Tam seděl u stolku bohatě přikrytého vévoda Petr se svou manželkou.

Princessa Johanna stížena jsouc „chorobou“ nepřišla.

Sestry její zabrány v živý hovor náhle umlkly. Zavznělať z pavillonku hudba. Několik hudebníků z vévodského orkestru hrálo jedno z Mozartových kvartet. I starý adjutant zastavil se se svou dámou uprostřed zahrady, zvukům krásné skladby naslouchaje. Zvuky ty zrovna dobře se sem hodily. Večerní vítr roznášel je květnatou zahradou dál do lesnatého údolí. Princessy mlčky naslouchaly, vévoda však v hovoru neustal. Byloť to jeho libůstkou z večera nebo za noci ukryté hudbě naslouchati. Dnes byl nad obyčej hovorný. Snad hudba svou harmonií vyjasnila jeho mysl, či vlídná, usměvavá tvář paní vévodkyně, jež majíc hrdlo a ramena lehounkým šálem zakryta, seděla naproti manželovi.

Hlavu o lenošku opírajíc hleděla upřeně na Petra, jakoby pohledu naň ani nabažiti se nemohla. Bílé, kulaté rámě na půl obnažené spočívalo na stole.

„Zejtra tedy pojedeme?“

„A potom ples,“ doložil vévoda.

„Ne, to raději dříve ples, a pak pojedeme. Nemiluji tu samotu Ratibořickou, ale teď se tam vše zelená: zajisté tam budou slavíci. Ty vážné, hvězdnaté noci za toho libého zpěvu jsou přece jen překrásny!“

„Těším se již. Teď ještě nebudeme vyrušováni tak přípravami ke slavnosti. Užijeme klidu ticha —“

„Vám zajisté bylo by ho třeba. Jsme na venkově jako na odpočinku a vy se trmácíte zbytečnými starostmi —“

„Aj, co myslíte?“

„Oh, vy se nesvěříte. Pravý revolucionář! Potajmu, tiše připravuje neobyčejný obrat —“

„Věru nevím —“

„Nechcete mi důvěřovati? Slyšela jsem už,“ a usmála se. „Tam aspoň na nás nezapomenete, tam budete zcela náš. Tady všecku starost věnujete — sedlákům.“

„Vy víte tedy; nechtěl jsem vás takovou věcí obtěžovati, domnívaje se —“

„Že mi lhostejnou, není-liž pravda? Prosím, povězte mi několik slov o tom.“

„Nechte toho, má drahá, až jindy, třeba zítra. Dnes je tak krásný, utěšený večer, nekalme si ho takovými starostmi.“

Však marno se bránil. Vévodkyně dosud, ač dříve o všem věděla, o návrhu Hlasivcově se nezmínila, čekajíc na vhodnou dobu. Teď zrovna to bylo vévodovi, blažícímu se v její přítomnosti, nemilým vyrušením, a to právě chtěla. Arnoldi jí o tom pověděl, na jeho radu prosil ji dnes odpoledne vrchní o slyšení, kterého také přijala. Vrchní návrh ten hrozně vylíčil a neopominul o nekalých úmyslech tajemníkových se zmínit. U pánovité, pyšné paní nebylo Vránovi zvláštní výmluvnosti třeba. Jí uráželo velice,

že poddaní měli býti svobodnými, od vrchnosti nezávislými. —

Vévoda konečně povoliv, stručně jí zámysl svůj dle Hlasivcova návrhu vysvětlil. Nastala malá debatta, kteráž Petra málo těšila. Marně snažil se paní své dokázati, že prospěchy z ní vyplynou. Vévodkyně upozorňovala, co tomu vláda, co dvůr řeknou, že v tento pohnutý čas to velmi nebezpečno. Zajela i dále, až do francouzské revoluce, a vévoda nadarmo opravoval její nepravé náhledy v záležitostech politických a hospodářských.

Nerad o tom nyní hovořil, pak ostýchal se rozhodně manželce své odporovati, tak že se zdálo, že ona zvítězí.

I o Hlasivce zavadila. Vyslovila svou nelibost nad tím, že takový mladík, jenž sotva několik dní v úřadě svém strávil, opovažuje se zasahovati do záležitostí, do kterých mu nic není.

„Je prý hrozný vlastenec," pravila, „a tito vlastencové mají divné zámysly. Oni nás nenávidějí, je to odrůda revolucionářů. Věřím, že chce lid od vlády vrchnostenské vysvoboditi. Jeť sám pánovitý, tak hrdě svou hlavu nese."

„Dopustil se něčeho?"

Vévodkyně se zasmála. „Snad chcete, aby se mně ani neuklonil?! Dost na veškerém jeho chování —"

„Ovšem, vypravovala jste, že poněkud prudce u vás Arnoldiho —"

„Neslušně, ne poněkud prudce, můj milý."

„Byli sokové, považte —"

„Proto mu volno býti nezpůsobným? Ostatně Arnoldi mu nepřekáží, na kterého dosud sočí. — Však snad ještě více o něm uslyšíme. Můj drahý, slíbil jste již, či potvrdil?"

„Dosud ne, ale jsem odhodlán."

„Ah, tak náhle! Prosím, učiňte mi libost. Svolejte ještě jednou znalce, abyste slyšel, jakého jsou mínění.“

„Vrchní už podal svůj úsudek — ovšem nepříznivý. Tomu se nedivím. Starý úředník na komando zvyklý —“

„Ale poctivý, věrný. Jeť ovšem trochu drsný, ale dobře smýšlí. Vše za jeho správy v pořádku, důchod větší —“

Vévoda se usmál.

„Starý desátník —“

„Tedy hodláte podepsati?“

„Má drahá, buďte jista, že nám nebude ublíženo, ale za to tisícům pomoženo. Uvážil jsem vše a podepíšu, jen co vše tajemník dopodrobna vypracuje.“

Obličej paní vévodkyně se zachmuřil.

Na chvilku nastalo ticho. Z altanu zněly stlumené zvuky adagia.

„Co je vám, drahoušku?“ začal vévoda.

„Ah, na tom vám asi tolik záleží jako na mém náhledu, přání nebo prosbě —“

„Jste nespravedliva —“

„K jiným, třebas k lecjakému tajemníkovi jste spravedlivější.“

Vévoda Petr svraštil obočí.

„Vyhovuji vám ve všem —“ a hlas jeho zněl vážně.

Vévodkyně poznavši, že jde nepravou cestou, ihned obrátila.

„Opravdu?“ na rtech jejích zjevil se opět lahodný úsměv, a vztáhnuvši k němu své bílé, kulaté rámě, vábně pravila:

„Nuže, přesvědčte mne. Slíbíte mi, že návrh nepodepíšete, dokud byste ještě jednou dobrozdání znal-

ců nevyslyšel. Ano?“ a lesknoucí její oči upíraly se tázavě i lahodně na jeho tváři.

Nebylo lze odolati.

Stiskl jí ruku.

„Budete mi ještě vyčítati?“

„Děkuji, drahý, jsem spokojena!“

A mír uhostil se opět v ozářené besídce. Pak zase hovořili o věcech jiných, hravých, o plesu, o výletu Ratibořickém.

Hudba zněla, loubím šoumal lichotný větřík.

Opodál ozval se zvonivý smích a hned na to zjevily se u vchodu Kitty a Marie, a za nimi dlouhá, hubená mlle. Laroche. Vévoda ptal se jí na Johanku.

„Chtěla spáti. Před hodinou mne propustila. Jest jí značně lépe.“

„Je čas. Libo-li, pojďme!“ pravila vévodkyně, jakoby o dceři ani nebyla slyšela.

Vévoda podal jí rámě.

Za chvíli byla zahrada prázdna. Hudba dozněla, světla shasla.

Starý Stieglitz svlékal vévodu, na jehož tváři vnitřní spokojenost se jevila.

„Co tak na mne hledíš, stará sůvo?“ tázal se vesele komorníka. Ten však znova upřel svůj vážný, skoro smutný pohled na svého pána a zvolna, vážně odtušil:

„Nic, Výsosti —“

Petr se zasmál tomu způsobu, jakým odpověď byla pronesena.

Když pak Stieglitz ve svém pokojíku se ocitl, obrátil se k ložnici vévodově a zamumlal:

„Ubohý, dobrý pane!“

XXIII.

Zápasy.

Druhého dne, okolo jedenácté hodiny vévodkyně a princessy vsedly na koně, aby si vyjely procházkou.

Johanka byla úplně zdráva; na kvetoucím líci nebylo ani nejmenší stopy přestálé choroby, a velké, tmavé oči zářily jasněji a veseleji než jindy.

Právě se tu namanul vrchní Vrána, jdoucí do kanceláře. Hluboce se uklonil a div divoucí, paní vévodkyně nad obyčej laskavě pozdrav přijala, ano promluvila též k němu s koně několik slov.

Maje hlavu obnaženou stál s vyjasněným obličejem mocný direktor a pokryl hlavu teprve, když vévodkyně hlavou pokynuvši, odjela.

Na chodbě potkal Arnoldiho.

„Jdu od ní. Předčítal jsem a dověděl jsem se, že bude ještě sezení. Podpis odložen a zatím se možná postarat —“

„Aby byl navždy odložen. Děkuji vám, pane rado. Jak bylo dobře, že jste mi poradil, abych o slyšení žádal! Je při nás.“ A tiskl Arnoldimu ruku.

Nevšimli si ani, že šel kolem Holub. —

Každého léta, kdy vévodský dvůr se na zámku Náchodském zdržoval, odbýván ples.

Hned od začátku, kdy vrchnost přijela, mluvilo se o tom, na kdy je as ustanoven. Teď ta doba nastala.

Konány přípravy. Ve velkém sále leštěna podlaha, stěny ozdobovány a zřizovala se nízká tribuna v čele sálu pro vrchnost. V menším sále služebníci řadili stoly, v kuchyni konány veliké přípravy, neb

s plesem zároveň byla vždy veliká tabule, ku kteréž vévoda velký počet hostí zval.

Živo, hlučno, veselo bylo po celém zámku.

Jen v bytě pana direktora šero a smutno. Vrchní seděl neustále ve své pracovně nebo v kanceláři, neb dohlížel. Eliška a Scheibová ho téměř za celý den nespatřily.

To by je ovšem nezarmucovalo, ale...

Eliška sedávala v zadním pokoji sama, ticha, zamyšlena. Doba, kdy rozhodnutí své oznámiti měla, kvapem se blížila. O rozhodnutí jí nebylo. Zůstane Hlasivcovi věrnou. Ale následky toho?

Teta za ni trpěla. Ona sama by strýcův dům opustila, byť se i klopotně vlastníma rukama živiti měla. Zůstala by jí ta jasná útěcha, že Antonín ji neopustí.

Ale vyžene-li strýc tetu? Kdykoli na ni pohlédla, bodlo ji u srdce. Dosud jí nedomlouvala, ale čeká, že její neť se sama rozhodne.

A Hlasivec nejede! Ó, kdyby aspoň s ním mohla promluvit a jemu si postěžovat!

* * *

Princessa Johanna záhy se „vystonavši", nemohla se veškeré obavy zúplna sprostiti. První její milostné setkání s Arnoldim bylo komorníkem vyrušeno —

Na štěstí nezpozoroval nikoho, než Mařenku. Kdyby ji však onen lokaj, světla na stole rozžehající, byl poznal v jejím přestrojení? Více ještě byla Mařenka zaražena.

Poprvé setkali se a již takové nebezpečenství. Jak to dále bude? A komorník? Poví-li to vévodovi,

nebo jinde. — Pomýšlejíc na to, zarděla se a v nitru zalekla.

Obě dívky mnoho rokovaly o včerejší příhodě. Ohnivá Johanka nepozbývala ducha. Na vše odhodlána těšila svou družku:

„Ničeho se neobávej, tobě nesmí být ukřivděno!“

Sama byla na „pronásledování a utrpení pro lásku“ připravena.

Než bouře se nedostavila. Den minul, nikdo se ani slůvkem nezmínil. Mařenka obávajíc se, aby starého Stieglitze nepotkala, nemohla se mu odpoledne přece vyhnouti.

Upřel na ni svůj zrak a ona bezděky sklopila oči, a kvapila dále. To bylo vše.

„Lokaj mne nepoznal,“ radovala se k večeru Johanka. Bylo jí to k smíchu. „Vidíš, jakou umím Mařenku představovat!“ Měla radost z toho dobrodružství. „Teď bude po zkoušce, Mařenko. Půjdeš?“

Mařenka se vypravila na cestu, nyní nebezpečnou, do divadla totiž, kde v malé loži paní vévodkyně pod kobercem v napuklé dřevěné vyzlacené římse dost místa bylo pro malé růžové psaníčko, které tam Arnoldi po zkoušce za vhodného okamžiku obratně zastrčil.

Tam také vybíral sobě odpověď, nebylo-li Mařence možná jemu ji doručiti —

Holub od té chvíle, co Hlasivec odjel, stal se dvojnásobně ostražitým. Jemu neušlo důvěrné jednání Arnoldiho s vrchním, dobře si všímal všeho, co kolem se dělo.

V tak četné družině, jaká byla na dvoře vévodském, mnoho se mluvilo a málo zůstalo tajemstvím. Návrh Hlasivcův byl vůbec známým, jakož nezůstalo tajno, že mu vévoda přeje, manželka pak jeho že je

proti němu. Co se oba manželé smířili, byla většina na straně paní vévodkyně, zvláště když tak milostivě s vrchním Vránou jednala, o němž vůbec bylo známo, že je starého zřízení zarputilým zastavatelem. Téměř nikdo nepochyboval, že za těchto poměrů návrh Hlasivcův padne, čehoz si skoro všichni panští úředníci, zvláště starší, přáli. To všechno Holub věděl. Netrpělivě čekal svého přítele. Delším prodlévání na venkově vzrůstalo nebezpečenství a moc protivníků.

Věrný basista vyhlížel zhusta v tu stranu k Ratibořicům, ale marně. „Bůh ví," myslil si, „co tam připravuje, tak dlouho prodlévá!" Denně zašel si dolů do města na poštu nečekaje, až by posel listy na zámek přinesl. Holub dobře věděl, že jeho kollega tenorista je mocným spojencem Vránovi a že mu zajisté přízeň Anny Karoliny vymohl. Bylo tedy na čase, aby ten zpěvák s jeviště, kde příliš obratnou svou hrou překážel, ustoupil. Z Prahy měly dojíti listy, které by poněkud světla o něm podaly. Tolik dní tomu, co tam psal, a dosud nic nepřišlo, a Hlasivec tak nutně těch zpráv potřeboval.

S holým listem u Podhájského nalezeným nechtěl se odvážiti. Již čas, svrchovaný čas!

Čeho se obával, stalo se. Přítel s dobrou nadějí odjížděl, domnívaje se, že návrh je již jako přijat. Teď dověděl se Holub, že má býti znovu o něm jednáno. Šeptali si, že to vévodkyně vymohla. Viděl, jak škodolibě i radostně se usmívají, jakoby jisti byli, že vše už odbyto.

Vrchní teď skoro neustále trval v kanceláři nebo v pracovně. Haťárek běhal jako o závod, i jiní poslové vycházeli od direktora, jenž zhusta také se staršími úředníky konferoval.

Elišky jakoby na zámku nebylo. Holub ji všeho jednou a to ještě jenom u okna spatřil. Zdálo se, že ji pan strýček jako zřítelnici střeží, že nedovoluje, aby ven vycházela.

Snad se dověděl, že na večer s Hlasivcem, prve než tento odjel, po delší chvíli hovořila?

Buď jak buď, tolik bylo mu jasno, že Antonína tu velice třeba; konečně napsal lístek, který odeslal po zvláštním poslu do Ratibořic.

Zatím kula paní vévodkyně železo, dokud bylo žhavé. Manžel jí slíbil, že svolá ještě jednou znalce, kteří by o návrhu Hlasivcově mínění svá vyslovili. Poradu tuto však zamýšlel až později shromážditi, vévodkyně pak žádala, aby se vše před plesem odbylo.

„Nechme záležitost tu, až se z Ratibořic vrátíme; nekvapí. Vím, že té reformě nepřejete, a kdyby porada v její prospěch se vyslovila, málo by vás to potěšilo. Nekalme si tedy těch několik pěkných dnů a veselí —“

„Nemyslete, můj milý, že neústupně na tom stojím a že chci, aby se pouze po mém jednalo. Já jednám dle svého náhledu a chci jen prospěti. Vy tomu lépe rozumíte. Ať je usnesení takové nebo jiné, já se nezměním. Vím, že jen našeho prospěchu dbáte.“

„Velmi rozumně, roztomile mluvíte, tak velmi rád slyším.“

„Abych upřímně mluvila, nepřeji tomu návrhu, a ráda bych, aby vše při starém zůstalo. Však více si toho vážím, že je jasno mezi námi. Oh, ty časy smutné chladnosti jsou ty tam, a ten návrh, třeba zamítnutý, nezkalí naše štěstí — pravda-li?“ a pohleděla vévodovi do tváře, že řečí i zrakem okouzlen jsa, obou jejích rukou se chopil a srdečně je tiskl.

„Budiž, drahoušku. Dojednáme tedy věc ještě před plesem, pak se oddáme pokoji a štěstí, které opravdu teď ke mně zavítalo."

„Děkuji a doufám, že při rokování na mne zcela nezapomenete."

Na večer přede dnem, kterého se měl ples odbývati, přijel Hlasivec na zámek. Sotva že seskočil, zamířil ihned k Holubovi, jehož psaníčko i rozkaz vévodův byl obdržel. Ten pověděl vše, jak se věci mají. Hlasivec se zalekl, že by se vévoda tak náhle mohl změniti.

„On toho neučiní; dalť již své svolení."

„Zapomínáš na ni. Konečně udělá, co jí libo. Důkaz toho, že zejtra se rada znova sejde.

„Ó vrchní by nikdy nic nesvedl, kdyby —"

„Arnoldi, rozumí se —"

„Do zítřka musí být nemožným, sice padneme."

„Psaní tu nejsou."

„Odvážím-li se s tím, co mám. A což princessa?"

„Ničeho jsem neuhlídal. Snad starý Martin, ale s tím já mnoho nesvedu. Nedůvěřuje mi."

„Půjdu k němu."

„Dříve si přečti tento lístek. Před hodinou zaslala mi jej Eliška, žádajíc mne, abych ti jej odevzdal. Chtěl jsem již prve nového posla k tobě vypravit."

Hlasivec již obálku strhl a lístek přečetl. „Ó, toho dědkovitého záletníka!" zvolal hněvivě.

Dočetl se nemilé noviny. Dávalať mu Eliška zprávu, že strýc se dověděl, bezpochyby od pana Arnoldiho, že se v zahradě sešli; dále o bouřce, kterou byl strýc doma způsobil, a na konec o návrhu, který jí učinil. Den rozhodnutí jejího nastal.

„Tobě nevěrnou nikdy se nestanu," psala, „ale teta, ubohá teta měla by se pro mne stěhovat a

trpět? Čeká, že přivolím. Co mám, ubohá, činiti? Přijeď, přijeď, můj Antoníne!“

„Čti, Holube, čeho je ten tyran schopen!“

Hlasivec přecházel rychlým krokem po pokoji. Starost o Elišku zatlačila myšlénky na zítřejší poradu. Když basista dočetl, tázal se:

„Co teď?“

„Nejlépe by bylo,“ mluvil prudce Hlasivec, „abych došel k vévodovi, a se vším se mu svěřil.“

„Dnes už pozdě —“

„Mohl bych také pověděti, co jsem v Ratibořicích slyšel. Přípravy mi tolik času nezabavily. Byl jsem v okolních vesnicích, a divnou věc mně vypravovali. Oh, až zejtra! Ale ubohá Eliška! Co asi za krátký ten čas vytrpěla!“

„Nezapomínej na zejtřek!“

„Již jdu promluvit se Stieglitzem. Rád bych se ještě s Kochanem poradil, ale není času. Porada je dopoledne.“

„Já k němu dojdu —“

„Jdi a pověz mu všecko“

„I o Elišce?“

„Všechno, a požádej ho, aby časně z rána ke mně přišel. Zvalť jsem ho sice několikrát na zámek, ale tam nechtěl ani nohou vkročit.“

„A proč?“

„Má některé vrtochy; ale řekni mi, že to nutno, že ho žádám —“

Hlasivec odešel k starému Martinovi, kterému se tvář vyjasnila, když tajemníka spatřil.

„Dobře, že jdete, pane sekretáři. Staly se věci. — Vy jste se neklamal.“

„Aj!“ vyrazil vesele Hlasivec. Ale vzpamatovav se, potlačil své radostné pohnutí, že mu snad podána vydatná zbraň, a žádal Martina, aby mu vše sdělil.

„Čekám na vévodu. Pak přijdu k vám. On je u vévodkyně. Teď je skoro stále v její společnosti; je tak vlídná, tak laskava, jako nikdy," a to povídal hlasem, v němž se zatajený hněv obrážel.

Hlasivec seděl ve svém pokoji hluboce zamyšlen. Nastala rozhodná doba. Co činiti? Návrh v nebezpečenství, vévoda kolísá, a Eliška?

Zvítězí-li zejtra vrchní, sotva tu bude Hlasivcovi dalšího pobytu. Jen kdyby ráno dopis z Prahy přišel! Ale zázraky se nedějí! Kochan má známosti na vesnicích, ten by mohl podati nejlepší zprávu o tom, co byl v okolí Ratibořickém slyšel.

Vstoupil Holub.

„Kochan není doma. Odešel, jak mi u souseda pověděli, někam do vsi a vrátí se asi zítra."

„Proklatě, všecko se proti nám spiklo! Kdy přijíždí sem diligence?"

„Ráno o deváté."

„Kdyby zejtra do té doby psaní přišlo, byl by ještě čas."

„Doběhnu tam sám, jako jsem nyní denně činil."

„Děkuji ti, příteli!"

Sotva že Holub odešel, vkročil starý Martin. Pověděl vše, co byl spatřil a zpozoroval.

„Princessa se přestrojila," pravil Hlasivec.

„Myslíte — tedy přec! A mne to také napadlo. Tedy přece!"

„Řekl jste něco panu vévodovi?"

„Dosud nic. Chci ho šetřit. Bojím se, že by mu něco takového tuze ublížilo."

„Mlčte, prosím, ještě, až vám povím. A víc potom jste nezpozoroval?"

„Jsem víc špehounem, než komorníkem, však slouží tím také svému pánu. Ale jsou opatrni. To děvče je hrozně nejisto, má-li mne potkati."

„A princessa?"

„Poprvé se na mne také nějak divně podívala — to mne utvrdilo. Ale ten svůdník jakoby nic, to je člověk drzého čela."

Starý Martin již dávno odešel. Nastala noc, vše se po celém zámku ztišilo. Jen Hlasivec nespal. Seděl u otevřeného okna, hledě do tiché, vlažné noci. Je jisto, že Arnoldi Johannu obloudil. Ale říci to vévodovi a nedokázati? Koho viděl Stieglitz? Dceru učitelovu — Arnoldiho nespatřil a lokaj se mohl mýlit. Toť nejsou důkazy — a přece jistota. Ó kdyby zítra té porady nebylo, kdyby bylo možná ještě času získat...

Princessa, vévodkyně! Ať o té neb oné by dokázal, pan rada byl by ztracen. Vévoda by trpěl, ale možná-li jinak?

Tou tichou, noční dobou vzhlížela na polo otevřeným oknem ke hvězdnatému nebi ta, na kterou té chvíle Antonín vzpomínal. Po bílém nočním rouchu rozproudily se její tmavé, uvolněné vlasy, sepjaté ruce spočívaly jí na klínu. Eliška byla smutna, však klidnější než minulých dnů. Pochybnosti, nejistota ty tam, boj ukončen. Pozdě na večer dověděla se, že Hlasivec přijel. Teď má již její lístek v rukou, ví o všem. Zejtra, zejtra! On sotva teď pomůže, zápasíť sám, ale porozumí jí a neopustí. Zejtra promluví sama se strýcem, a zůstane-li neoblomným, odejde sama z toho domu, prchne odtud dříve, než by strýc ji a tetu odvezl. Především dojde útočiště u Kochana, jenž ji na první okamžik ukryje. Byltť Hlasivec Elišce za onoho večera, kdy spolu v parku

po druhé se sešli, všecko pověděl. Neznala toho starce, ale důvěřovala mu.

Strýc potom tetu zajisté nevypudí, a kdyby přece? Pak — ó pak tu jedině Antonín může pomoci a on pomůže!

* *
*

Ráno před devátou hodinou kráčel již Holub dolů do města. Za nedlouho ozvalo se veselé troubení, a na náměstí, kde pošta stála, přihrčela diligence čtyřmi koňmi tažena. Na podsedním zadního páru seděl postilion v červeném fráčku, foukaje ve svou kroucenou trubku, až mu tváře vzduté zčervenaly a na bělmu vypoulených očí červené žilky naběhly.

Holub s dychtivostí čekal, zdali také jemu něco přivezli z Prahy, nějaké zprávy o Arnoldim.

Zpráv těch bylo Hlasivcovi nutno, chtěl-li na jisto jíti. List, jediné psané svědectví, které proti němu měl, nebyl nad všechnu pochybnost.

Všichni se již téměř rozešli, každý si něco odnášel, jen pro Holuba nic nebylo. Mrzut odešel a zamířil k domku Kochanovu. Dvéře byly zavřeny.

Klepal již po třetí, v tom ozval se za ním tenounký hlas sousedova chlapce:

„Mládenec není doma."

„Kam odešel, nevíš, hochu?"

„Včera odešel, kam, nevím —"

Zahučev něco, dal se Holub k zámku. Sousedův chlapec a hned na to jeho matka na práh vystoupivše, hleděli zvědavě za ním."

„Co najednou mu ti pánové ze zámku chtějí? Od úřadu nejsou; jak říkají, má divné spolky."

XXIV.

Shledání.

Sotva že půl hodinky minulo, stanul „slepý mládenec“ před svým domkem. V ruce měl těžkou hůl, střevíce byly pokryty bílým prachem, jenž se až i na punčochách tmavé barvy uložil.

Valentin Kochan dnes hezký kus cesty ušel. Prve než dvéře otevřel a do síně vstoupil, oznámila mu sousedka, že tu byl již dvakráte mladý pán ze zámku, jenž s ním mluviti si přál.

Musila jej „mládenci“ popsati. Hádal, že to byl Hlasivec. Kdož jiný ze zámku by k němu přišel.

Vstoupiv do jizby, usadil se do staré lenošky a nesvleknuv se ani, přemýšlel. Byl tu dvakráte, včera a dnes ráno — neobyčejný, ranní čas.

Zajisté se něco přihodilo a žádal o radu nebo přispění. Valentin se na sebe mrzel, že se opět po svém obyčeji do vsí zatoulal, ale myslil, že Antonín dosud v Ratibořicích — a pak nebylo to nadarmo.

Zajisté něco důležitého, vždyť přijel dříve, než mu byl psal. „Mládenec“ přecházel zamyšleně tichou jizbou. Čelo jeho pokrylo se vráskami, zpod hustého, staženého obočí upíralo se chmurně oko v zem. Pak jakoby se rozhodl.

„Tedy přece!“ zamumlal a oprašoval si střevíce, punčochy a klobouk. Za chvíli viděla sousedka, že „slepý mládenec“ dům opět zavírá, odchází — a že, div divoucí, k zámku se ubírá, kdež ho nikdo dosud nespatřil.

Zdálo se, že mu cesta na zámek byla krušnou. Častěji stanuv oddychoval, až konečně prošed branou na prvním nádvoří se ocitl. Rozhlížel se, aby cestu

k Hlasivcovi našel. Šel kolem premovaný sluha, kterého oslovil. Lokaj změřiv pohledem svým starosvětsky prostě oděného muže, odbyl jej mrzutě po německu, že nerozumí —

Oko „slepého mládence“ se zajiskřilo.

„Ó Jiříku králi! na tvém hradě tvému jazyku nerozumějí!“

V tom přibočil se k němu Holub, jenž jej po česku pozdravil. Poznal „slepého mládence“ z vypravování Hlasivcova. Hned se dorozuměli.

„Tedy vy jste u mne byl a ne Hlasivec?“

„Přišel jsem v jeho jménu.“

„Mohl bych s ním mluvit?“

„Teď je u vévody a sotva se vrátí do poledne. Jedná se o důležitou věc. Ale pojďte, povím vám všechno.“

Oba zamířili k stinnému stromořadí. —

Vrchní byl již záhy z rána na nohou a po osmé hodině odešel. Paní Scheibová za ním hledíc, zpozorovala, že Arnoldi na něho u dveří čekal a že ku kanceláři zamířili.

Pak vstoupila k ní Eliška.

„Tetinko,“ a zamlčela se.

„Nesužte se,“ začala po chvilce. „Vy nebudete, nesmíte za mne trpěti —“

Scheibová na ni tázavě pohlédla.

„Nechci tě nutit, ale považ. O mne, starou osobu, nejde, ale o tebe. Kdybych zemřela, kam se obrátíš?“

„Antonín mne neopustí,“ chtělo děvče říci, zamlčelo však tu myšlénku a dodalo:

„Jen o vás se strachuju, ale vám nesmí být ublíženo.“

„Tys dobré, vděčné dítě. Svolíš?“

„Jen se nebojte.“

V tom zazvučel venku zvoneček. Šla otevřít.

Div se nelekla. Před ní stanul stařec přísné tváře, zasmušilý, jednooký. Spatřiv dívku, okamžik na ni zkoumavě hleděl, pak se tázal, je-li pan vrchní doma. Když mu odpověděla, že už před chvílí odešel a že je nejspíš v kanceláři, chtěl odejít; ale jakoby se byl rozmyslil, stanul a tázal se:

„Panno, vy jste neť vrchního?“

„Jsem.“

„Jsem Valentin Kochan.“

„Ó myslila jsem —“

„Tedy vám vypravoval —“ a již si rozuměli.

„Panno, musím s panem vrchním mluvit, ale rád bych, dovolíte-li, nejprvé s vámi několik slov o samotě pohovořil.“

„Prosím, vstupte,“ a zavedla jej do druhého pokoje. Na to omluviviši se, odběhla k tetě, jíž udivené krátce vše pověděla, žádajíc o povolení.

Eliška se zaradovala, myslíc, že starý Kochan jí nějakou zprávu od Antonína nese.

„Vím všecko,“ začal bez zatáček ‚slepý mládenec‘. „Přítel Antonínův, Holub, mi všecko sdělil.“

Eliška mlčela, dychtivě očekávajíc, že teď nějakou dobrou radu pronese.

„Kdyby pan vrchní nyní na vás žádal, abyste rozhodnutí své řekla, co byste mu odpověděla?“

Dívka váhala. Ohlédnuvši se kol, svěřila mu tichým hlasem, co zamýšlela, že se také naň spoléhala.

Tvář starcova se na okamžik vyjasnila, ale pak dodal vážným hlasem:

„Jste mladá a nepovážíte dobře všechny obtíže. Vezmete-li si vrchního, budete pojištěna na celý věk, budete žít v nádheře —“

„To vy mi radíte?!“

„Tedy nehodláte svolit?“

„Nikdy!“

„Jste z jiných, panno, a dívka nevšední. Chcete-li mé rady dbát, tedy slyšte. Přijde-li váš strýc dopoledne, třeba kdyby teď hnedle, a ptal se vás, jak jste se rozhodla, řekněte, že svolujete. Nedivte se," pravil Kochan, vida, že udiveně k němu vzhlédla. „Řekněte, že ano, buďte jista, že vás neopustíme. A pak," tu se tak divně, zlomyslně usmál, „snad mu zajde chuť."

Eliška všemu tomu dobře nerozuměla.

„Tedy setrvejte; mám ještě cestu, Dnes večer bude vám volněji."

Nežli se nadála, byl podivný „slepý mládenec" ten tam.

Mluvil s takovou jistotou, tak byl přesvědčen. „Večer bude vám volněji," což je tak mocný, že by direktora samého mohl převrátiti?

V pracovně vévodské setkal se tou dobou Hlasivec se starým komorníkem.

„Toť všecko očarováno, pane tajemníku!"

„Stalo se něco?"

„Dnes čekal jsem v divadle skoro do půlnoci, nikdo nepřišel. Od té doby, co jsem tu komornou stihl, jsou jako hadi. Mrzelo mne to dlouhé čckání. Ráno bylo ještě záhy, jdu kolem a podívám se jen tak náhodou do lože, a vidím, tam čerstvou, pěknou kytici kopretin. Aha, to znamení, myslím si, Kdo ji odnese? Nechal jsem ji, jdu na číhanou, a tu, pro nešťastnou náhodu, pan vévoda mne zavolal. Mluvil se mnou o chrtech, Ratibořicích, kam zejtra pojedou — a když jsem potom do lože přišel, kytice zmizela a nikde po nikom ani té nejmenší stopy."

„Toť tajemno, a přece jasno,"

„Ovšem, jen mít důkazy —"

„Snad ji u někoho dnes uvidíme," usmál se Hlasivec. „Zajisté to nějaké znamení. Jeho Výsost již vzhůru?"

„Dávno již přistrojen.“

„Jaké je míry?“

„Byl velmi vesel; on teď je neustále vesel,“ dodal mrzutě Stieglitz, „od té doby —“ a mávl rukou. — „Zdá se, že na Ratibořice se velmi těší. Připamatoval jsem ho, jak mi včera nařídil, že je dnes jednání o tom vašem návrhu. Zamračil se a tuze ho to netěší.“

„Tak?“ tázal se vesele Hlasivec, jemuž naděje zasvitla, že vévoda Petr, dnes do konferencí chutě nemaje, ji odloží. „Co dělá Jeho Výsost?“

„Krmil chrty.“ —

„Je poněkud záhy, ale proto přece, prosím, ohlaste mne.“

Za chvíli na to stanul Antonín před vévodou, jenž v hebkém fauteuilu seděl, hladě černého chrta k němu se lísajícího.

„Jak je v Ratibořicích?“

„Vše se výborně daří, Výsosti, a doufám, že slavnost bude důstojna.“

„Proto jí ale neublížíme, pojedeme-li tam již zítra?“

„Nikterak, Výsosti.“

„Víte-li snad už, proč jsem vás dal povolati?“

„Je mi celkem známo. Vaše Výsost ráčila poručit, aby o návrhu, který jsem již připravil, aby mohl vládě být předložen, znova bylo jednáno.“

Vévoda odvrátil od tajemníka skoro rozpačitě zrak.

„Ano, tak jest, o tak důležité věci třeba důkladně uvažovat. Dá to starosti.“

„Kdyby Vaše Výsost ráčila, možná tu záležitost zatím odložit,“ nabízel ochotně Hlasivec, dychtivě očekávaje, jakou odpověď obdrží.

„Ne, ne, dojednáme dnes, ať je úplně po starosti.“

Nastalo mlčení. Hlasivec byl sklamán. Doufalť, že ještě času získá; zatím doufal nabýti důkazů proti Arnoldimu i vrchnímu. Teď poznal, že vévodova vůle silně je otřesena, že vévodkyně zajisté značně se přičinila. Bude-li návrh dnes zamítnut, nelze již o něm více jednati, pak bude odbyt navždy. Jak jen jednání protáhnouti, jak je odložiti?

„Jděte do zeleného sálu. Ostatní asi čekají."

Hlasivec na okamžik ještě stál, jakoby váhal, jakoby se k něčemu chtěl odhodlati. Když vévoda tázavě naň pohlédl, rozhodl se.

„Výsosti, račte mně milostivě ještě několik slov dovoliti."

„Nuže?"

„Vaše Výsost ráčila být ke mně vždy tak milostivou, a mne vyzvati, abych vždy mluvil upřímně. Činil jsem tak vždy a chci tak nyní učiniti. Jedná se dnes o návrh, který přízně Vaší Výsosti došel. Vím, však najisto, že má mnoho protivníků, kteří všemožně usilují jej zmařiti."

„Direktor," a vévoda se usmál.

„Ano, Výsosti, pan direktor především, jenž všelijakých společníků a pomocníků vyhledává, kteří by mu ku vznešené a mocné ochraně pomohli —"

„Koho myslíte?" tázal se překvapeně vévoda.

„Pan rada Arnoldi."

„Ah!" Zdálo se, že Petr byl nemile dotknut. Vzpomněl si na to, co mu vévodkyně o sočivosti Hlasivcově byla řekla.

„Ráčili jste milostivě povídku mou o tom šibalovi, jenž o mši tříkrálové v Náchodě zpíval a pak učiteli plášť ukradl, vyslechnout a mně nařídit, abych oznámil, najde-li se stopa —"

„Co s tím?!"

„Tu stopu, zdá se mi, že jsem nalezl, a jde až sem na zámek.“

Na tváři Petrově jevilo se nemalé překvapení. Hlasivec krátce a sumou zopakovav onu událost, vytáhl z náprsní kapsy italský list, který v učitelově pokojíčku byli našli, a jal se ho čísti. Na vrchu byla francouzská adresa, z níž bylo čísti:

Eugen Arn....
....vu
Berlin.

Udání ulice nečitelno.

Uvnitř pak stálo italsky:

„V Praze, dne 2. pros. 1799.

Drahý Eugene!

Stěžuješ, že máš mnoho nouze a dluhů, a obáváš se, že tě do vězení uvrhnou. Divím se tomu, že tvá obvyklá fortuna nyní tobě tak málo svědčí. I nám se nedaří. Ten člověk, který byl bodnut, opět se uzdravil. Konečně prozradil vše před měsícem, a přes všechnu opatrnost stihla policie společnost „u bassa dieci“. Kavárnu nám zavřeli a málo jen zahospodařeno. Obchod zcela uvázl. Vrať se raději domů co nejdříve. Hejtmanovi konečně přišli jsme na stopu, ale ještě ho nemáme. Však se z toho dá něco vytěžit. Máry oblíbil sobě starý guberniální rada, ale Máry si stěžuje, že je lakomý a presentů není tak mnoho. Ostatně šaty mnoho —“

Dále nebylo možno čísti, leč jen tu a tam nějakou slabiku. Podpis byl úplně rozmazán.

„A z toho?“

„Výsosti, list je datován v prosinci, v lednu o třech králích byl v Náchodě ten pobuda, jenž se za příbuzného slavného Bendy vydával. Na adrese stojí:

Eugen Arn .... snadno lze na Arnoldi doplniti. Ovšem píše se pan rada „Giacomo“, ale Eugena na Giacomo zaměnit není těžko. Učitel byl podobností pana rady s Bendou tak překvapen, že z počátku měl Arnoldiho za Bendu.“

„A proč se nehlásil?“

„Dal se pomásti tím, poněvadž mu řečeno, bylo, že pan rada je Vlach. Jmenovaný Benda vypravoval, že byl oloupen na kladských hranicích. Jisto jest, že z Pruska šel. Šel do Prahy, odkudž ten list je datován, a maloval učiteli, že povolán k jakémusi vévodovi, jehož jméno Podhájský zapomněl. To bylo v lednu, a potom. Toho času byl jsem ještě v Praze, a zajisté bych se byl dověděl, že příbuzný slavného rodu Bendů je v Praze u některé vrchnosti. Ani moji známí, zpěváci a hudebníci, kteří toho času v Praze meškali, o žádném Bendovi nevědí. Patrno, že učitel byl obelhán, jakož i jméno „Benda“ že nepravé bylo. Tento člověk byl v Náchodě v bídném, modrém kabátě; v dubnu byl pan Arnoldi Vaší Výsostí přijat. Tenkráte objevil se poprvé u dvora v hnědém, přešívaném kabátě, patrně z hnědého pláště. Jde mi o to, kde strávil čas před dubnem. Dle jeho vlastního udání byl u vlaské společnosti, ale ze zpěváků a herců pražských, kteří tu jsou na Náchodě, nikdo se naň nepamatuje.“

„Jaké národnosti byl onen Benda?“

„Čech.“

„A Arnoldi?“ Vévoda se podíval na Hlasivce, jakoby říci chtěl: „Vždyť víš, že je Vlach.“ Ale sekretář nepomýliv se, pravil:

„Pan Arnoldi umí tak dobře vlasky, že se za Vlacha může vydávati, zvláště zde. Ostatně svědčí, že onen Benda byl ve spojení s Vlachy, jak italský list dokazuje.“

„Hm, pravdě podobnost veliká.“

„Chtěl jsem, Výsosti, sečkati, až bych více důkazů v rukou měl, ale čas kvapí —“

„Čas kvapí? Nač? Ah, on vám překáží. Ostatně zajímavo... Kdyby to však pravda bylo...“ a tu nachýlil Petr hlavu, „pak by zasloužil žalář a ne titul. Pravil jste, že tu má společníky a spojence.“

„S panem vrchním jsou velmi za dobře. Více nyní nemohu říci.“

„Tak? Ale rozvažte si prve, snad vás horlivost vaše pro návrh zavádí —“

„Vaše Výsosti, nechci se přenáhlit a proto prosím, aby celá tato záležitost byla odložena, až by více světla bylo.“

„Dnešní jednání s tím nesouvisí; o tom tajemném případu promluvíme, co nevidět. Ukládám vám, abyste vše dokázal a objasnil.“

„Výsosti, prose o odklad, prosil jsem, také, aby dnešní jednání, kdyby Vaše Výsost ráčila, odloženo bylo. Onen případ působí na toto.“

Vévoda váhal. Chtěl již povoliti, však vzpomněl na vévodkyni. jíž byl slíbil, vzpomněl, že by zase klidu nebylo. „Není možná. Dnes všecko odbudeme.“

„Výsosti, proti návrhu jest pan direktor, spojen jest s panem Arnoldim, o němž si dovoluji tvrditi —“

„Co?“ tázal se vévoda.

„Že je podvodník.“

„Podvodníci nesmí nositi titul našich rad. Nechť se to dokáže. Dejte pana radu zavolati.“

Vévoda vstal a přešel několikráte jizbou.

Za nedlouho vstoupil Arnoldi uctivě, odhodlaně jako jindy, a z lehýnka se usmál spatřiv Hlasivce.

„Přistupte blíže, pane rado, přečtěte si tento list!“

Vévoda i sekretář hleděli upřeně na mladíka, jenž

listu se chopiv, prudčeji zamrkl; jinak četl, jak se podobalo, dosti chladně.

„Znáte to?“

„Neznám, Výsosti.“

„Kde pak jste letošního roku v prosinci meškal?“

„V prosinci i v lednu byl jsem ve Vídni.“

„Zpíval jste?“

„Nikoliv, Výsosti, vedl jsem při pro dědictví po svém strýci, ale prohrál jsem.“

„Vy jste Vlach? Byl váš strýc také Vlach?“

„K službám, Výsosti. Byl obchodníkem, ve Vídni. Já pocházím z Rovereda, jak o tom můj křestní list svědčí,“ dodal jaksi ironicky.

„Česky umíte?“

„Něco málo, Výsosti, je to velmi těžká a drsná řeč,“ a zrak jeho dotkl se Hlasivce.

„Kde jste byl v únoru a dubnu letošního roku?“

„Prohrav ve Vídni proces odebral jsem se do Prahy k vlaské společnosti, kdež jsem málo skvělým poměrům se těšil, až mi popřáno vzácného štěstí a té milosti —“

„Vy jste již dříve znal pana direktora, než jste na Náchod přišel?“

„Ó ano, z Vídně. Byl jsem ještě chlapcem, když pan direktor, tehdy ještě pan setník Vrána, ob čas do domu mého strýce zavítával.“

„Tedy jste do letoška byl ve Vídni?“

„Skoro neustále.“

„Tedy letos v lednu také?“

„K službám, Výsosti. Psal jsem odtud ještě panu direktorovi Vránovi.“

Vévoda se zamlčel. Arnoldi, uštěpačně se usmívaje, hleděl na Hlasivce.

Vévoda dal vrchního zavolati, který jakmile vstoupil, byl Arnoldi propuštěn.

„Pane direktore,". pokračoval u výslechu, „vy znáte již delší dobu pana Arnoldiho?"

„Mnoho let, Výsosti, i jeho rodinu."

„Je Vlach, ano-li z Italie?"

„Kde se narodil, nevím, ale z vlaské rodiny pochází. Znal jsem jeho strýce," a opakoval celkem totéž, co byl před tím Arnoldi pověděl.

„Psal vám někdy?"

„Málo kdy, až po smrti strýcově; byl ve při zapleten a tu mi psal o přispění."

„V který čas?"

„To, Výsosti, na určito nevím," a zdálo se, že je v rozpacích. „Těžko pamatovat, as tak — po vánocích bylo, v zimě."

„Můžete to všecko svou ctí zaručiti?"

„Třeba přísahou, Výsosti!" a vrchní se usmál. „Jest mi však s podivením, Výsosti, proč?"

„Prozatím o tom dost a zachovejte vše v mlčení. Za okamžik přijdu za vámi."

Vrchní odešel. I on odcházeje stihl zuřivým zrakem jako prve Arnoldi vévodského sekretáře.

„Možná-li více?" tázal se vévoda Hlasivce, jenž se trpce usmál.

„Vaší Výsosti díky vzdávám. Oba pánové jsou přátelé a pan vrchní ctihodný muž. On se zaručil svou ctí a již nepochybuji."

Vévodův obličej se zachmuřil.

„Netrpím, aby se zbytečně a bez příčiny podezřívalo. Vrchní je poněkud drsný, ale poctivý. Není příčiny, proč bychom mu nevěřili. Zdá se, že jste se dal horlivostí svou až příliš zavést a působí vám to mrzu[illegible] situaci."

„Vaše Výsosti, co jsem učinil, neučinil jsem z osobních pohnutek, ale abych Vaší Výsosti posloužil a od tohoto jasného domu zármutek a neštěstí odvrátil. Chtěl jsem ještě čekati. Račiž Vaše Milost dnešní jednání na nějaký čas odložiti, pak, až mračno hrozící přejde. Rád bych Vaší Výsosti prospěl; dnes nemohu více říci!“

Vévoda pohlédl udiveně i zkoumavě na tajemníka. Již kolísal, vroucnost toho hlasu, ta upřímná tvář mladého muže, který jej prve rozmrzel, ale kterému dosud věřil, působily; ale tu se mu kmitla v mysli usmívající se tvář vévodkyně, vzpomněl na svůj slib.

„Pánové jsou shromážděni. Jděte k nim a všecko k jednání připravte.

Hlasivec viděl, že nelze se bitvě vyhnouti. Odešel do zeleného sálu. Viděl, že má půdu hrozně nepříznivou, že vévoda ve svém předsevzetí silně jest otřesen; a poslední výstup?!

Co mělo prospěti, uškodí!

Vstoupiv do sálu, viděl všechny již shromážděny. Na pozdravení jeho chladně odpověděli, jiní uštěpačně naň hleděli, jiní se usmívali. Nedaleko stolu stál vrchní, mage ruce založeny, a hleděl upřeně na tajemníka, jenž papíry navrch přehlížel a rovnal, jakoby tu vrchního a jeho pomocníků nebylo. Sebral všechnu svou sílu, aby se opanoval, aby na jevo nedal nepokoj a rozčilení, kterého se od posledního výstupu nemohl zbaviti. —

Valentin Kochan odešed od Elišky, ubíral se do vrchnostenské kanceláře, kdež žádal, aby vrchnímu byl předveden. Řekli mu, že nyní to možná není, poněvadž odešel do sezení k vévodovi. „Slepý mládenec“ tím se neuspokojil. Šel do oddělení vévodova,

kdež pronikl až k starému Stieglitzovi. I ten jej odbyl, že není možná teď dopoledne s vrchním mluviti.

„Ale já musím, a to ještě teď dopoledne. Je schůze, rada, není-li pravda?“

„Tak jest a čekají jenom na Jeho Výsost.“

„Nesu důležitou novinu — zavolejte mi aspoň pana sekretáře anebo ohlaste mne u pana vévody —“

„Před okamžením odebrala se k němu Její Výsost a až odejde, odebéře se Jeho Výsost ihned k poradě.“

Kochan znova žádal, aby vévodovi byl ohlášen, není-li možná s vrchním mluviti. Naléhavé této žádosti, zvláště když byl Valentin tak dalece se svěřil, že jde tu o pana sekretáře, povolil, že až vévodkyně odejde, že jej ohlásí.

Anna Karolina vyhlédla sobě dobrý, vhodný okamžik. Právě když Petr do shromáždění se odebrati chtěl, vstoupila k němu jako na zastavenou. Byla v bohatém, jízdeckém šatě, hodlajíc si vyjeti.

Zářila lahodou a rozmarností, jíž vévoda, ano dnešní jednání jej unavovalo, byl mile překvapen a osvěžen. Ptala se na jeho zdraví, dále co nového, zdali už po sezení —

„Ah, teprve začne!“

„Aj, a již u vás byl tajemník, Arnoldi a vrchní. Tak jsem slyšela. Co to, že ten zpěvák by také do hospodářství se pletl?“

„Oh, to, má rozkošná, něco jiného. Hrál jsem si na kriminálního soudce —“

„Toť napíná. Koho jste vyslýchal?“

„Arnoldiho a direktora. Žalobcem byl —“

„Sekretář, rozumí se. Co se vlastně stalo?“

Nebylo možná se vyhnouti. Vévoda stručně všecko pověděl, a paní vévodkyně hrozně se rozčilila nazývajíc to impertinencí. Všecken hněv svezl

se na Hlasivce, kterého by ona, jak pravila, na okamžik ze služby propustila. Déle než myslila, zdržela se u svého manžela, ale ne nadarmo. Když odcházela, litovala ho a tak upřímně s ním se rozloučila. — Martin ohlašoval starého souseda náchodského, jenž o milostivé slyšení žádal.

„Ať přijde zejtra!“ odtušil vévoda a odešel do zeleného sálu.

* * *

Starý Kochan dlouho již na zámku nebyl, léta — a když konečně přišel, odbývali ho všude. Z předsíně vyšel na chodbu, odtud na dvorec — viděl vévodkyni ze zámku vyjížděti, pozoroval, že tu tam služebníci se zastavují, pilně rokujíce, tam úředníci hlavy sestrkovali. Něco neobyčejného všechny zajímalo. Hádal, že to dnešní jednání, a nemýlil se.

Byl mrzut, nespokojen. Nesl důležitou zprávu vrchnímu i Hlasivcovi, jemuž chtěl přispěti, a s nikým z nich nemluvil. Teď asi boj začal.

V tom se přitočil k němu Holub.

„Mám teď už pokdy, dovolte, ctěný vlastenče, ať tu s vámi pobudu a počkám na výsledek.“

Oba chodili po nádvoří.

„Hlasivec má tuhou práci. Jsou tam vrchní, důchodní, starý kontribuční a dva nejstarší správcové ze dvorů, více méně karabáčníci, jak jsem slyšel — a hleďte tam ten švihák, co stranou se prochází, to ten zpěvák, ten škůdce —“

A zase minula chvíle, dlouhá chvíle napjatého očekávání. Nahoře v zeleném sále bylo živo. Úředníci stáli za jeden muž při vrchním, zavrhujíce veškeru novotu jako nanejvýše škodnou. Neštítili se ani fakt a čísel zkrucování. Hlasivec měl zlé postavení. Mi-

nule, kdy sám s vrchním jednal, čerpal odvahu z tváře vévodovy, na které souhlas a povzbuzení četl. Dnes seděl vévoda u stolu jevě méně účastenství. Nešťastný výslech! Pak mluvila s ním naposled jeho manželka a dojem její řeči proti tajemníkovi namířené byl příliš čerstvý. Chtěla se ho zbavit. Od té doby, co nad ní zvítězil, jak se domýšlela, nemohla mu zapomenouti; pak svěřil se jí Arnoldi, že ho pronásleduje, špehuje, že se puntuje se starým Stieglitzem. On by všecko mohl zkaziti. —

Hlasivec hájil se statečně, výmluvně. Vrchní poznamenal, že od nějakého času jsou mysli poddaných pobouřeny, že, jak bezpečně může tvrditi, koluje po vesnicích pověst, že robota bude zcela zrušena. Někdo že to roztrousil. „Bude-li zrušena, nebudou sedláci ani za vykoupenou nic platiti! Vymluví se, že to tak musí být, a jako teď někdy některé nedbalce třeba k práci dohánětí, bude potom nutno vysílat do vesnic vojsko, aby zaplatili, a svízelů bude ještě více."

„Byl jsem teď několik dní na venkově a tam jsem divných věcí slyšel —" odtušil Hlasivec. „Vypravovali si, že slavná správa sedlákům namlouvá, slibuje, hrozí, aby sami žádali za zachování těch nynějších poměrů."

„To jsou liché zprávy."

„Vím," pravil jeden ze správců „že by mnozí chtěli zrušení roboty, ale to jsou lenoši. Rozumnější však přáli by si vždy, aby zůstali pod ochranou milostivé vrchnosti."

„Ovšem," tvrdil vrchní, „a kdyby Vaše Výsost ráčila se přesvědčit —"

„Výsosti, dnes je úřední den; na kanceláři jsou rychtářové ze všech vesnic."

Bylo nedaleko poledne a Kochan s Holubem dosud čekali. Najednou viděli, že běží lokaj k vrchnostenskému úřadu a za chvíli vyvedl odtud asi osm sedláků, kteří za ním do zeleného sálu kráčeli.

„Ó bídáci! blbci!“ zahučel ‚slepý mládenec‘. „Podívejte se, tito jsou zakoupeni. Nebyl těchto dnů vrchní pryč?“

„Ano, odjel na krátkou dobu.“

„Vidíte, nelhali mi. Včera jsem byl v Rybníkách. Slyšel jsem, jak vrchní a správcové venku se namáhali, přemlouvali, hrozili, A můj starý známý, rybnický svobodník, neumí mlčeti, děje-li se jemu anebo jeho krajanům křivda, o němž věděli, že by nikdy nesvolil, byl přepaden pro malicherný přestupek a jako rebelant spoután a odveden. To jsem chtěl povědět, ale nepustili mne.“

„Je to možná?“

„Je, takových věcí se víc stalo. Teď ho podrží tak dlouho, až věc bude odbyta, pak vévoda odjede, a neodjede-li, zabrání žalobníkovi přístupu, jako se to tak často stalo.“

„Proto takové sočení a to spiknutí proti Hlasivcovi! Vědí, že by se utlačených vždy ujímal, že by každému k vévodovi přístup zjednal. Oh, on jim velice překáží a nepřestanou, až ho vypudí —“

Zase minulo půl hodiny a brzo na to vrátili se sedláci a zašli do kanceláře; hned na to zjevilo se několik úředníků. Tváře jejich zářily; usmívali se, živě rokujíce, a v tom stanul před přáteli Hlasivec. Byl ubledlý a oči jeho jen planuly.

Podali mu ruce.

„Pojďte ven, pojďte za zámek. Tady bych usil vykřiknout nad tím bezprávím a oni by se mi smáli.“

Vyšli do stromořadí.

„Nuže, Hlasivče?“

„Všecko ztraceno. Přivedli si několik ubožáků, zmatených, přemlouvaných, zahrožených a snad podplacených. Ptali se jich, zdali by si přáli, aby robota byla zrušena a v plat zaměněna. Řekli, aby zůstalo při starém. I vévoda se podivil. Sám mne vybídl, abych jim věc rozložil a vysvětlil. Učinil jsem, co jen možná. A na konec jako berani přisvědčili vrchnímu, jenž s ostatními vítězoslavně se usmíval. Rozumí se, že bylo po všem. Dokázati jsem nic nemohl, ač patrno, že ti ubožáci jsou svedeni.“

„Já vím o důkazu,“ pravil Kochan a pověděl, co slyšel o svobodníkovi rybnickém.

„Oh, kéž bych to byl věděl, ale teď bojím se, že již všecko marno. Dnes odpoledne nebudu už s vévodou mluvit; řekl mi, že mne dnes už není třeba, a jindy snad už také ne,“ dodal trpce Antonín, „večer je ples a zejtra pojedou do Ratibořic. Vůbec celá záležitost jest už odbyta: ale mne dosud neodbyli. Teď, kdy byli u výslechu pro mne, budou zuřit, a vévodkyně neustane. Ale dosud nevyhráli! Ubohý vévoda! Vím, že mu nahučeli do uší, ale přece jsem pozoroval, že nebyl příliš potěšen výsledkem rokování.“

Přátelé za dlouhou chvíli ještě chodili stromořadím, pak na lavičku usedli a Hlasivec utišiv se poněkud, vypravoval i o výslechu s Arnoldim a vrchním.

„Ti táhnou za jeden provaz. Arnoldi něčeho se zajisté dověděl, že list mám. Nebyl pranic překvapen a zajisté napřed se s vrchním smluvil. Ten hejtman v listě jmenovaný není nikdo jiný než vrchní. Ti se znají již z dřevnějších dob.“

„Ano, ano, byl vojákem,“ pravil temným hlasem Kochan, do země hledě.

„A Eliška?“ tázal se Holub.

Hlasivec se smutně usmál.

„Pro tento okamžik ztraceno je všecko. Ale v jeho spárech, při sám Bůh, ji nenechám. Má nejmilejší myšlénka, můj cíl zmařen jejich intrikami, ale lásku mou nezničí, leč by —“

„Výborně, synu,“ a ‚slepý mládenec‘ poklepal Antonínovi na rameno. „Ničeho se neobávejte. Bude všechno dobře. V jeho spárech to hodné děvče nezůstane.“

„Jediné, co vymoženo, že vévoda na konec schůze přísně poručil, aby s poddanými šetrně nakládáno, aby roboty co možná mírným způsobem byly vymáhány, což pánové slíbili,“ pravil opět a opět vraceje se k svému návrhu.

„Ale nesplní.“

„Co počneš nyní?“ tázal se Holub.

„Ti, zvláště Arnoldi, budou žádat zadost učinění. Není pochyby, že jsem tu snad nejdéle byl, Ale dosud se nevzdávám všeho. Již jdete, Kochane?“

„Ano, odpoledne se uvidíme.“ Odešel.

„Odpoledne dojdu k vrchnímu, abych s ním o Elišce promluvil. Dnes má mu říci, jak se rozhodla.“

„A ples?“

Hlasivec se usmál. „Dnes budou jásat, dnes mají ples. Ty tam musíš.“

Brzo na to odešel do zámku, aby se starým Martinem promluvil. Byl tento důvěrníkem vévodovým, musil s ním o té zamilované historii znova pohovořit a stav věcí vyšetřiti. Sotva že k němu vstoupil, ptal se již po vévodovi, o němž se dověděl, že odešel k paní své z procházky se vrátivší.

„Co to máte za známého v městě?“ dodal Martin. „Ráno žádal vévodu o audienci, teď přišel zas, ale nadarmo. Již odcházel, tu potkal na chodbě vrchního,

s nímž něco rozmlouval. Teď před okamžikem odebrali se do zeleného sálu.“

Hlasivec vyrozuměl, že to Kochan.

„Počkejte tu, prosím, pane komorníku, rád bych s vámi ještě mluvil, ale dříve musím za svým přítelem.“

Kvapil k malému, zelenému sálu.

„Co má za lubem? Řekl, že jde domů, a mluví s vrchním!“ myslil Hlasivec.

„Ano, vy jste nebyl hoden takového syna! Rozárka nikdy mu vaše jméno nepověděla, neměl se nikdy dovědět jména toho bídníka, jenž tak hanebně s ubohou, oklamanou dívkou jednal. Já bych mu to také nikdy nepověděl a on nikdy netoužil po takovém otci. A ten je teď, haha, ještě jeho sokem! Ale vy ho chcete zničit, všeho zbavit, a proto vystupuji já. Do smrti nechtěl jsem s vámi mluvit, Rozárka byla mou, teď je její syn synem mým a nedopustím, aby mu bylo ukřivděno, a kdyby sám vévoda —“

Tak mluvil prudkým hlasem, rychle, hněvivě „slepý mládenec“.

Sivé oko jeho planulo, šedý vlas padl mu do vráskovitého čela. Stál tu jako mstitel, před nímž zpupný, pánovitý vrchní bledl. Vrána stál u stolu opíraje se rukou o křeslo. Jeho tvář pozbyla barvy, obočí kolikrát po sobě se vymrštilo. Vzdorně mlčel, jen ústa jeho se poněkud zkřivila, jakoby k úšklebku. Najednou sebou trhl a vyvalené oči jeho zahleděly se ku dveřím, kdež stál Hlasivec ztrnulý, rozechvěný.

„Tu je!“ zvolal Kochan Antonína zhlédnuv. „Tu je Rozárčin syn a to je, Antoníne, tvůj otec, ne, to je ten důstojník — jdi k němu, jdi — obejmi ho.“

Tento hlas probudil konečně tajemníka, jenž tou zprávou byl jako ohromen.

To byl jeho otec! To byl ten, jenž matku jeho v nekonečnou bídu uvrhl, to byl ten, nepřítel a utiskovatel lidu, jenž ho chtěl zahubiti. Ó hrozno! Proč ho poznal, proč se s ním shledal!

„Nuže, Antoníne, hlas se přece," pobízel mstící se Kochan.

Vrchní skloniv hlavu upřel posupný zrak do země.

„Ty tedy ho nechceš, ty se k němu nehlásíš? Nuže, pojď tedy, pojď. Ale ještě mu za tebe povím, kdyby byl tak kamenným, nelidským, že by ještě nyní na tobě nebo Elišce se chtěl mstíti, pak je tu vévoda. Ten takové nespravedlivosti, takového darebáctví asi nestrpí. Pamatujte si, pane vrchní, co jsem vám prve o rybnickém svobodníkovi pověděl."

Uchopiv Hlasivce za ruku, kráčel ven. Mladý muž jako u vidění ve dveřích ohlédl se ještě jednou po svém otci, jenž dosud nehnutě stál a za nimi ztrnule hleděl.

Hlasivci sevřelo se srdce.

XXV.

Ples.

Hlučno, veselo bylo na dvoře vévodském.

Poslední přípravy k slavnému plesu dokonávali v sále a přilehlých místnostech; každý, kdo dnes tam přístupu měl, horlivě se připravoval, zvláště dámy. Paní vévodkyně byla dnes nad míru milostivou. Návrh tajemníkův padl, nad to pak to vyšetřování! Kdož by ho nyní udržel? Dnes, zejtra, brzy dostane se mu zajisté propuštění a jeho místo obdrží Arnoldi. Již nebude tak přeletavým, tažným ptákem, bude míti své

teplé hnízdečko, již nebude ho nikdo stopovat a jemu překážet, a pak!

Anna Karolina připravovala se jako k nějakému dvornímu plesu. Chtěla dnes býti zvláště krásnou, chtěla vévodu oslniti. A Johanka byla jako dítě nemohoucí se doby dočkati. Hned z rána stanula před bělostným plesovým šatem tak nádherným, tak krásným. Rovnala, přehledala a kdy se ho dotýkala, kdy atlas neb skvostná pentle v růžových prstících zašustěly, cítila rozkoš. Jen o plesu mluvila s Mařenkou a o ničem jiném, ba vlastně o Arnoldim, neb mluvíc o zábavě, myslila jenom na něj.

Ona chvíle, kdy mu byla tak blízko, kdy ji objal a jí ruce zulíbal, kdy tolik, tolik krásných slov našeptal, tanula jí neustále na mysli. Od té doby zatoužila tím více, tím vášnivěji. Dnes bude mu opět na blízku, a snad dovolí matka, aby účastnila se tance, v němž on tancuje. Oh, on tak krásně, elegantně tančí! Mladá hlava byla u vytržení pouhým už pomyšlením.

Mařenka se také strojila. Těšila se, že tolik krásy, nádhery, tak četnou a skvostnou společnost uvidí, ale lehýnký mráček jí vyvstal. Vzpomněla na Josífka, s kterým tak dlouho nemluvila, který se jí vyhýbá. Viděla ho dvakráte z okna, an šel ze zkoušky. Jak byl smuten, zamyšlen!

Den shasl a večer nastal.

Veliký sál pro tanec určený byl už bohatými draperiemi, hojnými, krásně kvetoucími a bujně zelenými květinami ozdoben. V čele byl výstupek skvostnými koberci pokrytý a na něm křesla pro rodinu vévodskou.

Kolem exotické květiny. Lesklé parkety byly jako sklo a v četných velikých zrcadlech v nádherných rámech odrážela se zář s nesčetných světel.

Jemná vůně vála nádhernou místností. Ve vedlejší menší síni, taktéž nádherně ozdobené, bylo na třech tabulích prostřeno. Na prostředním menším stole zářily nádoby zlaté a křišťálové, na dvou pobočných, dlouhých stkvělo se náčiní stříbrné. Bylo to zvláštním vyznamenáním a ctí, kdo k večeři, kteréž se tehdy vévoda účastnil, a k plesu pozván byl. Paní Bětuška ještě jednou podrobila učitele přísné prohlídce — vše se na něm lesklo, byl v největší parádě. Tvář mu jen zářila. Tu omakal si ještě kličku svého bílého nákrčníku, tu podíval se na hodinky, od nichž se mocné jou-jou na vestě houpalo.

„No, tak, drahocenná manželko, tak se na mne podívej, je to v pořádku, co?“ a sešpulil ústa k šelmovskému úsměvu.

„Vida starého fintila! Ale rukavičky.“

„Víš, že u dveří stojí lokaj se stříbrnou misou a v ní hojnost rukaviček na výběr.“

Na zámeckých schodech bylo živo a plno. Mladí, staří ubírali se z města na zámek, aby tam něco spatřili. Po městě hrčely vévodské ekvipáže, svážející pozvané hosti, jako pana děkana, purkmistra, konšely a jiné přední měšťany a jejich manželky a dcerky. Nádvoří byla hojně osvětlena a po nich kmitaly se rychlé postavy sluhů a komorných, úředníků a jich vyfintěných dcerušek a manželek. Nade vším tím klenulo se tmavomodré nebe plno zářících hvězd; vzduch byl čistý a vlažný.

Hosté namnoze se již sešli, vévodkyně teprve se strojila.

Ve vedlejším pokoji stála její francouzská společnice a vedle ní mlle. Laroche. Obě obstarožné dámy, kvetší za rozkošnických časů krále Ludvíka XV., které viděly rozervanou, znemravnělou, nádhernou, elegantní a jemnou společnost francouzskou, s velikou

nelibostí hleděly na vkusně vyvedený list, na němž oznámen byl paní vévodkyní taneční pořádek.

„Menuet — jeden, dva — oh, tak málo, a vizte, hle, jaké novoty!“

„Valčík!“ zvolala skoro zděšeně mlle. Laroche. „Ten zdraví škodlivý, nezpůsobný tanec. Deset minut valčík!“

„Ecossaise a pak zas ecossaise a zase valčík a po tabuli polonaise — ah a jediný kotillon! Oh, těch krásných časů, kdy panoval kotillon!“

„Což je to, madame, valčík, tundielle, tempête, aneb jak se všechny ty tance jmenují, což jsou proti menuettu!“

„Ah, kotillon!“

A madame naklonila hlavu. Kde jsou ty casy, kdy lehounkým krokem menuetovým mladý napudrovaný šlechtic k ní se přiblíživ, tak elegantně a roztomile jí se dvořil a o první kotillon prosil!

Oh, ti strašliví revolucionáři srazili jeho hlavu a ona, dcera emigrantova —

V komnatě Johančině zvučel zvonivý smích.

„Kitty, valčík, deset minut valčík a polonaise!“ volala radostně Johanka k princesse Kateřině. A sklonivši se k Mařence, ji strojící, zašeptala: „On tak rozkošně tančí polonaise!“ — —

Prve než vrchní Vrána na to pomyslil, aby se vystrojil na ples, na který se dostaviti musil, odevzdal mu Hařárek list nějakým chlapcem z města přinesený. Tušil, věděl, od koho a co asi v něm. Před tím pomýšlel na to, aby neupustil, aby se tomu bývalému tovaryškovi nepoddával — ale zalekl se jeho hrozby. Vévoda byl by tím nemile překvapen a rozhněván; čeho nyní s namáháním dobyto, mohlo okamžitě býti ztraceno. A pak cítil jakýsi odpor v nitru svém,

váhal přece tak přísně proti vlastnímu synu vystoupiti.

List týkal se vlastně jenom Elišky, o ostatním nenebylo ani zmínky. Ten starý, jednooký pomlčí, obdrží-li Hlasivec to děvče. Vrchní, hluboce povzdechnuv, přecházel chvíli po pokoji. Pak usednuv, napsal několik řádek a zapečetěný list poslal Kochanovi. Ve vedlejších pokojích bylo ticho. Ani Eliška ani teta nepřipravovaly se na ples. Mladá dívka s myslí rozechvěnou očekávala osudný, rozhodný okamžik. Strýc vrátil se z kanceláře jako bouře.

Tu povolána teta k vrchnímu. A když se vrátila, byla tvář její jasnější.

„Eliško, chystej se na cestu. Zejtra odjedeš do Prahy."

„A vy?"

„Zůstanu."

Div nezajásala. Vše nebylo dost jasno, neb teta řekla jenom: „Jak se zdá, upustil strýc od svého zámyslu."

Za nedlouho přišla k vrchnímu nová návštěva. Arnoldi.

„Aj, pane direktore, jste nějak zaražen. Divím se velice, dnes, po takovém vítězství —"

„Oh, stojí mnoho to vítězství," zahučel vrchní a přejel rukou tvář.

„Paní vévodkyně je nanejvýš spokojena. Ranu sekretáři už odehrávají."

„Je vám opravdu tak veselo? Nejste poněkud dnešním výslechem znepokojen?"

„Ani dost málo."

„Hm, ton je jaksi nucený. Ostatně stihla mne nová rána." A vrchní se svěřil, že Hlasivec jest jeho synem. Věrný spojenec úžasem se zamlčel.

Zpráva ta, tak neočekávaná velice jej zarazila. Toť mohlo překážet i zrušiti, co dosud vybojováno. Znal dobře vrchního, že není tak citlivým člověkem, že jeho srdce plné sobeckosti neobměkčí se tak, aby se všecek převrátil; ani by nemohl, ale přece. Dovede-li toho Hlasivec využitkovat, a on dovede, pak — Ale náhle, jakoby mysli a odvahy nabyl, pravil odhodlaně, skoro vesele:

„Pane vrchní, nekloňme hlavu! Dnes je ples, zejtra Ratibořice, věřte: ,do dvou dnů se stane něco rozhodného."

„A co?"

„Že ten synek či tajemník bude propuštěn."

„Kdyby se tak stalo! Dal bych mu na cestu, a podporoval bych jej třeba, ale tu mi velice překáží."

„Peněz nevezme, ale stane se tak — jen, že, pane vrchní, mně je třeba peněz —"

„Zase?!"

Když po chvíli Arnoldi od vrchního odcházel, byl mrzut. „Skrbče, lakomče! To se ti nevyplatí," hučel, do bytu kráčeje, aby se na ples přistrojil. „Takovou malichernou sumu, několik grošů — eh! —"

Než do svého pokojíku zašel, vklouzl nepozorován ze dvora do divadla, k němuž klíč měl, a za šera, které tam panovalo, dostal se, znám v těch místnostech, až do lože, kdež z dobře povědomého mu místa malé psaníčko vytáhl.

Jakmile se doma ocitl, byl překvapen nevelkou škatulí, dobře zapečetěnou, jemu adressovanou. Ihned ji otevřev, vyňal z ní skvostné zlaté hodinky s těžkým drahocenným jou-jou z téhož kovu.

Oči mladíkovy se zaleskly. Chvíli prohlížel se zálibou skvostný ten dar, pak hledal nějaký lístek, ale marně. Teprve když víčka hodinek otevřel, nalezl malou ceduličku, na níž drobounkým písmem po fran-

couzsku bylo napsáno: „Zkvete-li dnes planý mák, ukáže zejtra cestu do R.“

„Znám tě, roztoužená dárkyně —“ Tu zahlédl růžový lístek, který byl na stůl položil. Dal se do čtení. Princessa Johanna vyslovovala svou radost nad tím, že dnes miláčka svého v plesu uvidí.

Dále oznamovala, že matka zejtra do Ratibořic pojede, a že tam hodlá toliko s vévodou. Ona, Johanka, že neustane, až matinka dovolí jí také jeti. Stane-li se tak, tu že by mohl na večer tajně přijíti a v parku na ni čekati. Zpomínala prvního slastného dostaveníčka a mluvila toužebně o příštím. — „Doufám, že prosby mé nadarmo nebudou. Dostanu-li dnes večer dovolení, uzříte tu krásnou, milou kytičku kopretin, kterou mi M. s velikým nebezpečenstvím přinesla, na mých prsou. Zlíbala jsem ji tolikráte! Uvádí mi stále Tebe, duše mé miláčku, na paměť, kdy jsem Tě tam spícího v háji spatřila. Před komorníkem se varujte; zdá se, jak M. řekla, že něco tuší. — Ale nechť! S Tebou, má duše, jest jediné mé štěstí, pro Tebe chci trpěti, jenom s Tebou žíti.“

Arnoldi se usmál. „Dcera, matka dávají mi dostaveníčko v tentýž čas, na stejné místo. Co dělat? Zkvete-li planý mák dnes a zabělají se kopretiny?!“

Ale chutě dal se do strojení.

Letní nocí zářil náchodský zámek četnými světly. Zvláště z oken sálových proudily se dlouhé, jasné pruhy a odtud zazvučely lahodné zvuky laškujícího, dvorného menuetu.

Ples se začal.

V ozářeném sále již tančili. Starší úředníci a jejich paní, měšťané a farařové i někteří učitelé seděli buď na skvostných pohovkách u zdí umístěných, buď stáli kolem aneb, zvláště starší, bavili se ve vedlejších místnostech.

Všichni byli vystrojeni, vše se lesklo a třpytilo. Hudba zněla vábně a lichotně, všude ples a radost. Mnozí se nemálo divili, vidouce vrchního Vránu. Měl by jásati, veseliti se, a on vyhýbal se veselé společnosti a hleděl zachmuřeným zrakem na lepé, pestré řady tančících. Ještě větším podivením bylo všem, že jeho dámy nepřišly. Ze všech stran dotazovali se a všem odpovídal, že paní Scheibová ochuravěla a že neť ji nechtěla opustiti. Dlouho doma zápasil, než Kochanovi příznivou odpověď odepsal. Vždyť mohl si tu vábnou Elišku za manželku vzíti, byť i syn o ni se ucházel. Nebylo překážky — ale když vzpomněl, že by Kochan k vévodovi zašel, zalekl se o svůj úřad. Nebylo zbytí! Teď, tou dobou chystá se ta, již sobě jako roztomilou žínku svou ve snách kouzlil, radostně na cestu; odjede. A jak bude dále s tajemníkem?

V zašumělo kol hlučněji, a ohlédnuv se, spatřil radu Arnoldiho, k němuž zraky všech se obrátily. Jak byl vystrojen, jak sličný! Se zalíbením patřily dámy na mladého, krásného radu, ale vrchnímu se zakabonilo líce. Toť už nebezpečný spojenec! Jak směle, sebevědomě si vykračuje, jak se uklání a usmívá, jakoby nejjasnější nebe nad ním se klenulo, jako by mu žádný mráček nehrozil! Je tak smělý, drzý a jak dychtí po penězích! Bude teď neustále chodit a žádati sumy „pro společnou věc“. Proč se s ním zapletl?

Následky mladých hříchů. Ten člověk ví o všem a byl by s to, aby vše zradil!

Bylo okolo jedenácté hodiny, když skvělý dvůr se objevil. V bohaté, zlatem a drahokamy zářící uniformě kráčel vévoda mladickým krokem, veda po boku nádherně oděnou vévodkyni. Jakoby omládla — líčidlo, drahý šat a šperky konaly divy. Jim po

boku tři dcery jako růže krásné, mladé, svěží v bílých šatech. — Za nimi družina. Vše umlklo, vše ustalo v zábavě, spěchajíc uctit vznešené hostitele. Špalírem dam a pánů ubíral se dvůr k výstupku, kdež křesla byla přichystána. Hudba vesele zvučela.

U prostřed té živé pestré ulice stál Arnoldi, bystrým okem dvoru vstříc hledě. První pohled jeho padl na velkou, vznešenou postavu paní vévodkyně. Šperky na ní jen zářily a na atlasových šatech červený květ a na ňadrech kytičku červených, makových květů. — Ano, planý mák zkvetl a zítra milostná schůze v Ratibořicích! A pak pohleděl k princessám, mezi nimiž byla Johanka jako andílek. Tak štíhlá jako mladý stromek, tak svěžích, okrouhlých tvarů a přece tak jemná, něžná! Zpod dlouhých hedvábných řas vzhlédlo k němu dvé tmavých, vlhkých očí. Byl to pohled mladistvé laňky, v němž zazářilo se tolik oddanosti a lásky, že Arnoldi pohnutí neodolal. A má kytičku bělostných kopretin! Vévoda pokynul a opět nastal tanec. Vše se bavilo a radovalo a on sám spokojeně hleděl s výše místa svého na vlnící se pestré a šumné množství. I tvář Anny Karoliny byla vyjasněna. Vesele hovořila s vévodou, naslouchajíc s úsměvem jeho poznámkám. Při tom bloudil její zrak, až, jakoby našel, co hledal, se zaleskl a pak otáčel se za Arnoldim, jenž elegantně a krásně tančil.

Postavou, tancem obracel na sebe pozornost všech.

Tobiáš Podhájský stoje ve výklenku s nemalým zalíbením pozoroval dcerušku svou pilně tančící. Vynikala i nyní jako o představení „Dona Juana“ nad měšťanské dcerky. Inu, tohle obcování s vrchností na škodu jí nebude, pomýšlel, a kdož ví, až jednou — člověk neví, a přízeň panstva a dobré známosti lepší

nad zlato. Když hudba přestala, užil té chvíle, aby s Mařenkou promluvil. Bylo mu to nyní vzácným. „A pan Josífek tu není?“ ptala se jako mimochodem.

„I Bůh ví, jakého brouka má v hlavě. Ne a ne, že nepůjde a co jsme se ho nazvali. Také je od nějakého času nějak málomluvný, ale podívej se, děvče, podívej!“

A zahleděl se tam, kam všichni zraky své obrátili. Bývalý pobočník vévodův předváděl na žádost vrchnosti radu Arnoldiho a za ním dva juristy, syny pana obročního, jimž se té cti dostalo provésti princessy v tanci.

„Hle, jak vlídně mu vévodkyně kyne.“

„Ovšem,“ a usmívali se.

Hudba zahrála a po valčíku nastal menuet.

„Jako kavalír ode dvora! Jak princezně rámě podál, jak přechází, jak se kloní!“

„Ah, to jim to sluší! Princezna Johanna je přece nejkrásnější.“

Vévoda Petr pozoroval své dcery, často se obracel k manželce.

Byl šťasten.

„Můj drahý, libo-li vám, odejdeme po druhém tanci. Ráda bych zejtra časně jela.“

„Dopoledne?“

„Ano. Chtěla jsem jen s vámi jeti, ale Johanka za všechny tolik prosila, že jsem dala svolení, aby si také vyjely. Schvalujete?“

„Jsem tomu velmi povděčen. Budeme tak všichni pohromadě jako v hnízdečku.“

„Jen se podívejte, s jakým ohněm a jak graciosně Johanka tančí. Lépe než Kitty.“

„Má také lepšího tanečníka.“

„Gardel lépe netančil.“

Jen jediný člověk, kterého si nikdo nevšímal, hleděl nevlídně a zachmuřeně na mladý, krásný párek.

Byl to starý komorník Martin Stieglitz.

„Je tomu tak," hučel v duchu. „Na ňadrech má Johanka kytici kopretin. Jsou to ty, jistě jsou. Tedy přece! Ó ubohé, svedené dítě! A ty, svůdníku, jen se dvoř a usmívej!"

Okna bytu direktorova byla otevřena a vánek noční donášel tam veselé zvuky plesové hudby. Jindy by snad paní Martě i Elišce působily zármutek, ale dnes žádná jich nedbala. V třetím pokoji byla neobyčejná skupina. Před paní Scheibovou klečel Hlasivec, vedle něho Eliška, opodál pak stál Valentin Kochan, „slepý mládenec". Požehnavši mladým lidem objala je. Eliška i Antonín byli zasnoubeni.

Vrchní přijal podmínky Kochanovy, jenž žádal, aby Eliška směla se zasnoubiti s Hlasivcem a zejtra hned aby odjela do Prahy na místo, kdež zatím, než oddána bude, počestného bytu najde. Odjezd, průvod a všecko ostatní obstará on, Kochan sám, jenž tímto Elišku za svou dceru přijímá a ji jako dceř vdávající se náležitě a řádně věnem a vším ostatním opatří. Sotva že vrchního svolující list obdržel, odebral se k Hlasivcovi a za nedlouho stanuli oba před mřeží u bytu direktorova na nemalý úžas paní Scheibové a ne menší a radostnější Eliščin. Paní Scheibová ráda svolila, neboť tím se jí zabezpečila vláda v direktorově domácnosti; ráda vyhověla Hlasivcovi, když ji požádal o požehnání, ač náhlý ten obrat nechápala. Nevyznalť Hlasivec té chvíle, kdo jest jeho otcem.

Scheibová chtěla také malou večeři vystrojit, ale Kochan se poděkoval. Napomenuv ještě Elišku, aby z rána byla připravena, a poručiv se svým staro-

světským způsobem paní Martě, odešel. „Děti“ doprovodily ho až před dům. Když mu oba pohnuti jsouce z té duše děkovali, vytrhl se jim a kvapně odešel.

Hleděli za ním, až v šeru nočním zmizel. Šťastní snoubenci pak stáli ještě chvíli, držíce se za ruce. Nad nimi zářily hvězdy; viděli zář v oknech sálových, míhající se tam stíny, slyšeli sladké, vábné zvuky hudby, však nikdo z nich nezatoužil tam do té skvělé a hlučné společnosti. Loučili se, sotva se sešli.

Však tentokráte kynula jim krásnější, jasnější budoucnost.

Za nedlouho shledají se opět tam, kde se poprvé našli, kde poprvé spolu mluvili, v Praze, — u paní Vognarové. Eliška bude nyní napořád, dokavad se nevdá, bydleti v tom pokojíku, ve kterém vyšívajíc, na Hlasivce toužebně čekávala a o něm s paní Vognarovou hovořila. Tam se shledají, tam v zlaté Praze.

Po polonaise zvedl se vévodský dvůr a špalírem hostí odebral se ze sálu do svých pokojů.

Vévodští manželé byli nanejvýš spokojeni, jen princessy litovaly, že tak záhy, byloť nedlouho po půlnoci, odcházejí a že jen dva tance jim povoleny. Johanka byla nejšťastnější. Matinka jí dovolila zejtra do Ratibořic!

Arnoldi byl o tom zpraven nejen kyticí, než i za tance několika slovy mu naznačila. A on byl tak blažen, tak radostně zašeptal, že přijde

I přišel sen a oblažil ji znova.

A čtveračivý sen ze šera útulné ložnice mladé princessy spěchal k nádhernému loži paní vévodkyně, nad nímž splývaly těžké, bohaté záslony.

Tam v sále ještě tančili.

U otevřeného okna svého pokoje seděla dcera

emigrantova, společnice Anny Karoliny, upírajíc zamyšleně hlavu svou v dlaň.

Mrzela se, že před kotillonem odešli. Ani ho neviděla. Slyš, to on — to muzika k tomu krásnému tanci. Zapomínají naň, zanedbávají ho. Oh, těch časů! Století hyne, nové nastává, noví časové, noví lidé.

Kotillon dozníval.

Rokoko!

XXVI.

Dvojí dostaveníčko.

Záhy z rána, kdy vál ještě chladný větřík, přecházel už volným krokem „slepý mládenec" v zámeckém stromořadí, na cestu jsa vypraven. Tvář jeho byla vážná, však klidná. Starý mládenec byl sám s sebou spokojen. Našel syna, hodného syna, vlastence, jenž byl synem té, kterou někdy tak velice miloval. Vymohl mu nevěstu z moci svého nepřítele, kterého pokořil.

V mysli jeho se vyjasnilo.

Před bytem páně direktorovým stál cestovní, Kochanem objednaný vůz, do něhož už zavazadla odnesena. Teď zjevila se na prahu Eliška, provázená paní Martou, s níž se loučila. Obě plakaly. Děkujíc ještě jednou, vstoupila Eliška do vozu, podporována Antonínem, jenž u vozu čekal.

Ještě jednou se ven nakloniv ši zvolala, majíc oči plny slz: „Na shledanou!" a již vyjížděla ze starého zámku, kde tolik žalu i radostí zakusila. Když vůz, který Hlasivec pěšky provázel, za branou zmizel, vrátila se paní Marta, bedlivě kol se ohlédnuvši. Slunce ještě nevyšlo, na zámku po plesu bylo všechno

dosud v hluboký spánek ponořeno. Jen pan vrchní nad obyčej časně se probudil a odešel. Nechtěl viděti loučící se Líšku a šťastného svého soka. Chodil po zahradě, a když hrčení kočáru uslyšel, zachvělo se mu obočí. Odvrativ se, kráčel k zábradlí, odkudž na údolí bylo viděti, ale kočár hrčel dosud. Konečně umlkl, a Vranovi se vydral ze stísněných prsou těžký vzdech.

Tam na lipovém stromořadí bylo veseleji. Snoubenci pozdravili radostně svého přítele, jenž s Hlasivcem do vozu usedl. Stalo se, čeho by se nikdo, ani sám Kochan nenadál: Kochan stal se průvodcem mladé slečny, kterou rytířsky až do Prahy doprovodí.

Starý komorník Martin odebral se zany z rána k tajemníkovi; nezastal ho však doma. Šel ještě dvakráte, ale vždy nadarmo.

Pak se odebral k vévodovi. Ten byl poněkud umdlen, ale vesel. Hladil a skádlil chrty, kteří se k němu sběhli a k němu se lísali.

„Co nového, Martine?“

„Nemohu ničím Vaší Výsosti sloužiti.“

„Jak se ti líbil ples?“

„Byl tuze krásný, nad obyčej krásný!“

Vévoda se zasmál těm slovům.

„Vida, starý Martin dá se snad na světskou marnost. Je-li vše na odjezd obstaráno?“

„Vše, Výsosti. Osměluji se —“

„Nu co, starý brachu, váháš?“

„Mám zvláštní prosbu —“

„Tys vždycky zvláštní. Mluv!“

„Prosím, kdyby Vaše Výsost ráčila se princessy Johanny zeptati, kdo jí tu kytici kopretin, co měla o plesu, opatřil, a kdyby si Vaše Výsost ráčila odpovědi dobře všimnouti.“

Petr vzhlédl udiveně na svého věrného komorníka.

„U všech — co tě to napadá?“

Tvář Stieglitzova, dosud vážná, skoro zachmuřená, ozářila se citem.

„Výsosti,“ mluvil upřímně a srdečně, „račte mně věřiti. Můj otec sloužil slavnému otci Vaší Výsosti, já ve Vaší službě zešedivěl. Nikdy jsem o tom nemluvil, jako ti lidé hladkého jazyka, že jsem Vašemu slavnému rodu s duší oddán — já to chtěl vždy skutkem dokázati —“

„Dokázals, ano, ano,“ přerušil jej laskavě vévoda, domnívaje se, že Martinovi někdo ukřivdil, a že si chce stěžovati.

„Mýlím-li se, račiž Vaše Výsost mému stáří a mé oddanosti odpustit. Ale myslím, že se neklamu. Nepozoruji sám. Máte množství služebníků, ale žádný z nich není Vaší Výsosti tak oddán, jako pan tajemník, a ten —“

„Ah, opět tajemník!“ a tvář vévodova se poněkud zachmuřila.

„Vím, Výsosti, že má mnoho nepřátel a že proti němu —“

„Snad chceš za jeho návrh prositi?“

„Nikoliv, Výsosti, o ten mi nejde — ale chci toliko říci, že on chce bolest od Vaší Výsosti odvrátit —“

„Hm, něco o mračnu mluvil,“ vzpomněl si vévoda.

„On mne upozornil, on mne v mém domnění utvrdil.“

„Zkrátka, co je tedy?“

Stieglitz pověděl vše, co byl pozoroval v divadle za oné tajemné schůze, co byl od Hlasivce slyšel, a naposled zmínil se o kytici, prose vévodu, aby se o ničem nezmiňoval, aby se jen po kytici zeptal.

Tvář Petrova se zachmuřila, obočí jeho se stáhlo. Kdyby tomu tak bylo! Přešel několikráte pokojem. Bylo patrno, že tato zpráva ho velice dojala.

„Tomu půjdeme zkrátka na stopu!“ pravil náhle se zastaviv. „Zavoláme to děvče, co dělá prostřednici, a musí se přiznati.“

„Výsosti, a kdyby se nepřiznala, kdybych se konečně s tajemníkem mýlil? Račiž Vaše Výsost den, dva posečkat. Já jen upozorňuji.“

„Ovšem, kdybychom vyslýchali, věc by tajnou nezůstala, a kdybys se mýlil — Ó ty se mýlíš a ten mladík, jenž samá mračna vidí, také.“

„A kdybychom tomu přece na stopu přišli?“

Vévoda zaťal pěst. „Pak bych toho dobrodruha —“

„Výsosti, smím doufati, že milostivě vyslyšíte mou prosbu?“

„Jakou?“

„Že prozatím otážete se jen po té kytici?“

„Budiž!“ Vévoda se zamyslil. —

Starý Martin stál opodál, hledě soucitně na svého pána.

„Ó, to není ještě všechno!“

* *
*

Hlasivec vyprovodiv hodný kus cesty Elišku a Kochana, vracel se domů. Ta tam byla jeho veselost, kterou prve nevěstu svou těšil a loučení jí ulehčil. „Již nás nikdo nerozloučí a brzo se shledáme!“ těšil ji a pevně tomu věřil. Ale ještě bylo tu něco jiného, co jej nemálo tížilo. Nevěstu má, ale postavení? Což podaří-li se protivníkům jeho a bude-li propuštěn?

Ovšem, pravil mu Kochan, na ten případ pomýšleje, že má jmění dost, aby je všechny zaopatřil.

Ale Hlasivec proti tomu se vzpíral. Měl by on, mladý muž, dáti se živit, směl by velikomyslnosti nového otce svého tak nadužívati? Nikdy! Ale mrak ten nebyl nejhorší — vyvstával za ním jiný, černější, a hrozivější.

Nejtrpčeji nesl, že jeho zamilovaná myšlénka nebyla uskutečněna, že návrh za zrušení roboty nebyl přijat. Zůstane-li v úřadě, nevzdá se svého úmyslu a bude pracovati dále, až se mu podaří, A vrchní — otec? Hlasivec se zachvěl. On jeho otec! Takového otce nalezl! Ale ne, on žádného nemá, vždyť se ho již dávno zřekl. Ten, jenž zplodiv jej, matku opustil zanechávaje ji v bídě a nouzi, jenž se o své dítě nestaral, ten není otcem. A proto není třeba žádných ohledů a pro tu svatou věc by bojoval třeba proti jinačímu otci, než je tento.

Co činiti? Zničiti nepřítele. Jak? Zřekne-li se nyní vrchní Arnoldiho, jenž bojuje proti jeho synu? Hlasivec se trpce usmál. Věděl, že toho ohledu otec míti nebude, a pak, kdož ví, jak se s tím zpěvákem zapletl? — Nezbývá, než boj jako prve vésti. Psaní nespomohlo, Arnoldi zůstal Vlachem, Arnoldim; dvojnásobná jeho láska přiostří proti němu jeden meč. Ten by dostačil!

Tajemník odebral se přímo ke komorníkovi, kteréhož na cestu do Ratibořic se připravujícího zastal.

„Ó, dobře, že jdete, pane tajemníku. Je svrchovaný čas!“

Za hodinu na to vyjely z náchodského zámku tři kočáry. V prvním seděli vévodští manželé, v druhém princessy a v třetím mlle. Laroche a komorník. Vévodkyně nechtěla ani tyto ze služebnictva, však vévoda pevně ustanovil, že starý Martin také pojede.

Anně Karolině nebylo to patrně milo, ale nebylo vyhnutí.

Mezi dvořanstvem kolovaly všeliké zprávy a vtipy.

„Vévoda je v libánkách," vtipkovali.

„A vévodkyně také. Má tedy dvoje —"

O Johanně ani slovíčka. O ní netušil nikdo toho nejmenšího.

„Považte," sděloval vévodský úředník kollegovi svému, „považte, tajemník nebyl před vévodu dosud předpuštěn!"

„Jindy byl u něho každou hodinu. — Padne..."

„Jako jeho návrh ."

* * *

V údolí ratibořickém zášeřím stromů vine se Úpa. Za ní bujně zelená lučina po celém úzkém údolí podél toku šumné řeky ve stínu starých olší i proti toku až tam k severu, kde mizí v šeru tmavých lesů. Tu i tam uprostřed kvetoucích luk skupina starých, košatých stromů, dubů neb javorů, jichž tmavý stín od světlé zeleni vábně se odráží. Za lukami vypíná se táhlé úbočí, zelené, křovím i stromy porostlé, pravý bok údolí a tam, kde k jihu se sklání, bělá se bujnou zelení letohrádek ratibořický. Nevyniká uměleckou výstavností, ale milou polohou. Průčelím svým nehledí do lepého údolí, nýbrž do parku, na jehož pokraji stojí. Před průčelím, kozím listem a pestře kvetoucím svlačcem téměř zakrytým, rozkládá se zahrada, plná kvetoucích rostlin a libě páchnoucích keřů. Dále blyští se hladina nevelkého rybníka, na jehož čistě upraveném břehu několik starých buků pyšně koruny své vypíná. Pod nimi dvě lavičky zvoucí k odpočinku v chladivém zášeří šumného baldachýnu. Za

rybníkem přestává zahrada, měníc se v háj, jímž četné stezky, bělostným pískem posypané, se křižují. Skupiny rozmanitých stromů, buků, lip, dubů, bříz i javorů houstnou; přicházíme ze šumného háje do lesa. V jeho šeru zalahodí oku tu tam světle zelený palouček se studánkou, neb omšenou a úponkovitými rostlinami zarostlou poustevnou. Slunce zapadlo. V příjemném stínu před průčelím seděl vé-

Ratibořice.

voda Petr se svou rodinou. Právě pojedli; nyní užívali krás tichého podvečera. Lehounký vítr zanášel k nim vůni květin a zahrával si v loubí po stěně se vinoucím. Spokojenost, mír kol panující zavítal i k vévodské rodině. Princessy měly slovo. Vzpomínaly na loňský rok, když tu meškaly. Tenkráte zahrály si na venkovanky. Přestrojily se v selský, pro ně ovšem z jemné látky ušitý kroj a celý den vykonávaly „práce“. Lehounkými hraběmi hrabaly

seno, lovily ryby v rybníčku a na potoce parkem tekoucím, podívaly se do zahradníkova chléva. Krmily tam jeho pěknou kravičku, jíž přinesly červený obojek, vařily pak samy oběd a pletly z lučních květin věnce, jimiž bohaté své vlasy zdobily. Hravou prací pobavily se až do únavy. Na to nyní vzpomínaly, těšíce se, že zejtra znova si to tak zavedou. Šaty venkovské byly tu od loňska uschovány. Johanka se nepochlubila, že poručila, aby její oblek byl jí do ložnice přenesen. Pak opět hovor zaměněn, až princessa Kitty rozpomněla se, že včera tou dobou se na ples chystaly. Princessa Mary zasmála se vzpomenuvši sobě, jak jakýs správce tančil a jaké komplimenty své tanečnici sekal.

„S tím by Arnoldi nic nesvedl," dodala Kitty.

Johann, jindy nejživější, seděla tiše, snivě před se hledíc. Jakmile jméno radovo zaslechla, pohnula sebou a lehounký ruměnec mihl se její tváří.

Nikdo toho nepozoroval, jen vévoda na ni upřel svůj zrak.

„Kritisujete jiné," pravil vévoda, „a víte-li pak, jak o vás soudili? Co se usmíváte? Slyšel jsem mínění starého Martina —"

Princessy daly se do smíchu. „Martin, starý Martin."

„Kterou pak uznal královnou?" ptala se vévodkyně.

„Johannu. Ó, starý Martin dovede být také poetickým! Pravil, že Johanna byla tak čistá, bělounká jako ta kytička kopretin, kterou měla. Mělas nějakou?"

„To jsi si je sama natrhala?" ptal se náhle, hledě na dceru, jež patrně se začervenala. Rozpaků jejích nevšimly si ani sestry, žertovně jí gratulujíce, ani matka, v myšlénkách jinými věcmi se zabýva-

jící. Johannu ani nenapadlo, že by se kdo mohl ptáti po kytici.

„Tu kytici? Tu mi Mařenka učitelova přinesla —“

Nastával soumrak. Vévoda povstal.

„Je pozdě, pojďme —“ pravil a rodina odebrala se do vnitř.

Vévodkyně se obávala, že manžel bude chtíti v salonu v zábavě pokračovati. Bylo jí však s velikým uspokojením, když postěžovav sobě na umdlení po včerejšku a dnešku, a srdečně se se všemi rozloučiv do svých komnat se odebral.

I dámy se rozešly do ložnic. Když vévoda osamotněl, zmizela všecka veselost s jeho tváře. Sdělení Martinovo nedalo mu pokoje a to, co prve pozoroval, potvrzovalo vše, co byl slyšel.

Jindy, když komorník jej svlékal, bavil se s ním. Dnes však mlčel. Jako pán byl i Martin vážný a nepromluvil ani slovíčka. Konečně když odcházel, zastavil jej vévoda.

„Martine, buď na pozoru. Obávám se, že máš pravdu.“

* * *

Po lahodném večeru nastala tichá, vlažná noc. Šero její obetkalo údolí ratibořické tajemným kouzlem. Na tmavomodrých nebesích kmitaly jasné hvězdy a nad tmavou dřímající strání vzešel měsíc. Stín starých olší a hustého křoví pojil se s tmavějším zarostlého úbočí, zpod něhož tišinou noční zaznívaly ztlumený, neunavný šumot řeky. Nad údolím bělaly se za stromy tiché chaloupky žernovské, jako domky na Betlémě. Na dole po zarosených lučinách kolébaly se tu tam bílé páry. Skupiny stromů zve-

daly se jako obrovské tmavé stíny vlnitých obrysů do navlhlého, příjemného vzduchu. V louce ozval se jednotvárný křik křástalův. Všecko ztichlo, nikde ani človíčka. Zelené žaluzie letohrádku ratibořického byly spuštěny, nikde ani světélka.

Zdálo se, že všichni usnuli. Ale tam za zámečkem na pokraji parku bělá se šat. Paní vévodkyně! Užívá krásné noci.

Přes dlouhý světlý šat přehodila tmavý plášť. — Stojí. Po údolí se rozhlíží, zpět do parku nazírá, přechází. Slyš! Křoví hlasitěji zašustělo, jakoby někdo jím se prodíral. Anna Karolina ustoupivši do tmavého stínu hledí upřeně v tu stranu — hle, tam muž, jenž opatrně se blíže, často se zastavuje. Stanul zas, naslouchá. Ještě chvilku ho nechá čekati — teď sebou pohnula, již ji zpozoroval!

„Má bohyně!“ zvolal stlumeným hlasem vášnivě a již stojí před ní, již kleká, ruce k ní toužebně vztahuje. Však nedopustila, aby k zemi klesl. Chopila se jeho rukou, již stojí paní po boku, blízko, blizoučko...

„Já vás povedu,“ řekla tiše a hlas její se lehounko chvěl.

„Jdu do nebes, do ráje!“

Opřela se o jeho rámě tak přítulně, zmožena jsouc něhou a milostným žárem. Zacházejí do šera stromů, na mýtince zabělal se její šat. Zanikli.

Pobočními dveřmi letohrádku vyklouzla do zahrady dívčina jako laň. Stanula, naslouchá — ticho. Zpod šátku hlavu a ramena halícího vyhlíží roztomilá tvářička, mladá a svěží. Každý by řekl, že ta dívčina v šátku a krátké zelené, červenou pentlí lemované suknici, je vesničanka v nedělním rouše. Ale kdo by nahlédl v tu jemnou tvář, kdo by uzřel malou nožku v nízkém střevíčku a bílou, aristokra-

tickou ruku, šátek na prsou přidržující, ten by ji poznal. Chvilku Johanna váhala. Všichni spí, nikdo jí nepozoroval a park je veliký, stinný. A přece se zachvěla. Bylo jí divně, slastno i úzko. Křoví jasmínové, čilimníkové a všecko kvítí vydychovalo vůni až opojnou; v houštinách a stromech ševelilo listí a z hlubin parku bylo slyšeti temný, hluboký povzdech starých stromů.

„Giacomo!“ zašeptala roztoužená dívka. Šla ve stínu, vyhýbala se stezníkům mezi záhony květinovými, držíc se při křovinách. On přijde, zajisté přijde! Kdyby nemohl? Oh, on přemůže všechny překážky! Zdaž-li se však setkají! Zamířila ku kraji parku, odkudž byl rozhled na údolí. Často ji zastavil šelest křovin, nebo vyplašený pták. —

Přišla na malý palouček, obepjatý tmavým lesem; na jeho pokraji stála útulná chaloupka s omšenou střechou a stěnami kozím listem a břečtanem úplně zarostlými. Tmavou zelení jejich leskla se malá okénka. Usedla před ní na lavičku. Les šuměl jí nad hlavou. Za domkem hrčel potůček. Hleděla upřeně v stranu, odkud Arnold měl přijíti. Domnívala se, že jej tu najde, a on dosud nepřišel. Mohl-li? Proč by nemohl? Hleděla k nebi, hleděla do lesa — každý šust ji klamal. Zdálo se jí, že slyší kroky — dech tajíc naslouchala — nikdo nešel. Domnělý krok utichl a zase jen stromy šuměly a potůček hrčel dále svou. Snad bloudí, nemůže jí nalézti. Šla opět blíže k zámečku, zastavujíc se a naslouchajíc. —

* * *

Vévoda Petr probral se náhle ze spaní. Zdálo se, že někdo klepal na dvéře —

„Kdo to?“

„Já, Výsosti, Martin —“

„Vstup; co je?“ ptal se, když komorník úplně přistrojený vstoupil.

„Výsosti, prosím, račte dovolit, abych vás na kvap přistrojil —“

„Pozorovals něco? Johanna?“

Martin jen kynul hlavou. — —

Mezi stromy bělal se šat paní vévodkyně opírající se o rámě Arnoldiho.

Zahnuli v pravo, a za nedlouho stanuli u omšené poustevny. Rozhled odtud na zarosený, kvetoucí palouček, na mohutné stromy listnaté i jehličnaté, jej objímající, na hvězdnaté nebe byl velmi půvabný. Umělá, hezoučká poustevna s vížkou a zvonečkem stála v hlubokém stínu. Vnitřek její, kde kyprá pohovka a dvě křesla zvaly k odpočinku, nesvědčily opravdivému asketovi. Přede dveřmi usedli na mechovou lavičku.

„Jsme tu jisti?“

„Jsme. Všichni spali, a vevoda nepůjde se procházet; nemá tu hudbu v křovině ukrytou —“

„Ó, hudby tu všude dost. Všecko plno libých zvuků, jedna melodie, jedna píseň.“

„Jaká?“

„Lásky!“ zašeptal Arnoldi.

Vévodkyně tiskla ruku pěvcovu k roztouženým ňadrům.

„Výsosti, pojďme do vnitř, tam je bezpečněji.“

„Vy se bojíte?“

„O vás, o sebe nikoliv —“

„Nikdo nic netuší.“

„Tajemník — ten je nebezpečný —“

„Dlouho nebude. Zejtra bude propuštěn.“

„Ó, vy jste všemocná! Pak budu upokojen, pak —“

„Nuže, pak?“

„Pak budu bezpečen v ráji, dokud mne anděl z něho nevypudí.“

Místo odpovědi tiskla jeho ruku a on objal ji horoucně.

„Půjdeme?“

„Půjdeme,“ zašeptala, zvedajíc hlavu, již byla na jeho prsa sklonila.

Již stanuli u dveří poustevny, v tom zašustělo křoví a ze tmy vynořila se mužská postava.

Anna Karolina na první okamžik ztrnula leknutím.

Poznala jej. Byl to ten protivný tajemník, Hlasivec.

Ohlednuvši se, zpozorovala, že Arnoldi zmizel. Vklouzl do eremitáže.

Vévodkyně se vzpamatovala.

Hlasivec předstoupiv, uctivě se uklonil.

„Jak se opovažujete? Co zde hledáte?“

„Račiž Vaše Výsost prominouti. Připravuji slavnost a zapomněl jsem důležitou věc ze svého plánu.“

„Zejtra máte času dost —“

„Výsosti, časně z rána musím vše Jeho Výsosti přednésti.“

„Vždyť jste už plán svůj přednesl.“

„Staly se veliké změny. Pak počítal jsem na pana radu Arnoldiho, že bude spoluúčinkovati.“

„A proč již naň nepočítáte?“

„Poněvadž teď jsem se přesvědčil, že Vaše Výsost ráčí jej zejtra neb co nejdříve propustiti.“

Anna Karolina rozuměla.

„A nepropustím-li?“ odvětila pyšně.

„Pak s ním promluvím sám, a on zajisté si dá říci.“

Vévodkyně byla překvapena, zaražena.

„Kam chcete?“ ptala se zpozorovavši, že Hlasivec zamýšlí do poustevny.

„Nechci odkládati, Výsosti. Promluvím s panem Arnoldim sám.“

„Já vám poroučím, vraťte se!“

„Nelze mi poslechnouti, Výsosti! Musím s panem Arnoldim mluviti. Je v poustevně.“

Vévodkyně zbledla.

Drzý, hrozný člověk!

„Nebudu dlouho Vaši Výsost obtěžovati. Vrátím se hned.“

V tom vystoupila ze stínu jiná postava a za ní druhá. V tom zařinčelo okno, bylo slyšeti pád, chřestot a praskání větví.

„On prchá!“ vzkřikl Hlasivec.

„Chyťte ho! Za ním!“ zvolal temným, rozechvěným hlasem vévoda, třesa se na celém těle. Vyjevený zrak jeho hleděl na manželku, jež jako v mdlobách klesla na lavičku.

Arnoldi vyskočiv oknem, prchal na zdař bůh. Slyšel za sebou praskání větví, šustot křoví, kroky se blížily, již jej odpůrce doháněl, ruku vztahoval. Bleskem zakmitlo se něco ve vzduchu a Hlasivec učiniv dva kroky do předu, svalil se k zemi. —

Princessa Johanna kráčela opatrně směrem k zámku, ale tak, aby se dostala na pokraj parku. Však nedlouho šla a již se zastavila. Zdálo se jí, že slyší tiché kroky, pak zakmitly se dva stíny, ano byli to dva mužové. Zalekla se. Kdo jsou ti a co hledají?

Stojí, ohlížejíce se, teď zase jdou směrem k poustevně. Zanikli v šeru. Oddychnuvši si, brala se dál, domnívajíc se, že se blíží k letohrádku. Bylo jí smutno. On snad nepřišel, a přišel-li, snad zbloudil. Déle meškati nelze. Kdo asi jsou ti noční chodci? Křo-

viny řídly, a za nedlouho stanula na kraji. Před ní rozkládalo se údolí ve vší tajemnosti své a kráse. Zmýlila se. Letohrádek bělal se mnohem, mnohem výše. Zamířila k němu, nesestoupivši na suchou cestu vedoucí k němu po kraji parku. Co to? Tu lehounký vozík a kůň u stromu uvázaný. Lekla se. Však člověka tu viděti nebylo. Snad to příležitost Arnoldiho? Kde on? V tom zašustělo křoví za ní, větve praskaly a než mohla do stínu uskočiti, stál před ní sám Arnoldi.

Poznal ihned Johannu, na niž byl za své náhlé tísně nevzpomněl, a zaradoval se. Bleskem kmitla se mu myšlénka.

Rychle ukryl dýku, kterou dosud v pravici držel, a již objal chvějící se dívku, jež sotva jej spatřila, jako démonickou silou přitažena k němu přiskočila a na všecko zapomněla. Arnoldi věděl, že je nyní všecko ztraceno, že ty tam krásné plány na záletnictví, skvělé postavení, direktorství. — — Byl v nebezpečenství, neboť Hlasivec opanoval pole a teď najde víry — ale než prchne, pomstí se, vyvede jim něco, nač vévoda nezapomene! Johanna poznala ihned, že něco kromobyčejného se přihodilo. Starostlivě a něžně, jak jen náruživá láska dovede, tázala se, co se stalo. Arnoldi na okamžik mlčel, pak temným hlasem pravil: „To nejhorší a nejbolestnější, co mne potkati mohlo. Musím se s tebou, duše má, rozloučiti."

S uspokojením pozoroval, jak sličné to devče se zachvělo. To byla příliš prudká, neočekávaná rána! Těšila se na slastné shledání, a nastalo bolestné loučení.

„Na vždy — zaseptala.

„Na vždy!" a krátce jí pověděl, že dávno již byl hlídán, že o tom dávno věděl, jak mu pro lásku jeho nástrahu činí, než že vzdoroval všemu nebezpečenství

a že obětoval vše a že by rád i život nasadil. Pověděl, že nyní ho pronásledují, že mu nezbývá, než aby prchl a to jen proto, aby ji zachránil. Odejde se srdcem krvácejícím, nepřežije dlouho bolestnou, smrtelnou ránu. Hlas jeho se chvěl, zajíkal se, bolest na krásné tváři byla patrna, dojemna.

Johanna byla jako ve strašném vidění.

Sklesnuv u její nohou, líbal její ruce, s bohem jí dávaje, zaštkal a pak umlkl jako bolem přemožen. Johanna sklonivši se k němu, objala jej vášnivě.

„Ne, ne! Já tebe nepustím, já se nedám odtrhnouti," zvolala náruživá dívka.

„Jak rád bych tu u tvých nohou zemřel! Nehnul bych se, byť mne tu i zavraždili; umíraje, tebe bych viděl, ale pro tebe, abys ty zachráněna byla, musím odtud, do ciziny. S bohem! s bohem! Vzpomeňte někdy —"

„Ne, já s tebou zůstanu. Nechoď, nechoď!" a objala jeho šíji.

Radostný sten vydral se z prsou Arnoldimu.

„Zůstanem-li zde, zahyneme oba. Žijme však naší lásce a štěstí, pojďme odtud."

Než Johanna se mohla otázati, již prosil, lichotil a přemlouval, aby ho neusmrcovala, aby dokázala svou lásku.

Sliboval, maloval krásný čas lásky, o jakém někdy ve chvílích samoty snívala. Johanna nebyla sebe mocna. Viděla, že jemu i jí hrozí nebezpečenství, že vše prozrazeno. Co ji čeká! Odloučení, trest, hněv, nekonečná touha a věčné odloučení od toho, jenž bez ní zajde, jenž jí slibuje lásku, štěstí. Bojovala. On vzchopiv se dával jí s bohem. „Slyším již pronásledovníky — s bohem!" Váhala. — Arnoldi odvázal koně, zajel na cestu — ještě se vrátil, naposled objímal svou milou a vášnivě ji celoval. Byla jako zná-

mena. Cítila, že ji zvedá, že ji nese a do vozu ukládá. Chtěla vstáti, ale neodolala.

Přitiskl ji k sobě, trhl opratí, a kůň se dal do běhu. Ohlédla se. Šerem mihl se letohrádek, pak už nic neviděla.

Tichou nocí hrčel vůz, kůň pobádaný Arnoldim uháněl v divokém cvalu. Park po pravici ubíhal v zad, až zmizel. — —

Starý Martin byl ve svém domnění, že kytice kopretinová je nějakým znamením, utvrzen Hlasivcem, s kterýmž se byl dorozuměl. Na základě tom umluvili plán. Martin pozoroval princessu a hned večer viděl sluhu odnášejícího venkovské šaty do pokoje jejího. Tím byl jmenovitě upozorněn. Číhal v dobře ukrytém místě na chodbě a dočekal se skutečně Johanny, kteráž, když vše utichlo, do parku se vyloudila. Vévodkyni vycházeti nespatřil.

Probudiv vévodu doprovodil ho parkem. Tam zahledli bělající se šat vévodkyně. Domnívali se, že to Johanna s nějakým mužem, patrně s Arnoldim. V přítmí nemohli však nikoho rozeznati. Právě když k poustevně se doplížili, vstoupil Hlasivec, jenž na zámku na Arnoldiho dobrý pozor dával.

Na žádost jeho ustanovil kapelník zkoušku na operu o něco později než jindy. Bylo již šero, když z divadla herci vycházeli, a Holubovi, o všem vědoucímu, neušlo, že Arnoldi, byl netrpěliv, nedočkavý, že hlasitě toužil na pozdní zkoušku, z které, jakmile ukončena byla, kvapil. Odebral se do města, kdež, jak Hlasivec vypátral, vůz si najal. Odejel směrem k Starému Městu. To však nemýlilo tajemníka, jenž vše zkoušel a všeho se odvážil. Kratší cestou zajel do Ratibořic, kdež ihned do parku zamířil. Chtěl-li se Arnoldi sejíti, nebylo vhodnějšího místa než toto.

Prošel celým, dobře mu známým parkem, a spatřil při kraji vůz a koně. Pak šel znova po pavillonkách v parku, až se dostal k poustevně. Tu byla cesta jeho šťastna. Čekal sice, že zastihne Arnoldiho spíše s Johannou, než s vévodkyní, ale nebyl i takto překvapen.

Stieglitz byl jako ohromen. Tížilo jej nemálo, že Johanna tak pobloudila, že by však s vévodkyní tak daleko bylo! Stoje u osudné poustevny hleděl na vévodkyni jako omdlelou a zase na vévodu, o něhož se strachoval. Ubohý! Toho se nenadál! Byl tou nevěrnou ženou ukolébán, že jí zas úplně věřil. A ona mu lhala cit, ona jej klamala pro takového bídného, dobrodružného komedianta, jejž ještě na svou hanbu povýšil a vyznamenal! Byl zdrcen. Stieglitz chopil se třesoucího se pána a odvedl jej na druhou lavičku, s níž on však vyskočil a všecek rozčilen poroučel, aby Martin služebnictvo svolal a toho padoucha chytil. Komorník však nepozbyl ducha. Pomýšleje na čest pána svého více než na svou, prosil jej, aby se utišil, tak že by se vše zřejmým stalo, nyní že lze všecko utajiti. Hlasivec jej stíhá a zajisté jej přivede.

To jméno jakoby jej připamatovalo.

„Johanna, kde je Johanna?“ volal vévoda a ztrnulý Martin teď teprve také na ni vzpomněl. Vedle zasténala vévodkyně. Ale Petr jakoby jí neslyšel, odvrátiv se od ní, velel Martinovi, aby s ním šel hledat zbloudilé dítě. Zatím uplynula chvíle, a když hloub do parku přišli, zakopl Martin o Hlasivce, jenž krváceje tu bez vědomí ležel.

„Běž rychle do zámku o pomoc!“ velel vévoda a sehnuv se nazvedl hlavu raněného tajemníka.

Přišli služebníci a odnesli Hlasivce do letohrádku. Martin tam zburcoval mlle. Laroche, která musila do ložnice princessy Johanky. Dívky tam nebylo. Ihned

spěchal s dvěma sluhy do parku, kdež bloudil, hledaje a volaje jménem své nejmilejší dítě. Hlas jeho však zanikl bez ohlasu; les ševelil tajemným, lichotným šeptem, jako když prve roztoužená Johanka tudy kráčela, očekávajíc svého milence.

Všechno hledání, jímž mnoho času zmařeno, bylo marno. Vévoda vrátil se do svého pokoje, kdež do křesla jako bez vlády klesl. Byl bled a oko jeho nehnutě hledělo do země. O vévodkyni se nikdo nestaral. Ta probravši se ze „mdlob" odplížila se do svého pokoje. Teď vlastně tu byl pánem starý komorník.

Na jeho rozkaz vsedlo několik ratibořických sluhů na koně a rozjeli se hledat princessu Johannu. Bylo patrno, že zmizela s Arnoldim. Půlnoc již dávno minula. Po údolí ratibořickém tichá velebná noc. Všude mír a ticho.

V letohrádku kmitalo žaluziemi světlo. Zář ta svítila nad umrlým právě štěstím Petra vévody Kuronského.

XXVII.

Finale.

Vévodkyně zůstala v Ratibořicích, vévoda se vrátil na zámek. Onemocněl a zdraví jeho se nelepšilo, dokud o své Johance zprávy neuslyšel. Trvalo to dlouho. Bylo jich mnoho vysláno stíhat zbloudilou princessu a svůdného Arnoldiho. Po mnoha dnech teprve přiharcoval kurýr, vyslaný důchodním Svobodou, který prchlé milence v Erfurtě saském šťastně stihl a odtud ihned zprávu na Náchod zaslal. Vévodova mysl se poněkud vyjasnila. Martin byl jeho nejmilejším společníkem a toho se častěji ptával, jak se Hlasivcovi

daří. Ten za ty dny valně ozdravěl, poněvadž jeho rána nebyla těžká. Antonín mohl již napsati list do Prahy a očekával vše nejlepší. Za nedlouho se pak mohl opět odebrati do vévodské pracovny. Doufal a byl jist, že nyní již z ní propuštěn nebude. Tam zastihl jej také vévoda, jenž laskavě kynul ubledlému tajemníkovi, který tolik věrnosti osvědčil.

Hlasivec byl velice překvapen. Za těch několik dní sestárnul vévoda velice. Ačkoli tvář jeho byla klidná, přece tajný, hluboký žal zatajiti nemohla.

„Děkuji vám za všechno," pravil, „a lituji, že jsem posledně vám ukřivdil. Vynasnažím se, abych vám nahradil."

Pak žádal, aby přečetl došlé dopisy.

Hlasivec četl jeden po druhém, až přišel na psaní datované ve Výmaru. Podívav se na podpis byl překvapen.

„Výsosti, list od — Arnoldiho."

Vévoda hněvem se začervenal. Po chvíli, jakoby se přemohl, poručil temným hlasem, aby četl.

Arnoldi drzým způsobem ohlašoval, že princessa Johanna dobrovolně s ním šla, že ji neunesl. Žádal dále, aby mu zaslána byla značná suma peněz, kteráž dojde-li na určité místo, že princessu na témž místě opustí, odkudž si ji vévoda bude moci odvézti. Na konec psal, že vidí se pohnuta, aby o panu vrchním tom lakomci, něco poznamenal, poněvadž jemu, Arnoldímu, to neublíží. Nezná prý vrchního z Vídně, ale z pražské pokoutní kavárny a herny, kdež pan Vrána, ještě jako důstojník, falešně hrával a tak se živil, ano, jednu oběť svou, když spokojena býti nechtěla, v Mrtvé uličce zle posekal. Na konec dodal, že panu vrchnímu se poštěstilo, že má šikovnějšího syna, nežli on sám je; a že pana vévodu před tím obratným synáčkem, panem tajemníkem, varuje.

I toto Hlasivec přečetl, když se byl před tím místem zamlčel.

Chtěl bez toho vévodovi všecko svěřiti.

Nad touto zprávou pozapomněl vévoda na hněv, který v něm drzý list Arnoldiho způsobil.

Vstav podal Hlasivcovi mlčky ruku.

Třetího dne večer po tomto přihrčel kočár na nádvoří zámecké a z vozu vyskočil důchodní Svoboda, jenž ruku princesse Johanně ku pomoci podával. Vzdorně ji zamítnuvši, sama vystoupila a zamířila do zámku.

Vévoda ji hned k sobě obeslal. Do salonu vstoupila v prostém, černém rouchu, jaké jí musil Svoboda dle jejího přání koupiti. Všech šperků, které onoho večera měla, jako brilantových náušnic a jehlice, byla prosta. Byla bledá a pohublá. Než i v tom prostém rouchu byla sličná. Tmavé oko vzhlíželo pevně, skoro vzdorně. Ale když sklíčeného, sestárlého vévodu spatřila, když uzřela ustaranou jeho tvář a v oku žal a výčitku četla, tu zapomněla, že byla od milence odtržena. Plačíc, sklesla u nohou otcových a objavši jeho kolena prosila za odpuštění. On pak hluboce jsa pohnut sklonil se ku své dceři, a slzy jeho skropily její hlavu. Tato jej miluje, ta zbloudila jsouc nezkušena, svedena. Ale její matka!

A bolest znova zachvěla prudce jeho duší.

To bylo řečí po městě a panství! Všude hovořili o Arnoldim a jeho únosu. Vypravovali, jak všechno stíhání bylo marno.

„A nepřivezl ho důchodní?“

„Když je v tom Erfurtě stihl, večeřeli právě. Ten aktér důchodního poznal. Vyskočil otevřeným oknem a ten tam. Na takového ptáčka hned nevyzraje! Princessa chtěla také prchnout, ale bylo již pozdě. Svoboda jí oznámil, že jde pro ni ve jménu vévodově,

ale ona nechtěla poslechnouti. Poroučela mu, aby odešel, že on, služebník, nemá jí co poroučet. Ale když podotkl, že mu dovoleno i násilí užit, a když milenec nepřicházel a viděla, že je zrazena, poddala se. Nechtěla však živou mocí s ním do jednoho kočáru vsednouti, že ona, princezna, nebude s takovým člověkem v jednom voze seděti."

„To chtěla znova prchnout."

Tak a podobně s mnohými dodatky a výklady, kolovala zvěst o únosu vévodské princezny. Na zámku věděli více a vypravovali si, že se vévoda s vévodkyní stále hněvá.

„Do smrti mezi nimi nebude dobře."

„Dosud od onoho večera spolu nemluvili."

„A tak hned nebudou." —

Tobiáš Podhájský chodil prudkými kroky po světnici; v koutku seděla jeho „drahocenná manželka" a plakala.

„Taková hanba! V celém městě se nám budou smát! Co to dítě vyvedlo! S hanbou ji poslali ze zámku!" bědovala učitelová.

„Ó, já to věděl, že ten Benda a ten Talián je jedna osoba. Když jsem jeho hlas slyšel, hned mně zavznělo v uších: ‚Už jedou!' A jak se přetvařoval, jak namáhavě česky mluvil! Šibeničníku, ty slavného mistra Bendy příbuzný!"

V koutě zahrádky seděla Mařenka. Plakala. Že se to tak skončí, nenadála se. Šlo jí o rodiče a princeznu. Pozvednuvši sklopený zrak, spatřila Josífka. Usmívaje se, podával jí ruku: „Křivdil jsem vám, panno Mařenko. Odpustíte mně?"

A ona smutně se usmávši podala mu pravici.

„Věříte mně?"

„Věřím a budu. Nedělejte si z toho nic. Však ono bude zas dobře."

Podučitel všechen šťastný usedl vedle dcery principálovy. — —

Povídalo se, že vévodkyně odjela do Karlových Varů; vlastně však se odebrala do Vídně. Dcery zůstaly na Náchodě s vévodou, jenž víc a více churavěl. Lékař mu radil lázně, a poněvadž vévodu vše na zámku tísnilo, ustanovil se na tom, že odjede do lázní. O slavnosti ratibořické nebylo ani řeči.

Tři dny před odjezdem povolal k sobě Hlasivce.

„Jak se vám odměním? Řekněte, čeho žádáte?"

„Výsosti, já ničeho nezasluhuji. Však smím-li prositi, prosím, aby Vaše Výsost ráčila se rozpomenout."

„Na návrh, není-liž pravda? Podejte ho sem. Věděl jsem, že jiného žádati nebudete, a byl bych již dříve učinil, než —" tu se zamlčel. Pak vzav péro, podepsal hloub do rohu jméno, tak že mezi smlouvou a podpisem zůstalo dost volného místa.

„Vezměte péro a napište sem, že robotníkům na svém panství 2500 dní potažných a 10.000 pěších slevuji, aby jim bylo uvolněno, tak aby veškeré své povinnosti tím snáze mohli vykonávati."

„Výsosti!" zvolal radostně Hlasivec a více pronésti nemohl.

„Dnes bude zároveň vrchní propuštěn ze služby. Za nepřítomnosti mé zastaňte jeho službu."

Patent po veškerém panství rozhlášen a jásání bylo veliké. Přicházely ze všech vesnic deputace, aby milostivému pánu díky vzdaly. Vévoda byl projevy nelíčené radosti dojat.

„Klamali mne tenkráte s těmi rychtáři. Kdyby těch nebylo, byl by patent již dříve podepsán," pravil Hlasivcovi, jenž deputace uváděl.

Když také bělovlasý, stařičký vejměník přišel a děkuje vévodovi vzpomenul, že viděl zbouření selské a že teď rád umře, když ta můra a bič stavu

selského jsou zmařeny, tu sáhl vévoda potěšen po váčku a vyňav dukát stiskl jej mezi prsty.

„Uvidím, mám-li ještě svou sílu," a díval se pozorně na dukát, z kterého mezi prsty třírohý klobouček utvořil. „Není tak foremný, jak býval. Ubývá, ubývá," dodal, smutně se usmáv, dal peníz stařičkému rolníkovi, jenž jako drahou památku si jej odnášel, velebě jeho dárce. — —

Hlasivec byl nyní po odjezdu vévodově na zámku prvním. Všichni, kteří prve proti němu byli, snažili se mu zavděčiti se a zalíbit.

Nový vrchní odjel na krátký čas se svým přítelem Holubem do Prahy. První cesta jeho byla k paní Vognarové, kdež se sešel s Eliškou i Kochanem. Druhého dne bylo v svatyni „české koruny" hlučno a živo. Sešli se všichni vlastencové a všichni se radovali, vítajíce staré známé, Holuba a Hlasivce, a nového, Valentina Kochana. Když byli nejvíce rozjařeni, povstal pan páter Zelený a v řeči mistrovsky dle Veleslavína vypulírované, případné, jadrné, ne méně vtipné, krásné a dojímavé vylíčiv stav národa českého, jeho bídu a soužení, vítal radostně nového dne první svítání, vzpomínaje vděčně všech horlivých a obětovných bojovníků pro milý náš jazyk český, až na Hlasivce přešel, jehož chválu přednesl a jemu děkoval, až pak na konec pozvednuv džbán připil mu na zdraví a jeho nevěstě, kterouž že mu zítra o hodině třetí odpoledne v chrámu sv. Štěpána oddá, s radostí ohlašoval.

„Slepý mládenec" naslouchal, pohnut jsa, vroucím slovům, prýštícím ze srdce vlasteneckého. Rozradoval se z té duše, když tolik uvědomělých vlastenců seznal, a když Zelený vlasteneckou řeč dokončil, zašeptal dojat: „Dej to Bůh!"

Za nedlouho vrátila se Eliška na zámek náchod-

ský jako Hlasivcova žena. Paní teta Scheibová ji radostně uvítala. Byl‘ bratranec Vrána ještě na večer toho dne, kdy propuštěn byl ze služby, odejel do Vídně, vzav s sebou toliko „nejkrásnější své nářadí“, kufřík s penězi. Vše ostatní mělo být za ním dopraveno. Když se ho paní Marta ptala, co ona počne, odbyl ji z hruba, aby si zůstala „u dětí“.

A „děti“ jí neodbyly.

* * *

K podzimu navrátil se vévoda Petr na Nachod. Poněkud ozdravěl, ale za nedlouho zase chřadl.

„To byly příliš kruté rány,“ povídal Martin Hlasivcovi. „Bojím se, že to dlouho nepřečká. Jen já vím, jak se souží. Ó ta vévodkyně! Pro takového poběhlíka zničí toho dobrého pána!“

„Slyšte, pane komorníku, co se o něm přítel Holub v Praze dopátral. Víte, že Holub psal do Prahy známým. Kdyby listy jejich byly došly, mohlo být všechno neštěstí odstraněno. Psali o něm, ale listy na Náchod Holuba nedošly. Zdá se býti jistotou, že Arnoldi listy ty nějak zadržel. Věděl‘ dobře, že je Holub mým přítelem a spojencem.“

„Co tam psali?“

„To, co nyní Holub v Praze vyšetřil, že Arnoldi se jmenuje vlastně Arnold, že je synem pražského kavárníka, jenž mimo karban jiné nečisté řemeslo provozoval. Matka našeho Arnolda je rodilou Vlaškou a odtud ta znalost italštiny a onen italský list. Arnold byl nějakou krátkou dobu u vlašské společnosti, ale brzo ho vypudili, když se o něm přesvědčili, jaké je kvítko.“

„A takový člověk! Ubohý pane!“ — —

Z daleka široka sjížděli se doktoři na Náchod, aby vévodovi pomohli. Než marně. Kdykoliv takový učený pán odešel, usmál se smutně vévoda a Martin v předsíni kroutil hlavou. „Tu je to," ukazoval na srdce, „a proti tomu není léku." Vždy se Petr potěšil, když uslyšel, že přišli vesničané se ptát, jak se mu daří. Když mu poradili zázračného prý lékaře v Jelenově za Slaným,*) dal se tam v měkkém nosidle donésti. A tu nabídli se ochotně rychtářové, kteří po čtyřech se střídajíce tam jej donesli.

To již byla zima a vánoce nastaly.

Hlasivec slavil první radostný štědrý večer s Eliškou, Kochanem a Martou. Ná zámečku Jelenovském bylo však smutno. Vévoda chřadl vůčihledě, nicméně těšil truchlící dcery. Na štědrý večer přijeli hosté.

Vévodovi ohlášena jeho manželka, jež právě z Vídně přijela. Petr chvíli mlčel; ale když viděl, že dcery jeho naň prosebně hledí, pokynul hlavou. Princezny spěchaly uvítat matku, kteráž pak sama k vévodovi vstoupila.

Odpustil jí. —

A zase bylo svatých tří králů a zase hráli v náchodském kostele slavnou mši. Regenschori řídil radostně a vše šlo, jak náleží. Josífek, jemuž přičiněním Hlasivcovým dostalo se samostatné školy, zpíval: „Už jedou, už jedou!"

Když bylo po mši, přistoupil mistr Suchánek k Podhájskému a pravil vesele:

„No vidíte, že to šlo bez toho Bendy!"

„Což platno! To „už jedou!" nikdo tak nezazpívá."

„Za to vám Kořínek neukradne plášť."

*) Gölnau v Kladsku nedaleko Náchoda.

„Ale vzal mně Mařenku," a regenschori se spokojeně usmál.

Dne 12. ledna 1800 rozezvučely se zvony na věžích náchodských a zvučely po celé tři dny, neboť zemřel dobrý vévoda Petr Kuronský, jenž v poslední vůli ustanovil, aby zařízení jeho panství navždy v platnosti zůstala. Když tělo jeho na zámek dovezeno, na parádním smutečním loži odpočívalo, defilovalo všecko služebnictvo v novém, černém obleku. Naposled kráčel starý Martin, jenž došed katafalku, sklesl u nohou mrtvého vévody a zaštkal:

„Co já tady bez tebe, můj dobrý, drahý pane!"

Tělo vévodovo odvezeno do Zaháně, kdež je v hrobce slavně uložili. V kostele náchodském bylo plno. Slouženo rekviem za vévodu. Učitelé z celého panství sešli se, aby provedli slavné Mozartovo dílo.

Tobiáš Podhájský řídil. Když zazvučelo „Dies irae", zatmělo se mu na okamžik v očích. Neviděl pro slzy ani na rozložené partesy.

I Kochan byl v kostele. —

Co dcery, co vévodkyně?

Ta trávila potom dny své většinou na saských svých statcích a v Berlíně i v Paříži.

Čtvrtá dcera, kterou vévoda za svou neuznal a jí věnem neobdařil, vdala se za vévodu Talleyranda Perigorda, Marie za knížete Hohenzollernského, a Johanka, vystonavši se ze své první lásky, stala se manželkou vévody Pignatelli de Belmonti. O Arnoldim nebylo nic slyšeti.

A princessa Kitty?

Znáte ji všichni, vždyť znáte „Babičku" Boženy Němcové. „Paní kněžna" v krásné té povídce je princessa Kateřina, dcera Petra Kuronského.

RÁJ SVĚTA.

PSÁNO ROKU 1830.
(LUMÍR.)

Veliký císař byl poražen.

Trikolora francouzská přestala vláti nad vítěznými legiemi Napoleona I. Evropa všecka unavená a zemdlená zajásala, když světoborce toho zavezli na ostrov Elbu.

Z krvavých bojišť bulletiny a zprávy, kterých každý měl do syta, umlkly.

O zábavu všech pečoval nyní kongres, sešedší se do Vídně, jež léta 1814. a 1815. hostila společnost, jaká se opět tak hned nesejde. Car ruský, králové: dánský, bavorský, pruský, virtemberský s ministry a skvělými družinami, početná knížata někdy svaté říše římské nebo jejich zástupcové a vyslanci byli hosty císaře Františka I.

Vídeň hemžila se vladaři a knížaty, nejrozmanitějším komonstvem, přečetně sjevší se šlechtou domácí a cizí; sešlo se tu hojně mužů znamenitých v literatuře, válečnictví a v politice, všude plničko reků salonních, dobrodruhů, prostopášníků, kejklířů, zpěváků a tanečníků. Vznešený svět přivedl sem květ svých žen jako na odiv; závodily dámy z vysokých kruhů s tanečnicemi, jež za toho kongresového bábelu báječné sumy vyzískaly.

Mocnářové a jejich důvěrníci sjeli se do Vídně, aby rozervané poměry evropské urovnali a svatý mír utvrdili.

Ale prve než se do díla dali, slaveno osvobození Evropy, a slavení toho nebylo konce.

Dvorské plesy a zábavy, všeliké mumraje, honby, vojenská cvičení, karoussel, ohňostroje, divadlo, ballet, koncert a j., to vše krátilo vznešeným hostům čas, oslazovalo starosti a práci korunovaných diplomatů.

Věru, skvělé to pohostinství, jež pohltilo pětatřicet milionů zlatých, a to za onoho času, kdy dosud neodčiněny pohromy nedávného státního úpadku, jímž tisícové zchudli, kdy přes padesát tisíc zmrzačených vysloužilců z válek napoleonských bídně živořilo, kdy v Sedmihradsku zuřil hlad, vyhánějící tisíce lidí z vlasti.

Za toho času, kdy ve Vídni byl ustavičně svátek, kdy „kongres jen tančil a z místa se nehýbal", udál se tento příběh.

Benátčan jakýsi, maje nejvyšší povolení, postavil „na příkopech" vídeňských velikou plátěnou boudu, nad jejímž vchodem skvěl se veliký, vyzlacený nápis: „Tombola." Kolem boudy, nad níž mnoho různobarevných praporců všelikých států a státečků vlálo, shromažďovalo se co den množství zvědavých, a málo kdo šel kolem, aniž by se zastavil. Každý pak nejprve pohlédnul ku vchodu, po jehož obou stranách stáli muži podivného kroje na lešeníčku červeným suknem potaženém.

Ten na levici ve stříbroleské helmici s dlouhým, vlásinovým chocholem, v černém, bohatě pre-

movaném kabátci a ve vysokých, lesklých botách ob čas zatroubil na táhlou, lesklou troubu, a to tak, až ve tváři všecek zrudl a bělmo očí se mu navrch obrátilo. Tu pak druhý, oděn jsa po způsobu středověkých hlasatelů, když fanfara dohlaholila, jal se dalekozvučným hlasem provolávati, potřásaje při tom hlavou, s níž dlouhá péra se houpala, a rozkládal živě rukama, ku vchodu ukazuje.

Oznamoval veškerému obecenstvu, jehož třídy dle hodnosti plným, vlastně plnějším titulem oslovoval, že kdo chce dojíti štěstí, že ho sobě v tom stánku za jediný zlatý může koupiti. V předsíni že se prodávají losy, že jich jen už málo, asi deset a mezi nimi ten, jenž na jisto vynese první výhru, nádherný kočár totiž s párem znamenitých meklenburských koní, jejichž překrásné řemení je zlatem okováno; kdo vyhraje, že také dostane s kočárem premovaného kočího a dva služebníky v nádherné livreji.

Dále vypočítával všecky ostatní výhry, připomínaje, že kdo by aspoň jeden los sobě koupil, ten že se může zadarmo do stanu podívati na všecky výhry, totiž na obrazy, sochy antické i moderní, na stříbrné náčiní, hodinky, náramky, prsteny, pravé korály ve zlatě zasazené, i na věci z nejlepšího čínského porcelánu; že již podívaná sama za ten zlatý stojí.

Třínedělní povolená lhůta na prodávání losů docházela, a nebylo tedy divu, že pomocníci Benátčanovi nešetřili ani trouby ani plic, jen aby s dostatek připomenuli, že rozhodná chvíle tahu se blíží, aby tedy každý sobě pospíšil, dokud je čas.

Kolem boudy bylo dnes, posledního dne před tahem, nad obyčej živo.

Sešlo se tu obecenstvo nejrozmanitější: dělníci, učedníci, měšťané, ženy, dívky, vojáci, prodavačky; byli tu také lidé z bohatších kruhů a nikdo se tuze nedivil, zastavil-li se opodál nádherný kočár, z něhož vystoupil bohatě oděný pán, aby na rychlo v boudě několik losů koupil a je dámě, družce své v kočáru, presentoval.

Tombola byla v modě.

Mezi diváky, poněkud stranou, stála vysoká, tělnatá paní ve tmavém límcovém plášti, opírajíc se o mladého muže štíhlé postavy, předčasně zvadlé, unavené tváře. Bylo mu něco přes třicet.

Ani on, ani letitá jeho průvodkyně neposlouchali vyvolavače, aniž hleděli ku vchodu, kdež u kasy lidé se tlačili, aby každý z nich „štěstí" za jeden zlatý ulovil. Oba upírali zrak svůj na mladého, krásně rostlého muže, jenž před nimi stoje ničeho si nevšímal, a jen malebně oděného vyvolavače v aksamitovém biretu pilně pozorovati se zdál.

Mladý muž měl na sobě hnědý kabát s úzkými rukávy, již sice poněkud obnošený, ale čistý a celkem slušný.

„Těch vlasů!" zašeptala tělnatá dáma svému průvodci, jenž s mladíka oka nespouštěl, „těch krásných, černých kadeří — zrovna hustým proudem hrnou se mu zpod kloboučku!"

„Jaká jen asi tvář!" prohodil průvodce.

„Oh zajisté Apollova —"

„Co na tom křiklounu má! Že se neobrátí!"

„Buď jak buď, znamenitá postava, jako prut. Jak souměrný! Pozor!" zašeptala kvapně a stiskla rámě průvodcovo —

„Ah!" Vážná ta paní nebyla s to, aby utajila lehounký výkřik obdivu.

I její průvodce byl překvapen a hleděl tím bystřeji na mladíka, jenž obrátiv se, jakéhos Jihoslovana v malebném kroji sobě prohlížel, netuše, že sám je předmětem nejbedlivějšího pozorování.

„Výborně!“ mluvila vážná, tělnatá dáma tlumeným hlasem.

„Kdybych já tu tvářičku měl!“ Průvodčí se jízlivě usmál.

„To byste se mnou tu nestál! Ale ten obličej tam! Toho krásného nosu, těch jiskrných očí! Pane toho musím míti! Postarejte se o to — toť by nám štěstí přálo!“

„Ale těch obtíží, madame! Slušný to mladík, zajisté z dobré rodiny.“

„Má však obnošený kabát a třeba také nouzi.“

„Je však hrdý, vidím to na očích, na čele.“

„Mám ještě jiné prostředky — každým způsobem —“

„Za každou cenu?“

„Ano — pozor — již se obrátil — odchází. Jaké krásné držení těla — a chůze — rychle za ním! Na večer v Olympu!“

Všecken ten rozhovor mluven tichým hlasem, skorem šeptem, a velmi rychle. Madame pustila rámě a průvodčí její pozdraviv odešel. Bral se hustým davem za oním jinochem, zpočátku rychle a těsně za ním; později jak mladík vyšel na volnou ulici, kráčel neznámý opatrně a ve slušné vzdálenosti, ale tak, že ani jediný pohyb mladíkův mu neušel.

Tak dostal se z hlavní ulice několika pobočnými do těsné uličky, kdež mladík vstoupil do vysokého starého domu. Neznámý, který ho stopoval, zastavil se a podívav se na číslo (jméno ulice znal dobře) prohlížel sobě bedlivě starou budovu, a již

chystal se do průchodu vstoupiti, v tom mu jakýsi mužík v modrém, ošumělém fraku, zpod něhož na žlutavé vestě mohutné jou-jou se klátilo, položil ruku na rameno.

„Torelli, co tu hledáš? V tom domě ničeho není —“

Torelli kvapně obrátiv se pohleděl ve tvář pečlivě oholenou, ne mladou, ne starou.

„Nech mne, mám práci.“

„Ale mám novinu. Vévodkyně se vrátila.“

„Těch tu jako máku. Která?“

„Třetí gracie. Z Acerenza —“

„Aa, to je novina!“

„Zajisté dobrá, nebo Elster chce peníze a již hrozí —“

„Tak —“ usmál se Torelli. „Ať hrozí — No, zkusíme to.“

„Půjdeš k ní?“

„Snad, ale teď s Bohem,“ dodal kvapně, když spatřil mladíka, kterého byl stopoval, opět z domu vycházeti.

„Kdy se uvidíme?“

„Na večer u ‚starého granátníka‘.“

Podali si ruce a rozešli se. Ale každý zašed ohlédl se a zpozorovav, jak jeden druhému důvěřuje, šibalsky se usmáli. Když Beck, přítel Torelliho, hodný kus zašel, vrátil se Torelli a nerozmýšleje se vstoupil do domu, který jinoch opustil.

II.

V tichém zákoutí schönbrunnské zahrady při stezce bělající se pod klenbou vysokých buků a habrů, stála kamenná, omšená lavička s kamenným le-

nochem, jejíž nečetné ozdoby svědčily, že to dílo z minulého století.

Zrovna za lavičkou bělaly se z hustého, na jaře vonně kvetoucího křoví kmeny tří starých buků, jichž mocné haluze klenuly se přes chodník až ku mladším habrům, v jejichž zášeří přímo proti lavičce stála na podstavci křovinou zarostlém socha Mlčelivosti.

V útulném místečku toho odlehlého zákoutí bylo šero a ticho. Náhle však prchlo přítmí plaše hloub mezi kmeny a do houštin ševelící klenbou pronikl šikmo zlatý paprslek jasného slunce. Jeho zář zachvěla se na soše a odtud zelení přes chodník zašlehla až na omšenou lavičku. Tam zasvitly zlaté ozdoby na hřbetu nevelké, neobjemné knížky, jejíž pěkná vazba svědčila, že není mladší té lavičky.

Chodníkem přišel muž, stařec zdravého obličeje, jadrných, bystře prohlédajících očí pod sivým obočím.

Starý pán silně prokvetlých vlasů v týle podvázaných, v úzkých nohavicích a punčochách hodil se dobře sem do toho místa, kdež všecko sladkobolně upomínalo na zašlý čas menuettů a kotillonů, kde člověk snadno zapomínal, že minula velká revoluce a že v nedaleké Vídni zasedá kongres, jenž bude rovnati to, co veliký Korsikán byl zvrátil.

Starý pán zastavil se, jakoby naslouchal tichému ševelení stromů, pak obrátiv se spatřil na lavičce opuštěnou knihu. Ohlédnuv se a nikoho nespatřiv vzal ji a podíval se na titulní list:

„Esprit, Maximes et Principes de M. Jean Jacques Rousseau de Genève“ stálo tam.

Otevřev pak, kde bylo založeno, jal se čísti a četl.

Zabavil se tak, že bezděky vykročiv dal se na další procházku a četl, a četl — patrně s velikým zalíbením; šel a šel, až zmizel v zelenavém zášeří stromů.

Sotva že chvíle minula, přikvapil se strany, kde socha Mlčelivosti stála, mladík, kterého byl Torelli od boudy Benátčanovy až ku starému domu v těsné uličce stopoval.

Mladý muž tu onu knížku zapomněl a nyní vrátiv se shledal, že zmizela. Již se obrátil. Sotva že učinil několik kroků, ozvalo se za ním volání. Starý pán vracel se spěšně cestičkou k osamělé lavičce a mával knížkou.

Mladík stanul a dobře starého pána shlédnuv zdvořile pozdravil.

„Byl bych vám málem knížku na dobro odnesl. Trvám, že vaše?“ a usmíval se vlídně.

„Je-li to Rousseau —“

„Ano, tresť ze spisů slavného filosofa. Odpusťte, prosím,“ a podal mladíkovi knížku. „Tak mne upoutala, a není divu!“ doložil patře s patrným zalíbením na mladíka, jenž usmáv se pravil:

„A já od toho znamenitého čtení prchl. Zaslechl jsem totiž v tu stranu rybníčka pronikavé vykřiknutí. Spěchal jsem tam —“

„Stalo se neštěstí?“

„Děcko jakési, jehož opatrovnice poodešla, spadlo do vody, než pro štěstí zahradnický pomocník byl na blízku a ten vynesl topící se dítě. Já přišel pozdě.“

„Nebyl bych, ať pravdu dím, se nadál,“ pravil starý pán, „že sejdu se tu se ctitelem Rousseauovým.“

Mladík se usmál.

„Ano — Contract social — kongres —“ a tu se náhle zamlčel.

„Pravda, pane. Zůstanete-li zde, či půjdete do města? Já jsem na odchodu.“

Mladík taktéž mířil k městu a nabídl se, že starého pána, libo-li mu, tam doprovodí, což on ochotně a rád přijal.

„Račte dovoliti,“ pravil mladý muž, „abych se vám představil. Jsa vaším sousedem —“

„Aj, mým?“

„Již skoro týden přebývám v tom domě.“

„Ach, slyšel jsem, že máme nové sousedy, dva mladé pány: hudebníka —“

„To je můj přítel, Kalina, a já jsem Chenier, malíř.“

„To zajisté sem velmi rád chodíte.“

„Teď málo kdy, je tu tolik slavnostního hluku —“

„Nemilujete těch četných a drahých slavností?“

„Nenávidím jich. Korunování —“

„Prosím, pozor, pane,“ vpadl starý do řeči a přívětivě se usmál, „nejsme ve Francii — ba i tam je teď jinaký vítr —“

„Škoda, že to tak skončilo!“

„I já toho lituju, než není jinak. A pak se přece těším —“

Mladík pohlédl tázavě na starého pána.

„Divíte se! Ano, naději se, že tu bude veliká křivda napravena; doufámť, že obnoví království polské.“

„Pán je Polák! A mluvíte tak čistě francouzsky.“

„Byl jsem několik let v Paříži. Ah, odpusťte, zapomněl jsem za hovoru — Jsem Feliński, tajemník hraběte Ujeckého.“

Řehož Feliński a Chenier mířili za živého rozhovoru k Vídni. Starý pán i mladý malíř pozorovali, že jsou příbuzného smýšlení a čím dále tím více se o tom přesvědčovali.

Feliński vykládal o svých a všech Poláků nadějích a tak záhy zabočili v hovoru svém na cara Alexandra, Metternicha, Talleyranda, Castlereagha a ostatní důležité ministry a diplomaty, kteří měli rozhodovat o osudech národů. Chenier napjatě naslouchal a živě odpovídal.

„Ale již jsme doma!“ zvolal pojednou Feliński a vstoupil do domu; Chenier za ním.

Když přišli na chodbu do druhého patra, zastavil se starý pán před jedněmi dveřmi a usmívaje se ukázal na ně:

„Tuhle přebývám, abyste věděl. A kdybyste někdy, až kolem půjdete, sobě na to vzpomněl, tož připomeňte sobě zároveň, že bych vás velmi rád uvítal, kdybyste mně, starému muži, několik chvilek chtěl věnovati.“

Mladý malíř vyslovil radost nad pozváním a slíbil velmi ochotně. Feliński stisknuv srdečně Chenierovi ruku odešel.

Ten pak ubíral se chvatným krokem přes úzké, tmavé schody, až pak zmizel v nízkých dveřích svého bytu.

III.

Byt ten byl prostranný a dosti světlý pokoj, z něhož vedly nenatřené dvéře do druhého, maličkého. Nábytku bylo tu po skrovnu. Postel, stůl pokrytý papíry a knihami, tři židle, staromodní prádelník a prostá pohovka se starým, vybledlým potahem.

Skoro uprostřed stál malířský podstavec s napjatým plátnem. Vedle na židli ležela paleta s barvami obložená kupou rozličných štětců, hrníčků a měchýřků.

Chenier vstoupil vesele a mířil zrovna ku dveřím do menšího pokojíka; té chvíle však vystoupil z něho mladý muž, ale starší o něco nežli Chenier. Byl menší, sušší přítele svého malíře, přibledlého, ne zvláště sličného, ale zajímavého obličeje.

V očích jeho bylo cosi snivého.

„Škoda, že jsi dříve nepřišel! Ptal se po tobě jakýsi pán."

„Byl tu, u nás?" ptal se Chenier.

„Nikoliv. Šel jsem za chvíli po tvém odchodu učit a v tom dole ve průjezdě ukazuje mne domovnice jakémusi cizinci, jenž s ní horlivě hovořil. Ten přistoupil ke mně a velmi zdvořile se mne ptal, kdy by tě mohl doma zastat, a nebylo-li by možná v bytu, abych mu udal, do které kavárny chodíváš, že by tě třeba tam vyhledal."

„A jak vypadal?" ptal se Chenier. Kalina udal.

„A znal mé jméno?" ptal se Chenier.

„Domovnice mi vypravovala, že tě popisoval, a tu ona ovšem snadno uhodla a jméno tvé udala."

„Snad ti nese něco znamenitého," dodal Kalina. „Nějaké tajemné poselství; snad nějaká kněžna tě spatřila, a tu ten postilion d'amour —"

„Nežertuj, kdož ví, co v tom je. Nejlíp by bylo, aby přinesl nějakou dobrou zakázku, neboť už věru nejvyšší čas! Jsem pomalu v koncích — ale to není všecko!" dodal veseleji pohodiv bujnou kadeřavou hlavou. Pak vytáhl knížku z kapsy a položil ji na stůl.

„Vidíš, ten Rousseau — kdož by řekl, že plod toho samotáře tak lidi sdruží! Mám novou známost, toho starého pána ve druhém poschodí."

„Aj, je-li možná!" zvolal živě Kalina.

Chenier vypravoval, jak se s Feliňskim sezná-

mil. Když dokončil, seděl Kalina dosud nehnutě maje hlavu nachýlenou.

„Proč mlčíš?“

„Mlčím, protože naslouchám —“

„Čemu?“

„Tomu rajskému hlasu. Neustále ho slyším. Tedy Polák! Pro to!“ mluvil Kalina jako pro sebe

„Co se ti přihodilo?“

„Vracím se domů, jdu do druhého poschodí a tu ti zaslechnu ženský zpěv. Vystoupím; zaznával z bytu starého pána. O, Kamille, takového hlasu jsi neslyšel! Žádná zpěvačka v celé Vídni by tak nezazpívala, to jest takovým hlasem. Správněji, vycvičeněji ano, ale ten materiál! Říká se stříbro, ale to je liché, otřepané slovo!“

Tvář hudebníkova oživla a v očích mu zasvitlo.

„A co zpívala?“

„Jen tak písničku, ale krásnou. Zaslechl jsem několik slov, a zdálo se mi, že zpívá česky. Pak jsem poznal, že se mýlím. Tedy Polka! Vždyť ji snad uslyšíš —“

„Ó já se více těším, že ji uvidím. Však už je na čase! Jsme tu několik dní a ještě ji ani oko nespatřilo. Ani jsem nevěděl, že tam vůbec jaká dáma —“

„Škoda toho hlasu, škoda, že tak zůstane ladem, nezdokonalen, nevzdělán —“

„Mohl bys ty ji vzít do učení.“

„Já?! Brachu, všichni by mně byli vděčni, kdybych takového slavíčka uvedl na veřejnost —“

„Snad ne před velké obecenstvo, na jeviště?“

„Proč ne, bylo by to jistě jejím štěstím!“

„Štěstím a snad neštěstím. Ale marná řeč! Starý Feliński by nikdy nedopustil, aby dcera jeho opustila

rodinný tichý krb a dala se tou nebezpečnou, kluzkou cestou —“

„Až ji jenom uslyšíš!“

„Věru jsem dychtiv. Málo kdy chválíš. Ale chtěl bys tu libohlasnou Polku slyšet?“

„Rozdáváš, co nemáš.“

„Co nevidět tam půjdu. O to ostatní se nestarej,“ zvolal Chenier a přistoupiv ku podstavci sňal s nedokončeného obrazu roušku a zadíval se na svou práci.

Představovalať Camilla Desmoulinsa, an pod kaštany Palais Royalu stoje na stole s pistolí v ruce mluví k rozjitřeným zástupům lidu pařížského.

Tvář mladého malíře byla zachmuřena a nespokojenost v ní se zračila. Vzal paletu, štětec, však nemaloval. Upřeně hleděl na skupinu stromů, kterouž živý paprsek na reka obrazového pronikal, vrhaje kol zlaté i šeré stíny.

„Jak chladno všecko, studeno, neživo,“ myslil sobě a jal se malovati. Však záhy přestal hledě opět na to, co vykonal, a obličej jeho se nevyjasňoval. Začal na novo, v tom ozval se houslí zvuk. Kalina hrál a Chenier jal se malovati. Hbitěji pohybovala se jeho pravice, již se nezastavovala, ale jen kmitala se na plátně, na němž skupina živla, stromy, keř i paprslek sluneční.

Vše nabývalo šťávy a tepla, vše vystupovalo pravdivě a plasticky.

A zatím hrál Kalina na své staré, dobré housle, nevšímaje sobě Cheniera, na kterého jakoby úplně zapomněl. Hrál dojemně, s hlubokým citem.

Jak dozvučel nápěvu poslední, tichý tón, zakmitla se ruka Chenierova ještě několikráte nad plátnem, pak rázem poklesla a štětec z ní vypadl.

Oba přátelé hleděli na sebe zářícím zrakem.

„Cos to hrál?“ zvolal konečně Chenier.

„Nápěv písně, kterou ta Polka zpívala.“

„Budiž mi požehnána! Pojď sem a viz!“ a chopiv Kalinu za ruku ukázal na obraz.

„Vidíš ho, víš, jak dlouho tu visí, a štětec se ho nedotkl. Nemohl jsem dále, nešlo mi to, a dnes, podívej se! Jsem sám s sebou spokojen! Tak jsem to v duchu viděl, tak jsem to chtěl mít, a to všecko způsobila tvá hudba, ta píseň té Polky.“

Kalina stiskl příteli ruku a povzdychl

„Šťastný člověče!“

„Proč?“

„Protože tvoříš. Může-li tvůrčí duch úplně býti nešťastným?“ —

IV.

Kalina pocházel z Čech. Otec jeho byl vesnickým učitelem, dobrým, staročeským kantorem, jenž více se v muzice nežli v literním vyznal. Synu svému dal dobrý základ ve zpěvu a hudbě a poslal ho pak do krajského města do školy, kterou když syn odbyl, otci svému vypomáhal při vyučování.

Antonín stal se učitelským „mládencem“.

Ale ve škole mu nebylo dlouho volno; dusilo ho vše v tiché vesnici, zatoužil po cizině, po velkém městě, kdež by v nejmilejším hudebním umění mohl se zdokonaliti. Otec mu rozuměl a vida nevšední jeho schopnosti propustil ho, ač nerad. Na cestu mu dal dva renské (více nemohl) a staré, rodinné housle.

Tak vydal se Antonín o holi do světa a zamířil rovnou cestou do Vídně. Z počátku se mu nevalně

dařilo. Již cestou šumařil, hlavně na farách a ve dvořích, a tím také ve Vídni první čas se živil. Ale pak usmálo se naň konečně štěstí v podobě starého ředitele kůru, také Čecha, ale již valně zněmčilého, který Kalinu uslyšev a jeho nadání poznav se ho ujal a zaměstnání stálejší jemu opatřil. Kalina teď hrával na kůrech a zjednal sobě přispěním svého starého příznivce několik hodin, tak že největší nedostatek minul a mladý hudebník nemusil hladov ulehati. Za dvě léta stal se varhaníkem při menším kostele. Ačkoliv služné jeho příliš skvělé nebylo, přece vydělal si Kalina sumou tolik, že i nějaký groš občas starému otci domů posílal a o své hudební vzdělání lépe mohl pečovati.

Tu také seznámil se s Chenierem, kterého potkal na večer ulicemi bloudícího. Znaje ze zkušenosti, jak je člověku cizinci, bloudí-li velikým městem nevěda, kam by se obrátil, zastavil sám mladého, sličného cizince, na němž ihned poznal, že bohatstvím neoplývá. Nabídl mu ve svém pokojíku nocleh, který také mladý Francouz, němčinu značně lámající, vděčně přijal.

A více od Kaliny neodešel. Mladí mužové poznali se a myslili, že se k sobě dobře hodí. Živý, sdílný malíř, jenž hned při prvním setkání cítil důvěru ke staršímu, klidnějšímu Kalinovi, vypravoval tomuto s nelíčenou upřímností, jak se do Vídně dostal a jak s ním vůbec je. Vypravoval, že byl z Paříže právě ve svém rodišti pochovat matku; otec padl před lety ve vojsku republiky francouzské. Když Kamill matku pochoval, došla ho zpráva, že těžce nemocný bratr, jenž se byl ve Vídni usadil, ho prosí, aby ho navštívil.

Mladý malíř, jemuž po rodičích jen malá částka peněz zbyla, tak učinil a protráviv cestou skoro vše-

cko skrovné své dědictví, dostal se do Vídně. Ale bratr byl již pochován.

Poptávaje se po jeho jmění, o němž byl slyšel, že je dosti značné, přesvědčil se, že starší bratr zemřel chud, nebo státní úpadek zbavil ho veškerého, prací nabytého jmění. A tu setkal se s Kalinou.

Bydleli v jednom pokojíku a společně jídali. Chenier pořídil hned sobě plátno, všecky malířské rekvisity a dal se chutě do díla. Ale zle by s ním bývalo, kdyby neměl Kalinu. Ten sobě nadšeného, ohnivého Francouze zamiloval. Zakládal jej, kdy nutno bylo, a měl-li zase Chenier, upřímně, bratrsky s hudebníkem se rozdělil.

Rozvážnější, zkušenější Kalina býval nepočítajícímu, umělecky lekhomyslnému malíři, jenž všedních potřeb nevalně sobě všímal, mentorem, mnohdy se zdarem, začasté však bez úspěchu.

Ačkoliv Chenier nejednou vážným radám a kázání přítelovu se zasmál, a někdy také, kdy náhledy obou přímo proti sobě čelily, bouřlivě vzkypěl, přátelství obou nebylo tím otřeseno.

Chenier maloval dle svého, snažil se provésti své sny a ideály, nechtěje hověti choutkám obecenstva; a tak se stalo, že napořád zůstával neznámým, chudým. Kalina nejednou říkával: „Jiný, maje tvé nadání, tvé schopnosti, byl by vůbec známým, hledaným.“ —

Ač nejednou na přítele svého se v duchu zamrzel, miloval ho neustále, vážil si ho pro nadání a staral se za něj.

V jiném spíše se shodli.

„Jsem republikánem,“ pravil jednou Chenier, když z večera ve svém chudém pokojíku na bídných, čerpotočivých židlích seděli, „a miluju svobodu, rov-

nost, ale umění ne méně miluju, a věř, pro to mne někdy napadá závist. Závidím bohatcům, aristokratům někdy jejich bohatství. Což by se jím dalo vyvésti, což bych chtěl vykonat! Ach jak těžko je za nejvyšším tíhnout a zároveň s nejnižšími potřebami zápasit!“

Často přicházely chvíle ochablosti, nespokojenosti i trudu, zvláště když se také rozpomínal na svou vlast, kdy docházely zprávy, jak reakce tam vrchu nabývá.

Nejednou na Francii před Kalinou hlasitě vzpomínal, nejednou v důvěrném hovoru zatoužil sobě na nynější stav její. Hůře bylo ještě, když spojenci vtrhli do Paříže, kdy pak již sjížděli se na kongres do Vídně.

Ale ne vždy tak vážně hovořívali.

Teď, kdy kongres se počal, bylo až dost látky k rozmanitým hovorům. Chenier rozumí se nemluvil o vznešených osobách, jež do Vídně zavítaly, s takou úctou a nadšením, jako bylo na ulicích slyšeti a v novinách čísti, a nejedno trpké slovo prohodil.

Méně prudký a méně rázný Kalina konejšil svého přítele a odbýval ho obyčejně:

„Což na plat! Zeď hlavou neprorazíš.“

Jednou seděli pozdě z večera ve své podkrovní, tiché komoře. Byla před tím, než se do nynějšího bytu přestěhovali. Rozmlouvali jako obyčejně družně, upřímně a tentokráte přišli za hovoru na ženy. Mluvili žertem i vážně, až dotekli se svých srdcí, a tu Kalina, vyzván, aby se zpovídal, vyznal upřímně, že dosud žádné dívky nemiloval.

„Neměl jsem na to dosud kdy,“ pravil polo žertem, polo do opravdy. „Dřív nebyl jsem do světa, učil jsem se, a teď nejsem opět do světa, a miluju

jenom hudbu. Ta je mou útěchou, mou radostí, a ostatně, díky Bohu, že mé srdce jen touto láskou plápolá, neboť vím, že bych u žen neměl štěstí. Ale ty, Kamille! Ty můžeš vypravovati!"

„Jako ty!"

„Ty že bys neměl milé, nebo na některou nevzpomínal?"

„Nemám, ač o vzpomínání by nebylo zle. Žertovával jsem s děvčaty, a myslím, že jsem je také miloval, ale zase to přešlo."

V.

Torelli bloudil laxenburským parkem. Vyhýbal se cestám a uchyloval se více do stínu, mezi stromy, nasiouchaje při tom bedlivě a kolem se ohlížeje.

Bylo odpoledne v září měsíci. V proudu slunečného světla, jež se parkem rozlilo, kmitalo se žluté a rudé listí se stromů tiše padající. Byl překrásný podzimní den.

Lesem zahlaholila náhle lovecká fanfara, jejíž jásavé zvuky do nejdálnějších konců jemněji a tišeji vyznívajíce v šeré hlubiny lesa zaléhaly. Torelli na ten hlas dal se v onu stranu, odkud fanfara zazvučela, a za nedlouho došel na malý pahoreček ve skupině rozložitých buků, v jejichž stínu stanul. Dobře byl ukryt, žádný ho nemohl viděti, sám pak měl volnou rozhlídku. Před ním rozléval se širý rybník, který jsa při břehu rákosím hustě zarostlý, mizel na druhém konci ve stínu pestrobarevného stromoví.

Na té pak straně, kde Torelli stál, rozkládala se kolem rybníka mýtina, na kterouž les ji obklíma-

jící vrhal dlouhé stíny. Hladina vodní stkvěla se tu rozlitým stříbrem, jež také probleskovalo vysokým rákosím tiše a nehnutě nad vodou stojícím.

Mýtina, voda, vše kolem jakoby v záři odpoledního slunce tvrdě dřímalo.

Spánek tiché krajiny byl záhy zaplašen.

Lovecká fanfára zazvučela znova, blíže a jasněji a štěkot psů a temný blahol ohlašoval, že kvapem blíží se veselá, hlučná honba.

Torelli sebou ani nehnul a hleděl upřeně před se, kam, soudě po hlasu, lovci se blížili.

Již kmitli se mezi stromovím koně a jezdci, již vyjeli ze stínu na mýtinu, a tu se na pokraji rozestavili. Torelli málo sobě jich povšimnuv hleděl opět v před. jakoby věděl, že ještě jiní přijedou — a věru — viz to koňstvo mezi stromovím, ta pestrobarevná roucha, vlající závoje a nádherná péra na krásných loveckých kloboucích.

A těch hlasů, toho lomozu!

Slyš rozkazy lovčího, pokřiky honcům je opětující, ržání koňů, supání lupu dychtivých loveckých psů!

Všecken průvod vjel na mýtinu. Byly v něm skoro vesměs samé dámy; jen několik kavalírů a pážat je zprovázelo. Torelli nachýliv se napínal svůj bystrý zrak; nebyloť snadno četný ten a pestrý zástup jak náleží přehlédnouti.

Spolehliví, mírní mimochodníci i bujní, štíhlonozí koně lovečtí, všichni ušlechtilého, dobrého plemene, bílé, černé, plavé a hnědé barvy všech odstínů stanuli nyní v malebné směsici jako vrytí do země; jen ušima stříhali a bujnou hlavou pohazovali, že stříbrné a zlaté okrasy na řemení bohatě pracovaném jen se míhaly v záři slunečné.

A jezdkyně! Většina jich mladistvé, krásné postavy, jako lesní víly. Jen několik ve předu jedoucích bylo pokročilejšího věku: ale všecky v ladných, bohatých, nádherných šatech loveckých.

Bavily se buď s kavalíry, většina pak hleděla na lovce, kteří nejprve sem přijeli, jak se rozestavují a lov připravují. Všecka ta krása a všecken ten přepych nepoutal příliš Torelliho. Pohled na nejprvnější černovlasou jezdkyni, suché, štíhlé postavy, sedící na krásném plavém koni — znal ji; toť císařovna rakouská, a vedle ní paní vznešené postavy, ubledlé však tváře, jedoucí na vysokém, vzácném vraníku — ah viděl ji už — carevna ruská.

Opodál několik pážat. Dva z nich drží na řemenech krásné anglické psy lovecké, tři pak na skvostných bidélkách sokoly, jejichž hlavy zakryty jsou červenými kuklami.

Torelliho pohled zalétl s rozmlouvajících císařoven k dámám skvělého průvodu.

Pátraje přehlédl, že císařovna rakouská kynula rukou, a v tom lovci u rybníka rozestavení rozpustili smečku psů, kteří zuřivě štěkajíce vrhli se do rákosí.

Všichni upjali zraky své k rybníku, a divadlo, jež se tu namítlo, zabavilo i Torelliho tak, že zapomněl na chvíli, proč sem přišel.

Páže podal ruské carevně sokola, kteráž sňavši mu kuklu do povětří ho pustila. Několika rozmachy mohutných svých křídel ocitnul se krásný dravec vysoko nad hlavami vznešených lovkyň, a mířil dál a dále, až v ohromné výši jakoby stanuv jal se tu kroužiti. A v tom vznesla se z hustého rákosí divokým štěkotem vyštvaná volavka, kterou ihned sokol zočil a bleskem na ni se spustil. Letěl jako šipka; ale již také volavka zpozorovala nebezpečí, jež jí

hrozilo. V osudné té chvíli, ač byla jen hrdinkou v povodních půtkách, odvážila se přece k zoufalému, nerovnému zápasu. Roztáhnuvši křídla napjala krk a přichystala ostrý, dlouhý zobák, na který sokol, nemoha směr svůj v divoké rychlosti změniti, se nabodl.

Carevna zlehka vykřikla pro svého miláčka — Všichni byli nemálo překvapeni. Toho se nenadáli.

Každý očekával, že sokol zatne své spáry do volavky, a ji zkrvavenou své velitelce přinese.

A hle, pod oblaky, vysoko nad lesklou vodní hladinou krutý zápas! Sokol tesá ostrým, zakřiveným zobákem do svého odpůrce, jenž nepolevuje a nepouští; peří se s nich sype, vlhké, krví zbarvené.

„Musí podlehnouti! Sokol zvítězí!“ ozvali se hlasové. A věru, již volavka chabne, povážlivě se zakolísala, již padá, letí; však nastojte, sokol s ní, a již vystřikla vysoko voda — kola rozlétla se po hladině — oba zápasníci octli se ve vodě.

Zatím byla císařovna rakouská také sokola pustila, aby přispěl svému druhovi, ten však přišel pozdě. Co nevykonal on, to učinili u rybníka rozestavení lovci, kteří vskočili na připravené gondoly. Ještě v čas doveslovali.

Torelli zahlédl je vracející se, ani nesli mrtvou volavku i krvácejícího sokola. Přiblížili se k císařovnám, kolem nichž sjeli se všichni, dámy i páni, aby na kořist i na statečného, zraněného lovce se podivali.

Pak, když se opět rozestoupili, viděl Torelli, že se chystají k novému lovu, že vypuštěn nový sokol. Všichni hleděli za ním upřeným zrakem a toho Torelli užil. Opustiv své útulné místečko kráčel opatrně lesem v zádech všech lovců, kteréž by rád také s druhé strany přehlédl. Namlouval si, že všechny

dámy snad neviděl, že ta, kterou hledá, o které mu na jisto bylo řečeno, že dnes bude v Laxenburku, náhodou ušla jeho zraku, a že ji najde tam s druhé strany. Však za nedlouho se i odtud vrátil.

Nepřijela; ohlédnuv se ještě jednou po četném, skvělém sboru loveckém, jenž právě opět kolem kořisti se skupil, zamířil protivným směrem a za nedlouho zmizel za houštinou mezi tlustými kmeny starých stromů. Slyšel za sebou ještě temný hlahol, pak zatroubení, až vše umlklo.

Kolkolem ticho, dumné a smutné ticho podzimní, přerušované toliko padajícím listím.

Torelli všeho toho si nevšímal. Nedbal krásných korun a jich barev, nedbal krásných skupin ani melodického šoumání; myslil toliko na svou marnou cestu. Jak se musil namáhati, než ho dnes sem vpustili, a to všecko bylo zbytečno!

Již měl Laxenburk za sebou; vsedl do kočáru, jenž na něj čekal. Jel starým lipovým stromořadím, jehož listí na cestu se ukládalo. Najednou pozvedl nachýlenou hlavu; zavadil mu o sluch koňský dusot. Proti němu přijížděli pán a dáma na koních. Již se blíží, přisám Bůh, toť ona! Aj, ve společnosti! Torelli kázal zastaviti, a sice tak, že jezdci musili kolem něho. Hleděl na ně upřeným zrakem. Musili si ho všimnouti. Smekl klobouk, uctivě pozdravil mladou, sličnou dámu, skvostně oděnou. Zahlédla ho a z temna vykřikla.

Kavalír průvodčí k ní přitočil koně a starostlově se tázal, co se jí stalo.

„Nic, prosím vás — jeďme — ale rychle.“ Pustila koně ostrým klusem a neodvážila ohlédnouti se. Průvodčí její tak učinil a spatřil Torelliho, an se škodolibě usmívá. Krásná jezdkyně a její prů-

vodce zmizeli za nedlouho v hlubinách stromořadí. Torelli hleděl za nimi, pak vytáhl hodinky z kapsy.

„Ovšem," pomyslil, „honba bude co nevidět u konce. Bude opravdu v Laxenburku, ano, ale ne v družině; hm, tak je to příjemnější, lépe. Statný muž, a ona, oh, ještě může okouzliti. A ty?! —"

Torelli kynul a vůz se hnul.

VI.

Chenier zaklepal na dvéře bytu Řehoře Feliňského a vstoupil pak do pokoje, ve kterémž nikoho nezastal. Byt nebyl ani příliš prostranný, ani tuze světlý; v krbu plápolal jasný oheň, jehož praskot tím mileji příchozímu zaznival, poněvadž pod nebem zataženým vál chladný vítr.

Mladý malíř stanuv u dveří rozhlížel se kolem. Nábytek i ozdoby, jmenovitě nad krbem, upomínaly na minulý věk. Nic tu novotou se lesknoucího, vše jevilo stáří již dosti ctihodné, vyjma klavír v rohu stojící, a bylo ovanuto onou poesií, která v bytech, živě minulá pokolení na mysl uvádějící, nás dojímá. Ale kdo sem vstoupil, nepocítil ani dost málo tklivé elegičnosti, která nás v takových bytech bezděky napadá. V tomto tichém pokoji, plném klidu a útuluosti. musilo každému býti volno.

Chenier nikoko tu nezastav pohlédl v pravo ku dveřím, zacloněným tmavorudou koltrou, spadající v pěkných záhybech na podlahu temně leštěnou.

V tom se uprostřed pootevřela a tam kmitla se utěšená hlavička sličného, kadeřavého chlapce, jenž bystrým živým okem ku dveřím pohlédnuv a Cheniera spatřiv ihned zmizel. Obrázek ten malíře mile

dojal, ještě pak více zvučný, líbý chlapcův hlásek, jenž za koltrou nyní se ozval oznamuje, že někdo přišel.

Hned na to zaznělo z druhého pokojíka hlasné zavolání: „Račte, prosím, dále vstoupiti.“

Chenier poznal hlas Feliňského. Učiniv po jeho pozvání spatřil starého pána, an sedí ve květovaném staromodním županu v pohodlném křesle. Levou nohu měl teplým šátkem ovinutou a na stoličce podepřenou.

Jinak vypadal dobře a zdravě, jako onehdy v schönbrunnské zahradě. Vítal vesele mladého souseda, prose ho zároveň, aby prominul, že nemůže vstáti a patřičně ho přivítati.

„Mění se čas a stará rána bolí nad obyčej silně, tak že nemohu pohodlně vykročiti.“

Chenier se omlouval. Feliňski ho však ujišťoval, že příchodu jeho je velmi povděčen, a že na bolest již se menšící u přítomnosti jeho úplně zapomene.

„Vy jste tedy také bojoval?“ podivil se upřímně malíř.

Feliňski usmáv se pravil:

„Tu ránu utržil jsem u Maciejowic.“

„Ach, vy jste pane s Kosciuszkem bojoval?“ zvolal nadšeně Chenier.

„Tak jest. Znám dobře toho hrdinu —“

Chenier stiskl starému muži ruku.

„Miluju Poláky a cítím s vámi. Kéž byste se od kongresu dočkali toho, proč jste u Maciejowic a jinde nadarmo krváceli.“

Feliňski neřekl více než: „Dej to Bůh“ a potřásl oběma rukama mladého malíře.

„Mohu již knihu odnést?“ ozval se náhle hlásek sličného chlapečka, jenž upřeně hledě na hosta opodál tiše stál.

„Ach ano, byl bych na tebe zapomněl. Zavři knihu a chceš-li, pohrej si v druhém pokoji," mluvil Feliňski laskavě a při tom chlapce k sobě přitáhna hladil jeho kučery.

„To je Kornelek, můj vnuk, po starší nebožce dceři," pravil k Chenierovi. „Nuž, tak si jdi, Kornelku."

Chlapec vyňav z malého stolku škatulku, plnou olověného vojska, odkvapil do druhého pokoje.

„Je vám asi velmi povděčen," usmál se Feliňski. „Ukrátil jste mu hodinu. Rád se sice učí, ale svou armádu má ještě radši."

„A dědečkovo vypravování asi nejradši," dodal Chenier. „Zajisté mu vypravujete —"

„Oh, až mne to někdy unavuje, ale on nezemdlí. A když pak nad to tam ty šavle sdělám, toť jest nejšťastnější."

Chenier pohledl za pravici Feliňského, ukazující na zadní zeď, na níž nad ložem španělskou stěnou bledozelené barvy zakrytým visely skřížené dvě polské šavle a mohutný palaš jezdecký. „To jsou památky z mých válečných let. Ale tu něco pro vás zajímavějšího, račte blíže přihlédnout," a ukázal k oknu, vedle něhož poněkud ve stínu visel nevelký obraz, představující poprsí mladé ženy.

„Prosím, sejměte ho na světlo."

Chenier tak učinil a neutajil svého překvapení. Pan Řehoř měl patrně potěšení z toho, že práce ta mladého umělce tak zajímá.

„Krásné dílo!" zvolal Chenier. „A té dámy! Je-li možná, aby to byla věrná podobizna!"

„Věrná, nikterak nelichotící!"

Chenier opět se zadíval a tak byl zaujat, že mlčel a zapomněl, že již drahná chvíle minula. Hleděl na líbeznou, svěží, mladistvou tvář, na velké oči plné

žáru a kouzla, na černé do modra vlasy, jež bledě růžovou stuhou volně přepoutány v nadobyčejné bohatosti a hustotě volně od bělostného čela a od spánků do týla, k ramenům splývaly.

Volně vystřižené šaty, vroubené sněhobílými kraječky, poodhalovaly bělostná, plná ňadra nejkrásnějšího tvaru.

Když Chenier obraz odkládaje bezděky povzdychl, usmál se pan Řehoř a pravil:

„Teď ovšem už tak nevypadá, ta vznešená, drahá kmotřička mých dcer. Je to hraběnka Žofie Potocká.“

„Jak že?“ a stín přeletl sličnou tvář malířovu. „Matka generála de Witt, kterého si tady všude ukazují.“

„Ano, Žofie Potocká, někdy hraběnka de Witt. Slyšel jste o ní, jak by ne, ale snad také mnoho nepravdivého. Neujdeť žádný lidským, křivdícím řečem, zvláště takový, jehož osudy jsou tak rozmanity a podivny, jako osudy paní hraběnky. Tuť snadno mnoho přibásniti; ale bude-li vám jednou libo, povím vám o ní všecko, tak jak s pravdou se srovnává.“

„Ale hrabě Felix Potocki sloužil carevně ruské proti své vlasti?“ mínil Chenier.

„Je pravda,“ odtušil Feliński a povzdychl. „Je vám, rozumím-li dobře, tedy s podivením, jak já, poněvadž jsem u Maciejowic bojoval, dosáhl jsem té cti —“

„Ano — tedy —“ vyznal se Chenier nepokrytě.

„Tchán můj u Potockých sloužil a zvěčnělé mé Honoratě paní hraběnka velmi přála. I o tom by byla obšírná řeč. Takový je rozhovor se starcem,“ dodal usmívaje se, „oč slovem zavadí, všude se mu vyrojí vzpomínky jako včely; jejich bzukot zní jemu příjemně, jiným je obtížným.“

„Nikoliv, jiným nesou med sladké zábavy a poučení —“

Chvíli spolu živě rozmlouvali. Hovor jejich týkal se nejvíce Kosciuszky, na kterého se Chenier s velkým účastenstvím vyptával, i některých událostí z nedávné minulosti Polska. Pak zase zavedl Feliński také řeč na umění, zvláště na malířství, a Chenier dostal se do proudu.

Bylo mu v tom nevelkém, útulném pokojíku milo a volno, jako by ode dávna tu býval a jako by s Felińským dobří staří přátelé byli.

Než v něčem přece zvědavost jeho nebyla ukojena.

Rychle se ohledl, když ve vedlejším pokoji dvéře klaply. Čekalť, že vstoupí ta, na kterou byl za hovoru několikráte vzpomněl. Než to malý Kornel dveřmi klapl, a ta, jejíž píseň ho tak nadchnula, ta neobjevila se, a starý pán ani slovíčkem se o ní nezmínil.

Když Chenier se měl k odchodu vstal namáhavě Feliński, i ačkoliv host jeho v tom mu bránil, vyprovodil ho až do druhého pokoje. Tam také rozloučil se Kamil s Kornelkem, jehož zlaté kučery se zalíbením pohladil, a malý, smělý generál, stoje nad svou olověnou armádou, pronesl prostomile několik francouzských slov na rozloučenou.

Rozjařen vracel se Chenier do své podkrovní světnice. Těšil se tomu, že seznámil se s opravdovým, celým a rozšafným mužem.

Když vstoupil na chodbu před svůj byt, uvítaly ho zvuky Kalinových houslí.

Stanuv naslouchal. Kalina hrál opět vážný, dojemný nápěv té polské, dumavé písně. Čím to, že ho tak okouzlil? Snad má zvláštní hudební cenu?

Když Chenier otevřel dvéře, přestal Kalina jako by ufal, a chvatně přistoupiv k příteli tázal se:

„Nuže jak, viděl jsi?“

„Viděl, ale ne ji —“

Kalina byl velmi sklamán.

Když pak mu Kamill o návštěvě své stručně pověděl, odměnil se mu toliko slovy:

„Škoda, byl jsem žádostiv jak ta má zpěvačka vypadá!“ a vzav klobouk měl se kvapně k odchodu dokládaje, že bez toho, čekaje na přítelův návrat, vyučovací hodinu zmeškal.

* *
*

Druhého dne odešel Kalina v poledne a vrátil se teprve za několik hodin z hudební zkoušky.

Připravovalit při dvoře vzácnou hudební zábavu. Na sedm set hudebníků a zpěváků bylo obstaráno, aby provedli hostům císařovým Händlovo oratorium.

Kalina se nehněval, že tak časté zkoušky byly odbyvány. Honorovánaf každá velmi slušně a tím se důchody mladého varhaníka značně rozmnožily.

Vrátiv se domů zastal Cheniera před nedokončeným obrazem.

„Aj, Kamille, ten obraz tě věru přikoval! Nepouští tě ani na krok z domu, a venku je tak živo a hlučno!“

„Zase slavnost nějaká, není-li pravda?“ odtušil Chenier. —

„Ne jedna, ale kolik. Dnes bude v císařském hradě veliká reduta. Dvanáct tisíc, slyšíš, dvanáct tisíc pozvání bylo rozdáno.“

„A nám ani jedno.“

„Trápí to mého Bruta?“

„Netrápí, ale dosti rád bych se tam podíval. Považ, to bude tváří, postav, skupin, barev, světla, záře. Oh, že nejsem aspoň poručíkem v měšťanské gardy! Takový nějaký tkalounkář obleče na sebe blýsknavou

ošňůrovanou uniformu, a může směle do hradu, a stráž mu ještě vzdá čest!“ a Chenier se zasmál.

„Haha, kdyby ti tak někdo uniformu půjčil!“

„Ani toho by třeba nebylo! Což by člověk ve Vídni nekoupil za peníze?!“

„Ani těch není třeba. Tu máš vstupenku a jeď si!“ a Kalina vyňav z kapsy list podával jej Chenierovi.

„Jak že, ty?! Kdes ji pořídil?“

„Všichni jsme dnes o zkoušce dostali —“

„A ty bys mně ji obětoval?“

„Jaká oběť? Bez toho bych nešel. A na to ostatní, tu máš. Dostali jsme dnes peníze.“

Chenier nechtěl nikterak přijmout, ale po nedlouhém zdráhání přece vzal.

„Jen jeď!“ dodal Kalina. „Tobě to prospěje, a pak jsem těch peněz nečekal; jako bych je našel.“

Hned také pomáhal svému příteli, jenž velmi čile na redutu v císařském hradě se připravoval. Sehnal si na kvap domino, a Kalina obstaral, ne bez velkého namáhání povoz. Chenier se pak strojil a přítel mu pomáhaje škádlil ho dost a dost.

Pojednou zaklepal někdo na dvéře; do světnice vstoupila stará služka, tázajíc se po panu Chenierovi. Podala lístek a oznamovala, že počká na odpověď.

Když mladý malíř přečetl, zarazil se a líce zachmuřil. Přešel dvakráte pokojem, pak usedl a napsal krátkou odpověď.

Služka odešla.

„Co je?“ tázal se Kalina.

„Pozvání k Feliňskému!“

„Je-li možná! Teď na večer?“

„Zrovna na dnešní večer —“

„A přijal jsi?“

„Starý pán mi oznamuje, že bude mít dnes večer hosta z Polska, jenž z nenadání přijel a zase co nevidět odjede, a jenž by mne velmi zajímal. Proto že mne prosí o čest atd.“

„A ty?“

„Odmítl jsem.“

„Co jsi to učinil!“

„To mluvíš ty, jenž mně opatřil vstupenku, jenž mně obětoval peníze, vystrojil, abych se jen mohl podívati?“

„Já bych raději k Feliňskému, kdybych mohl. Tam na redutě hlučná hudba, tam dole ve druhém patře čistý hlas slavičí —“

„Nerad jsem děkoval, ale na redutu musím a půjdu!“

VII

Před osmou večer byl Chenier už připraven a čekal na povoz. Ten přihrčel okolo osmé.

„Půjdu s tebou až k vozu,“ pravil Kalina.

Když přišli do druhého poschodí, zastavili se bezděky před bytem Feliňského a naslouchali. Bylo ticho, až pojednou ozval se hlučný smích jako zvonky.

„Toť Kornelek!“ pravil usmívaje se Chenier. „Jistě mu dědeček něco k smíchu pověděl.“

„Ty stojíš, váháš. Pojedeš?“

„Ano!“ a již sestupoval dolů a za ním Kalina.

Dvířka kočárová klapla, Kalina podal ještě příteli ruku. Růžový domino ještě jednou ven se nachýlil kyna rukou. —

Vůz, ve kterém Chenier seděl, jel čím dále tím volněji.

Když dojížděli k hradu, musili, ač byli mezi nejprvnějšími, čekati; tak bylo všude plno.

Kočár za kočárem v nekonečné řadě tíhl ku císařskému hradu, a ulice byla po obou stranách, kde jen místečka bylo, všecka plnička zvědavým lidem, jenž v náramných houfech se tu sešel, aby na hlučný příjezd k redutě se podíval.

Chenier pohodlně s kočáru všecko pozoroval. Pohledl ku tmavému nebi a pak zase dolů na ulici, jejíž přečetná světla vrhala míhavou, žlutavou zář na pestré zástupy zvědavých.

Konečně před devátou dosáhl svého cíle.

Odevzdav vstupenku vkročil do táhlého, nádherně osvětleného korridoru, vedoucího do malého redutního sálu. Chenier zapomněl, že kráčí prostornou chodbou. Zdálo se mu, že se ubírá vzácným stromořadím: rozkládaly se v pravo, v levo koruny stromů lavřínových, oranžových, mezi nimiž zelenaly se tmnější cypříše a myrty.

Vkročil do redutního malého sálu, jenž skupinami palem a jiných cizopasných stromů, křovin podobal se utěšené zahradě. Tu tam v libovonném zášeří tropických těch rostlin metaly nádherné vodonou vodu, jejíž proud blýskal se v záři různobarevtrysky uprostřed kvetoucích květin chladivou, jasných světel v korunách stromů a ve vysokých houštinách se míhajících.

Uprostřed té kouzelné zahrady podél stěn se táhnoucí procházeli se hosté, na něž proudilo od stropu přejasné světlo z četných křišťálových lustrů.

Mladého malíře vábily především nevídané, stinné chodby pod štíhlými palmami a mezi tropickým houštím, kdež líbezný vzduch vanul, kdež lichotně voda šplounala v záři míhavých, ukrytých světel.

Odtud pak rozhlížel se do středu jasně ozářeného, kdež procházely se dámy v bohatých toilettách provázeny muži v lesklých uniformách, kdež míhaly

se nádherné masky a nesčetná domina nejrozmanitějších barev. Jen nic černého tu nespatřil, vše lesklé, pestré, zářící —

Pustil se také do proudu a dal se jím unésti, až konečně ocitl se ve vlastním, tanečním sále, kdež teprve to šumělo, lesklo se a zářilo barvou, světlem, drahokamy, živou i strojenou krásou, až smysly se omamovaly.

Prostorná, veliká síň, druhdy jízdárna, překrásně, uměle vystavěná, proměněna nyní ve skvostný chrám bohyně Terpsichory. Bělostný mušelín pokrýval stěny, draperie pak byly z bledě modrého hedvábí a stříbrolesklého gazu. Od vysokého stropu visely blýskotavé lustry, na stěnách zářily zlaté ramenné svícny, na nichž na tisíce hořelo svíček. V záři jejich blyštěly se uniformy důstojníků a diplomatů, plné zlatých a stříbrných šňůr, plné řádů a hvězd; v oslňujícím tom světle mihotaly se bleskně drahocenné šperky, jimiž některé masky téměř byly posety.

Chenier stanuv stranou prohlížel hlavní proud i vedlejší, přečetná skupení. Prohlédnuv místnosti, nádheru a ozdobu, všímal si nyní lidí a hledě na přerozmanité krásky i muže kolem přecházející bavil se výborně studováním a pozorováním jejich tváří a postav.

Pojednou zahlaholila sálem hlučná, dlouhá fanfara; vše tichnouc uchylovalo se ze středu více k pokrajům, ku stěnám, aby zůstala volná prostora ode vchodu, jenž vedl ku dvorním omnatám.

I uzřel Chenier průvod, jenž mu živě a skutečně na oči to uváděl, co o dvorních slavnostech čítával, nebo zobrazeno vídal.

Po dvou vešli do sálu dvorní hodnostáři a důstojníci tělesných stráží, za nimi car Alexander veda císařovnu rakouskou, za nimi carevna ruská s cí-

sařem rakouským, pak pruský král s bavorskou královnou, za nimi ostatní korunovaní hosté císařovi, a za těmi pak nepřehledná řada rozmanitých výsostí, jasností obcházela u skvělém průvodu sálem, jehož prostorami nesly se čarovné zvuky polonaisy.

Císař a jeho hosté usedli pod damaškový baldachýn na estradu zvláště pro ně připravenou a bohatě vyšperkovanou.

Polonaisa umlkla, počala se předehra, až pak přešla ve hravý, lichotivý menuet, a tu jako na dané znamení vyrojil se z vedlejších vchodů zástup dětí, děvčátek a chlapců v benátském kroji, které uklonivše se hluboce divákům na estradě a pak všem jako čarovným proutkem dotknuty se srovnaly a tančiti se jaly.

Rozkošná byla podívaná na ty krásné jako malované děti, jak dovedně, lehce a elegantně úkol svůj prováděly.

Všichni s patrným zalíbením a obdivem dívali se na mladinké tanečníky a jich družky, již jakmile dotančili, rázem se uklonili a pojednou zmizeli jako roj amoretů.

Na jich místo nastoupili dospělí.

Doba rozmarných kotillonů minula; po nich vládl modou povznešený, německý, prostoduchý valčík, který již do těchto skvělých místností pronikl.

Chenier stál dosud na svém místě a pozoroval.

V tu chvíli zapomněl na Kalinu, na Feliňského i jeho tichounký byt, na které ještě před chvilkou byl sobě vzpomněl; ba nehleděl již tak zamračeně na vladaře a jejich zářící průvod, jako na ně hledíval, když někdy na ulicích vídeňských je spatřil.

Připomenul sobě ovšem ohromné summy, jež takové zábavy stály, i to, kdo je platí — ale mladému

republikánovi odvráceny tu myšlénky záhy na jiné věci.

Umělec nabýval vrchu nad politikem a vlastencem.

Tou dobou, když se již tanec rozproudil, zastavil ve vedlejším saloně, v němž byl jeden z přečetných bufettů, modrý domino ne příliš statného setníka od městských granátníků.

„Becku! Kdes to pořídil?“ mluvil tiše domino pohledna na městskou uniformu.

Oslovený se usmál.

„Neměl jsem lístku, a tu jsem si vypůjčil od domácího ten ošňůrovaný kabát — jako lístek!“ odtušil mužík, jenž s Torellim onehdy před bytem Chenierovým se byl potkal, a usmál se šibalsky. „Viděl's vévodkyni?“ tázal se tišeji.

„Dosud ne. Byl jsem za ní až v Laxenburku, poněvadž —“

„Poněvadž jsi v hotelu nebyl předpuštěn.“

„Ano, nepřijímá prý nikoho. Ale šel jsem i do Laxenburku nadarmo. Zahlédl jsem ji sic, ale s nějakým kavalírem —“

„S belgickým rytířem Borellem.“

„Ty ho znáš?!“

„Bude-li třeba, povím ti o něm více, abys se orientoval. Vévodkyně ho milovala, nyní však láska její valně prý schladla.‘

„Její?!“

„No toť zcela v pořádku. Pobavila se, přichází nuda, unavení; třeba něco čerstvého —“ a Beck cynicky se usmál.

„Viděl's vévodkyni tu někde?“

„Je tu, než sotva se ti podaří, abys s ní promluvil.“

„A proč ne? Ne-li tu, kde jinde? Proto jsem tolik na madame naléhal, aby opatřila lístky.“

„Pokus se, ale opatrně.“ — A najednou dodal: „A jak ten sličný mládeneček?“

„Jaký?!“

„Nešiď. Vím to dobře. Ten hezký malíř —“

„Ach, ty víš o všem! Inu, rozumíš, byla by to znamenitá akvisice —“

„To je požehnaný dům!“ prohodil Beck. „Však hle, císařovny a arcivévodkyně odcházejí; teď teprve bude živo a volno. Musím po svých. S Bohem!“

Než Torelli, jenž by se ho byl rád na něco zeptal, slovíčko promluvil, zmizel granátnický setník v pestré směsici.

Torelli ještě chvíli procházel se v těch místech zhusta se zastavuje a všecky skupiny bedlivě prohlížeje. Pak obrátil se do vedlejšího salonu, kterým prošel, až stanul v nevelkém kabinetu, podél jehož stěn nádhernými čalouny pokrytých přečetné květiny a vonné křoviny byly rozestaveny.

Přistoupil ku měkké pohovce, na které seděla tělnatá dáma v bohatém oděvu. Přisedl k ní bez rozpaku.

„Již dlouho čekám,“ pravila mrzutě.

„Odpuste, madame, v těch zástupech —“

Nedodal však, že především za svou záležitostí se honil a vévodkyni hledal.

„Neviděl jste nikoho? Ani malíře?“

„Ani toho. Jak by ten sem přišel!“

„Škoda, že nám nenapadlo, abychom ho sem dostali. Omámil by se trochu —“

„Zdá se, madame, že nemůžete naň zapomenouti —“

„Nemohu. Nebo co jsem tu dnes mužů přehlédla, žádný, ani jediný, pravím, se mu nevyrovná.“

„Nuže, abych se vám zavděčil, slibuji, že ho k vám dostanu. Ale nebude to snadno —“

„Pro všecko! Za každou cenu!“

„To se již dá něco vyříditi.“

„A teď mne zaveďte k bufettu. Ale“ — dodala zavěšujíc se na jeho rámě, „máte-li tu něco svého, jako že máte, tedy pozor, ať mi něco nevyvedete, sice bych přišla o všechnu reputaci a — protekci.“

„Znáte mne, trvám —“ Zašli. —

Chenier netančil, jen se díval. Před zraky jeho míhalo se tančícími i procházejícími se jako v kalejdoskopu.

Jsa poněkud unaven zašel si konečně k buffetu, aby se občerstvil; ale že tu byla nesmírná tlačenice a čekati nechtěl, obrátil se do menšího sálu.

Vzpomněl si sobě na jeho utěšenou zahradu a zamířil zrovna pod palmy, aby v milém zášeří u vodometu se ochladil. Ve stinných loubích bylo v tu chvíli málo hostů.

Chenierovi bylo dobře v tom rozkošném místě. Zraku jeho sloužilo luzné přítmí, kterým pronikalo tlumené světlo skrytých svítilen. Od vody vanul mu do zanícené tváře příjemný chlad, a květiny tropických rostlin líbezně, silně voněly. Ze sálu zaznívala sem hudba. Mladému malíři bylo tak, jako dosud nikdy. Jeho smysly byly opojeny.

Krev se mu rozproudila a u srdce bylo volno. Zapomněl na všecko.

Vsedl pod palmy hodiv do týla kápi a přimhouřil bezděky oči.

Naslouchal šplounání vodometu, šumotu přecházejících tanečníků i hudbě.

Bylo rozkoší všechny ty zvuky vnímati.

Seděl tak chvíli jako ve sladkém snu. Když pak oči otevřel a do sálu se podíval, byl světly oslněn.

Obrátil se stranou do loubí, aby si odpočinul. Zalekl se.

Dále ve stinném zášeří palem a keřů myrtových odpočívala nádherná dáma. Chenier prve nepozoroval, že před chvilkou ji sem nějaký kavalír zavedl a pak odešel. Kouzelné světlo mezi ratolestmi padalo na líce, oblá ramena i plná ňadra krásné ženy.

Tmavé oči, plné mocného žáru, upíraly se žádostivě na mladého malíře.

Oh krásné hlavy! Toť luzná, svůdná nymfa, plamenně, toužebně vzhlížející.

Chenier jakoby oslněn sklopil oči, pak ohlédnuv se upřel poznovu zrak na krásnou dámu. Ve tmavých jejích vlasech, po anticku přičesaných, zářila zlatá čelenka, plna blýsknavých drahokamů.

Zřel její vznešenou postavu v nádherném, těsně pod ňadry přepásaném rouše; v tom stihl pohled jejích lesklých očí.

Ano, na něm tkví, na něm, vždyť tu nikoho není! Krev mu vstoupala do líce.

Z nenadání, jakoby ze země vyrostlo, zjevilo se ze zášeří keřů a palem modré domino, jež kvapně se k odpočívající dámě ubíralo.

Chenier, kterého nespatřilo, myslil, že to kavalír té dámy. Pozoroval, že se před ní z hluboka uklonil, a že ona se zalekla. Krátkého hovoru, který se tam rozpředl, neslyšel.

Vznešená dáma lekla se opravdu modrého domina. Sotva že mu bystřeji do tváře se podívala, vyklouzlo jí ze rtů:

„Arnoldi!“

„Ano, Výsosti,“ začalo tlumeným hlasem domino s tváří skroušenou a jako rozlítostněnou. „Ano, nešťastný Arnoldi. Ó, vy jste na mne zapomněla! Smím se nadíti? Smím doufati, že —“

Výsost vzpamatovavši se vstala.

„Probůh, neodcházejte!“ kvapně domino promluvilo.

„Neodvažujte se nikdy více mně se přiblížiti!“

To pravila temným hlasem majíc hlavu hrdě vztyčenu. Tmavé oči se jí zableskly hněvem.

Chenier viděl, jak neohlédnuvši se vážně odešla, jako rozhněvaná bohyně. Modré domino, Arnoldi-Torelli, stálo za okamžik nehnutě, jako ztrnulé. Chenier neviděl, jak i jemu zlostí oko zahořelo, neslyšel, jak kletbu i hrozbu té dámě zamumlal. Obrátil se do sálu, jakoby se rozhlížel, a brzo potom zmizel v pestré směsici.

I Chenier vstal a ubíral se za ním k velikému sálu. „Kdo je ta dáma?“ přemýšlel, „a kdo ten muž? Co se stalo mezi nimi?“ Ah, jak byla krásna!“

Ohlížel se pilně, však nespatřil jí; nebylo mu to lhostejno. Přál si, aby ještě jednou ji uviděl.

Přání jeho se vyplnilo. Nějaký kavalír ji doprovázel. Jda za nimi pozoroval, že ji provází ku garderobě. Zajisté pojede již domů. Proč tak záhy? Zajisté se jí ono setkání s modrým dominem tak dotklo, že nemá tu více stání.

Kdo je? Ohlédnuv se spatřil setníka od městských granátníků, jenž vedle něho se ubíral a nyní skoro zároveň s ním se obrátil, jakoby taktéž byl chtěl vyzvěděti, kam ona vznešená dáma se ubírá.

Chenier ho zastavil a tázal se, kdo by ta dáma byla.

„Setník“ Beck zamžoural chytře okem a usmívaje se pravil:

„Ta dáma? Líbila se vám, není-liž pravda? To je vévodkyně z Acerenza, rozená Kuronská.“

A usmáv se svým způsobem, ubíral se odtud.

Chenier chodil sem a tam, prohlížel, pozoroval, ohlédl se také několikráte po modrém dominu, kterého však více nespatřil. Vzpomněl si na vévodkyni a přiznal sám sobě, že ze všech žen, které tu spatřil, ona nejvíce se mu líbila a zjevem svým ho zajala. Zašel si ještě jednou i na ono místečko před palmami, přivřel oči a dumal poznovu, až pak oči otevřev bezděky pohleděl tam, kde před tím odpočívala ona. — Bylo tam prázdno. Než Chenier viděl vnadnou, lepou postavu, viděl její planoucí, na něm upřený zrak.

* * *

Pozdě po půlnoci doprovázel Torelli onu tělnatou madame ku kočáru. Byla unavena, nicméně vesela. Opřela se pohodlně do kouta kočárového a zahalila se řasnatým pláštěm, kožešinou podšitým.

Hleděla na svého průvodčího v modrém domino, jenž seděl se sklopenou hlavou.

Konečně začala dáma:

„Aj, vy jste dnes tak málomluvný; stalo se vám něco?“

Torelli žertovně odpověděl: „Zamiloval jsem se, madame.“

„Vy!“ a jeho společnice se hlasitě zasmála.

Torelli již neodpověděl.

VIII.

Chenier se navrátil pozdě v noci a pozdě druhého dne se probudil. Bylo již okolo poledne, právě když přítel jeho přišel domů.

Kalina usedl ihned na postel a jal se vyptávati,

jak se Chenieru dařilo. Malíř byl jak náleží spokojen. Liboval si, že tu všecku nádheru viděl.

„Již chápu," pravil také, „čemu bych byl dříve tak snadno neuvěřil, jak možná ze přísného republikána učinit oddaného monarchistu. Kouzlo velikého vznešeného světa jest příliš veliké a mocné; není divu, zmámí-li se člověk a poleví, když smysly se vzeprou veškeré jeho filosofii a zásadám."

„Aj, snad nejsi také očarován?"

„Dosud ne," usmál se malíř, „vrátil jsem se taký, jaký jsem šel. Jen tomu jsem se přiučil, že člověk, neokusí-li zkoušky, nemá se na svou vytrvalost a pevnost příliš spolehat a myslit, že nic mu jich nezviklá —"

„Tys tedy na redutě filosofoval?!"

„Ano, a výborně se bavil. Bylo tu barev, záře, blýskotu —"

„A blesků svůdných očí! Žádná tě neokouzlila?"

„Bylo tam mnoho krásných žen, ale jen jedna —"

„Konečně!" zvolal Kalina.

Chenier usedl na lože a usmáv se pravil:

„Nejásej napřed. Ale ta dáma — Postava pružná, hlava krásná; antický příčesek se zlatou čelenkou ji výborně slušel. Utěšený modell."

„Ah jdi, myslil jsem, že konečně se zamiloval, a on myslí na modell!"

„Což nemožno takový modell milovati?"

„Kdo je ta krasavice?"

„To bys nepomyslil: vévodkyně z Acerenza!" mluvil Chenier s komickým pathosem.

„Já vím, žes na svůj obraz včera nevzpomněl."

„Věru nevzpomněl. Ale — viděl jsi Feliňského?"

„Neviděl. V bytě jeho ticho a darmo zastavuju se u jeho dveří, kdykoliv jdu kolem, abych uslyšel zase ten slavičí hlásek."

„Půjdu tam dnes a povím ti potom, co dělá ten tvůj slavíček. Snad dnes budu šťastnější a zastanu ho ve hnízdě.“

* * *

Odpoledne vskutku chystal se na návštěvu a pečlivě se ustrojil. Po probdělé noci byl poněkud ubledlého líce, ale slušelo mu výborně.

Feliňského zastal tenkráte v prvém pokoji. Starý Polák, sotva že hosta zočil, šel mu vstříc a stiskna mu ruku srdečně ho vítal.

Chenier se omlouval, že včerejší pozvání, jinak zvláště milé, odmítl, a pověděl příčinu.

„To ovšem,“ odpovídal laskavě Feliňski. „Bylo tam krásně, slyšel jsem, a měl jste jinačí zábavu, než jaké bych já byl vám mohl poskytovati. Stavil se u mne starý druh a krajan, jenž býval dlouhý čas u Kosciuszka, a tu myslil jsem, že by jeho vypravování vás bylo zajímalo.“

Chenier děkoval i litoval dokládaje, že by byl redutu rád pominul, ale že již byl na odchodu.

Tu teprve zpozoroval malého Kornelka, jenž obrázkovou knížku odloživ opodál stál, jasné, veselé oči své na hosta upíraje.

Chenierovi neušlo, že Feliňski za hovoru jako letmo po vedlejším pokojíku několikráte se ohledl. Nyní, když s Chenierem usedl, ozval se tam šustot; starý Polák se usmál a v tom už ozval se Kornelův jasný hlásek:

„Zosia se probudila.“

Chenier byl poněkud překvapen a pohledl na Feliňského.

„Dítě mluvilo pravdu, nelekejte se, pane Cheniere. Nebyl jste z našeho domu samojediný na re-

dutě. I má dcera, Žofie —“ Usmívaje se vstal. V tom rozhrnula se záclona, a ve dveřích stanula mladá dívka, jež Cheniera spatřivši na okamžik se zarazila.

I mladý malíř byl překvapen.

Feliňski hleděl s patrným zalíbením na svou sličnou dcerku.

„Pojď, má milá, a nestyď se, žes za bílého dne dřímala. Kdyby to i Kornelek nepověděl, ty sama bys se prozradila pravou, červenější tváří.“

Žofie v ladných, bělavých šatech, majících dle tehdejšího kroje kratinký život a kratinké vzduté rukávy, byla si ve křesle sedřímla. Jakmile otec upozornil, že při tom jedno líčko živěji se jí zbarvilo, vzplanulo i druhé.

V ten okamžik nevzpomněl Chenier, že by měl slůvko promluviti; hleděl jen sličný zjev mladistvé dívky, stojící před temně rudou záclonou.

Uvítala ho mile a podotkla vesele, že jí odpolední spánek za zlé míti nebude, považí-li, že téměř celou noc probděla a ráno záhy vstala.

Všichni usedli a brzo rozpředl se živý hovor, o který měl Feliňski největší zásluhu.

Chenier byl by nejraději stále na Žofii hleděl a jejímu hovoru naslouchal. Zvláště příjemný její hlas zněl mu neobyčejně mile.

Rozprávěli hlavně o redutě a o slavnosti, která se na dny nejblíže příští chystala.

Chenier se ptal Žofie, byla-li již častěji na dvorských těch zábavách.

„Nikoli, včera poprvé. A nechtělo se mi valně, byla bych raději doma zůstala, ale musila jsem —“

Chenier neutajil svého podivení nad tím, že se na redutu netěšila a raději by byla doma zůstala.

„Měli jsme tak milého hosta, a byla bych ráda tu zasedla a naslouchala. Kdež najde člověk tak milé

chvíle, jako při domácím krbu? Ten skvělý hluk tak brzo unaví, a co zbude po něm?"

„Tedy litujete ještě, že jste byla v té skvělé a hlučné společnosti?"

„Ne, nelituju," odvětila Žofie kvapně a živě, ale hned se zamlčela a lehounký ruměnec zbarvil jí líce.

„Zosio," pravil Feliński ohlédnuv se na hrací hodiny, stojící nad krbem, „již je čas, a pamatuj, že pan Chenier přijme laskavě pozvání na kořlíček kávy."

Mladý malíř rád přijal, ač by mu milejší bývalo, kdyby Žofie nemusila odejít a raději s nimi zůstala. Nyní, když byl sám s Feliňskim, všiml sobě Kornelka, jenž něco ve své knížce čmáral. I zavolal ho a posadiv ho k sobě na koleno, jal se mu do knížky kresliti to, o čem věděl, že je Kornelovi nejmilejší: vojáky a koně.

Chlapec jiskřícíma se očima sledoval napjatě malířovu tužku a s jásotem vítal vznikající koně a jezdce, volaje nedočkavě, co by ještě přijíti mělo, tak že mu malíř, ač velmi zručně a hbitě přání jeho vyplňoval, ani nemohl stačiti. Dědeček sám měl radost a se zalíbením patřil na chlapce a na kresliče.

Nežli všecko bylo vyhotoveno, vstoupila Zosia nesouc kávový ubrus a cukerničku plnou nasekaného, jiskřivého cukru. Kornelek, hned jak vešla, živě ji volal, aby se šla podívat, co má vojáků a koní.

Chenier ohledl se a spatřil vedle ke stolu klonící se dívku, ana patří na jeho kresbu — v tom setkal se s jejím jasným, vlídným pohledem. Byl by do něho ještě déle hleděl, ale Zosia odstoupivši pokryla stůl, pak přinesla porcelánové koflíky, lemované pestrými, drobnými kvítky, a postavila konvičky. Vedla si obratně, jako čiperná hospodyňka.

I tak se Chenierovi líbila. Slušelo jí to —

Nalila kávy, usedla; svačili.

Před tím se na nebi setmělo do tmavošedého mraku; nyní spustil se déšť a rachotil do oken.

Všichni pili vonnou kávu, ale Kornelek zapomínal na svůj koflíček, prohlíželje koňstvo a vojsko.

Děd i mladinká teta těšili se patrně z radosti chlapcovy, a byli Chenierovi za ni vděčni.

Malíři bylo tu volno a milo jako mezi svými.

Rozmlouvali, a nit hovoru hlavně Feliňski rozpřádal. Vzpomněl na včerejšího svého hosta, který dnes Vídeň opět opustil, vzpomínal, co vypravoval, zabral se tím v upomínky na zašlá léta svého mládí a mužného věku.

Mladí pozorně naslouchali; časem setkaly se jejich zraky, a tu ušlo jim nejedno slovo mluvného starocha.

Došel již tam, jak včerejšího večera se starým druhem na minulé časy a vlast vzpomínajíce až i do zpěvu se dali.

„Zanotovali jsme si staré, polské písně.“

„Teď opravdu litujme, že jsme tu nebyli,“ pravila Žofie Chenierovi. „Tatínek pěkně zpívá a ty naše zpěvy jsou tak krásny, cituplny. Byl byste něco nového poznal.“

„Slyšel jsem o nich, a vím také, že je sama ráda zpíváte.“

„Jak to možná?“ tázala se udiveně.

„Můj přítel slyšel vás zpívati, je hudebník, chválil píseň, a zvláště váš hlas.“

„O já jsem neumělá zpěvačka, ale sama píseň mi posloužila. Kterou to asi ten pán slyšel, že se mu tak zalíbila?“

„Slovům dobře nerozuměl, ale nápěv hraje nyní často na housle.“

Feliński měl radost z toho hlavně proto, že polská píseň hudebníkovi se líbila; tak zavedl Chenier také řeč na Kalinu.

Pak padl zrak jeho na hodiny, a div že se nezalekl.

Šero nastavší přičítal dešti a mračnému dni, a ono již tak dlouho. Vstal kvapně a měl se k odchodu, ač starý Polák ho ještě zdržoval.

Chenier, jenž bled přišel, stál nyní s tváří od hovoru a zanícení zardělou, a oči se mu leskly. Slíbiv Kornelovi, že mu zalíbené vojáky a koně vykreslí, rozloučil se s Feliňskim a jeho dcerou.

Vyšed ven ubíral se Chenier letmo do svého bytu, skákaje přes tři schody, až vrazil chvatně do světnice a tu Kalinu, noty opisujícího, prudkým svým příchodem vytrhl.

IX.

Tím časem odpočívala ve svém nádherném a útulném budoiru Johana, vévodkyně z Acerenza. Přijela do Vídně na kongress beze svého manžela, což také učinily její dvě sestry, Kateřina, vévodkyně Zaháňská,*) a Marie Paulina, kněžna z Hohenzollern-Hechingen.

Všechny tři byly počítány mezi nejpřednější a nejsličnější dámy za kongressu ve Vídni meškající.

Vévodkyně z Acerenza, jež postavou i krásou svou Cheniera minulé noci tak zajala, seděla na hebounké pohovce nedaleko vysokého okna a opírala skráň svou o bělostnou, oblou ruku.

Naproti vévodkyni seděl ve křesle třicítiletý mužsličné tváře, velmi uhlazeného zevnějšku, vzor ele-

*) »Paní kněžna« v »Babičce« od B. Němcové.

ganta. Postava jeho někdy útlá a štíhlá nabývala kulatosti, ač souměrnost dosud nebyla porušena. Rytíř Borell seděl nenuceně, jak jen dobrému, intimnímu známému je možna. Všecken zjev svědčil, že mladý rytíř dbá velmi lahodného, pohodlného živobytí a že nikterak nemiluje ani valných pohybů tělesných, ani přílišného vzrušení duševního.

Vévodkyně poněkud ubledlá poslouchala vypravujícího Borella dosti roztržitě.

Venku hlomozil vítr a déšť rachotil na vysoká okna.

„— — to jsou ty nejnovější novinky z venkova, leda že bych dodal, čeho jsem právě se dověděl —“ Borell vypravoval pohodlně, „jak velkokníže Konstantin na českých hranicích zle pochodil. Vyplatil pěstí postillona, jemuž koně do kopce tak neběželi, jako s kopce, a ten se mu odměnil bičem.“

„Ah nic jiného?“

„Škoda, že jste včera tak záhy odešla, byla byste se doslechla, jaké jsou druhy ženských krás.“

„Kdo je roztřiďoval?“

„Sám car.“

„Kolik jich napočítal?“ Vévodkyně se ironicky usmála.

„Šestero, a jmenoval pro každou zrovna vzor.“

„Přece zas jednou něco pikantního. Tak, již —“

„Jsem tomu srdečně rád, že vás aspoň něco baví.“

„Ale tím úvodem mne nudíte, nuže —“

„Nuže po prvé: La beauté céleste —“

„A vzor?“ tázala se kvapně vévodkyně.

„Julie Zichyová.“

„Pak?“

„La beauté du diable — hraběnka Saurmová.

Po třetí: La beauté cocquette — Karolina Szechenyová, pak: la beauté triviale —"

„To jsem dychtiva —"

„Vzor: Žofie Zichyová."

„La beauté étonnante —"

„Ah!"

„Kněžna Esterhazy. A konečně: la beauté qui inspire seul du sentiment —"

„A ten vzor uhodnu sama: Gabriela Auerspergová, není-liž pravda?"

„Ano, takové je rozdělení carovo."

Nastalo na okamžik pomlčení. Vévodkyně hleděla před se jako v zamyšlení, pak pojednou se ozval její zvučný, lahodný smích.

„Vy se smějete?"

„Ano, nevím, do které příhrádky patřím."

„Čekala jste své jméno?"

„Aspoň bych ráda věděla, kam patřím. Říkával jste mi, že jsem krásná —" a pohlédnuvši na mladého muže zlomyslně se usmála.

Ten však docela klidně odtušil:

„Ano, la beauté céleste; toť přece známo, že car nazval vévodkyně: z Acerenza, Zaháňskou a kněžnu Hohenzollernskou, vznešené sestry, tři gracie, a gracie jsou přece nebešťanky."

„Ach, milý Borelle, jak to všecko klidně a suše vykládáte, jako nějaký professor. A při tom ne bez namáhání —"

Stín přeletěl hladkou tvář belgického rytíře.

„Jindy bylo vám vše příjemno, teď málo co vhod vám promluvím. Nad to jste po té redutě málo růžové nálady."

„Ano, není mně volno, ale buďme upřímni. Vy jste před časy také jinak mluvíval. Hle, jindy nám chvíle ubíhaly mile a kvapně, teď již zhusta se za-

mlčujeme, upadáme v zamyšlení, pozorujeme se. Jsme oba již unaveni."

„Ano, cítím, že vaše náklonnost zmizela."

„A vaše!" Vévodkyně se trpce usmála. „Ještě pro štěstí, poznáváme to oba stejnou dobou."

„Rozumím vám —"

„Uznáváte — Ano jen sobě vzpomeňte, jak bylo první čas, jak nám srdce bouřlivě, šťastně bila, kdykoliv jsme se setkali, jak jsme toužili — a teď? — Milostná bouře minula a vy — vy se těšíte klidu. Ale nechci ničeho vyčítat, musila bych vyčítat vám i sobě. Nemohlo ani jinak být." Zamlčela se, za okamžik však dodala: „Hle, jak pravdu mluvím. Sedíte, klidně naslouchátе — Ó, což byste sebou jinak pohnul, jak ohnivě, vášnivě byste se zapřisáhl —"

Rytíř Borell mlčel a trpce se usmál.

„Vy se usmíváte?!"

„Co mám říci? Lituji sebe. Milostná bouře přešla, pravíte, a cítím, že mluvíte pravdu. Ano, bouře minula, a po bouři tichá, klidná láska vás unavuje, neukojí. Žádáte sobě nového rozruchu, slovem změny —"

„Tichá, klidná láska!" opakovala vévodkyně. „Míníte snad přátelství. Ano, to je mezi námi. Neklamejte sebe tichou láskou. Kdyby nám bylo se rozloučit, odejdete klidně, snad na okamžik pohnut, a — bude dobře. A kdybychom se opět po čase setkali, zdaž byste se zachvěl, zdaž by se vám srdce vzbouřilo?"

„Nerozloučili jsme se, nezkusil jsem toho."

„Ano, a sotva toho pocítíte."

„Nevím, mám-li toho litovat. A myslím, že taková blouznivá a vášnivá láska kvete jen v jistém věku, v šestnácti, osmnácti letech, kdy člověk věří v ideály, v obětivou, neskonalou lásku —"

„Kteroužto láskou jste asi nikdy nemiloval," přerušila mu živě řeč vévodkyně

„Af pravdu dím, myslíval jsem vždy, že je taková láska jen v básních a románech. Ale vy jste mne přesvědčila. Vy jste tak milovala, vy jste v takovou lásku věřila a byla jste sklamána," dodal mírněji.

„Ano, snad myslíte na onoho muže, s kterým jsme se v aleji laxenburské potkali, a kterého jsem také včera viděla. Ano, milý příteli, proč bych vám zapírala někdy veřejné, nyní pozapomenuté tajemství. To byla moje první láska —" Očima, obličejem mihl se jí stín chmury.

„A byvši sklamána přece v ni věříte?!"

„Toužím po ní a hledám ji."

„A sotva ji najdete."

„Oh všichni nejsou tak chladní, rozumní jako vy. Hle, pro svou první, horoucí lásku jsem obětovala vše, opustila jsem rodiče, zapomněla jsem na svůj stav — a ten, pro kterého jsem tak učinila, mne hanebně oklamal. Je mi trudno, líto vzpomínat, jak má první láska, ta nejdražší, nejslastnější, byla zhrzena, pokálena bídným mužem, jenž city lhal a podváděl. Ale když jsem já tak milovala, proč by takové lásky nebylo schopno také srdce mužovo? Hledala jsem je, toužila jsem po tom, aby si muž mne tak zamiloval, tak vášnivě, oddaně, neskonale, jako já jsem milovala. Chtěla jsem poznati horoucí lásku — bez mezí —"

„A hledáte ji dosud!"

„Již jí nehledám; tu v té společnosti naší sotva bych ji našla. Hry a klamu dost, ale srdce málo! Poznávám, že ten kvítek, hledá-li ho kdo, že ho nenajde, že vykvete pojednou, nehledaný."

Rytířova tvář za této živé, až vášnivé řeči oživla, a když vévodkyně dokončivši hlavu nachýlila, promluvil čileji:

„Vás dosud žádná láska neuspokojila; hledáte její ideal. Obdivuju se, vznešená přítelkyně, duchu vašemu i srdci vašemu, že po mnohém sklamání —“

„Děkuju,“ usmála se vévodkyně, „ale nechme toho.“

„Jen ještě slovo. Zavedla jste sama hovor na onoho muže. Neptal jsem se po něm tenkráte, když jsem pozoroval, jak na vás zjev jeho působil. Ale dnes, zdálo se mi, že ten muž směle, ano i drze si vedl, a pravila jste, že jste se včera na redutě opět s ním setkala. I tu jste byla nemile dojata a obnovené trapné dojmy dosud nezmizely. Tuším, že onen muž se opět k vám přiblížil nešetrně, směle, a libo-li vám, donutím ho —“

„Děkuju vám, milý můj rytíři, nechte ho, on se více neosmělí,“ odvětila kvapně, a lehýnký, prchavý ruměnec polil její líce.

Venku zahučel vítr prudčeji a déšť zarachotil na okno silněji.

V budoiru bylo ticho. Vévodkyně hleděla zachmuřeně před se.

„Nudný čas,“ pravila pojednou vévodkyně. „Co je dnes, milý příteli?“

„Několik společností, jako vždy, divadlo, ballet, a dnes také živé obrazy.“

„Ah, zaslechla jsem o nich. Jsou prý velmi zdařilé.“

„Ano. Viděl jsem sice lady Hamiltonovou jako Niobu, toť něco okouzlujícího, dle antického sousoší — nicméně možná i k „madame“ jíti. Předvádí slušné obrazy. Má celkem vybraný personál a dobrý vkus.“

„Ale každého dne není představení?“

„Nikoliv, jen občas. Za to pak návštěva tím větší a vstupné — tím vyšší. Jen zlato se přijímá.“

„A kde je divadlo? Neviděla, neslyšela jsem žádného ohlášení.“

„Ovšem, vždyť divadlo samo je jakýmsi tajemstvím, a myslím, to že mu více prospívá, než kdyby hlásáno bylo o něm na všech rozích.“

„Nač té tajemnosti?“

„Neradno každého tam pouštět a nemožná každému tam jíti. Živé obrazy, živé skupiny dle antických a moderních soch!“

„Ah! Byl jste tam již?“

Borell přisvědčil.

„A jaké obecenstvo?“

„Vybrané, crême. A zvláštní tam zařízení, že obecenstvo není vidět.“

„Aj, toť věru něco podivného. Půjdete tam dnes?“

„Nevím dosud, ale spíše ne. Jsem na večer pozván —“ a pohledl úkosem na hodiny.

„Nuže jděte si, ač jsme zamluvili, nač jsem se vás tázala.“

„Ano, kde to divadlo.“

„Tak jest, to však mi povíte až zejtra, až mi budete vypravovati, který obraz se vám nejlépe líbil. Není-li pravda?“ a usmávši se potutelně, podala mu svou bílou, krásnou ruku, kterou políbil.

„Ano, bude-li vám libo, povím.“

V předsíni čekal služebník s pláštěm, do kterého Borell se zahaliv sestupoval po širokých schodech ku kočáru.

„Lassata sed non satiata,“ pomyslil vycházeje z budoiru. „Blouzní, touží — to znamená variaci, změnu!“

Mladá vévodkyně přešla budoirem, stanula u okna vyzírajíc ven do temného, deštivého dne, pak usedla do křesla, na jehož lenochu vzadu drahocennou, květovanou látkou potaženém skvěl se vyšívaný znak vévodů z Acerenza, a opřela nožky své o zlacenou nízkou mřížku kol krbu.

Ruce jí sklesly v klín a zamyšleně hleděla na uhlí dosud řeřavé.

Již zapomněla na tajemné divadlo, o kterém právě rozmlouvala, a vrátila se v mysli bezděky zpět do časů, na které ji posledních dnů ten člověk tak z nenadání se objevivší živě a bolestně připomenul. Myslila na Náchodský zámek, jak si tam, šestnáctiletá, šíleně zamilovala operního zpěváka; myslila na to, jak v blouznivé, vášnivé první lásce pobloudila, že s ním uprchla. A on, Arnoldi, ten podvodník! —

Když byli stíháni, opustil ji zbaběle a prchl! —

Tak bídně ji zradil ten, kterému všecko obětovala, tak mrzko rozerval spanilou růži první lásky, pro kterou všecko ráda snášela a trpěla, pro kterou ještě více v oběť přinésti byla odhodlána!

Z luzného snu byla probuzena způsobem, kterého se nenadála, který byl tak trpký, ji zahanbující a ponižující!

Málo komu sice splní se tužby první, mladistvé lásky; ale vzpomínka na ni blaží až do pozdního věku. Než jak měla se ona na tu dobu rozpomínati, na to mysliti, jak všecka v tom bídníku žila, s jakým rozechvěním, s jakou blažeností naslouchala jeho slovům — vylhaným, strojeným! — — Prudké hoře pominulo: vdala se za vévodu z Acerenza, kterého nemilovala — I jeho náklonnost nebyla skalopevná, a hledal záhy jinde zábavu.

A mladá vévodkyně?

Kořili se jí, velebili ji všichni mužové, mezi nimiž nejednoho sličného a statného spatřila —

Nejednou si namlouvala, že v srdci jejím vypučela láska k některému z jejích zbožňovatelů —

Ten zvítězil něžností a sentimentálností, ten prudkostí a bouřlivostí, a když to přestalo poutat a bavit, zalíbil se jí vážný chladný Borell.

O tom právě v duchu pomyslila:

„Jak mohl se mi tak dlouno líbit a mne poutat?“ Myslila na jeho slova, že není takové vášnivé, čisté lásky, o jaké ona snila.

Ano, dosud jí nepoznala, žádný z těch mužů, jejích milovníků, neměl zdravé, nezkažené srdce. Všichni jsou sobci, marniví, i prospěcháři — neschopní zápalu, nadšení, hledající toliko zábavy a rozkoše.

Že by opravdu takové lásky nebylo?!

Žíznila, toužila, prahla po ní. Ale všecko hledání marno. Ano, nesmí ji hledati, ona musí zjeviti se sama, tak jako krásný sen, jenž nedá se vynutit.

Před očima kmitla se jí zase ona krásná mladíkova hlava. Jak byl kučeravý, sličný! Kdo asi je ten mladík? Nač na něj myslí a po něm pátrá?! Tak se jí mnohý zalíbil — Ale ne, ne, tak dosud žádný, leda ten — bídný —

A kdož ví! Je zajisté jako všichni ostatní — jako všichni. Než ta svěží, neporušená dosud tvář jeho, ten výraz jiskrného, nadšeného oka! V něm duch, v něm srdce!

Oh, což by bylo, kdyby to oko k ní vzhledlo nadšené plamennou k ní láskou, kdyby ta spanilá hlava k ní se sklonila a šeptala, o čem ona někdy v čas svého nejluznějšího snu snila, po čem nyní, nadarmo toužila a prahla.

Oh sny, sny, jenom sny! —

X.

Chenier vrátil se do svého bytu pln nadšení. Z počátku se Kalina od něho mnoho nedověděl.

„A zpívala Žofie?“

„Eh jdi, ty muzikante!“

„To jest, myslím, zpívala-li to tenkrát ona —“

„Ano, a byla to polská píseň; zavedl jsem o tom hovor, a mluvili jsme také o tobě.“

„A dostojíš slovu, uslyším ji?“

„Ano, ale ty na jiného nemyslíš.“

Druhého dne dopoledne překvapil oba přátele Feliňski svou návštěvou. Chenier byl poněkud v rozpacích pro svůj byt, vlastně pro svůj chudý nábytek, ale brzo na to za živého hovoru, jenž se rozpředl, zapomněl, zvláště když pozoroval, že starému pánovi tu jak náleží volno. Chenier také poznal, že Feliňski vyzná se dobře v hudbě, o které s Kalinou se rozhovořil.

Bavili se všichni vespolek velmi příjemně, a než se nadáli, nastalo poledne. Feliňski jsa na odchodu zastavil se před obrazem, s kterého Chenier ochotně roušku sňal.

Starý Polák hleděl chvíli na malbu. Tvář jeho se jasnila patrným zalíbením. Pak promluvil:

„Jsem sice vaším hostem, ale pravdu mluvím. Výborné dílo, rozehřálo mne, ale jednu, velkou vadu má —“

„A jakou?“ tázal se dychtivě Chenier.

„Že je ani vystaviti nesmíte, že ho neprodáte.“

„To je pravda,“ a Chenier trpce se usmál.

„Ale tím je čas vinen; však proto malujte, k čemu vás nitro pudí.“

„Já bych ti poradil látku!“ zvolal Kalina, „a věř, že bys dobře pochodil —“

„Nuže?“

„Vymaluj to, o čem nedávno noviny psaly:

„Car Alexander v Schönbrunně na honě. Tu, jak psáno a vytištěno, srna se zlatým obojkem na krku, dojata vznešeností carovou, přiskočila k němu majíc oči zaroseny a poklekla před panovníkem, aniž potom chtěla se od něho odloučiti.“

Feliński se zasmál a Chenier mrzut i rozveselen pohledl na Kalinu se usmívajícího.

Pak obrátiv se k Felińskému pravil:

„Mám na mysli nový obraz, ale do toho bez vašeho svolení nemohu se dáti.“

„A to by bylo?“

„Když jsem poprvé k vám vstoupil, nikoho jsem, jak víte, ve předním pokoji nezastal. Až tu pojednou porozhrnula se záclona a v ní spatřil jsem Kornelka. Ta zlatokadeřavá, sličná hlavička ve višňové draperii utkvěla mi na mysli, a dala by pěkný obrázek.“

„I svoluji s radostí, jenže já nejsem nejvyšší instance.“

„A koho měl bych —“

„Běží o to, bude-li vám Kornelek sedět, na něm všecko záleží!“

„Bude, bude. Slíbím mu celou armádu hulánů a kyrysníků. Usedne, jak mně bude libo.“

Ujednali ještě dobu. Feliński poznovu zval oba přátele, aby ho brzo navštívili; u samých dveří ještě sobě vzpomněl, že chtěl Cheniera prositi o knížku Rousseauovu, prostředkem které se seznámili. Malíř ji ochotně přinesl a Feliński odešel.

„Srdečný muž!“ pravil Kalina. „Upřímnost vane každým jeho slovem. A v hudbě se dobře vyzná! Ale cos se tak zamyslil, Cheniere?“

„Myslím na obraz, co budu malovati! Teď již o tom Žofie ví a bude míti radost; máť toho klučinu tak ráda, jakoby její byl. A přijde se podívat! Na loní se, jako minule, obrátím se a pohledím do těch jasných, smavých očí —“

„Oh, Cheniere, jsi ztracen!“ zvolal žertovně Kalina.

* * *

Odpoledne po obědě seděl starý Feliňski v zadním pokojíku. Před ním stál květovaný koflíček, z něhož kávu vypil; vedle koflíku ležela právě vykouřená krátká dýmka, stará to družka ještě z válek za jednotu Polska. Feliňski opřev se pohodlně o lenoch křesla, držel hezký čas před očima knížku, kterou si od Cheniera přinesl.

Četl a četl, zvolna, pozorně, až přišla chvíle jeho odpoledního spánku. Stařec ji znamenaje, položil knížku na stůl, hřbetem vzhůru, a skloniv hlavu zavřel oči. Usnul.

Za chvíli rozhrnula se záclona a do pokojíka vstoupila Žofie tiše, tichounce a pohlédnuvši na spicího otce vzala knížku se stolu a zase tak odešla, jak byla přišla. Kmitla se tu světlým stínem, jenž za tmavou záclonou zmizel.

Usedla v předním pokoji u krbu a jala se knížku prohlížeti; sotva že ji otevřela, namítlo se jí jméno nahoře v rohu napsané: „Camill Chenier“.

Hleděla na ně, pak převracela listy, až bezděky zastavila se na stránce, kdež jeden odstavec byl zatržen.

Četla jej a četla poznovu. Stálo tam:

„Zamířil jsem chvatně do lesa. Jak jsem se zaradoval, jak jsem zavýskal! Vyhledal jsem sobě osa-

mělé, pusté místečko, kdež nic mne na lidské dílo nepřipomínalo, kdež nikdo mezi mne a přírodu, rozloučit nás, nevkročil. Zlato paprsků slunečných okouzlovalo jímavě srdce mé i oko; veleba stromů, stínem svým mne halících, líbeznost křovin vůkol, překvapující rozmanitost bylin a květů, které pod nohou mou se skláněly, napínaly stále mého ducha utěšeně a naplňovaly jej obdivem.

Obraznost má oživila tuto krásnou zemi bytostmi mého srdce; utvořil jsem sobě společnost, jsa toho mínění, že jí nejsem nehoden, vysnil jsem sobě zlatý věk a rozplakal jsem se.“ — —

Žofie se zamyslila.

Viděla Cheniera v samotě lesní, opírajícího kadeřavou hlavu o kmen starého buku, viděla ho zášeřím stromů bloudícího, zadumaného, šťastného —

Dále již nečetla. Majíc Chenierovu knížku na klíně myslila na něj. Vzpomínala na to, o čem mluvili, slyšela v duchu jeho zvučný hlas, viděla jeho pohled — Bylo jí volno, milo, a těšila se, že zase přijde.

* *
*

Přišel, ne však sám, ale s Kalinou.

Mladý varhaník byl ostýchavým a mluvil celkem málo. Za to tím pilněji naslouchal. Seděl naproti Žofii a neušlo mu, že mladá dívka často na Cheniera jasný svůj pohled upřela.

Stal se však hovornějším, když za řeči hudby se dotekli, a rád splnil žádost Feliňského, aby něco zahrál.

Feliňski přisedl blíže nedaleko své Žofie, o jejíž

kolena Kornelek se opřel. Chenier sedě opodál patřil na milé to skupení. V tom zazvučela předehra.

Mladý malíř se podivil, jak přítel jeho se změnil. Všecka postava jakoby se vzpružila, tvář oživla, a oči se zaleskly. Na klavír hráti ho nikdy neslyšel, nikdy tak změněna ho neviděl. Nevěděl ani dobře, jakým je Kalina mistrem; znal ho více jako upřímného přítele, než umělce. Hra na ten nástroj, ač ne zrovna znamenitý, byla dojemná, uchvacující. Chenier v tu chvíli hleděl jen na Kalinu a napjatě poslouchal jako Feliński a Žofie.

A slyš! hra končí se — ne — přechází v jiný ton — nová předehra a z ní vine se nápěv — známý nápěv — ah, toť ta polská národní píseň! Žofie sebou pohnula, na líci jí proskočila červeň, Feliński pozvedl nachýlenou hlavu.

Kalina hrál ten nápěv jímavě, s hlubokým citem, pak improvisoval na něj variace. Když poslední ton dozvučel, vstal, aby skromně na své místo usedl. Feliński přistoupiv k němu stiskl mu ruku a pravil: „Děkuji vám.“ Na hlase bylo znáti, že je starý Polák hluboce dojat.

Chenier postihl, jak Žofie zářícím pohledem Kalinovi děkovala, a záviděl mu to.

„Teď teprve vím, jak je ta má zalíbená píseň krásná,“ pravila Žofie.

„Věřte, panno, že když vy ji zpíváte, je krásnější,“ odtušil Kalina upřímně nemysle na žádnou poklonu.

* * *

Čtvrté a druhé patro valně se sblížilo.

Kalina i Chenier přicházeli častěji do bytu Filińského, jenž je vždycky rád viděl. Někdy přicházeli

oba, někdy Chenier sám, za nedlouho i Kalina sám, aby Žofii ve zpěvu zdokonalil. Nikoho tak upřímně a horlivě neučil, jako ji; těšil se vždycky na tu hodinu, která zpěvu byla věnována.

Jsouce všichni pohromadě rozmlouvali, nebo zasedl Kalina ku klavíru a hrál, nebo doprovázel Žofii.

Když měla poprvé zazpívati, pohlédla na Cheniera a hlas se jí zachvěl. Zpívala onu polskou píseň.

Za těch utěšených chvilek plných srdečné, milé zábavy sbližovali se všichni přátelsky.

Rozmlouvali jazykem francouzským, ve kterém Feliński a dcera jeho dobře se vyznali a ve kterém se Kalina u Cheniera utvrdil a zdokonalil. Jednou na velké překvapení Francouzovo začal Kalina po česku, a všechny nemálo bavilo, že Žofie a otec její mu porozuměli. Začasté o vážných věcech jednali, často zažertovali a rozesmáli se.

Kalina vždycky se těšil na hodinu zpěvu, těšil se na Žofii, ale když příležitost měl, neužíval jí. Učil horlivě, ale rozmlouval málo; nebylo mu při Žofii do řeči. Jakoby se mu myšlenky zarážely. Ostýchal se hovořit, neboť skoro každé slovo vážil, a často, když se odhodlal je pronésti, bylo pozdě.

Za to u Feliňského bylo mu volno, a toho také, když byli všichni pohromadě, nebo když i sám tam byl bez Cheniera, nejvíce se držel. Tak stalo se, že někdy obecný hovor se rozdělil.

Chenier rozmlouval se Žofií naproti nebo vedle sedící a Kalina s Feliňským.

A tu mladí lidé obyčejně se tak v hovor ponořili, že zapomněli na otce i Kalinu, kterýž často, ač jinak rozprávky Feliňského bedlivě si všímal, na ně úkosem pohlédl.

Všichni tak se sdružili, že již také rozmlouváno o rodinách a domovu.

Tak dověděli se, že Feliński se starým hrabětem, u kterého byl tajemníkem, na vysokých školách studoval a jemu věrně i ve válce tovaryšil. Feliński také vypravoval o nebožce své dceři, matce Kornelově, a nadějích Polska v Napoleona, v jehož vojska také vstoupil otec Kornelův. Líčil mohutnou výpravu Napoleonovu, jeho pochod Litvou, hrůzy války ruské, nešťastný návrat a smrt zetě svého, Kornelova otce.

Pojav vnoučka mezi kolena hladil mu zlaté, hebounké kadeře, a schýliv se k němu líbal bělostné čelo chlapcovo, jenž jako pěna tich naslouchal vypravování o smrti otcově.

* *
*

Brzo po návštěvě Felińského dal se Chenier do malování. Kornel z počátku seděl klidně dle přání malířova, než dlouho nevydržel, a proto nespěl obraz rychle ku svému dokončení. Chenier pracoval s nevšední chutí a byl sám sebou spokojen; práce se mu dařila.

S Kornelkem chodil do bytu a dílny Kamillovy sám Feliński, jenž sedě nedaleko podstavce s velikým zalíbením a s pozorností sledoval, jak vnouček jeho na plátně rostl, zdokonaloval se a vystupoval.

Chenierovo přání se nesplnilo.

Zosia nepřišla, nenahnula se nad prací, a nemohl do její jasných, smavých očí nahlédnouti. Nicméně maluje myslil především na ni a pracoval pro ni. Toužil, aby se jí zavděčil, aby se jí práce jeho zalíbila, aby se nad ní zaradovala.

To, jak se zdálo, uhodl také Kalina, nebo jednou, když přítel jeho o draperii na obraze skoro již dokončeném pracoval, zadíval se na dílo a pak pravil:

„To bude míti Žofie radost!"

Pravil to nějak vážně. —

„Kdybych ji tak mohl malovati!" zvolal Chenier a oči se mu zajiskřily. —

Oba přátelé těšívali se na tu chvíli, kterou měli u Feliňského stráviti; ale výslovně si to neřekli.

Se stejnou však nepřicházeli.

Kalina býval spokojen, ano šťasten; vzpomínal ještě dlouho z večera na Feliňského, na Žofii, na každý pohled, na každé slovo, které mu věnovala.

Chenier však zhusta neuspokojen se vracel.

Byl by nejraději jen se Žofií rozmlouval, a proto nemile nesl, že tak málo příležitosti k tomu se mu naskytovalo.

Toho času počaly se ve čtvrtém patře, v bytě obou umělců, poměry nějak měniti.

Přátelství těch mladíků zůstalo nezkaleno, nezměněno, ale důvěrné, často velmi dlouhé hovory krátily se. Jindy z večera dlouho sedávali, ano již na lůžku ležíce ještě za tmy rozprávěli; teď často mlčívali a každý obíral se svými myšlenkami. A žádný z nich se tomu nedivil, ani toho hrubě nepozoroval. Ještě Chenier nejspíše obnovoval a udržoval dávné rozhovory, upřímné, důvěrné; neboť netajil se příteli svému, že Zosia se mu líbí, že všecku jeho mysl zajala. Kalina mu přisvědčoval u její chvále, ale nějak nesměle a záhy umlkal. —

Jednou na večer vrátil se z hudební zkoušky a usedl ke stolku, aby rozepisoval noty.

V tom se vrátil Chenier. Přicházel od Feliňského.

„Čekali na tebe. A když jsi nemohl přijíti, vyřizuju ti pozvání. Víš beztoho, že v Prateru bude veliká slavnost lipského vítězství, Feliński opatří sobě i nám výhodná místa a pozval nás —"

„Půjdeš?"

„Půjdu.“

Kalina se usmál.

„Proč se směješ?“

„Jindys ty slavnosti zatracoval a hřímal proti tomu plýtvání ohromných sum a vyhýbals se všemu; teď půjdeš bez velkého snad sebezapření a rád —“

„Ano, rád, příteli. Nepůjdu se dívat na potentáty a jejich slávu; budu seděti po boku Žofie a bude mi lze s ní promluviti. Rozumíš?“

„Rozumím — ah toť něco jiného!“ a Kalina se nejistě usmál.

XI.

Skoro každého dne a skoro každé noci připravena nějaká slavnost nebo zábava společnosti kongresové, jež sobě ani řádně oddechnouti nemohla.

A kdy konečně na chvilku vymkla se víru radovánek, kdy karoussel, balet, opera, maškarní ples i truchlohra vznešené hosty unavily, tu vzpomněli sobě na kostel, ale ne na Boha. Byl to především kostel u Františkánů, jenž toho času býval pln obecného lidu i nejvybranější společnosti, sešedší se tu, aby se novým způsobem zase pobavila.

Lákalť ji tam proslulý té doby kazatel Zachariáš Werner, německý básník dramatický školy romantické, syn chorobné matky, domnívající se, že je pannou Marií a syn její Zachariáš Spasitelem.

Než spasitel tento zvrhl se a žil velmi nemravně. Stav se úředníkem ve Varšavě třikrát se oženil a třikrát za šest let dal se rozvésti.

Tehda působil naň velmi lutherský kazatel Mayer, jenž kázaje střílel z bambitky, aby posluchače, kteří usnuli, probudil, jenž z fanatismu, aby vyplnil slova

Zjevení svatého Jana, velký kus bible sežvejkal, z čehož pak onemocněl.

Když Werner vlivu tohoto fanatika se zbavil, přijal za nedlouho víru katolickou a stav se knězem žil v Římě a všude jinde, kde se zdržoval, velmi nepořádně a nemravně, dávaje všeobecné pohoršení.

Tento Werner přišed do Vídně kázal za kongresu a to s nemalým zdarem — o přemáhání a odříkání se. —

Za podzimního jasného odpůldne sjíždělo se mnoho kočárů ku kostelu františkánskému, jakoby tu divadlo nebo reduta měla býti odbývána. Byly to samé kočáry předrahé, práce znamenité, erby šlechtickými označené, tažené až i několika spřeženími ušlechtilých koní. Premovaní lokajové blyštěli se ve svých bohatých livrejích na zadních stupadlech, a chocholy myslivců na kozlíku sedících jen se třepetaly a míhaly.

Kolem pak podél domů stála dlouhá řada diváků, přehlížejících povozy, koně i panstvo v kočárech sedící. Z vážných diplomatů nikoho tu nebylo viděti, za to tím více vznešených dam rozložilo se v bohatých úborech na hebounké podušky kočárové, za to tím více důstojníků, šviháků a elegantů, mladých, svěžích, vyžilých i starých se tu sjíždělo, aby měli potom o čem mluviti, vtipkovat a čemu se smáti.

Tou dobou, když se panstvo do kostela sjíždělo, ubíral se pobočnou ulicí Chenier, jenž vyšel sobě barev potřebných nakoupit.

Byl veselé mysli. Od té doby, co Žofii poznal, zmizela všecka chmura z jeho nitra. Nebýval již mrzut, zamyšlen a nespokojen a hleděl do světa jasnějším okem.

Poněvadž po deštivé noci všechen kal nevyschl, držel se víc Za to muž, který kousek před ním

se ubíral, kráčel prostředkem ulice, nedbaje, že střevíce i roucho si zablátí. Muž ten, světský duchovní, byl vysoké, nápadně hubené postavy. Měl na sobě černý soukenný svrchník, černý pláštík, v levici držel modlitební knížku, v pravici starý, vybledlý deštník.

Že kněz ten mnoho na sebe nedbá, svědčil všecken jeho zevnějšek, zvláště pak nízké, velmi sešlapané střevíce, které byly nad kotníkem černými tkaničkami přivázány.

Tvář knězova byla hubená, kostnatá, jako ztuhlá; jen hluboko zapadlé tmavé oči hořely divným pronikavým ohněm. Značný nos a hnědé skvrny pod nim svědčily, že tento kněz s vlajícími, nečesanými vlasy, podobný kajicníku, velmi přeje šňupavému tabáku.

Zvláštní ten zjev vzbudil zvědavost mladého malíře; šel za ním, až se dostal před františkánský kostel. Když pak zpozoroval, že kolemjdoucí se zastavují, na kněze se ohlížejí, že čekající před kostelem si jej ukazují, a když i několikráte jméno „Werner" se ozvalo, tu neodbočil Chenier tam, kam prve chtěl, ale zašel přímo do kostela, kde bylo vše plničko.

Zachariáše Wernera dle jména znal, ale nikdy ho neslyšel.

V kostele nepanovalo ticho. Tlumený šum a šepot nesl se jeho prostorami. Nejvíce tu bylo ženských. Chenier se chvíli rozhlížel, čekal, až konečně všecko utichlo, když na kazatelnu vystoupil Werner, kterého byl prve sledoval.

Werner jal se mluviti. Zvučný jeho hlas roznášel se jadrně všemi prostorami. Tvář kazatelova oživla, oči zahořely. Vykládal o tom, jak se má člověk přemáhati, jak má náruživostem odvykati a zlaté střídmosti se přidržeti

Obecenstvo poslouchalo dosti dlouho napjatě, pak ale začal se tu tam jeviti nepokoj. Patrně nemohli se dočekati něčeho „pikantního“, proč vlastně přišli.

Pojednou vrhl se kazatel na kolena a zvolal:

„Vzývejmež Ducha svatého, aby nás při dalším rozjímání božským svým světlem osvítil!“

Sepjav ruce sklonil do nich obličej a setrval tak chvíli, až pak rázem se vztyčiv v kázání pokračoval.

„Povím vám poučný příběh. Byl jednou jeden král a ten měl překrásného bělouše, a ten bělouš měl přehustý ohon. I slíbil ten král, že bělouše dá tomu, kdož by bujnému koni ohon vytrhl. A tu přišlo mnoho hodných chlapíků, a ti tahali koně za ohon, co jen mohli, až modrali, ale bělouš vyhazoval, a žádný ho nedostal. Tu přišel jednou vyzáblý človíček, Pán Bůh s námi — krejčík to byl, a ten se dal také do ohonu, a vytrhoval vlasinu za vlasinou, až všecky vytrhal a koně dostal.“

Všichni v kostele se usmívali i smích tajili.

„Tak čiňte i vy!“ vzkřikl kazatel. „Tak čiňte i vy se svými hříchy, a tak, jako krejčík koně nabyl, tak vy nabudete království nebeského.“

A zase zvolav jako prve, poklekl a sklonil hlavu, jakoby se modlil. Vlastně přemýšlel na nějakou zábavnou, kratochvilnou historku.

Všichni byli rozjařeni, rozveseleni a čekali dychtivě na něco nového, vědouce, že to bude ještě peprnější. Jen Chenier se ani neusmál. Stál tu nehnutě, s tváří skoro zachmuřenou. Nebyl pobožnůstkář, ale takové kázání ho uráželo.

Vida, že Werner hlavu zvedá, že na novo počne, obrátil se a vyšel ven. U samého vchodu předešel ho nějaký premovaný sluha, na jehož pokyn krásný kočár opodál čekající zajel ku dveřím chrámovým.

V tom zaslechl Chenier za sebou šustot šatu a lehké kroky. Ohlédl se a zarazil.

Tytéž tmavé, krásné oči, které na něm v redutě ve stínu palem utkvěly, pohlédly naň zvláštním pohledem. Vévodkyně z Acerenza!

Chenier ustoupil stranou. Vznešená dáma vsedla do kočáru. Pohnul se, zahrčel, a vévodkyně se ohlédla. Ohlédla se, ano, po něm, po něm!

Stál tu nehnutě hledě za vozem, až zmizel ve druhé ulici. Nevěděl, že v kostele vévodkyně ho spatřila a spatřivši pozorovala, nedbajíc historky kazatelovy. Když pak odešel, vstala i ona. Chenier ovšem o tom nevěděl.

Přemýšleje o tom, co se právě sběhlo, popošel kousek; v tom se za ním ozvaly rychlé kroky a hned na to pozdrav.

Chenier se ohlédl. Stanul před ním muž zdvořile se omlouvající, že si dovolil atd.

Malíř ho ihned poznal dle popisu Kalinova.

Konečně se doví, kdo je a čeho sobě žádá.

A Torelli skutečně hned udeřil na jádro věci.

Vypravoval, že o Chenierovi mnoho pěkného slyšel a to od svých známých, proto že by mu rád zaměstnání, ač-li mu libo, opatřil.

„Nějakou podobiznu?“ otázal se Chenier hledě nedůvěřivě na hladkého a sladkého cizince.

„Nikoliv. Je tomu takto: V jednom zdejším salonu mají se pořádati živé obrazy; všecko se tají, aby hosté byli překvapeni. Já sám přeji velmi malířství, ale v něm se nevyznám; mně svěřeno řízení hudby, jež za té příležitosti bude hráti. Jsem Torelli, kapelník z Benátek, a zároveň slíbil jsem hostitelce, že se postarám o uspořádání a aranžování obrazů, poněvadž přítel můj, také Vlach, jenž to měl na sta-

rosti, právě se roznemohl, tedy dovoluji sobě vám nabídnouti —“

„Aranžování živých obrazů?“

„Tak jest — krásná skupení — Jako malíř —“

„A jakého rázu budou obrazy?“

„Historické, žertovné, tak ze života, často mythologické. Honorář je slušný; pět dukátů za představení —“

„Což bude několik představení?“

„Ano, ale v neurčitých dobách.“

„A jaká společnost, smím-li se tázat?“

„Velmi vybraná, aristokratická. Když by se obrazy líbily, zajisté i honorář se zvýší —“

Chenier pohlédl bystře na Torelliho.

„Je to snad nějaké divadlo?“

„Je a není. Ohlášení o něm žádné není, poněvadž je přístupno jen nejvybranějším, nejvyšším kruhům, pro něž ta představení se odbývají. Myslím, že byste nelitoval.“

„Jen jediné bych podotkl: Jak jste, pane Torelli, na mne připadl?“

„To je velmi přirozeno: můj přítel a krajan, váš kollega, jenž onemocněl, vás mně odporučil.“

„A jak se jmenuje?“

„Maroni.“

Chenier znal Maroniho z obrazárny.

„Nuže přijímáte? Pět dukátů za představení.“

„Nemohu se hned rozhodnout.“

„Proč byste nemohl?“

„Dejte mi na rozmyšlenou.“

„Není-li jinak, budiž. Ale tu nedaleko je malá vinárna, neúhledná, ale mají tam dobrá, pravá francouzská vína. Nebylo by vám libo na láhev?“

Chenier už dávno neokusil francouzské révy.

„Ah bylo by nevlastenecké, kdybych pohrdl líbezným nápojem své vlasti —“ zasmál se a šel. —

Soumrak nastával, když se Kalina domů navrátil. Sotva že klobouk odložil, přišel Chenier hlučně, vesele.

„Už je vše hotovo, ujednáno!“ zvolal ještě u prahu. „Přijal jsem. Chtěl jsem z počátku na rozmyšlenou, ale pak jsem se rázem rozhodl,“ a vypravoval příteli, jak se s Torellim sešel, a jak ve vinárně dojednali, co na ulici začali.

„Co ty myslíš, ty můj mentore?“ tázal se na konec.

„Aranžování obrazů samo nebylo by nic zlého.“

„Ale pět dukátů, příteli — považ!“

„Jen ta jakási tajemnost se mi nelíbí.“

„Ah to mne teď dráždí. Snad mne nezavraždí!“ Chenier se zasmál.

„To nikoliv, ale dnešního dne tu všelijakých lidí a věcí. Je to zajisté špekulace. Jen aby s tebou nešpekulovali —“

„Tomu nedám.“

Ale Kalina ještě nepolevil. Jako vše, tak i tuto záležitost bral do opravdy a rozvažoval; za to horkokrevný Francouz vůbec nerad zastavoval se důkladným uvažováním, poddávaje se snáze okolnostem.

Kalina vyslovil svou obavu, aby snadný výdělek Cheniera nesvedl od umělecké práce.

„Ah dost, příteli,“ vpadl mu malíř do řeči. „Což mám neustále takto se potloukat a nouzi třít? Co mně vynesla práce? Podívej se na mne! Šatu se nedostává a mám chodit do společnosti? Stydím se Feliňského i Žofie. Je mi nevyhnutelně třeba peněz. — Však až se jen poněkud spravím, začnu pracovat, uvidíš —“

I vrátil se řečí zase k Torellimu a vypravoval Kalinovi, jenž více už o tom nepromluvil.

„Již dlouho jsem se tak neměl! Toho vína a zákusků! Ah cítil jsem teprve rozdíl, co to je žít skromně, v nedostatku a pak bohatě a míti všeho, nač sobě člověk pomyslí!“

„Ale bývali jsme také spokojeni, ano šťastni —“

„Máš pravdu; člověk však nesmí nic jiného vidět, nic jiného okusit?“

„Může, ale kdo se neumí opanovat a umírnit, ten každé chvíle může se státi nešťastným. Vidíš, já nikdy po bohatství a rozkošném bydle netoužil, já bych v jiném hledal štěstí —“

„Nuže?“

„Řekl bych v ukojeném, klidném srdci, ale vím, že toho bývá pořídku.“

„Čeho bys tedy sobě přál?“

„Chtěl bych, abych tvořil, skládal! Ach může-li člověk slovem, kresbou, zvukem povědeti, co myslí, cítí, co ho povznáší a tíží, může-li sobě tak ulevit a dovést to tak, že v jiných budí nadšení, radost, že je dojme. A to bys ty mohl, to štěstí mohl bys míti.“

„Příteli, příliš dobrotivě soudíš o mém nadání. — Co jsem vyvedl dosud?“

„Mohls více dovést,“ odtušil Kalina s výčitkou. „Nesoudím dobrotivě, než spravedlivě. Obávám se však —“

Chenier se zasmál.

„Neboj se, neboj, však já se dám zase do práce a budu malovat, uvidíš, a doufám, že něco vyvedu. Pro Zosiu chci a budu pracovat!“

Kalina sebou hnul. Nastalo okamžik mlčení.

„A miluješ ji?“ tázal se přítel hudebník temněji.

„Z celého srdce!“ zvolal Kamill.

Kalina se nachýlil nad stolkem, jakoby něco mezi papíry hledal; pak dodal:

„Teď bych věřil upřímnému tvému předsevzetí. Bude-li Zosia tvou musou — láska povznáší — Jen kdyby jiného světa nebylo —“

„I mlč, ty můj mentore, ty kazateli!“ zvolal Chenier a chopiv přítele za ramena z žertu jím třásl.

XII

Zosia vstoupivši do pokoje z kuchyně, kdež byla dohlédnout, zpozorovala, že zatím otec s Kornelkem odešel.

Chtěla se zase navrátit, ale již stanula — zahlédlať na stolku knížku, Kamillovu knížku, kterou onehdy spícímu tatínkovi tajně vzala.

Sáhla po ní, otevřela ji, pak za chvilku sklesla jí ruka. Hlavu pochýlivši zadumala se a stála tak nevědouc. Zaťukáno. Trhla sebou a růžový nádech přelétl její líce. On! Již znala to ťukání.

Chenier vstoupil nesa rouchou zahalený obraz.

Přicházel okolo poledne, poněvadž tou dobou tajemník býval doma.

Však nemrzel se, když s ním Zosia sdělila, že otec, aniž by o tom věděla, odešel. Vyplniloť se mu přání, jež často se v něm ozvalo, aby se Zosiou mohl sám promluviti. Nyní, když se tak stalo, napadla ho jakási nesmělost. I Zosia byla na okamžik zaražena. Obraz jim pomohl.

Chenier sňal rouchu a postavil dílo své do příhodného světla. Dívce zasvitlo v očích a bezděky zatleskavši rukama jako dítě, vykřikla.

Toť byla Chenierova nejsladší odměna.

Radoval se radostí umělcovou, že dílo jeho tak působilo, že slyšel nestrojený, upřímný výkřik, vzbuzený opravdovým překvapením, radoval se, že právě Zosii se líbí a jí takové překvapení způsobil.

Byl to půvabný, utěšený obrázek.

Z poodhrnuté, řásné draperie višňové barvy vyhlížela Kornelkova svěží, zlatokadeřavá hlavička. Na hebounkém líci rděl se zdravý dětský nádech, jasné oči, malá ústa se šelmovitě usmívala. Nebylo více viděti než hlavu, hrdlo a obnažené ramínko. Zdálo se, že to Amor záclonu poodhrnuje a šelmovsky vyzírá.

Zosia stála chvíli nad obrazem, upřeně ho pozorujíc. Konečně odvrátila se od obrazu a pohlédla zářícím okem na šťastného umělce, jenž stál stranou a napjatě pozoroval dívku a každý její pohled.

Nelíčená radost ve tváři se jí zračící dodávala jí zvláštního půvabu.

Zdálo se mu, že je kolem ní jasněji, jako zvláštní kouzelné světlo rozlito.

„Jako živý! Ach, pane Cheniere, to jste mi způsobil radost! Jak se vám odměníme? To bude tatínek překvapen! A co Kornelek! Ale počkejte, to je překvapím," zvolala pojednou a znova se zaradovala nad svou myšlenkou.

„Já tu obraz nenechám, ale pověsím ho do vedlejšího pokoje. Až tatínek přijde — ale to musím hned — bude tu co nevidět —" a všecka zajata svým nápadem, pomýšlela hned jej uskutečnit a prve než se jí Chenier nabídl, poprosila ho, aby jí pomohl. Odběhla, přiběhla jako srnka, přinesla kladívko a hřeby, a oba odebrali se do vedlejší, útulné komnatky.

Několik slunečných paprsků chvělo se zlatými pruhy na podlaze, nábytku, na obraze Žofie Potocké,

na kadeřavé, sličné hlavě mladého malíře, jenž na židli vystoupiv místo na zdi ukazoval a všecek světlem i tichou radostí ozářen hleděl dolů na Zosiu, jež bílou ručku pozvednuvši zarůžovělými prsty oči sobě zacláněla, měříc, bude-li obraz Kornelův na dobrém místě.

I dohodli se konečně. Chenier zatloukal hřeb a Zosia hleděla naň s napětím, jakoby nejkrásnější obraz maloval, jako Kornel, když onehdy mu zalíbené obrázky kresli.

Dozvučel poslední úhoz kladiva, obraz pověšen; oba stanuli před ním. Venku čilý ruch, šum a hluk, jehož temný ohlas až sem doléhal; ti dva neslyšeli ničeho, hledíce na světlokadeřavého, sličného chlapce, jenž se na ně usmíval.

Zosii pojednou připadlo, jakoby se krok byl ozval — Myslila, že to otec. Ale mýlila se. Vešli do předního pokoje a stanuli u klavíru. Chenier vzal klobouk a podal Zosii pravici. Vložila do ní ostýchavě svou hebkou, bílou ručku, která se v ten okamžik zachvěla.

Umlkli, bylo okamžik ticho, až zvony poledne vyzvánějící zahlaholily. Zosia vyvinula svou ruku z jeho stisknutí. Byla rozechvěna a jakoby ze snu se probrala, zašeptala: „Ach, již poledne!“

Chenier se poroučel.

Ani nevěděl, jak ocitl se ve svém pokoji. Tváře se mu rděly, oči zářily.

„Co je ti?“ tázal se Kalina vycházeje z druhého pokojíka

„Příteli, příteli!“ a skočiv objímal udiveného hudebníka. –

Zosia opírajíc se o klavír hleděla zamyšleně před se. Na čistém čele zračil se půvab sladké dumy. Pro-

budila se, když se ozvaly otcovy kroky na chodbě; připadlo jí, že zapomněla na službu, oběd, i odběhla kvapem do kuchyně.

* * *

Ten den byl požehnán. Když Kalina po obědě pilně opisoval noty, seděl Chenier stranou u stolku a přemýšlel o chvílích právě minulých, plných sladkého rozruchu. Pravice jeho jako bezděky črtala tužkou na papíře divné ornamenty, písmeny i hlavičky. V tom vstoupil z nenadání starý pan Feliňski neobyčejně čile a stiskl živě malíři ruku.

„Nemohl jsem se ani dočkati abych vám mohl poděkovati. Takové překvapení!“

Druhou chvíli dotýkal se jeho hovor podobizny Kornelovy a způsobeného jí překvapení.

Pak si Feliňski připomenul, že přišel nejen poděkovat, ale také pozvat Cheniera i Kalinu. Měl s ním odejíti do jeho bytu, odkudž by je vzal s sebou ku dnešní slavnosti, kteráž na večer měla býti odbývána ve Prateru na počest císařových hostí.

Chenier s radostí přijal, Kalina se děkoval, uváděje, že musí dnes jistou práci odvésti a zároveň do hodiny nutno jíti.

Starého pána to opravdu mrzelo, neboť velmi si oblíbil skromného, vzdělaného hudebníka. „Škoda, byl byste něco zvláštního viděl. Můj pan hrabě dal mi několik lístků na sedadla, odkudž budeme výborně viděti —“

Feliňski odváděje Cheniera pravil:

„Připravte se hned na večer. Teď už je chladno, a plášť není na škodu.“

Chenier se zlehka zarděl. Jeho ošumělý, starý plášť! V tom by měl vedle Zosie seděti? Než Kalina jako vždy, tak i teď pomohl.

„Hned, hned ti ho přinesu —“ a nedbaje Chenierovy chudé skříně odběhl do svého pokojíku, odkudž přinesl svůj zánovní plášť.

Když malíř vstoupil do bytu Feliňského, přiběhl mu vstříc Kornelek a byv patrně poučen podal mladému mistru svou ručku a pověděl na poděkovanou několik francouzských slov.

Vše, jak ručkou svou uhodil do dlaně Chenierovy, jak polským přízvukem pronesl francouzská slova, bylo tak rozkošně prostomilé, že Chenier nerozmýšleje se k němu se sklonil a na čelo ho políbil. —

Z druhého pokoje vstoupila Zosia.

Místo ladného domácího obleku, v jakém ji ráno viděl, měla úpravnější šaty. Ve světlých, pěkně sčesaných vlasech vinula se jí růžová pentle.

Jemně jsouc zardělá vypadala tak čerstvě, svěže jako májovou rosou pokropená.

Chenier viděl ji zase jinak a zdála se mu ještě sličnější.

„Půjdeme zrovna ku svačině,“ oznamoval Feliňski, „neboť musíme se záhy vydati na cestu, abychom přišli v čas a dostali se na své místo.“

Jindy sedali v předním pokoji, tentokrát ho zavedli do vedlejší komnaty, kdež bylo již prostřeno — pod obrazem Kornelovým.

Zasedli. Čas ubíhal v tichém tom pokoji tak mile, že Chenier zapomněl na slavnost, až mimo nadání vstoupila služka, oznamujíc, že kočár přijel.

Chenier podal Zosii připravený pláštík a šál, pak dovedl ji k vozu. Za nimi kráčel Feliňski s Kornelem, kterého potom cestou složili u staré paní, dobré známé.

Vůz zamířil do Prateru, kdež se odpoledne již četní zástupové sešli; a pořáde jich přibývalo.

Povoz projev pracně zastavil se u velikých a dlouhých tribun. V jedné z nich usadil se Feliński s dcerou a hostem svým; zavedli je na jejich lístky na místo, odkudž bylo výborně viděti.

Tribuny táhly se velikým půlkruhem kolem mýtiny vroubené staletými duby, buky a kaštany. Uprostřed mýtiny stálo ozdobné jeviště s chrámkem antickým, a tam měl býti velkolepý ohňostroj vypálen.

Všecky tribuny a lože byly plny, až na ty, které určeny byly pro panovníky a jejich družinu.

Dále za tribunami stály lavice pro obecenstvo, jemuž však nestačily. Kamkoli oko se podívalo, všude plno lidstva, mezi stromy, na lavicích i — na stromech. Chladný vítr fučel korunami. Šumot jejich však byl přehlušován různým, tu hlučnějším, tam stlumenějším hukotem a bzukotem zástupů.

Když den už pohasínal, přijela nepřehledná řada dvorských ekipáží. Císařské vozy táhlo dvanáctero koní, před nimiž běželi po dvou běhouni v rudých kabátcích. Ve vozích císařové a jich manželky, králové, arciknížata, princové, nesčíslný počet vyslanců, generálů a jiných hodnostářů.

Setmělo se, než všichni usadili se na svých místech.

Hudba hrála. Když hustý soumrak složil se na všechen park, zazářila nesčíslná světla, nejrůznějších, nejpestřejších barev a v bleskotu jejich předvedeno vznešeným divákům šestero allegorických obrazů, pak zahořely ve tmavé výši ohně plné hvězd, plné brillantů, tvořících počátečná písmena jmen a znaky spojených mocnářů.

Obecenstvo tleskalo a vypuklo vždy v jásot, jenž

nejhlučněji zavzněl, když vysoko nad jevištěm zazářila plamenná jména: Chlum, Lipsko, Paříž!"

Ani Feliňski, ani Chenier netleskali.

Mezi nimi seděla Zosia zabalená ve pláštík a šál, takže jí jenom tváře bylo viděti. Byla jako děcko a jako děcko radovala se z těch strakatých, zářivých světel, jež sršíce co chvíli se měnila, překvapovala i zrak oslňovala.

Všecko bylo tak krásné, ještě se jí žádná veřejná slavnost tak nelíbila jako tato.

Než často se obracela, buď chtěla-li Cheniera na něco upozorniti nebo když na ni promluvil.

Ve proudu růžové záře, jež na tribunu padala, hovoříce k sobě se poněkud nachýlili.

Bylo na nich viděti, jak jsou spokojeni, blaženi, jejich oči to mluvily.

Chenier zapomněl docela broukati jako jindy na velikou nádheru a na ohromný náklad hlučné slavnosti.

Jen když s Feliňským promluvil, připadala mu jeho stará píseň.

„Všecka ta světla, rakety, hvězdy, plamenné písmo, to všecko je kongres. Pravý jeho obraz —"

„Tedy myslíte, že je nadarmo, že vybuchne, zazáří jako ohňostroj, a —"

„Zůstane po něm čirá tma i nelibý zápach —"

„Nedej Bože! —"

Bylo po obrazech, poslední raketa pohasla. — Dvůr a jeho hosté vsedali do kočárů, a všechen lid valil se nyní ven, aby je sprovodil.

Zatím zplanulo podél cesty do města vedoucí na tisíce různobarevných světel, rozvěšených mezi stromy na jejich haluze.

Byla to čarovná podívaná.

„Odtud hned nemůžeme, počkejme chvíli, co největší nával pomine," mínil Feliňski. Chenier a Zosia povstali jako on, aby na osvětlenou cestu lépe viděli. Tmou zářily jako do nekonečna četné řady světel, a v různobarevné záři jejich valily se podél cesty nepřehledné, pestré zástupy lidstva, prostřed něhož ujížděly dvorské povozy, mihotající se zlatem, obklopené jezdci v nádherných uniformách a vlajících chocholech. Hluk a lomoz panoval jako za nejjasnějšího dne a chvílemi zahlaholil širým parkem do tmavé noci jásavý pokřik zástupů.

Feliňski hleděl zamyšleně na ten řídký výjev. I Chenier stál nehnutě, poněvadž se obával, že kdyby sebou hnul, že by se zbavil milé tíhy. Cítil, jak Zosia o stupeň výše stojící horlivě před se hledíc bezděky o něj se opřela.

Chvílemi jen vykřikovala: „Podívejte se, pane Cheniere! Tam! A tam, hle samé dámy. Tu se zastavily!"

Chvílemi však zapomněla na všecken průvod, a to bylo, když Chenier se obrátil, aby jí něco pověděl, a zrakové jejich setkaly se.

Když se kolem poněkud uvolnilo, sestoupili, aby vyhledali svůj povoz. Ale Feliňski i Chenier, jenž se po něm také ohlížel, marně ho hledali. Povozy kolem byly buď již obsazeny, buď na někoho již čekaly. Kočár, jenž je sem přivezl, zmizel.

Feliňski se mrzel, Chenier v duchu se radoval a sobě přál, aby skutečně žádného povozu nedostali.

Přání jeho se vyplnilo. Nezbylo nic jiného, než aby se pěšky domů vydali. Starému pánu běželo nejvíce o Kornelka, kterého jinde na noc nikdo nechtěl nikterak nechati. Chenier ho utěšil, že si ho odnesou, když by ani ve městě povozu nedostali.

Zosia byla veselá, smála se malé té nehodě a ráda zavěsila se v rámě Chenierovo. Zpáteční cesta nebyla pohodlna.

Lidí kolem plno, a čím dále tím více jich přibývalo. Nejednou musil Chenier, klestící Zosii cestu, zastaviti se, buď když pro zástup dále nemohli, nebo když Feliński vedle Zosie kráčející byl na chvíli od nich odtržen.

Šli zvolna dále, pak se zas zastavili. Feliński zmizel.

Čekali chvilenku, šli kousek zpět, hledali ho, tentokráte však nadarmo.

„Ohlížel se pilně po voze —“ mínil Chenier, a nebylo mu toho nikterak líto. „Musíme sami, panno Zosio. Nebojíte se se mnou?“

Podívala se mu do tváře: jasný pohled, veselý, blažený úsměv dotvrdily, co ústa pověděla: „Nebojím —“ ale hned starostně dodala:

„Tatínkovi snad se nic nestane? Chudinka bude mít starosti —“

„Upokojte se. Půjdeme nejprve pro Kornelka. Tam se s ním setkáme, a nesetkáme-li, vezmeme Kornelka s sebou. Nejprve půjde zajisté tam. A teď zamíříme zrovna, nebo hledati pana Feliňského bylo by marno.“ Přitiskl ji úžeji k sobě.

„Věru zasluhujete trestu —

„Čím jsem se provinila?“ tázala se udiveně.

Musili na okamžik stanouti.

„Dnes v poledne —“

Na to Zosia mlčela. I šli dále a za chvíli nemluvili oba.

Pak začali o Feliňském, o Kornelovi, o tom neb onom, ale vždycky krátce, pak zase mlčeli. Okolního světa mnoho si nevšímali, a nedbali už průvodu i skvělého komonstva dvorského. Kolem zvučela smě-

sice hlasů, hudba hřměla a časem ozval se jasný pokřik.

Ale pro ně moře hlasů a zvuků, světel a stínů nebylo. V tu chvíli byli jen sami sobě. Chenier cítil teplé Zosiino rámě, jež tiskl; krev se mu horoucně rozproudila, a Zosia se chvěla. Nebylo to ani chladem, ani strachem, nevěděla sama proč; a bylo jí přece volno, blaze.

Namanula se jim cesta, od hlavní se odchylující. Poněvadž si jí mohli nadejíti, vkročili na ni. Tudy také nebyl takový nával, protože skoro všichni drželi se hlavní cesty, aby zůstali na blízku skvělému průvodu dvorních povozů a zářícího komonstva.

Na vedlejší té cestě vinoucí se starým stromořadím nebylo také jasno.

Zosia byla jako u vidění, v blaženém snu. Staré stromy šumíce klenuly mocné své haluze jim nad hlavou, paprsky svítilen mihotaly se na kmenech, ve větvích, na cestě, na níž ležely jejich křivolaké, pitvorné stíny. Kolem míhaly se postavy chvátajících lidí, a ze tmy dále vládnoucí zaléhaly sem od hlavní cesty hlasy zástupů a hudba.

Chenier byl by se rád zastavil, ale Zosia ho dále pobádala.

„Proč tak chvátáte, panno Zosio?" pravil s výčitkou — „či se bojíte? Ach, je tu tak pěkně, šel bych neustále — a vy —"

„K vůli otci pospíchám," hlas její zněl poněkud rozechvěle. Vzhlédla k Chenierovi, jakoby ho chtěla poprosit, aby se nehněval.

„Vy mně vždycky prcháte ve krásné chvíli: dnes v poledne, a teď — vždy — vždy, kdy srdce se otevírá —" Mluvil tišeji, ale vroucněji.

Zastavila se a vzhlédla k němu. Chenier nebyl s to, aby se opanoval. Nerozvažoval, nemyslil. Pustil

rámě Zosiino a přitiskl ji k sobě. Byla překvapena, mysl již dávno láskou zanícená v tu chvíli jakoby byla opojena. Zosie nachýlila bezděky hlavu jako ve sladké mdlobě k jeho rameni, a on nahnuv se políbil ji na čelo. Ale ihned se vzpřímila. To vše stalo se okamžikem. Chenier vtáhl svou pravici zpět, kterou mu velký Zosiin šátek zakrýval. Byl zaleknut a nepromluvil. Zosia rdíc se kráčela chvatnějším krokem. Třásla se více než prve.

Dlouho tak nekráčeli. Někdo kvapil za nimi a promluvil mimochodem s nějakým známým. Zosia stanula a první slovo její bylo: „Otec!"

A skutečně. Dočekali se ho. Kráčel rychlým krokem v před a byl by je ve svém kvapu minul, kdyby ho nezastavili.

„Prožluklý vozka, ten mne dnes prohnal. Ohlížel jsem se po něm tak, že jsem vás ztratil. A dobře jsem tušil. Věděl jsem, že půjdete raději kratší cestou než v tom hlučném triumfu. A jak, Zosio, ty, není ti zima? Nenastudíš se?"

Dobře, že Feliński měl slovo a míti nepřestával. Chenier se sice vzpamatoval, ale bylo mu milejší, že starý pán hlavně sám rozmlouval. Hůře by se Zosiou bývalo, kdyby na ní bylo, aby rozprávěla. Byla všecka ještě rozechvěna, jako postrašený ptáček.

Nehněvala se na smělého Cheniera, lekala se však, aby si nic nehodného o ní nepomyslil. Bůh ví, jak se to stalo, že hlavu poněkud nachýlila — hněvala se na sebe i styděla. Neodvažovala se ani přímo vzhlédnouti. Dobře, že tu světla přes příliš nebylo. Chenier zatím jí byl zase rámě podal. Učinil tak hlavně k vůli Feliňskému. Chvílemi pohlédl úkosem na Zosiu. Srdce se mu dosud neutišilo. Toho krásného okamžiku!

Viděl pořád tu nachýlenou hlavu, pohled plný něhy a oddanosti. Oh, Zosia ho miluje! —

Odpovídal Feliňskému jako ze sna. —

Dostali se do města, a šťastnou náhodou přišli k domu, od kterého odjížděl právě fiakr. Feliński ihned ho najal a tak zajeli k domu, kdež byl Kornel. Zosia pro něj došla; vrátila se brzo nesouc chlapce velmi rozespalého v náručí. Chenier jí šel ku schodům vstříc a žádal ji, aby mu Kornelka dala, že ho donese do kočáru. Učinila tak.

Když usedli, chtěla Zosia Kornelka vzíti na klín. Kamill jí ho však nedal podotýkaje, že je cestou unavena. Seděl naproti ní. Míhavé světlo ulic padalo do kočáru ozařujíc mladého malíře, na jehož prsou odpočívala rusovlasá hlavička sličného chlapce. Mlčeli, dumali, snili. —

V koutku ve stínu seděl starý Feliński. Umlkl také. Hleděl na Cheniera, na Zosiu.

Byli tu jako jedna rodina.

Když dojeli domů, vzal Feliński přese všechno zdráhání Chenierovo Kornelka a donesl ho do druhého patra. Na tmavé chodbě bytu sekretářova rozloučil se Chenier se starým přítelem. Pak podal Zosii ruku. Neodvážila se mu ji stisknout, on však cítil, jak se zachvěla, více než dnes v poledne. —

XIII.

Kornelek druhého dne onemocněl. Ač choroba jeho nebyla zlá, přikázal mu nicméně starostlivý děd, aby zůstal v postýlce, a mladičká teta skoro se od něho ani nehnula. U lůžka chlapcova zastal ji také druhého dne Chenier. Nadál se, že Felińského na-

jisto najde doma, než zmýlil se; Zosia byla v patrných rozpacích. I on neměl hned jistoty.

Štěstí, že tu byl Kornel. Chenier usedl a nakreslil mu koně a vojáků hojnost a chlapec se do nich tak zabral, že záhy na své okolí zapomněl. Zosia zeptala se na Kalinu; nikdy toho nečinívala. Pověděla Chenierovi, že už několik dnů ve zpěvu se necvičila.

„Snad jsem ho," dodala, „něčím rozhněvala, či ho snad unavilo vyučování, poněvadž jeho požadavkům nemohu zadost učinit?"

„Nikoliv, panno Zosio, přítel Kalina je velmi spokojen a ještě nedávno si chválil, jak znamenitě ve zpěvu pokračujete a ze byste si ve veřejnosti dobyla neobyčejných úspěchů. Ale, panno Zosio, vás nedojímá příliš má zpráva. Tak chladně naslouchátе. Myslil jsem —"

„Vím, že ani vy, ani pan Kalina nechcete mně lichotit, a uznání mého učitele mne velmi těší, ale sláva — —"

„Jak že, vy netoužíte po slávě?"

„Netoužím po ní. Pro život plný lesku, nucenosti, poklon a lichocení, ale chudý upřímností a srdcem — nejsem. Neobstála bych."

„Ale právě rozruch ustavičný, zápas, sláva, neustálá změna, toť je pravý život."

„Takový mužům nesvědčí; mně postačí krb domácí. Jsem šťastna v tomto klidném bytu, u svého dobrého otce a tohoto klučiny —" a bezděky vztáhnuvši svou bílou ruku zabořila prstíky do hustých kaděří chlapcových a hladila je. Vážnost, s jakou rozprávěla, slušela mladistvé tváři, výraz pak lásky a příchylnosti ozářil ji zvláštním jímavým půvabem.

Za její řeči Chenier se v duchu zarazil. Ani on

sobě nepřál, aby dala se na dráhu uměleckou a vystoupila u veřejnost. Než k obrazu spanilé dívky, jenž jej okouzloval, přibásnil si vlastnosti, které z jejích nynějších slov neprozíraly. Myslil si, že je ducha vzletného, že by s ním horovala.

Ale tklivosti, srdečnosti její bylo také nemožná odolati. Hleděl na ni zářícím okem, jak usínajícímu Kornelkovi vlasy hladila. Byla jako rozkošný obrázek a všecko kolem dýchalo klidem, spokojeností a štěstím. „A tak by bylo, až by Zosia byla — tvou ženou!“ kmitlo mu hlavou, a v ten okamžik napadla mu slova Kalinova: „V klidném srdci bych štěstí nalezl.“

Bezděky sklopiv oči zamyslil se na okamžik a když náhle zraků pozvedl, spatřil Zosiu, že na něj hledí; od pohledu toho se mu až srdce zachvělo.

Chopil se její ruky.

„Zosio, jak jste dobrá! Vy se na mne nehněváte — Včera — přišel jsem vás požádat — Viďte, že se nehněváte?“

Nepozvedajíc zraků zakroutila světlovlasou hlavou.

Skloniv se líbal jí ruku.

„Byl jsem tak šťasten a jsem — u vás je klid, štěstí. Zosio, buďte mou, bude se mnou štěstí! Chcete?“ a klonil se k ní, až kadeře jeho dotýkaly se jejího čela. Vzhlédla k němu na krátko, jako plaše, ale pohled ten nevýslovný pověděl mu, co toužil slyšeti.

Přivinul ji na svá prsa a poprvé políbil Zosiiny višňove rty.

Zapomněl na místo i čas. Tváře se mu rděly, oči hořely, a šeptaje sladka, vroucí slova přivinul

ji opět a opět a líbal čelo i rty — Kornelek sebou hnul prudce ve spaní a Zosia se vzpamatovala.

Zardělá stála u piana a rozechvěle pravila:

„Zapomněla jsem vám vyřídit, abyste počkal, že otec brzo přijde — prosím vás — seďte — vždyť už tu měl chvíli být, přijde co nevidět.“

Poslechl, ale zářících očí od ní neodvrátil. Nežli se nadál, vstoupil Feliński. Vítaje srdečně Cheniera omlouval se, že dlouho nejde, že ho hrabě zdržel. Pak obrátiv se k Zosii pravil:

„Nu, milé dítě, zachovalas tajemství?“

Tajemník zavedl Cheniera do vedlejší komnaty, aby se podíval na svůj obraz. Podobizny Kornelovy tu však nebylo.

„Divíte se — je pryč, ne však na dlouho. Jak jsem měl radost z vašeho díla, víte. Dnes jsem vzal obraz hraběti ukázat. Rozumí malířství a přeje umělcům. Obraz váš velice se mu líbil a chtěl by sám takový. Kornelka si tam nechal, řka, že ho ukáže některým přátelům, a žádá vás zároveň, abyste ho navštívil. ‚Toť rozhodný talent!‘ opakoval často, bedlivě obraz prohlížeje. ‚Mohl by daleko dospěti.‘ Věděl jsem to, pane Cheniere, byl jsem už dříve o tom přesvědčen, ale věřte mi, že mne tento posudek velice potěšil. Také proto, že snad bude po vaší tužbě, a že se vám otevírá dráha —“

Chenier tiskl starému pánovi ruku a děkoval. Stranou Zosia stála upírajíc zářící oči na vzrostlého, mladého malíře, a v duši se jí jásavě ozývalo: „Miluje mne! Miluje mne!“

Slyšela o chvále, o skvělé dráze do budoucna, ale vše to ustupovalo nejjasnější myšlence, která ji všecku rozechvívala:

„Miluje mne! Miluje mne!“

XIV.

Nebe bylo zachmuřeno, a když potom noc nastala, strhl se prudký vítr a dalo se do deště.

Kalina byl sám doma. Noty odloživ odpočíval. V kamnech hořel oheň, pokojem rozproudilo se příjemné teplo. Kalina seděl na odestlané posteli opíraje nohy o židli. Jindy, když takto býval o samotě, zaběhl v myšlenkách obyčejně daleko, do české, tiché vesnice ku staré škole, kdež otec mnoho let „mládencoval“, až pak se tu stal učitelem, kdež i on se zrodil a dětství šťastně prožil, až touha po světě a dokonalosti v umění ho pojala a v cizinu zavedla.

Teď myslil na Zosiu. Hned jak ji uviděl a uslyšel, věděl, že veta po jeho klidu. Nezmýlil se. Byla mu radostí i zarmutkem. Těšil se myšlením na ni, její přítomnosti a zase vyhýbal se jí.

Teď již veta po všem!

Chenier, jenž mu ničeho nezatajil, jenž musil uvolniti srdci, jež bylo plno rozkoše, pověděl Kalinovi vše: jak se Zosiou poprvé důvěrněji mluvil, jak ji sprovázel, jak s ní seděl u postýlky Kornelovy a ji líbal.

Za vypravování bylo Kalinovi, že chtěl „už dost, dost!“ vykřiknouti. Srdce se mu svíralo, než poslouchal. Jak se měl důvěrné sdílnosti Kamillově vyhnouti? Musil by říci proč, musil by vyznati, že každé slovo přítelovo břitkým nožem ho zraňuje, že Zosiu miluje — a toho, pro živý svět, nesměl se nikdo dověděti. Tak poslouchal, mlčel a trpěl.

Záviděl příteli, a přece nemohl naň sočiti, nemohl nepřátelsky s ním se rozejíti. — —

Vítr ustal, ale déšť dosud rachotil.

Noc míjela, Kalina nepomyslil, aby šel spat. Vstal, chodil jizbou, až vzal se stěny housle a jal se hráti.

Nehrál, mluvil, vypravoval, jak v jeho nitru, co srdce cítí. Sotva že chvíli hrál, zahrčel za chvilku venku kočár a za nedlouho vstoupil Chenier. Vracel se z divadla, kamž se byl najal

Byl tam dnes poprvé. Šel bez chuti, vracel se však vesel a byl patrně spokojen.

Odhodiv klobouk a plášť přistoupil ku Kalinovi a sáhnuv do kapsy položil na stůl hrstku dukátů.

„Měli jsme jak živi tolik kanárů pohromadě? — A ty mlčíš, Kalino, ty se neraduješ? Jsou tvé jako mé a nejsou poslední. Teď je po nouzi a nastanou lepší časy. Hned zítra půjdu ku krejčímu a ty si vezmi, co chceš!“

„Nechci nic. Zdá se, že tě blýskot zlaťáků velmi oslnil. Raději mně pověz, jak se ti dařilo, a kdo je ten mecenáš.“

„Především věz, že ne mecenáš, ale mecenáška. Než ty miluješ důkladnost a pořádek. Tedy pěkně po pořádku. Slyš: Sešel jsem se s tím Torellim, s nímž jsem všecko ujednal. Šel jsem s ním a vkročili jsme do vysokého domu. Okna byla na ulici jen slabě a ne všechna osvětlena. V prvním patře zavedl mne do pěkného salonku, kdež mne přivítala vysoká, tělnatá paní, kteréž jsem byl představen a kteréž madame Bé říkají.“

„Divné jméno —“

„Snad jen začáteční písmena pravého. Ale což na tom! Žádala mne, abych vzal na sebe řízení obrazů. Byla velmi lahodna a věru, před několika roky mohla se stát nebezpečnou. I teď ve svém elegantním úboru byla velmi slušna. Vybídla mne, abych se šel podívat na sál i jeviště. Připomněla, že po-

tom o představení mohu, bude-li mně líbo, mezi diváky, což já velmi rád přijal: chtěl jsem hned studovat. Jeviště je dosti prostranno, dekorací, pokud jsem přehlédl, hojně. Ptal jsem se na personál. Ukázala mně dvoje dvéře. „V pravo je šatnice dam, v levo pánů, tam jsou také všechny rekvisity a oděvy. Představím vás navzájem až po představení."

Pak přišel Torelli a já rozloučiv se zatím s madame šel jsem s Vlachem na své místo. Dlouho nezůstal, vymlouval se, že musí do orkestru. Ale já jsem ani orkestru, ani hudebníků neviděl.

Sál byl jenom velmi mdle osvětlen; bylo šero. Čemu jsem se nejvíce divil, že stěny byly černými čalouny pokryty, tak že se všecka místnost dosti smutně vyjímala."

„Začíná to nějak hrozně; černým suknem vykládané stěny — jako v nějakém románu —"

„Počkej, porozumíš. Obycejných sedadel bylo tu málo, za to všude, kde jen bylo možná je postaviti, samé lože, namnoze záclonami zastřené. Jak jinak byly zařízeny, nevím, pro tmu nebylo možná pozorovati."

„Ah, toť tam zajisté chodí tací, kteří by rádi něco viděli, ale nechtějí, aby je kdo jiný zahlédl —"

„Zdá se. Ale když se tak ohlížím, zaslechl jsem temný šum a šustot, tu tam kmitly se postavy, zmizely ve příhradách či ložích, někde se záclona odhrnula a bylo viděti silhouetty osob. Opodál mne usadilo se několik mladíků, kterým jsem však do tváře neviděl, poněvadž se v sále skoro zplna setmělo — a v tom se ozvala hudba — pokud rozumím, velmi pěkná. Orkestr byl tak seřízen, že ho nebylo vidět, a věř mně, že hudba namnoze tím na mne působila. Linula se jemně, jako z daleka, mírně a lahodně; v tom vyhrnula se opona. Přiběhlo několik

tanečnic: byl ballet, jako bývají, jen že tu tanečnice ještě míň než jinde zahalovaly své vnady.

Chvíli mne to bavilo, ale ne dlouho. Po tanci přestávka, hudba, pak dekorace se změnila a já viděl Ariadnu Thesem opuštěnou. Stafáž byla dobrá a sama Ariadna slušná, hezká dívka. Pak byla Diana se svým průvodem. Všecko bylo slušně komponováno, bohyně a družky její krásné ženy v antickém kostymu. Ozval se hlučný potlesk. Poznal jsem, co se líbí. Ale mne, věř, to nerozehřálo.

Pak kratinká veselohra francouzská, ballet, na konec nějaké skupení — a bylo po představení. Obecenstvo se rozešlo tak, jak bylo přišlo, t. j. skoro nepozorováno.

Když mne madame představila živým svým sochám, pozvala mne k večeři, která byla výborná. Madame vedla si velmi charmantně a byla ke mně zvláště pozorna, že jsem se až divil. Když jsem byl na odchodu, nabídla mně svůj povoz a tak jsem tu."

„Tys přijal závdavek a budeš tam chodit?"

„Budu. Honorář je slušný a což nejhlavnější, já ho musím míti. Za obraz bych tolik nedostal, co tam vydělám."

„A umění?"

„Proto se mu neodcizím."

„A Zosia?!"

„Ach Zosia! Vzpomínal jsem na ni. Oh, jak je spanilá, čistá, nevinná! Její ctnosti teprve dnes zazářily mi v plném světle! Zastavil jsem se prve u jejích dveří a šeptal jsem jí ‚dobrou noc'! Ach, by již byl den, odpoledne! Po tom hlučném představení, plném vnadidla, jak toužím po tichém, útulném pokoji Feliňského! Ale co je ti, Kalino, ty mlčíš, jsi jako ztrnulý?"

„Je pozdě, příteli! Spaní mne přemáhá!"

„Ale, Kalino, tys opravdu bez srdce, beze smyslu pro živý cit. Je ospalý! Kdy já usnu!“

„Já hned,“ odtušil Kalina a trpce se usmál.

* * *

Ve čtvrtém poschodí, v bytu mladých umělců, dály se nyní změny. Skříně malířova nezela pustou prázdnotou, než naplnila se dvojím novým oblekem, a Chenierovi slušel jeden lépe než druhý. Také kuchyně se zlepšila, a nejednou přinesl nyní Chenier pod pláštěm láhve dobrého vína. Kalina vždy protestoval proti takovému přepychu, napomínaje útratného přítele k šetrnosti.

Ten však, maje nyní s dostatek peněz, nepočítal, a na varování přítelovo odpovídal tím, že mu podával zásobu svou ke službám, vybízeje Kalinu, aby řekl, čeho by sobě žádal. Přál mu a rád by se mu odvděčil za mnohou službu. Podával při tom i utrácel více, nežli mohl a nežli snášelo se s jeho prospěchem.

Kalina nepřijal nic.

Tak se stalo, že Chenierovi nestačilo ani to, co v divadle vydělal. Nebylo tam každého dne představení, nýbrž jen ob čas. Všecka představení byla podobného rázu, jako při tom, jež malíř viděl. Podstata a jádro každého tvořily ballet a skupení osob, hlavně dle antických vzorů, jež za vedení Chenierova se zdokonalila. Madame Bé byla k němu velmi vlídna a zvala ho pokaždé, aby zůstal po představení. Učinil tak jen jednou, ale brzo domů se odebral. Poznaltě společnost při veselém, bujném kvasu, jehož účastnily se především bohyně, nymfy a rekyně, jež před tím rovnal ve skupení, a mladí, elegantní pá-

nové z vyšších kruhů. Jindy by snad neodolal takovému pokušení, ba i nyní vábilo ho veselí to dosti mocně, ale obraz Zosiin ho vyvedl ze síní věnovaných hýření a rozkošem.

Byl jen na několika představeních, ale již všemu na kloub přicházel. Vyrozuměl, že hosté zlatem musí platit vstupné, že bývá dvoje představení a při každém že jiné obecenstvo.

On býval jen při prvním, než dověděl se, že čím pozdější, tím „antičtější“ bývají obrazy, jak sám Torelli úsměšně pravil.

Mladému malíři bylo s podivením, že madame Bé jemu tolik platí. Sám sobě vyznal, že vlastně nemá mnoho na práci, a za to, co vykonal — toť skvělý honorář!

Všecky své pochybnosti svěřil Kalinovi, a ten mu na novo radil i rozhodně vyzýval, aby všeho nechal, a zvláště nyní, kdy mu kyne naděje na pravou práci jemu svědčící a čistě uměleckou.

„Hle, po každém představení vyspáváš, jsi pak ochablý a nepracuješ, a zdá se mi, že s tebou něco obmýšlejí.“

Chenierovi vytryskl nový pramen příjmů. Byl vyzván hrabětem Ujeckým, jemuž Feliňski obraz ukázal a mladého malíře vřele odporučil, aby ho navštívil. Hrabě přijal jej velmi laskavě a příznivě vyslovil se o jeho nadání. Objednal si ihned kopii „Amora“, jak Kornelkovi v zácloně říkal, a dal mu značnou zálohu, žádaje Cheniera, aby mu nějaký obraz, jehož látku mu nechce určovati, vymaloval.

Vesel, nadšen vrátil se Kamill do svého chudého bytu.

„Jsi na dobré cestě, příteli!“ pravil Kalina. „Hrabě, zalíbí-li se mu tvá práce, pomůže ti dále a budeš pojištěn. Budeš mít objednávky a kyne ti, če-

hož jsi tak horoucně sobě žádával: sláva i bohatství."

„A to všecko Feliński a Zosia, má musa!" zvolal nadšeně Chenier.

* *
*

Kalina zaslechnuv, že si Zosia do něho stěžovala, odebral se hned druhého dne k Feliňským, a chodil pak pravidelně mladou Polku cvičit, aniž hodinu vynechal. Ve svém chování se nezměnil. Zůstal ostýchavým, ochotným. S Kamillem nerad chodil k Feliňským, a také ho přítel nyní tuze nezval, leda když na jisto věděl, že bude starý sekretář doma.

Doma pilně maloval a sice kopíroval Kornela v zácloně a při tom činil si rozmanité náčrtky a skizzy k novému obrazu, hraběti určenému.

Při tom však nejvíce myslil na Zosiu.

Pro Zosii všecko pracoval, jí se chtěl zavděčit a zalíbiti, jí chtěl radost způsobiti, pro ni chtěl dosíci pochvaly, slávy.

Nejednou, když pilně maloval, maje tváře zardělé, zadíval se naň Kalina až závistivým okem.

„Šťastný! Milován! Pracuje se zdarem!"

Ale nejednou také pomyslil: „Jen aby vydržel!"

Po práci, neobyčejně pozdě odpoledne chodíval Chenier k Feliňským. Těšil se srdečně na milé chvíle, na Zosiu. Stalo se asi dvakráte, že přišed nezastal Zosie doma. Tu bylo se mu dosti přemáhat, aby zachoval se v obyčejné míře.

Mluvil s Feliňským, mluvil, ale při každém šustu a kroku, jenž se venku ozval, pozvedl hlavu, ohlédl se domnívaje se, že Zosia se z města vrací.

Velmi jej také tížilo, že Zosii málo kdy samotnu zastal. Vyprovázel ji ovšem do kostela, nebo čekal pak na ni, když někam šla na koupi, a doprovázel ji domů, aniž o tom Feliňski věděl.

To byly oběma vzácné a drahé chvilky.

Deště pominuly, země utuhla.

Nastali studení, ale jasní dnové a mrazivé noci se zářícími nebesy.

Za časných nyní soumraků sedával Chenier s Feliňským a Zosií u krbu, v němž planul veselý oheň. Časem Kalina se dostavil a tu zahrál obyčejně na klavír a Zosia zazpívala. Všichni naslouchali s rozkoší jejímu libému hlasu a divili se, jakých pokroků učinila v umění pěveckém.

Všichni se na ty podvečerní chvíle těšili, všichni byli spokojeni a šťastni, jen Kalina tesknil. Ale nikdo toho nepozoroval.

Když Chenier kopii podobizny Kornelovy téměř měl vyvedenu, požádal Feliňského o tajnou rozmluvu. Zosia se nemálo divila a potom ještě více, kdy oba z vedlejší komnaty vyšli. Otec spokojeně se usmíval, Chenier pak k ní přistoupiv požádal ji, aby mu dovolila ji malovati.

„Doufám, že neoslyšíš," dodal žertovně Feliňski a Zosia pýříc se s radostí svolila.

Mladý malíř dal se ihned do práce a to tak horlivě a zdárně, že Kalina byl s ním jak náleží spokojen. Dopoledne dodělával „Amora" pro hraběte, nebo pracoval o novém obraze pro hraběte, odpoledne maloval u Feliňských.

Starý pán čítal, chvílemi povstal a přistoupil ku stojanu, kdež Kornelek, úplně již zdravý, vyvolil si stálé místo, patře bedlivě na vznikající obraz a stopuje každé hnutí ruky malířovy.

Chenier na žádost Kalinovu vynechal dvě představení u madame Bé, od kteréž potom ihned lístek obdržel. Vyzývala ho velmi snažně, aby na jisto přišel, poněvadž ví, že nemocen není.

Podobizna byla nad očekávání brzo dokončena a zdařila se tak, že Chenier byl sám s sebou spokojen. Zosia měla velkou radost, která však tím byla zkalená, že Chenier vzal s sebou obraz, dokládaje, že leccos třeba poopraviti, než by přišel do rámce.

„Tvá musa!“ zvolal Kalina, když přítel obraz domů přinesl. „Buď jí vděčen a věren!“

Chenier udiven a tázavě pohlédl na přítele, jehož hlas zněl tak neobyčejně.

Zosia skoro denně se ptala, jak je s obrazem. Chenier měl vždy nějakou výmluvu; Feliński se jen usmíval. Konečně bylo přání dívčino splněno, a nyní mohla do libosti chodit se dívat do komnatky, kdež byl zavěšen vedle podobizny Kornelovy.

Byly to dva rozkošné obrázky.

* * *

Ale ještě jinde se Zosia spatřila.

Bylo v listopadu a první sníh napadl. Záhy odpoledne odebrala se Zosia ku známé krajance, staré paní, aby ji po čase navštívila. Otec pravil, že zůstane s Kornelkem doma. Zosia, která jindy u krajanky bývala, častěji a dlouho se tam zdržovala, pospíchala tentokráte domů, aby vyhověla Kamillovi, jenž sobě stěžoval, že bývá přes příliš dlouho na návštěvě a tak ho zkracuje. A pak byla raději doma s Kamillem, nežli v jiné společnosti.

Vrátivši se nezastala otce doma. Kam odešel? Jsouc ještě ve pláštíku stanula u dveří, nebo tam

u okna — co to? Něco bílou rouchou zastřeného! Toť jako obraz!

Přiskočila a již slétla rouška k zemi. Zosia vykřikla a stanula jako ztrnulá.

Jasný paprsek zimního slunce vnikal do komnaty, ozařuje plně a jasně obraz. A tam bylo tepla a světla!

Z vysoké skály, jejíž boky pokryty bujným kapradím a hustými lianami, s temene jako živé, pestré koberce visícími, řine se jasný pramen, u paty skály v objemnou studánku se rozlévaje. Hebký, pestrokvětý trávník ji objímá, dvě štíhlé, kokosové palmy ji stíní. Dlouhé listy jejich se splétají a žlutavé květy chvějí se nad čistou hladinou vodní.

Na pokraji studánky, v zalíbeném svém koutečku odpočívá Virginie, vedle ní Pavel, jenž jí ukazuje hnízdo zpěvavých ptáčků přinesené z nedalekého pralesa.

Učinil, jak už nejednou učinil. Umístí tu někde hnízdo, staří přilétnou za mladými a rozmilé Virginiino zákoutí bude míti o několik zpěváků více.

Pavla a Virginii, idyllu v tropické krajině: to spodoboval Chenierův obraz.

Zosia bezděky usedla. Dlouho, dlouho hleděla na obraz a v očích se jí slzy zaleskly.

Duše její byla velmi dojata různými city.

Obraz sám ji půvaby svými unesl a — v utěšené, něžné té dívce poznala sama sebe. Hlavička Virginiina malována dle její podobizny.

Proto ji Chenier tak dlouho u sebe nechával! Jak ji miluje! Jak se přičinil, aby lásku svou jí na jevo dal, aby jí radost způsobil! A otec o všem tom věděl, on Kamilla podporoval. Těch drahých duší! Cítila se neskonale šťastnou v jejich lásce. Bylo jí tak volno a blaze, až pohnutím zaplakala.

Pojednou mihl se jí duší tmavý stín.

Před očima zatanula jí širá polská krajina, v níž před časem meškala. Zahlédla se, čtrnáctiletou, ve březovém hájku za dvorcem čtoucí Bernardina de St. Pierre „Pavla a Virginii“. Tenkráte srdečně zaplakala nad neblahým osudem obou milenců a z té duše jich litovala.

Nedej Bože, aby i ona nešťastně rozešla se s Kamillem! Ale ne, ne, to byl stín. Viděla zase jen krásu tropické krajiny, žár jejích barev a v luzném stínu pralesa dvé mladých šťastných lidí, idyllu nevýslovného půvabu a kouzla.

Její štěstí bylo v tom obraze spodobeno. —

* * *

Jasný den pohasl a k večeru padal hustě sníh.

Tou dobou vrátil se Chenier od Feliňských. Kalina, jenž právě sobě kaštany pekl, udiveně vzhlédl ku příteli, o němž se nadál, že se vrátí rozjařen a vesel.

Dnes, kdy Zosia odešla, přišel Feliński s Kornelem, když byl Chenier v jeho bytu zastřený obraz postavil, do čtvrtého poschodí a domnívaje se, že Zosia tak hned se nevrátí, obmeškal se u svých mladých přátel. Ale když pak s Chenierem přišel do svého bytu, byla již Zosia dlouhou chvíli doma. Tak oba nespatřili první dojem obrazu, nač se byli těšili.

Bylo to Chenierovi nemilo, ale jiná ještě věc se umělecké jeho samolibosti citelně dotkla. Zosia nestála již u obrazu a výraz její radosti zdál se mdlý. Nevšiml sobě jejího pohledu, nevšiml sobě, že hlas se jí zachvěl. Čekal na bouřlivý projev, a Zosia nejásala, nehorovala. Hluboce pohnutá nemohla ani tolik promluviti, jakoby snad jindy učinila.

Chenierovi se zdálo, že je chladnou, že jí valně nepotěšil, že nemá přílišného smyslu pro umění, aniž díla jeho docenila.

Proto horkokrevný umělec vrátil se rozmrzen domů a netajil se také Kalinovi.

Zdálo se mu v tu chvíli, že se klamal. Chenierovo vypravování naplnilo Kalinu jakýmsi uspokojením, než jen okamžik.

Běželo mu o Zosii a na ni nedopustil ničeho. Hájil jí. Chenier však neupokojen odešel z domu.

XV.

Minula noc a druhý den se nachýloval. Chumělilo se. Zosia seděla sama ve předním pokoji. V zadním usnul Kornelek na pohovce. Dívka byla nepokojna. Před tím vyšívala, práce však jí nešla. Hleděla oknem, přešla do druhého pokoje, vrátila se; nikde neměla stání.

Bily hodiny. Čtvrtá! Ah, o třetí býval tu vždy.

Dnes za toho světla nemohl ani do tří pracovati, takový pochmurný, nemilý den! Proč nejde? Otec u hraběte. Jindy byl Kamill rád a blažen, naskytla-li se mu taková chvilka, dnes ji promeškal. Je snad churav? Ó, nikoliv. Ještě v poledne jí oznamovala služka, že potkala pana Cheniera na schodech. Či se hněvá? Včera nějak brzo odešel. Ach ne, ne, včera se mu nic nestalo! Či se mu dost nepoděkovala? Mrzela se, že byla tak nemluvna. Než v takovém okamžiku!

Vždyť musil Kamill vidět a pozorovati, jak je šťastna, jakou radost jí způsobil.

Bila pátá! Oh už nepřijde. Jak je ten čas smutný a dlouhý. Jak trudno bez Kamilla! —

Otec se vrátil od hraběte a také se nemálo divil, že dnes Chenier nepřišel. „Škoda, nesu mu veselou novinu. Jak by se byl zaradoval, kdyby slyšel, jak hrabě byl překvapen."

Zasedl s dcerkou ke krbu a vypravoval jí ledacos: o známé krajance, některé noviny z města. Všiml si, že Zosia tak pozorně neposlouchá jako jindy, že na něco myslí. I začal s jinou. Vypravoval, jak obraz byl ku hraběti dopraven, jak jej chválil a co o Chenierovi povídal.

Zosia měla náhradu.

Najednou umlknuv starý Feliński pohleděl na ni, a Zosia jakoby rozuměla badavému tomuto pohledu, sklopila oči a zarděla se.

Otec ji pojal za ruku a něžně se jí tázal:

„Viď, Zosio, ty ráda o něm slyšíš?"

Klopila hlavu, mlčela.

„Viď, Zosio, ty ho miluješ?" Byl jí nejen otcem, i matkou, a jako k matce důvěrně Zosia se k němu přitulila a sklonila hlavu na jeho prsa.

Tou dobou přecházel Chenier ve své světnici. Byl sám. Včera přišel pozdě domů, kdy již Kalina spal. Ráno pak dlouho vyspával, a vstal mrzut, maje mysl v neladu. Neměl do ničeho chuti, ani do rozmluvy.

Když nastalo odpoledne, nevěděl, co počíti. Nutkalo ho, aby šel jak obyčejně k Feliňským. Ale zatvrdil se v mysli; chtěl Zosii vytrestati.

Co asi teď dělá? Ví-li, tuší-li, proč nepřišel? V tomto se zmýlil. Již tenkráte ho zarazilo, když s ní rozmlouval o štěstí. Netouží po slávě, domácnost jí postačí. Není vzletné, horující mysli; jak by mu mohla porozumět a jej ocenit? Ale jak ho miluje, jak mu je oddána! Zajisté se nyní souží. Měl by tam jíti, vždyť by se rád dověděl, poslal-li Feliński hra-

běti obraz, jak tento ho přijal a co vzkázal. A viděl by také ji, přesvědčil by se —

V tom někdo zaklepal. Nežli se Chenier ohlédl, otevřely se dvéře a do světnice čile vstoupil Torelli.

Chenier byl nemile překvapen. Nadál se, že to služka Feliňských s dotazem, proč nejde, nebo přijde-li? A to ten kapelník, jenž se mu valně nelíbil.

Torelli-Arnoldi jal se Chenierovi lahodně a sladce vytýkati, že slovu nedostává, k madame Bé nechodí a tím ji do rozpaků uvádí, oznámil pak, že přímo pro něj se zastavuje, aby ho vzal s sebou do divadla.

Chenier si vzpomněl, že nemá peněz, že by si je tam mohl opatřiti (dostávalť honorář vždy po představení). že by se povyrazil a mrzutost zahnal. Vzpomněl však také na Zosiu, na svůj obraz, o jehož osudu by nesmírně rád něčeho se dověděl.

Vymlouval se sice, že musí ještě na návštěvu, ale šel.

Prve však napsal křídou na stůl:

„Nečekej na mne, šel jsem do divadla."

Za chvíli, když už soumrak nastal, vrátil se mladý hudebník a ohlížel se po příteli malíři. Byltě na chodbě potkal starého pána, a ten se ptal na Cheniera, je-li snad nemocen, že dnes nepřišel.

Kalina udiven mu odtušil, že jeho přítel je zdráv a že ještě odpoledne, kdy on odcházel, meškal doma.

„To pro včerejší domněnku?!" tázal se v duchu Kalina.

Rozžehnuv stavěl světlo na stůl a tu četl Kamillova slova. Zasmušil se velmi a pomyslil:

„Ah, neumí si štěstí vážit! Jak snadno zhrdne ve štěstí člověk a oslepne!" —

* * *

Druhého dne odpoledne byl Chenier povolán k hraběti Ujeckému. Když se vrátil, ukázal Kalinovi poukázku na mnoho set.

„Jsi spokojen s honorářem?“

„Úplně a což hlavního, hrabě slíbil mně odporučení a práci.“

„Co budeš s tolika penězi dělat?“ tázal se žertovně Kalina.

„Už jsem dělal. Na poukázku tu zamluvil jsem si atelier.“

Kalina sedící u stolu kvapně vstal

„Ty se chceš stěhovat?“

„Nu, ano, to jest chci, abychom se stěhovali.“

„A proč?“

„Že bys nevěděl?! Což tohle je nějaká dílna malířská? Nevíš, že již dávno toužím po jiné, kdež bych měl patřičného světla a pohodlí? Tady ho nemám. Chci-li řádně pracovat — a pak — přijdou návštěvy —“

„Je pravda. A Zosia?“

Chenier stáhl obočí.

„Také jsem na to myslil. Ale vždyť je budu z nového bytu navštěvovati jako jindy. Ovšem blažilo mne vždy pomyšlení, že jsem se Zosií pod jednou střechou. Nerad odcházím z tohoto doupěte, kdež jsem tolik krásných chvil zažil. Než co naplat!“

Kalina mlčel. Nemohl ničeho namítat a přece byl nějak neuspokojen.

„Nuže, příteli, chystej se, za týden budeme se stěhovati.“

„Já nikoliv.“

„Jak že, ty podivný pavouku? Mám velký pokoj, dva menší a jeden z nich je pro tebe —“

Kalina rozhodně zamítl. Chenier se mu z počátku smál, rozmlouval mu, že mu nechce nic darmo

dávat, aby neurážel jeho nerozumnou hrdost, že bude od něho nájem přísně vybírati. Nespomohlo nic a hovor ukončen mrzutě a nerozhodně. —

Kamill potom zašel k Feliňským. Zosii zastal samotnu ve předním pokoji. Rychle vstala se židle, než nehnula se; okamžik hleděla v nejistotě na Cheniera. Vidouc, že se usmívá, rozběhla se podávajíc mu ruce. On ji však k sobě přivinul a vroucně políbil. Nemohl jinak, byl dojat její radostí, láskou. Ve svém vzrušení byla tak milou, že zapomněl na své chmury a trest, který jí chystal. Sotva že se odtrhli, vstoupil do pokoje Feliňski ze druhé komnaty, kdež byl psal.

Chenier děkoval mu za jeho protekci a odporučení, vypravoval, jak byl od hraběte přijat, jemuž se především postava Virginie líbila. Toho podvečera bylo u Feliňských zase, jako bývalo, milo, srdečno. Zosia byla šťastna. Kamill je jako jindy; nic není, nic se nestalo.

Chenier neměl toho dne odvahy, aby jim oznámil, že se odstěhuje. Odložil to na druhý den, a když tak skutečně učinil, zalekla se Zosia velice.

Nemohla hned promluvit; upírala jen zrak ulekaně a zpytavě na Cheniera. Vysvětlil, odůvodnil jí svůj úmysl.

Než Zosii zůstala jakási chmura v duši, jako nejasné, nemilé tušení a bylo jí, jakoby se Chenier do dálky měl vystěhovati. —

Odstěhoval se, ale sám. Mrzel se na Kalinu, že bytu u něho nechtěl přijati. Než když odcházel, srdečně se s ním loučil, a Kalina rád slíbil, že přítele denně navštíví.

„Opatruj mi Zosii!“ pravil vesele malíř.

„Budu!“ odtušil vážně hudebník. —

* * *

Chenier zřídil si slušnou dílnu i byt. Štěstí se naň usmálo. Hrabě Ujecký si ho pro nevšední nadání oblíbil a hodlal býti mu ochráncem a mecenášem, aby vyspěl v dokonalého umělce. Chenier maloval nyní podobiznu jeho vnučky, připravuje se při tom na větší dílo. Dílna ho velmi těšila, pracoval pilně, tak že Kalina, kdykoliv ho navštívil, doma ho zastal, on maloval nebo kreslil.

U Feliňských, kdyby o tom nevěděli, zajisté by nezpozorovali, že se stala nějaká změna ve čtvrtém poschodí. Chenier chodil denně k nim, jako když ještě s nimi pod jednou střechou přebýval, a Kalina také nezměnil svého pořádku. Přicházel v obvyklou hodinu, cvičil Zosii, a málo kdy dlouho se pozdržel. Zůstal-li, bavíval se nejvíce s Feliňským, jenž s usedlým a skromným hudebníkem velmi rád v rozhovor se dával. Kalina chování své ku Zosii nijak nezměnil. Někdy zaveden hovor o Chenierovi, a příteli jeho neušlo, jak v líci Zosiině svitlo, jak ráda o něm poslouchá.

Vracel se vždycky domů smuten a proseděl pak dlouhé chvíle ve trudném zamyšlení.

Ulevilo se mu nyní potud, pokud nemusil poslouchati Cheniera, jemuž stal se proti své vůli důvěrníkem.

Prošlo mnoho dnů od té doby, co se Chenier odstěhoval. Stalo se, že Zosia několikráte na něj darmo čekala. Ale vždycky druhého dne se jí jak náleží omluvil, udávaje, že měl mnoho neodkladné práce nebo že mu přišla nějaká návštěva. Zosia věřila.

Nejednou v duchu představovala si, jak v jeho dílně to vypadá, byla tam, prohlížela, až přání její vyplněno. Chenier oznámil Feliňskému, že podobizna pro hraběte je hotova. Starý pán pak druhého dne vzav Zosii a Kornelka šel se na ni podívat.

Dokud byl Chenier ve čtvrtém poschodí s Kalinou, opojovalo ho již pomyšlení, kdyby Zosia přišla se podívat, jak maluje. Tenkrát přání jeho nesplněno, až dnes. Ale dnes již nebyl tak unesen, dnes byl s to, aby Zosii bedlivě pozoroval, kam se dívá, co pozoruje, čeho si nejvíce všímá —

* * *

Odporučení hraběte Ujeckého získalo mu s dostatek práce.

Na výsluní přiletují mouchy a všeliký hmyz.

Dokud byl Chenier neznám a dokud tížil jej chlad nedostatku i nouze, neměl nikoho kromě Kaliny. Nyní, když se ocitl na výsluní, pojednou vyskytlo se mnoho známých a kollegů. Mnohé z nich odbyl, některým však podařilo se, že se u něho udrželi. Lichotili se a mnohou ochotou podařilo se jim získati sobě bližší známost Chenierovu.

Bylo to několik „přátel umění" a mladých malířů, kteří všemu rozuměli, vše rozebírali a „kritikou" svou „zabíjeli", kteří chválili Chenierovy práce, pomlouvali cizí a sami sebe vespolek. Vedli si bujně, nevázaně, utráceli peníze, když jaké měli, milovali bujné pitky, bezuzdnou, hlučnou společnost a hledali modely. Chenierovi, jenž společnost miloval a dlouhý čas s Kalinou téměř jako poustevník žil, zalíbily se tyto hlučné schůzky buď u něho, buď v některém hostinci, kdež obyčejně za všechny platil.

Zahýřil si, zasmál se.

Stalo se několikráte, že Kalina do této společnosti náhodou se dostal, anebo že ho Chenier do ní zavedl. Mladému hudebníkovi bylo mezi těmi nevázanými tovaryši ouzko. Žasl nad jejich řečmi, a veselí

jejich a vtipy se mu protivily. Mlčel, nuceně se usmíval a oddechl si vždy, kdykoli vyšel z té společnosti. Dobře pozoroval, že umělci ti na něj, poněvadž se jim nevázaností slova a směloství úsudků nevyrovnal a po většině mlčel, s patra se dívali a za chudáčka jej považovali. Proto upřímně Cheniera požádal, aby ho více mezi ně nevodil a raději mu řekl určitou hodinu, kdy by jej samotna doma zastal. Z počátku vytýkal mu malíř vždy, nepřišel-li denně. Nyní častěji Kalina návštěvu svou opominuv pozoroval, že Chenier hrubě toho nepozoroval a více mu nedomlouval. Vítal ho sice rovněž srdečně jako jindy, kdykoliv k němu přišel, nabízeje mu, co měl; než Kalinovi se ty rozhovory tak nepodobaly jako za dnů, kdy s druhem v chudém pokoji za soumraku sedával a často dlouho z večera intimně rozmlouval.

Hovory pozbývaly bývalého srdečného rázu. Chenier nejvíce vypravoval o společnostech, nových svých známostech a mnohých dobrodružstvích z vídeňské, kongresové společnosti, kteréž si jindy nevšímal. — Kalina z řečí těch poznal, že Chenier mnohy již ústupek učinil, ve smýšlení svém leccos pozměnil, a že zásady jeho jsou již otřeseny.

Chenier býval u Feliňských téměř co den, ale Zosia pozorovala, že začasté příliš záhy odchází a že vůbec od nich nějak pospíchá. Domlouvala mu něžně, ale on ji vždy nějakou výmluvou neb vroucným slovem anebo polibkem a slibem ukonejšil.

Někdy se jí zdálo, zvláště stalo-li se, že byli sami, že není tak jasné mysli a hovorný, jako býval, že často se zamýšlí. Snažila se ho z dum vytrhnouti. Někdy však přišel vesel a vypravoval jí hlavně o práci, kterou konal, o svých plánech k novým obrazům, a tu seděla proti němu upírajíc své jasné, zářící oči na jeho sličnou tvář.

Bylo jí tak krásně, byla šťastna, poslouchala by ho a hleděla na něj ustavičně. Zhusta však konec takových hovorů Chenier se zasmušil a zamyslil. Očekával, že Zosia promluví, že vlastně v řeči jeho bude pokračovati, jej otázkami přeruší, něco poznamená. Jindy toho nežádal, aniž očekával, býval šťasten, mohl-li se její ruky dotknouti nebo ji políbiti. —

Zosia milovala umění, mělať hluboký cit, než neodvažovala se do hlubších hovorů, domnívajíc se, že na tom polí není tak jista, aby mohla s Chenierem jemu bez zdržování kráčeti. Představovala si ho vznešeného, dokonalého, hleděla k němu jako k umělci s neobmezenou úctou a vroucím obdivem. A pak — těšila se, že přišel, že ho má, byl jí tak vzácným, drahým. Byla nejšťastnější, když Chenier o lásce mluvil, té řeči raději naslouchala nežli rozmluvám o umění. Celý den meškal pořád při svém, ona ho měla jen krátkou chvilku; i přála si, toužila, aby kratinká ta doba lásce byla posvěcena.

Zosia měla jen lásku, Chenier však ještě umění. — Proto časem se zasmušil, když se domníval, že Zosia mu nerozumí. Proto vraceje se od Feliňských i doma, když o tom přemýšlel, jí křivdil. Několikráte zaslechl, jak některý z druhů o té a oné dámě vypravoval, jak sama maluje a kreslí, jak umění přeje a je mu oddána. Z počátku Chenier vždy zatoužil, kdyby Zosia takovou byla; pak ho takový hovor vždycky bodl. —

XVI.

U madame Bé nebylo asi po čtrnáct dnů žádného představení, poněvadž tou dobou byla skoro každý den a každou noc nějaká slavnost a zábava

buď při dvoře nebo u ministrů a vynikajících vyslanců nebo šlechticů. Nyní pojednou dostal Chenier lístek, ve kterém ho madame Bé vyzývala, aby nějaký nový obraz anebo skupení skomponoval, které by zvláště působilo, a navrhovala jich několik, mezi nimiž jeden, o kterém se byl on sám jednou zmínil, totiž: „Endymion a Selene", a žádala zároveň, aby pak laskavě ji navštívil. Chenier hodlal se všech závazků úplně zbaviti. Měl zálohu na jedno představení. Chtěl je odbyti, nadto ještě žádaný náčrtek podat a nehodlal více tam jíti. Poznal již úplně, že se spolupůsobením tam, kde všecko na ošizení obecenstva vypočteno a na peníze jeho nastrojeno, snižuje, a že poslechne rady Kalinovy. Chopil se tedy tužky a za nedlouho byla kresba hotova. Skomponoval krásnou noční krajinu rázu antického.

Na hebounkém mechu na pokraji zarostlé jeskyně odpočíval kadeřavý jinoch krásné postavy a tváře v antickém lehkém oděvu, pohřížený ve hlubokém, sladkém spánku. Nad ním sklání se božské zjevení — spanilá Selene, upírajíc touhyplný, zanícený zrak na vnadného jinocha. Vedle v pravo skupina starých stromů, jejichž kmeny byly pokryty břečťanem, na levo do pozadí křovím volný výhled na tiché, dřímající jezero. Měsíc jakoby stál nad jeskyní — nejhojnější tu jeho záře padá na Endymiona a Selenu rozlévajíc se dále po jezeře, na jehož břehu na skále v dáli bělá se antický chrámek. —

Když Chenier hlavu Seleninu dokreslil, zadíval se na ni a byl překvapen. Divná náhoda! Napadlo mu ihned, že je někomu podobna, než komu, hned sobě nevzpomněl. Až mu za okamžik svitlo. Ach ano, není to podobizna, ale kdo vévodkyni z Acerenza zná, pozná ji na této kresbě. Bylo mu milo, že podoba tak náhodou se mu povedla, a umínil se, že

kresbu paní Bé nenechá, ale že si tu krásnou hlavu přidá do svých náčrtků.

Po té odešel do divadla.

Asi za dvě hodiny přišel Kalina do bytu Chenierova. Nezastav přítele doma vracel se, ale již na schodech se zastavil. Chenier kráčel proti němu prudkým krokem. Poznav Kalinu, zvolal:

„Dobře, že jdeš! Mám pro tebe noviny. Pojď pojď!"

Sotva že vešli, chopil se Chenier jeho ruky.

„Příteli, to mně šlo dnes do tuha. O, že jsem tě dříve neposlechl! Jsem ještě všecek rozčilen. Ta babice!"

I vypravoval o svém úmyslu, že nadobro se s paní Bé rozloučí, o jejím listu a svém náčrtku.

„Nesl jsem ho, abych jí oznámil, že ještě jedno představení budu řídit. Přivítala mne jako jindy lahodně, ba až příliš, ale jako jindy chladně ukázal jsem jí svůj náčrtek. Líbil se jí velice, byla nadšena, hleděla s obrázku na mne, se mne na obrázek, až se mi to protivilo; pak úlisně jako had začala, že by ta skupina byla effektní, ale že by ten Endymion nemusil mít roucha, aby byl úplně antický, ale hned jakoby se překvapila, zamumlala rychle, vidouc, že neodpovídám, až, nač bych tě řečmi a úlisnými vytáčkami nudil, mně pověděla, že má Selenu, krásnou, dokonalou postavu, ale že Endymion —"

„Zkrátka, tys měl býti Endymionem."

„Ano, já se měl obnažit večer před obecenstvem, hrát s těmi padlými anděly a nechat se obdivovat. Rozhněval jsem se. Hleděla mne ukonejšit, pak se za záminkou vytratila, zmizela někde za záclonou a pojednou spatřil jsem v posledním zábřesku světla krásnou, mladou ženu junonské postavy. Byla jako nějaká bohyně Fragonardova. Představila se mi, že

ona bude představovati Selenu a začala na mne doléhati, abych převzal úlohu Endymiona. Nebyla jako ty ostatní v divadle, byla ještě svěží, svůdná, ale nebezpečná. Jinou z personálu bych rázem odbyl, ani by se neodvážila, ale ta. Nevím, kde ji madame Bé ulovila, viděl jsem ji poprvé. Nemohl jsem odejíti hned, jak jsem chtěl. Zadržela mne a musil jsem sebrati všechnu sílu, abych smysly opanoval. Bohu díky, odolal, šťastně jsem vyvázl. Rovnou cestou kvapím odtamtud —"

„A madame Bé?"

„Když jsem letěl z osudné komnaty, vrazil jsem na madame v předpokoji. Patrně naslouchala."

„Nuže, pane Cheniere, rozhodl jste se?"

Řekl jsem ostře, že odcházím na vždycky.

Jedovatě na mne pohlédla a za sebou jsem zaslechl, jak zasípěla:

„Aby ctnostný panáček nelitoval!"

Kalina stiskl Chenierovi ruku.

„Byls statečný. Skoro pozdě jsi odešel, měls už dříve jim dát výhost, ale stalo se přece. Dobře tak. — Vidíš, to s tebou zamýšleli. Proto ti z počátku tak dobře platili a tebe lákali. To — Endymiona, pak snad Apollona a tak dále, aby tě v bahnu utopili. A toho Torelliho, totě agent, kuplíř!"

„Býval už teď někdy u mne v atelieru. Smělý člověk, ale toho přivítám, opováží-li se přes všechno —"

„Opováží! Bude se stavět nevinným, nevědomým a uvalí vše na tu čistou madame. A takové divadlo se trpí —"

„Obecenstvo je chrání —"

„Jak že, obecenstvo? A co úřady?"

„Úřady bojí se obecenstva."

„Což je tak mocné?"

„Je vznešené.“

„Kdo tam chodí?“

„Vysocí páni. Madame Bé dobře ví, ale ve svůj prospěch mlčí. Onehdy nalezl sluha v jedné loži zapomenutý deštník a nesl ho ředitelce. Stál jsem s Torellim. Ten, jak deštník zočil, chopil se ho, zasmál se a zvolal

„Ah růžový, hedbávný deštník! Znáte ho? Že ne? Znáť ho celá Vídeň. Toť je princ de Ligne.“

„Ah starý don Juan!“

„A takoví páni a ještě vyšší tam chodívají, a také dámy.“

Tentokráte šel Kalina od Cheniera spokojenější. Poslední dobou vznikaly mu na mysli rozmanité domněnky, pochybnosti i obavy o příteli malíři. Dnes však v duchu si povídal, že mu přece jen křivdil.

* * *

Kalina se domníval, že hlavně myšlenka na Zosii u Cheniera rozhodla a jej z pokušení vítězně vyvedla. Jednou se tak skutečně stalo; bylo to tenkráte, kdy zůstal poprvé po představení ve vnadné společnosti vil a bohyň živých obrazů. Tentokráte však nevzpomněl na Zosii. Mravní hrdost jeno byla uražena, nebylo třeba ani jasného obrazu Zosiina.

Zosia bývala veselým, švitorným ptáčetem; oka, čela nezasmušila a poslední dobou byla ještě veselejší. — Než co Chenier se vystěhoval, změnilo se mnoho. Feliński ničeho nepozoroval, nebo před ním byla dcerka jako jindy; však když osaměla, zamyslila se nyní častěji, zasmušila. —

Kamill zhusta opominul je navštívit, a když přišel, zůstal jen zřídka tak dlouho jako jindy. Býval

vážnější, nemluvnější, někdy i mrzut a snadno přicházel s ní do sporu, což jindy nikdy se nestávalo. Přičinila se, seč byla, aby neměl žádné záminky, ale mimo nadání přiházelo se, že často jí měl co vytýkati nebo se nedohodnouti. Dotýkalo se jí to bolestně a napadlo jí, že jí nemá už tak rád jako ji míval, a potají plakala. Než opět se těšila, že to přejde, že snad má nějaké starosti, že je zaměstnán. Hleděla mu ve všem vyhověti a zdálo se, že chvílemi ho vše rozchází, že uznává snahu Zosiinu. Objal ji pojednou, líbal a mluvil sladká slova. To když ho dojala její oddanost a láska.

Jindy nerad Chenier od Feliňských odcházel. Nyní kdy vyšel na ulici, cítil, že se mu nějak uvolnilo. Cítil, že mu není tak, jako mu bývalo. Starý Feliňski byl neustále tentýž, srdečný, vlídný, hovorný, jako ve první chvíli jejich známosti, Zosia stejně něžná, oddaná, nelíčená. — A přece to Cheniera unavovalo; cítil, že je nevděčný, neuznalý. Omlouval sám sebe svou povahou, milující rozruch, změnu. —

Někdy mu bylo skoro až obtížno jíti do bytu, kam někdy chvátával. Mohl ustat, ale nedalo mu. Uznával, že je povinen, nechtěl hanebně jednati. Myslíval si pak, že přináší obět.

Jednou když jeden z jeho kamarádů z nenadání mu pravil, že vyzpytoval jeho tajemství a vesele se tázal, kdy se bude ženiti, zarazil se Chenier velmi. Jindy, první čas, kdy se Zosií si porozuměli, blouznil o té chvíli, až by Zosia byla jeho a myšlenek svých před ní nezatajil. Nyní se těch slov zalekl. Přítomní však mu nedali, aby se tou myšlenkou zabýval. Zaslechnuvše, že by Chenier snad oženit se hodlal, strhli křik a jeden žertovně, druhý uražen jsa, třetí cynickými vtipy počali naň dorážet, aby toho nechal a vůbec ani se neženil.

Odvětil vesele, proměnil všecko v žert. Ale osten mu zůstal v duši a ne jedno slovo lehkovážně pronesené utkvělo hloub

„Opatruj mi Zosii!“ pravil Kalinovi Chenier, když se stěhoval. Kalina slíbil a slovo své plnil.

Nezůstalo ho tajno, že Zosia není takovou, jako bývala, a záhy poznal toho příčinu. Z počátku Cheniera ještě omlouval, domnívaje se, že snad má mnoho práce; pak když viděl, že by mohl Feliňské jako jindy navštěvovati, domlouval mu, pak se i mrzel. Ale již nic nepomáhalo a vůbec pozoroval, že u Cheniera pozbyl valně vlivu od té doby zvláště, kdy shromažďovala se kolem něho společnost přátel umělců.

Rád by byl Zosii potěšil, ale jak? Z počátku samovolně zaváděl obratně řeč o Chenierovi, omlouvaje ho všemožně. Chtěl tím Zosii ulevit. A jak se vyjasnila vždy tvář, jak vděčný, radostný byl její pohled! Truchlil i zaradoval se zároveň.

Pak už mlčel. Nedomlouval více Chenierovi, a mluvit o něm, omlouvati ho u Feliňských, nebylo již také možná. Někdy mu u nich bylo až teskno. Již pozoroval, že poctivý Feliński se mění. Nebyl již tak hovorným, šprýmovným, a zdálo se, že je vážnější a zamyšlenější.

Stařec dlouho nepozoroval, že dcera jeho pozbyla klidu, že zadala srdce své Chenierovi. Až pak mu pojednou zasvitlo

Zarazil se, zamyslil. Zosia byla jeho jedinou myšlenkou a péčí. Pomýšlel častěji na její budoucnost, a hle, již by mělo býti rozhodnuto. Měla by se státi ženou umělcovou. To mu nikdy nepřipadlo. Ale Zosia Cheniera miluje, nebude jí nutit a přemlouvat.

Když Chenier svou dílnu zařídil a dobře se mu vedlo, byl tomu Feliński rád. Omlouval ho také sám, když několikráte nepřišel. Než za těch několik neděl změnilo se myšlení starcovo. Již Kamilla neomlouval a pozoroval změnu v jeho chování. Znal svět, znal lidi. Nikomu nezmínil se ani slovem, ale sledoval Cheniera, pokud mohl, a čím déle, tím více se mu mysl chmuřila, stával se vážnějším a zamyšlenějším.

Kalina všecko viděl a poznával všeho původ a příčinu, až konečně se rozhodl Jednoho dopoledne zašel si k Chenierovi, který nedávno vstal. Malíř se divil té návštěvě, a to tím více, poněvadž Kalina nikdy tou dobou nechodíval a mnoho dnů již u něho nebyl. Stanul před stojanem, na němž ležel začatý obraz. Neviděl ho již dlouho.

„Je jako jsem ho posledně viděl."

„Nepracoval jsem o něm."

„Tak dlouho?"

„Neměl jsem chuti."

„Malovals tedy něco jiného?"

„Nic. Nešlo mi to. Byl jsem několikráte ve společnosti, bavil jsem se a po tom bývá člověk nějak roztržit, nemá žádné chuti do práce."

„Nechoď tedy do společnosti."

„Nemožná. Nechci již poustevničit, chci něčeho užit; a pak činím to také proto, abych poznal svět. Jsem umělcem a je nutno, abych ho znal. V uzavřenosti, v samotářství umělci se nedaří. Stává se jednostranným, nepravdivým, zakrní, nepokračuje, nerozumí světu a svět jemu ne. A jaká to rozkoš v ustavičné změně, ve stálém ruchu, ve věčném proudění!"

Nastala krátká pomlčka. Pak Kalina začal:

„Nechci ti odporovat a kázat. Proto jsem nepřišel. Otážu se tě jen upřímně, nehněvej se:

„Proč chodíš tak zřídka k Feliňským? Ublížili ti něčím?“

Chenier se zalekl. Podíval se otevřenýma očima na přítele.

„Ne, ničím, a jak? Proč se ptáš? —“

„Je mi jich líto. Zosia se trápí. Včera šel jsem tam mimořádně, abych oznámil, že dnes nepřijdu. Zastal jsem ji samotnu, plakala. A starý pán, dobrá duše, je zamyšlen a starostliv.“

„To myslíš, všecko že pro mne?“ otázal se nejistě Chenier.

„Jsem přesvědčen. Nemluvil jsem o tom s nimi, ale dle jednotlivých slov a známek vím to najisto. Vždyť jiného se jim nic nepřihodilo. Když jsi odcházel, řekls mi, abych Zosii opatroval. Slíbil jsem a slovu jsem dostál.“

„Mluvil jsi se Zosií?“

„O tom nikoliv, co jsem tobě nyní pověděl. Ale vím, že se neklamu. Nevěříš-li však, jdi a přesvědč se sám! Ostatně jsi mně na mou otázku neodpověděl, proč tak zřídka k Feliňským docházíš.“

Chenier jal se omlouvati. Kalina však mu skočil do řeči.

„To je všechno pravda, než, milý brachu, neomluví tě to. Zdá se, a tak jistě si to u Feliňských vykládají, že budeš řídčeji chodit, až přestaneš, a tak já také myslím.“

„Mýlíš se.“

„Slyš, Kamille, onehdy jsem šel po schodech za Feliňským, s nímž kráčel hraběcí komorník. Bylo již šero, neviděli mne. Komorník povídal: ‚Hrabě se nemálo divil, když jsem mu nedávno pověděl, co je o vás slyšet.‘ ‚A co?‘ ‚Že budete dcerušku vdávati. Má prý nějakého švarného umělce —‘ odtušil komorník. Neviděl jsem Feliňskému do tváře, jak tato

zpráva naň působila, ale poznal jsem to z hlasu, ze slov, jimiž odpověděl."

„A co řekl?" ptal se rychle Kamil.

„Co měl říci? Že o ničem neví. Ale bylo znát na hlase, že se ho to velmi nemile doteklo. Nuž uvedl jsem ti jen jedno. Ostatně se o tom v domě mluví. Ubohá Zosia!"

„Mohu já za to? Mluvil jsem já kde něco podobného? Či by snad —"

„Nedomluv! Vím, co chceš říci. Přísahal bych, že Zosia ani slovíčkem se nezmínila, ani starý. Či abys se omluvil, chceš jí křivdit? Málo je znáš! Či je třeba o tom mluvit? Což tvé návštěvy, tvé chování? To mluvilo a považ, Feliński přišel ku hraběti, ten se ho jistě tázal."

„Dost, dost, mrzí mne to," a Chenier mávl rukou. Přešel asi dvakráte pokojem, pak zastavil se před Kalinou a řekl:

„Tys přísný jako svědomí. Co vlastně chceš?"

„Byl jsem tvým důvěrníkem, jsem tvým přítelem, ale jejich také. Či se již nepamatuješ, jak nadšen jsi od Feliňských chodíval, mně se svěřoval a blouznil, až bude Zosia tvou ženou?"

Chenier mlčel.

„A zapřeš, žes s ní o ženitbě nemluvil? Což chceš se takto vymlouvat?! Ó, Kamille, jak jsi se změnil!"

„Ale mohu-li?"

„Toho nežádám, a nikdo, abys ihned tak učinil, ale ty bys měl učinit, aby ta hodná rodina, jíž jsi mnohým povinován, nepřišla s tebou do řečí a klevet, aby čest Zosiina tebou netrpěla."

„Kdo to chce? Nač těch výčitek?!" zvolal Chenier všecek zardělý.

„Ty, dokud se nezměníš. Jak jsi podrážděn! Čekal jsem jiné odpovědi od tebe," odtušil na to Kalina na prudká slova přítelova.

Chenier neodpověděv přecházel pokojem, a zdálo se, že v nitru svém zápasí. Pak na chvilku stanuv před Kalinou promluvil klidnějším hlasem.

„Příteli, vmysli se v mé postavení. Co mohu činit? Chci býti především dokonalým umělcem; žena byla by jen překážkou."

„Není tomu dávno, co ti byla povznešením a musou. Ale pamatuj, co jsem prve řekl. Kdo žádá, abys hned se ženil?"

„A co chceš tedy?"

„Abys vyjasnil mysl Feliňského, abys zastavil slzy Zosiiny, která pro tebe se souží."

Chenier podal Kalinovi ruku.

„Učiním tak. Věru, nemyslil jsem je zarmoutit! Zosia nesmí trpět a Feliński nesmí —" Nedořekl.

„Ale pojď, půjdeme tam zrovna!"

„Pojď, doprovodím tě až ku dveřím," a stiskl přítelovu pravici.

XVII.

Minulo mnoho dnů.

Před večerem stál Torelli Arnoldi u okna svého podkrovního pokojíku. Kouřil z krátké, námořnické dýmky a díval se ven. Po chvíli přistoupil ku chatrnému stolku stojícímu u postele ještě chatrnější a nalil si z láhve do skleničky vína. Vypil, přešel jizbou, jako maně stanul před malým zrcadlem na stěně visícím a díval se dlouho na svou tvář. Hladil a rovnal někdy krásné, nyní již prošedlé vlasy, lehounkých

však vrásek na čele, u očí a kolem úst hladiti, urovnati nemohl.

Minul mu již třicátý rok. Čas ublížil valně jeho líci, více však ještě dobrodružný, nespořádaný život. Žil do nedávna rozkošně, málo kdy v nedostatku. Krásný tenor, krásné líce mu sloužily. Nejprve zanikl mu hlas, pak tvář počala vadnouti. Teď sebe pozoruje nemohl si smutné té pravdy zatajiti.

„Jak dále?" mohl se tázati. Nebyl by to lehkomyslný, obratný a odvážný Arnoldi, kdyby se touto otázkou dlouho zabýval a jí se lekal. Odvrátil se od zrcadla chtěje k oknu přistoupiti; v tom zaklepáno a do pokojíku vběhl mužík ve tmavém plášti s několika límci. Smeknuv vysoký klobouk stiskl Arnoldimu ruku. Byl to Beck, kterého Chenier viděl o redutě v uniformě měšťanského gardisty. Žil jako Arnoldi ode dne ke dni, snaže se, aby snadno a bez namáhání mnoho vydělal, byť to bylo jakýmkoli způsobem.

Nazýval se agentem, a právem. Byl činným, prohnaným agentem nemravnosti a nepoctivosti, byl jedním z těch podvodných lidí, jimiž Vídeň toho času se hemžila. Bez ostychu napil se vína, sedl ke kamnům a nacpav podanou sobě dýmku statečně zadýmal. Při všem tom rozmlouval hbitě, tlumeným hlasem. Huboval na zlý čas, na mráz, na drahotu, mezi to vpletl některé novinky, že bude zítra ráno velká přehlídka vojska, večer pak nesmírně nádherný ples u knížete Metternicha, pak pojednou se rozesmáv vypravoval, jak včera všechny dámy v salonu vévodkyně Zahaňské pilně vějířů jako štítů svým tvářím užívaly, když velkokníže Konstantin v nové, velmi přiléhající uniformě se objevil, a jak prý lady Castlereaghová strakatě byla oblečena, pak zase brou-

kal na zlé obchody, až ho Arnoldi přerušil, tázaje se na vévodkyni z Acerenza.

„Dělá, co všechny ostatní, jezdí do zábav, ale málo návštěv přijímá."

„Málo?"

„Bratránek můj si liboval, že se ve předpokoji něco naspí a nazahálí."

„A ten rytíř?"

„Konec. Zdá se, že se brzo nadobro rozejdou. Chodíval tam pořád, ač poslední dobou ne tak často jako jindy. Vévodkyně ho má dosti. Na to si bratránek stěžoval. Bývá prý teď často mrzuta, rozmarna —"

„Pro mne! Jen kdyby mně pomohla! Ó, že mne o redutě nevyslechla! Snad si myslila, že bych začal o minulosti, že bych snad mluvil o citech —"

„Haha, a ty bys se spokojil s několika sty."

„Ano, musím je mít! Takhle to nejde. Ta tlustá madame skrbí a naříká, že divadlo tolik nenese, jak počítala, pak se na mne mrzí, že jsem toho hezkého klučinu draze koupil, že má z něho škodu."

„To z toho malíře?"

„Ano, z toho hlupáka! Šli jsme na něj dost polehounku. Děvčata naše se činila, i naše Juno nadarmo se o něj pokoušela."

„Škoda ho! Velmi jsme ho potřebovali. Obecenstvo už dlouho nic interessantního nevidělo. Takový Endymion, takový Narcis! Ten chlapík kdyby se svlékl, byl by jako z mramoru! To by bývala soška, to by táhlo! Staré by zlato jen pršelo a já bych měl tučnou provisi. Toho hlupáka!"

„Nepočítal na obstárlé i mladé vdovy. Ten hoch by měl časy!" a Beck se cynicky zasmál.

„Ach, když já byl tak mlád, svěží a silný!“

„Unášel jsi princezny; ale každému hrají chvilku. Teď však napovím, proč jsem vlastně přišel. Pojď, zastavíme se u bratránka. Odpoledne mi dal znamení, že ví něco zajímavého a důležitého o vévodkyni. Teď nám to poví, bude mít jistě čas. Záleží mně na tom, abys s ní mohl mluvit —“

„O penězích, není-li pravda? Ó ty dobrá duše!“

Arnoldi se zasmál. Bera na sebe plášť dodal:

„Pospěšme, musím dnes o něco dříve ku staré. Máme dvě představení a já bych rád jí před tím řekl o zálohu.“

„Á conto nějakého nového Endymiona?“ zasmál se Beck a cupal se schodů.

Venku se chumelilo. Oba přátelé dali se do rychlého kroku.

* *
*

Pozdní večer. Chenier vracel se od Feliňských do svého bytu. Od onoho dne, kdy u něho byl Kalina, navštívil starého Poláka a jeho dceru každé odpoledne a zdržel se obyčejně do večera. Netušili, kdo to způsobil. Feliňski vyjasnil opět tvář, ačkoli v nitru nebyl úplně spokojen. Učinil tak hlavně k vůli Zosii, která rázem na všecko zapomněla. Mělať opět svého Kamilla, a ten byl zase tak hodný jako býval. Odprosil ji, že jí snad ubližoval a ji sužoval, ubezpečoval ji, že city jeho nikterak se nezměnily, a ve své horlivosti zašel tak daleko, že obnovoval své sliby.

Za tu krátkou dobu, co ku Feliňským opět denně chodil, vyhýbal se svým druhům a odolal všem jejich vzkazům a vyzváním. Než za nějaký čas začal opět

cítiti jakési prázdno; tichý byt a klidná společnost pozbývaly pro něj zase svých půvabů. Dnes vraceje se domů přemýšlel, má-li vyhledati své přátele čili nic. Bál se jich, jejich vtipů, posměšků, bál se, že by ho odloudili od Feliňských. Bál se, a přece se mu zachtělo jejich zábavy. Zápasil dlouho, až na konec se rozhodl, že je na chvilku navštíví. Věděl, že tohoto dne a v tu dobu bývají v kavárničce nedaleko domu, v němž bylo divadlo madame Bé. I zamířil tam a již, již se blížil, když pojednou zaslechl ve vedlejší ulici prudké kroky a hlasy. Zahnul za roh a spatřil, an muž nějaký v širokém plášti a klobouku couvá před mužem, jenž se na něj dotíravě zdál dokročovati.

Sotva že Chenier se zjevil, ozvalo se úzkostné: „Pomoc! Pomoc!“

Nerozmyšleně hnal se Chenier tam, kde zaslechl volat o pomoc.

„Zpátky, lupiči!“ vykřikl a stanul naproti muži, jenž sotva že Cheniera zahlédl, dal se na útěk. Zachráněný přistoupil k malířovi a zarazil se, spatřiv ho ve světle na rohu hořící svítilny.

„Nechte ho,“ pravil temným hlasem, „je to takový bídák a ubožák. Děkuju vám a prosím vás, abyste mne domů doprovodil.“

Chenier byl ochoten. Neznámý mladý muž v širokém klobouku a řasnatém plášti kráčel vedle malíře, a chvíli nepromluvil. Chenier se nechtěl také vyptávati.

Pak začal cizinec, patrně se zotaviv a vzpamatovav:

„Je vám asi divno, že jsem volal o pomoc. Nebyl jsem nikdy přepaden, a nikdy bych se toho byl nenadál. Pak mne sluha opustil, a abych se vyznal,“ dodal rozmarně, „nebyl jsem nikdy velkým hrdinou.“

Chenier podotkl, že dnešního dne třeba se míti ve Vídni na pozoru, poněvadž tu všeliké chásky a že neradno samotnému pozdě na noc vycházet.

„A vy vycházíte?"

„Ó, já se nebojím," odtušil upřímně Chenier.

Zatím byli, volně rozmlouvajíce, dostali se do prostranné ulice. Malíř kráčel tam, kam ho vedl neznámý. Pojednou zastavil se před velikou budovou.

„Jsem doma, směl bych vás prosit, abyste se na chvíli u mne zastavil? Ještě jsem se vám ani do tváře nepodíval a zítra bych svého ochránce ani nepoznal."

Chenier se ovšem vymlouval, že nemá žádné zásluhy, že již pozdě a nerad že by zdržoval. Musil. Cizinec zazvonil; dvířka vedle velikých dveří se otevřela. Přišli do průjezdu slabě osvětleného, a Chenier poznal ihned, že je v nějakém vrchnostenském domě. Šli po širokých schodech, koberci pokrytých, kráčeli dlouhým korridorem, jenž byl osvětlen. Pojednou zazněly kroky a pronikavý štěkot malého psíka. Zvuky přicházely z vedlejší chodby, ústící do korridoru, kterým kráčeli.

Průvodčí, jemuž do tváře pro stín širokého klobouku nebylo dobře viděti, patrně se zarazil a „moje sestra!" vyklouzlo mu z úst.

Pak obrátiv se k nejbližším z četných dveří na chodbě, stiskl zámek a řekl rychle stlumeným hlasem:

„Vejděte, prosím, a počkejte, až přijdu."

Chenier tak učinil. Byl jako u vidění. Zaslechl ještě na novo prudký štěkot, jenž brzo umlkl. Pak ozval se hlasitý ženský smích, kroky, až ticho zavládlo celou chodbou i budovou.

Chenier však o venek již nedbal. Osvětlená komnata, v níž se ocitl, upoutala všecku jeho pozornost. Něco podobného jak živ neviděl. —

XVIII

Komnata byla dosti prostranna. Mimo dvéře, kterými vešel, zahledl Chenier tu ještě jedny na levo.

Dlouhé záslony, splývající až na podlahu, hebkými koberci pokrytou, označovaly dvě okna. Veliká zrcadla z jediného kusu pokrývala hlavní stěny; mezi zrcadly a vysokými dveřmi, jež byly z mnohobarevného dříví velmi uměle pracovány, leskly se bronzové, překrásné obrazy bílé a hnědé boiserie.

Na pravo blíže zadní stěny, jež byla skoro jediným zrcadlem, stálo lůžko, všecko sněhobílé z nejjemnějších, hebounkých látek daleké Indie, a z pravých a drahocenných krajků. Všecko aetherické, jako dechové.

Stativo lůžka antického tvaru bylo zdobeno bronzovými okrasami vkusné, umělé práce.

Nad lůžkem u stropu splývala se zlatého kruhu u malebných záhybech těžká draperie z fialkového damašku, atlasem vroubená a padala k oběma koncům lůžka až na podlahu, jsouc z předu všecka otevřena, tak že bylo částečně viděti drahocenné indické záslony, nyní nestažené, a bělající se sněhovým pruhem zpod měkkých záhybů tmavého damašku, jenž v zadu jsa také málo porozhrnut nezacláněl zcela zrcadlovou stěnu za ním se lesknoucí.

Stranou pak, blíže hlav a nohou nádherného lůžka, stály dva antické zlacené kandelábry, překrásné práce, každý o osmi svíčkách.

Nehořely všechny, ale s dostatek světla rozlévalo se ložnicí, tak že bylo rozeznati i malbu na stropě: půvabné skupiny laškovných, dovádivých amorettů mezi květinami živých, lahodných barev.

Vzduch nádherné ložnice byl příjemně prohřát a pln jemné vůně.

Všecko tu působilo velmi na Cheniera, jenž sem přišel ze studené, tmavé noci. Krev se mu rozproudila, rozehřála. Viděl hebounkou otomanu, vedle sebe dvě damašková křesla, než neusedl.

Díval se kolem, do zrcadel, v nichž odráželo se blýskotavě světlo, až zrak jeho zas utkvěl na drahocenném lůžku a vnikal do luzného, tajemného šera pod fialkovým baldachýnem; zdálo se mu, že co okamžik pozvedne se tam čarovná postava nějaké bohyně.

A hle — tu vedle něho! Ohledl se a v zrcadlové stěně spatřil vedle své osoby jinou: krásnou ženu v sametovém županu, drahocennou sobolinou lemovaném, ve předu rozepjatém a nepřepásaném, tak že bylo viděti dlouhé, bělavé šaty, pod ňadry přepásané.

Kroků jejích neslyšel, stanula vedle z nenadání, jako libé zjevení.

Chenier byl velmi překvapen. Uklonil se mlčky z hluboka.

„Kam jsem vás ve kvapu zavedla! Než za takové mimořádné okolnosti!“ pravila, vlídně se usmívajíc. „Ale zdá se, že jsem vás velmi překvapila, ačkoli jste řekl, že nejste lekavý.“

„Výsosti —“

„Jak že, vy mne znáte? A přece nepoznal jste mne na ulici, můj statečný rytíři. Ale teď už asi chápete, proč onen mladík, jemuž jste přispěl na pomoc, byl tak malým hrdinou a nepodniknuv boje volal o pomoc.“

„Račiž Vaše Výsost prominouti, že jsem na ulici poněkud volně si vedl. Netušil jsem —“

Vévodkyně z Acerenza se zasmála.

„Věru netušila jsem také, že by mé malé dobrodružství takto skončilo. Sluha mne zanadným způsobem opustil. Ale dobře tak! Vy mne tedy znáte —“

Teď teprve napadlo Chenierovi, že se vůbec ještě nepředstavil. Učinil tak.

„A kde jste mne poznal, pane Cheniere?“

Pověděl.

„O redutě, ah ve dvorním průvodu?“

„Nikoliv, Výsosti. V útulném, poetickém místečku menšího sálu, pod oranžemi a palmami.“

„To jste mne již znal?“

„Neznal, Výsosti.“

„A co jste si tehda myslil? Povězte!“ dodala pojednou živě a veseře. „Povězte upřímně —“

Chenier pohlédl jí svým jasným, mluvným okem do tváře, jakoby se chtěl otázati, pak pravil:

„Povím pravdu, Výsosti. Hledel jsem na vás s rozkoší. Myslil jsem si, jaký to půvabný obrázek, ta krásná, vznešená dáma v zášeří palem, z jejichž listoví proudilo světlo na její hlavu.“ To pravil vřele a ze slov jeho vanula nelíčená upřímnost.

„Ah, malíř z vás mluví.“

„Každý by tak mluvil, Výsosti!“

Vedle se ozval jasný, stříbrný hlas malého zvonku.

„Volají nás k občerstvení, jehož nám po noční procházce třeba.“

Ložnice s lesknoucími se stěnami, s bohatým lůžkem kmitla se mu ještě jednou před zrakoma; vstoupili dveřmi tiše se otevřevšími do nevelkého budoiru.

Na stolku stály křišťálové sklenice a láhve, v nichž světlo měnivě se odráželo.

Usedli. Mladý malíř zapomněl na všechno. Byl překvapen nenadálým a neobyčejným setkáním se,

oslněn nádherou a přepychem, opojen krásou; také přes republikánské smýšlení působila vznešenost hostitelky.

Vnadná paní seděla mu tak na blízku, zřel v její zářící oči, viděl půvabný úsměv rozkošných rtů, zřel bělostné hrdlo i lepotvárná ňadra, přes jejichž bílou slonu splýval k nohám hebounký kožíšek —

Vévodkyně měla z mladého, sličného malíře radost. Jeho překvapení, údiv ji bavily.

Hned na ulici při záři svítilny ho poznala a proto pozvala ho do svého hotelu, aby seznámila se s tím, na kterého bezděky několikrát vzpomněla.

Nudíc se, vzpomněla si na živé obrazy, o kterých byl rytíř Borell vypravoval. I rozhodla se, že se tam podívá; nechtíc však, aby byla nějak poznána, a pro větší dobrodružnost oděla se za muže a tak provázena jsouc sluhou odebrala se pěšky do divadla madame Bé. Záhy však odešla. Sluha, jenž na ni měl čekati, zmizel. Nevěděla proč, netušila, že byl ve spojení s tím, jenž ji v temné ulici napadl. Podaltě příbuznému svému, Beckovi, zprávu, že bude na večer vévodkyni sprovázeti; maje pak na ni čekati, zasedl s bratránkem v hospodě, co zatím Arnoldi, vyčíhav ji, měl s ní promluvit a o peníze požádati.

Než sotva že se zjevil, odpuzovala ho vévodkyně tak rozhodně a hněvivě od sebe, že Arnoldi nechtěje promeškati vhodné příležitosti také rozhodněji se hlásil, a v tom přikvapil Chenier.

Tolik Arnoldiho přece šetřila, že nepřipustila, aby malíř se ho zmocnil. Byla uražena, rozhořčena na dotěrného podvodníka, ale již tu byla náhrada v podobě Chenierově. Tam prchal temnou ulicí její bývalý ideál pokálený, s výše stržený, tu zjevil se mladík svěží, rázný. —

Tam prchala do tmy její minulost plná bolných vzpomínek a sklamání, tu vedle stanula přítomnost nesoucí snad náhradu a touhy ukojení. Mysl mladé vévodkyně byla ohnivá. Nerozmýšlejíc se pozvala Cheniera k sobě a nechtíc býti překvapena pustila ho prvními dveřmi, které se jí namanuly.

Teď seděla vedle mladíka, jenž se jí o redutě hned při prvním spatření tak zalíbil.

Těšilo ji, jak ho překvapila, jak se zarděl. Viděla z blízka jeho sličnou a svěží postavu, ladnou a přece plnou síly, viděla líce mužně krásné, stíněné hustými kadeřemi.

Byl všecek jinačí než pánové vznešených kruhů, s nimiž se stýkala, pánové strojených kadeří, strojené řeči, strojeného chování, plní nechutné sladkosti, bez citu, bez síly a vroucnosti.

Chtěla Cheniera překvapit a jen si zahrát a nyní byla sama překvapena. Jeho rozpaky mu dobře slušely; vzpamatovav se mluvil plynně, příjemně, upřímně. Byl skromným a přece ne ostýchavým, pln úcty a přece mužný a sebevědomý.

Rozprávěli o malířském umění a poslouchali se zalíbením, s rozkoší, ač snad více dbali zvuku nežli významu, a nejedno slovo jim ušlo.

Pojednou Chenier umlkl. Nad krbem ozvaly se krásné hodiny, bijící jasným, příjemným zvukem dvanáctou, a hned na to spustil jejich hrací stroj. Nápěv ukolébavky, staré francouzské písně, nesl se útulným budoirem.

Chenier slýchal ji za svého dětství; nyní v té společnosti a v utěšeném budoiru zvláště mile ho dojala.

Brzo po té byl propuštěn. Před odchodem pozvala ho vévodkyně velmi vlídně, aby přišel ukázat jí nějaké své kresby a náčrtky, a podala mu ruku, kte-

rouž vřele políbil. Jako opojený vyšel z paláce. Noc nebyla mu nocí; neviděl tmy, necítil chladu. Mysl jeho kochala se světlými, luznými obrazy.

Byl nadšen, vztyčil hlavu, vykračoval si lehkými, pružnými kroky a bezděky zanotoval si polohlasně píseň, kterou byl u vévodkyně slyšel:

Madame à son tour monte
si haut elle peut monter,
elle aperçuit son page,
il est noir habillé.
Mirontonton Mirontaine — —

Vévodkyně brzo dnes komornou propustila.

V nočním, bělostném šatu přistoupila k nádhernému loži, pod jehož damaškovým baldachýnem usedla. Luzné zášeří objalo její postavu. Nakloníc hlavu, dumala.

XIX.

Arnoldi všecek zuřiv, že jeho plán opět se nezdařil, vrátil se do nedaleké hospůdky, kdež na něj Beck a jeho bratranec, lokaj vévodkyně z Acerenza, čekali. Pověděl jim vše i nezatajil, že poznal toho, jenž ho zahnal.

„Všude ten klouček!"

Druhého dne navštívil lokaj Fric Arnoldiho v jeho bytu, kdež také zastal svého bratrance Becka.

Vyprávěl jim, že všecko lépe skončilo, nežli se nadál, že vévodkyně přijala jeho lež, jakoby také byl přepaden a zadržán.

„Nebylo by tak," dodal šibalsky se směje, „kdyby Její Výsost nebyla dobré míry; a zdá se, že ji zachová. Vždyť měla včera večer návštěvu a dle všeho

byl to najisto ten malíř, který tebe zahnal. Haha — co tomu řekne pan rytíř Borell? Ten, zdá se mi, nerad přijme výpověď z milosti a lásky."

„I prožluklý mazal! Má z pekla štěstí!" zvolal Beck.

„Však mu ho nedopřeju!" Arnoldi zaťal pěst.

„Nevyhrožuj ještě. Nepoznal tě včera?"

„Nepoznal; ostatně ať poznal nebo ne!"

*

*

V zimní jízdárně císařského hradu byla veliká jízdecká zábava. Tribuny pro dvůr a jeho hosti i pro zvané byly nádhernými, různobarevnými draperiemi ověšeny, z nichž ty, jež zdobily panovnické lože a tribunu čtyřiadvacet vyvolených dam rytířských, stkvěly se perlami a blyskavým krumplováním. Fanfáry a volání středověkých hlasatelů umlkly, jezdci a dámy ve drahocenných historických oblecích burdovali své krásné, bohatě ladrované koně.

Z počátku si toho Chenier, jenž byl na jedné z galerií, poněkud všímal, pak pozoroval již hry jízdecké méně pozorně, rozhlížeje se pátravým, dychtivým okem po všech tribunách a ložích, až tam ve přízemí ověnčené loži utkvěl. Sedělať tam s několika dámami vévodkyně z Acerenza v nádherném šatě. Kdo dnes a poslední dobu Cheniera vídal, neřekl by, že ten mladík tak vkusně, do mody ustrojený, ten leporostlý a sličný švihák je umělec. Vypadaltě jako mladý kavalír.

Hlučná hudba nesla se prostranstvím a za jejich zvuků odtančena jezdci a jezdkyněmi čtverylka, mohlo by se říci uherská, neboť účastníci byli v uherském národním oděvu a zvolili si barvu zelenou.

A sotva že ukončili a zajeli, již byli tu noví tanečníci a tanečnice. Hrabata: Hardegg, Vojna, Vrbna, Schönfeld, Wolkenstein, baron Pfeil, kněžna Lövensteinová, dvě hraběnky Zichyové, hraběnka Vrbnová, Windischgrätzová a Friesová, všecky v barvách červené a bílé, ve drahocenných oblecích, jež měly staročeskými býti. I české čtverylky Chenier málo sobě všímal, a nepozoroval také, že nedaleko něho stojí mladý elegantní pán, jenž jeho si především všímá. Zraky tohoto eleganta často také zabloudily k vévodkyni.

Byl to rytíř Borell. Česká čtverylka dotančena, již také minula rakouská v barvách černé a žluté a francouzská, jejíž účastníci byli v kroji z časů Ludvíka XIII., zvolivše barvu modrobílou.

Chenier byl nespokojen. Vévodkyně se živě bavila se svými společnicemi, při čemž obrátila hlavu tak, že mladý malíř jí do tváře neviděl. Pak sledovala hru jízdeckou tak pozorně, že zraků od ní neodvrátila, zvláště od rakouské, jíž účastnila se její sestra, vévodkyně Zaháňská, ve středověkém, německém kroji. Někdy rozhlížela se kolem a jen jednou zavadila zrakem svým o něj. Zdálo se mu, že se zajisté začervenal, neboť cítil, jak mu krev vstoupila do tváře a jak se mu v očích zajiskřilo. A nyní čekal dychtivě jako hladový, že vévodkyně znova k němu zářících zraků svých pozvedne. A hle — opět — a opět — lehýnce se usmála — však to ne na něj — bezděky se ohlédl a spatřil rytíře Borella, jehož vyjasněný obličej se vítězně nějak usmíval.

„Kdo je to?“ pomyslil Chenier. Odtud pak, pokud mohl, si ho všímal a pozoroval, a záhy poznal, že mladý pán často, velmi často nazírá do lože, kdež trůnila půvabná krasavice.

Vesel, nadšen, ubíral se Chenier do jízdárny. Při-

nesl' mu dopoledne lokaj paní vévodkyně vstupenku do jízdárny ve vonné obálce. Těšil se, že se podívá tam, kam ne každý směl se podívati, především však, že mu vstupenku poslala sama vévodkyně. Vzpomněla si na něj a nad to na malý lístek napsala mu dva řádky plné blahosklonnosti!

Těšilo ho to, bavil se, pozoruje roztržitě hru, blažil se pohledem na vévodkyni — až toho mladého pána zpozoroval i jeho pohledy a také poznal, že vévodkyně ho zná, dobře zná, poněvadž se na něj usmála.

Rozmar Chenierův se pokalil a to tím více, poněvadž Borellův se vyjasnil. Přede dvorní tribunou zřízen byl portál, v jehož oblouku kroužky visely. Stateční rytíři hotovili se, na prudkých koních se ženouce, oštěpy je strhati, aby dosáhli odměny svých vyvolených dam, z nichž jedna každá svému rytíři dala šerpu svým jménem a heslem ozdobenou.

Jako všecko obecenstvo tak i Borell smál se, když některý z rytířů minuv se kroužků zavadil o oblouk tak pořízený, že hned se otevřel a milého rytíře pískem a moukou notně zasypal.

Jen Chenier se nesmál, snad proto, že jeho soused byl veselým, snad proto také, že vévodkyně jakoby jej, Kamilla, nebyla zpozorovala. Přál si už, aby raději byl konec.

Kroužky strhány, turecké hlavy od jiných jezdců s kolů sraženy a zase za jízdy šavlí nabodnuty — pak nastal boj mezi obrněnými četnými rytíři, kteří za hlučné hudby zápasíce pilněji o své štíty zvonili, nežli těžké a pádné rány si rozdávali. —

Karoussel skončen. Venku před jízdárnou stanul Chenier a čekal. Vyšel Borell a stanul také, Cheniera nezpozorovav; pak se ohlížel, a tu oba mladí mužové na sebe pohledli. Chenier mračně, Borell uštěpačně.

Obrátiv se odešel a Chenier postoupiv, stanul stranou, čekaje, zajede-li sem povoz paní vévodkyně.

Bylo tu neobyčejně živo, plno kočárů, plno sluhů, myslivců i obecenstva. Z něho vystoupil Beck a šel přímo proti Borellovi. Pozdravil ho co nejuctivěji, nicméně bylo z poklony jeho viděti, že jsou dobře, důvěrněji známi.

„Mám zavolati kočár, pane barone?“ ptal se úslužně.

„Nikoli, počkám.“

„Paní vévodkyně už odjela.“

„Víte to?“

„Ano, vím.“

„Tedy pojedu.“

„Velmi rád bych s panem baronem mluvil. Směl bych prosit o čest —“

„Něco důležitého?“

V tom šel Chenier kolem. Borell hleděl za ním, až zašel, pak obrátiv se k Beckovi, tázal se roztržitě:

„Co je?“

„Tento mladý, hezký muž, co šel kolem —“

„Ten?“

„Ano.“

„Ten to je? Napadlo mi — Víte něco nového?“

„Ano.“

„To přijeďte hned.“

„S radostí. A teď zavolám kočár.“ Ochotný agent jenž panu rytíři nejednou posloužil a jmenovitě půjčky mu prostředkoval, kvapně odešel.

* *
*

Chenier vrátil se domů nespokojen. Zavřev se usedl do křesla. Nastávalo šero, ale nerozsvítil. Bylo mu, jakoby za nedlouho někam bez rozmyslu se hnav

a slepě řítiv, nevěda, nepomýšleje, kde konce a jaký — rázem nyní se zastavil a na okamžik prohlédl. Kráčel až do nedávna zvolna a ne bez mnohých překážek cestou nepohodlnou, chtěje dosíci vrcholu pravého umění a slávy. Zazářilo mu štěstí, tichá, vroucí láska Zosiina. Omámen nenadálým svým postupem zatoužil po rychlejším a skvělejším. Tu stanula mu v cestě vévodkyně, vábivá, svůdná svou krásou i vznešeností. A ta mu kynula jinam. —

Za onoho večera, kdy poprvé u ní hostem meškal, pozvala ho, aby opět přišel. Když potom doma druhého dne na to pomyslil, zarazil se a rozmýšlel. Cítil, že tam pro něj nebezpečenství, pro něj i pro Zosii. Uznával, věděl, co je Zosii povinen, lepší stránka jeho povahy se hlasitě ozvala, než žádost, pobouřená krev zvítězila. Vrátil se, maje mysl rozohněnu. Za dva dny šel tam opět. — Od jedné návštěvy do druhé nepracoval, nestudoval, ale jen vzpomínal, leda že přemýšlel, co by dnes měl s vévodkyní kresliti, aby se jí to líbilo, aby se jí zavděčil. Sedíc s ním onoho večera, kdy ji před Arnoldim zachránil, ve svém budoiru, rozmlouvala s ním o umění a požádala ho, aby jí svou mapu přinesl. Když pak doma kresby své a skizzy rovnal, přišel také na pěkně provedený náčrtek „Pavla a Virginie“. Byla to rozkošná kresba; položil ji však stranou. Vévodkyně vše pozorně prohlédla a dala úsudky a poznámkami svými na jevo, že kresbě rozumí. Chenier myslil, že krásná paní jeho umění miluje, že je také ráda provozovala, ale poslední dobou zanedbala. I chtěla se zase křídy i štětce uchopit a požádala Cheniera, aby jí byl rádcem. Věřil tomu. Srdce mu poskočilo nad tím návrhem; vévodkyně poznala to na jeho tváři a v oku.

Tak docházel pravidelně dvakrát za týden ku vévodkyni. Což to bylo. Byl jako muška váben zá-

řícím světlem, byl by je neustále obletoval. Jaké to chvíle sladkých muk, které po jejím boku strávil. Stál vedle ní, když kreslila, hleděl na její oblé rámě, na krásnou, bílou ruku, na zardělé líce, půvabnou šíji. — Zadíval se, až jej vytrhla, tázajíc se na něco — a tu pohlédl v kouzelnou hlubinu jejího tmavého velkého oka. Nejednou odvětil zmateně, temným, chvějícím se hlasem. Někdy, chtěl-li nějaký rys opraviti, musil vésti její pravici, nebo se jí doteknouti; tu třásla se mu ruka. Vévodkyně byla vlídna, laskava, než zdálo se mu, že není tak srdečna jako prvního večera. Vracel se vždy rozechvěn, okouzlen a cítil, že plamen v srdci jeho po každé návštěvě vzplanul mocněji. Nyní se druhům vyhýbal, rád byl o samotě, blouznil.

Za to tím řídčeji Zosia mu na mysl připadla. Vášeň jeho již tak se vzmohla, že stal se k ní v myšlenkách tvrdším, nespravedlivějším. Již nevyčítal sobě tak jako jindy a nalézal hojněji omluv svého jednání. Šel za vzneseným cílem. Nejprve mu bránil a překážel nedostatek; neměl zhusta nejnutnějších věcí, nebyl znám. I bylo se obávati, aby nouze a nepřízeň poměrů nedusily jeho nadání. Nestalo se tak; nyní mu druhé nebezpečenství nastalo. Hrozila mu přílišná přízeň, hrozil mu svět svými vnadami a svou rozkoší. Než on ho nedbal; myslil, že se naň štěstí usmálo, že mu nyní teprve pravá, horoucí plamenná láska zasvitla.

Obraz Zosiin, vzpomněl-li na vévodkyni, bledl a láska nevinné, srdečné dívky zdála se mu chladnou a mdlou.

Dnes dostal od ní lístek. Jemně mu vytkla, že už tři dny u nich nebyl; ze slov jejích vanul tichý žal. Oznamovala mu také, že slaví Kornelek dnes své narozeniny, a zvala ho ve jménu jeho na dnešní od-

poledne. Několik srdečných, laskavých slov na konci — přečetl je, ale ne s rozkoší a radostí, jakoby se jindy bylo stalo. Povzdechl, aniž věděl proč, a pomyslil, že k Feliňským zase jednou musí. Za chvíli přinesl lokaj lístek od paní vévodkyně a odpoledne šel Chenier — do císařské jízdárny na karoussel.

Vrátiv se seděl ve tmavém pokoji sám a sám. Čelo mu hořelo, krev valila se do hlavy. Vzpomínal, že tou dobou v tanečním sále vyvolené dámy rozdávají vítězným rytířům odměny, že je hlučný, stkvělý ples. I ona je tam — Čekal před tím na vévodkyni, chtěje ji aspoň ještě jednou a to z blízka spatřiti, pak si však vzpomněl, že zajisté navštíví ples, a šel nespokojen domů. Toho mladého šlechtice spatřil odcházet a to ho potěšilo na okamžik.

Ale pak se mu v mysli zase zachmuřilo. Proč mu byl mladý elegantní pán tak nemilý? Usmála se, hleděla naň; zajisté známý. Proč se durdit? Taková dáma má známostí. Taková dáma! Před očima kmitla se mu nádherně vyzdobená jízdárna, viděl dvůr, komonstvo, všechno panstvo, ji mezi kněžnami a vévodkyněmi — Namanula se mu opět otázka jako prve: „A ty?“ — Vévodkyně, vdaná, — a ty! Co chceš, kam se řítíš? Zarazil se; myšlenka ta ho ponižovala — a nemohl se jí na dlouho zbýti —

Pomohl si otázkou: „Co chceš?“ — „Lásku, lásku!“ ozvalo se ve vášnivé, vroucí jeho duši. Jen lásku! Té možná žádati, tu možná získati. Jiného nechce, než aby ta vnadná žena k němu se sklonila, aby její rty mu zašeptaly: „Neodmítám tě! Buď můj!“

A viděl, jak bělostné rámě ovinulo se kol něho; objal ji vášnivě — Ucítil její pružná ňadra, vonný její dech — viděl, jak její oko něhou mdlí a se zavírá —

Chenier seděl nehnut ve svém pokoji a hleděl do tmy. —

U Feliňských byla malá hostina připravena. Zosia vše schystala, upravila vkusně a ladně. Byla vesela, těšila se.

Přišel pozvaný Kalina a na místo Cheniera lístek, kterým se omlouval, že nemůže přijíti. Feliňski se zachmuřil, Kornel měl radost pokaženu, Kalina byl zaražen a Zosia sotva se přemohla. Záhy po jídle odešla a Kalina zůstal s Feliňským. I jim rozmluva nějak vázla. Když pak mladý hudebník odcházel, přišla Zosia s ním se rozloučit. Zdálo se mu, že plakala.

Pocítil velikou hořkost proti Chenierovi.

Pak byl dlouhý, smutný večer a dlouhá, smutná noc. —

Starý Polák nespal; Zosia ve vedlejším pokoji tajila pláč

XX.

Minulo několik dnů. Nastal studený večer, nebe bylo plno zářících hvězd. Kornelek už ležel a Feliňský se velmi vynasnažil, aby ho dnes uspal. Zatím Zosia na žádost otcovu se přistrojila a dobře na zimu připravila. Stála již stranou v kožíšku, jenž jí roztomile slušel. Ona však nedbala. Tvář její nerděla se už, ale pobledla. Neohlížela se na dvéře, nečekala netrpělivě na otce, až by se připravil. Hleděla oknem na pruh zářícího nebe. Tu také jindy stávala, někdy za vhodný okamžik s Kamillem, a dívali se blaženě na mihotající se rosu nebeskou. Držel její ruku, tiskl, promluvil slovíčko, tiché, srdečné, až se jí srdce blahem zachvělo. Jindy tu stá-

vala sama, za tichých nocí, kdy Kamill byl už dávno odešel, kdy otec už spal — a tu v upomínkách se jí vracel blaženě uplynulý podvečer, tu loudily se lichotné sny a dumy —

A dnes! A dnes! O dobrého tatíčka! Chce ji vyvésti ven, aby se povyrazila, aby se zabavila a snad zapomněla! Zapomenouti! Oh ano, teď jsou večery tak smutny a tichy, dlouhé k nepřečkání. Neví, nač se těšiti, nač doufat a vzpomínati! Žalno. —

„Kornelek už spí a já jsem připraven!“ ozvalo se vedle ní potichu. Vytrhla se. Otec, již ve plášti, služce nanovo nakazoval, aby se z pokoje nehýbala. Pak vyšel se Zosií. Na ulici zavěsila se v jeho rámě.

Snažila se býti hovornou i veselou. Chvíli se jí dařilo, pak umlkala, až přestala. Dobře, že lidí přibývalo, že se jim musili vyhýbati.

Na ulicích vedoucích k císařskému hradu bylo nad obyčej živo.

Vyjeloť dnes z Vídně do Schönbrunnu jedenatřicet nádherných saní s velikým průvodem a komonstvem.

I císařové rakouský a ruský, králové dánský, pruský a mnoho princů a šlechty súčastnilo se tohoto zimního výletu, a každý snažil se nádherou a bohatstvím vyniknouti. Z rána, kdy skvělý a hlučný průvod na cestu se dával, sešlo se nesmírné množství zvědavých; i nyní, ač bylo pozdě, bylo jich nemálo. Najednou všichni procházející se rázem stanuli. Odněkud zavanula sem zpráva: „Už jedou!“ — a každý hledal výhodné místo, odkud by dobře viděl. Feliňskému se podařilo.

Již ozvala se zdaleka hudba, zvonce, hlasy, volání; teď zarděl se sníh na ulicích a růžová záře pochodní padla na domy, tak že tu bylo jako ve

dne. Na průčelích míhaly se stíny shromážděných, nebesa nad nimi potemněla.

Již jsou tu! Záře, dusot, zvonky a hluk! Volným klusem vjel na širokou ulici zástup jezdců ve stejnokroji, a jeden každý z nich nesl planoucí pochodeň. Za jízdnými světlonoši jel zástup tělesné stráže císařské, za touto pak dvorní trubačové a furýrové. — Jezdci s pochodněmi jeli také po obou stranách ulice, tak že v před i všude rozlévalo se rudé, mihotavé světlo pochodní, v němž leskly se bohaté ozdoby uniforem, koní, nádherných saní, jež jedny za druhými, nejrůznějších tvarů a ozdob, míhaly se zrakům udiveného lidu. Každé z nich hostily vysoké hodnostáře a krásné dámy, ve skvostných zimních oblecích, každé z nich taženy byly čtyřmi ušlechtilými koňmi, jejichž hlavy vlajícími, pestrými péry, jejich boky tu tygřími, levhartími, tam pardalovými nebo zebrovými kožemi byly ozdobeny. Za každými saněmi jel houfec jezdců průvodčích a sluhů tu ve kroji polském, tam v uherském, jiní ve středověkém, nikde nic stejného, všude samá rozmanitost, pestrota barev a veliká nádhera.

Feliński zpočátku ještě stačil u výkladu.

„To je císař rakouský s ruskou carevnou," pravil ukazuje na první sáně. „A za nimi car ruský s kněžnou Auerspergovou. To je král pruský s hraběnkou Festetičovou —" a dále nemohl.

Jezdci, koně, sáně kolem se míhali; zvonky na duhách zvučně zvonily, péra, drahé kožešiny vlály za rychlé jízdy a z pozadí pohádkového průvodu zvučela hudba.

V zástupech ozvaly se pojednou hlučnější hlasy obdivu a úžasu.

„Kdo je to? Či jsou to sáně?" tázali se sem

tam a každý snažil se ještě jednou zahlédnouti nádherný povoz.

„To je princ Beauharnais," ozval se někdo.

„S ním je hraběnka Nogarola," dodal jiný.

A zase odvrácena pozornost novými, jinými — až minuly poslední a za nimi také šestispřežní sáně, v nichž hrála dvorní kapela, až minul zástup jízdné gardy a jiných jezdců. Průvod zajížděl dál a dále, zanikaje v ulici, a za ním hrnuli se zástupové zvědavých.

Jen jasně ozářený vzduch nad jich hlavami, vlající péra a vynikající jezdce s pochodněmi bylo viděti — pak vše zaniklo a jen ohlas hlučné hudby nesl se ulicí rychle tichnoucí.

Feliński nešel za průvodem; vracel se domů.

Zosii bylo jako po nějakém snu.

Skvělý průvod ji zabavil, pozapomenula. Teď však jí bylo smutněji. Připadl jí na mysl onen večer, kterého se s Chenierem dívala na skvělý ohňostroj, kterého s ním sama šla a on ji poprvé políbil.

Srdce se jí bolestně sevřelo.

Již přišli do své ulice, která byla skoro opuštěna, a všecka ticha. Jen tu tam na druhé straně nebo napříč přešel nějaký pozdní chodec. Zatím vyšel měsíc a světlo jeho padalo jasně na tu stranu, kde stál jejich dům. Byl velký mráz, vzduch jasný a čistý, a ticho tak, že každý hlásek bylo slyšeti. Za Felińským ozvaly se kroky a hlasy. Nějaká společnost ubírala se, hlasitě hovořic, a bylo dobře slyšeti:

„Nebyla to ona, byla to Zaháňská, její sestra, v předposledních saních, dobře to vím, a věděl jsem to již ráno —"

„Od koho?"

„Od Cheniera."

„Haha, ten to arci ví."

„A proč?" ozval se třetí hlas.

„Protože má u vévodkyně hodinu, rozumíš, učí ji kreslit, no dává jí hodiny, vždyť rozumíš."

„Chenier?"

„A co se divíš? Takový hezký chlapík."

„Proto ne, ale měl milou, nějakou Polku —"

Všecka společnost několika mladých mužů dala se do hlučného smíchu. Smáli se naivnosti svého společníka.

Smějíce se došli Feliňského nedaleko jeho domu. Zosia sklopila hlavu, ale starý Polák stanuv obrátil se k mladíkům. Podívali se mu do mračné tváře a šli vesele dále.

„Hezká hlava!" pravil kdosi z nich.

„Ah co staroch. Ale mně nejde z mysli ten zelený sametový kožíšek se sobolinou, ten turban sametový s agraffou a volavčím pérem, a ta tvářička pod ním. Byla v těch kožešinách jako roztomilé děcko — obrázek." Více nebylo slyšeti. Slova zanikla v ohlasu rychlých kroků. —

Společnost, patrně malíři, zanikli brzo ve tmavém stínu.

U jasně ozářeného domu stála Zosia bledá, všecka se třesouc. Otec otevíral dvéře; než ruka se mu chvěla a za chvilku nemohl dostati klíč do zámku. Nepromluvil ani slova, rovněž jako Zosia, a mlčky také vyšli nahoru. Starý Feliński přešel pokojem, nevzpomenuv, že má ještě plášť na sobě. Za to Zosia chvatně svlékala svrchní oděv a zdálo se, že pospíchá do svého pokoje. Pojednou tajemník stanuv, podíval se na ni, pak vyraziv ze sebe: „Zosie!" tiše

a měkce, přistoupil k ní a chopil ji za ruku. Dcera však nemohla se již premoci. Vypuknuvši v pláč, sklesla mu na prsa. —

* *
*

Druhého dne po tom šel Chenier navštívit Feliňskeho.

Chtěl se omluviti, že minule nepřijal pozvání. Když se k domu blížil, zpozoroval, že právě Feliňski do něho vstoupil. Zaradoval se v duchu, že nezastane Zosii doma samotnu. Bál se toho; nějaké stížnosti její, žaloby a snad pláč byly by mu obtížny a nerad by se při nich přetvařoval. Šel s nevelkou chutí k Feliňskym, neměl však odvahy, aby přestal tam rázem choditi.

Přišed do druhého poschodí zaklepal na známé dvéře, ku kterým jindy spěchával a z nichž nerad odcházíval. Bylo ticho, klepal poznovu, čekal. Věděl, že tajemník právě domů se vrátil. Konečně vyšla z vedlejších dveří, vedoucích do kuchyně, služka a oznámila, že páni nejsou doma.

Chenier se zarazil, pak nepromluviv odešel. —

„Hněvají se," pomyslil si a netěšil se. Svědomí mu nedalo. Vzpomněl na Kalinu, že by jej mohl navštíviti. Zastavil se, než rozmysliv se, zamířil domů.

Ještě téhož dne na večer obdržel lístek tohoto obsahu:

„— — — Dověděl jsem se, že jste mne hodlal navštíviti. Prosím, abyste se vícekráte nenamáhal a nás ušetřil. Ublížil jste mně, ublížil jste dceři, o níž noční dobrodruhové, zajisté vaši přátelé nebo známí, si posměšně vypravují — slyšíte, o Zosii, o mé

Zosii! Budete snad velkým umělcem, ale řádný člověk, muž, charakter nejste. Feliński."

Chenier prudce vstal se židle. Kvapně přistoupil k šatníku, jakoby si chtěl plášť vzít a odejít. Ale stanul, zamyslil se na chvíli, pak chodil pokojem.

Pojednou přitisknul prudce dlaně své na spánky, a maje hlavu nachýlenu, hleděl před se.

„Pravda, pravda!" zamumlal. „Všecko jsem ti obětoval!" a myslí se mu mihla vévodkyně.

XXI.

Vévodkyně spatřila Cheniera na redutě a nezapomněla na něj; pak ho spatřila v kostele, až jí z nenadání přispěl na pomoc. Zavedla ho do svého hotelu, mluvila s ním, seznala ho.

Chenier nebyl ostýchavým a přece nebyl jako ouhoř, jako muži, se kterými se stýkala. Byl upřímný, nestrojený, přirozený, živý, zábavný a což zvláště vážilo, nad obyčej sličný.

Vévodkyně počínala u něho v osud věřiti. Zjevil se jí tak neobyčejně, byl jí jakoby poslán.

Když onoho večera, kdy s ním poprvé mluvila, odešel, zvolala v duchu nadšeně:

„Ten je to! Ten bude můj!"

A přece nesklonila se k němu jako někdy k Arnoldimu. Než působilo jí velikou rozkoš, když viděla, jak ve sličném malíři náklonnost k ní roste, vzmáhá se, jak jiskra mění se u plápol. Nevědouc zahrávala si s ním podobně jako někdy Arnoldi s ní. Byla zdrželivou a dráždila Kamilla tím více. Zkušená dáma hleděla mu do duše. Pozorovala, jak milostná bouře nitrem jeho lomcuje. Té vášnivosti a

hloubky u žádného nepozorovala. Viděla, jak se přemáhá, tají, jak sám s sebou zápasí; čekala, rozněcovala dále, až bude zmámen tak, aby u vášnivém výbuchu jí vyznal svou lásku a neskonalou oddanost. A přece zase někdy pochybovala, domnívajíc se, že by to vše mohlo býti hrou. Vždyť ten Arnoldi —

Než Chenier sám ji dotvrdil, když jednou za vhodné chvíle jeho zanícenosti zavedla hovor o lásce, že ještě nemiloval žádné ženy láskou, o jaké sníval, láskou neskonalou, plnou vášnivé oddanosti, neznající žádných obtíží a překážek, která je schopna všeliké oběti. Však nedodal, aniž v tu chvíli vášně pomyslil — „a zrady!“ — ale mluvě ona slova upřel zářící zrak na vévodkyni.

Jak byl spanilý, jak vroucně mluvil! A přece nedala se vévodkyně strhnouti.

Mezi tímto mladíkem láskou nadšeným a mezi ní byl rov první, zklamané lásky, byla léta plná zkušeností. Ale krev mladé vévodkyně se rozehřála a nitro její zajásalo: „On tě miluje! Tys jeho první láskou!“

Věřila tomu, nevědouc, že ji to také přišeptává ješitnost, z kteréž se ani nejrozumnější a nejzkušenější žena nikdy nadobro nevymaní.

Vévodkyně pozorovala jen část toho, co Chenier cítil. Neviděla, jak často o samotě bloudí, jak večer i pozdě na noc před jejím hotelem přechází pln sladké touhy a muky, jak doma sedá zadumán, nepracuje, zanedbávaje umění, které mu bývalo nade všecko. Neviděla, jak mučí se pochybnostmi.

Na Zosii vzpomněl si zřídka. Jindy ho pomyšlení na ni zaráželo, teď ho vášeň osmělila a rozhodnějším učinila.

„Nemohlo jinak býti!“ pomyslil si, vykládaje sobě a sebe tím omlouvaje, že poetický Zosiin zjev jej okouzlil, že dobré srdce, čistá mysl a vroucí oddanost jej zajaly, ale že dívka ta nedovedla zachovati dojmu, který na něj učinila. A čím dále, tím více stával se nespravedlivějším, shledávaje, že Zosia pro něj nebyla, že mu nikterak nerozuměla, že by v umění zakrněl, maje ji za ženu, ba že by zevšedněl.

„Pro umění“ opustil, zradil Zosii, uměním se vymlouval a omlouval. A teď?

Maloval; ale co maloval, nebylo nikterak dle řečí a zámyslů, jaké ještě míval s Kalinou. Potřeboval nyní mnoho peněz, pro sebe i pro přátele. Stal se známějším, neboť přízeň hraběte a známost s vévodkyní mu prospěla. Maloval pro výdělek takové obrázky, jaké se líbily, jaké šly na odbyt a za jaké se dobře platilo. Někdy ovšem zarazil se nad tím, pomyslil-li, že dříve raději nouzi trpěl, než aby štětec svůj takto snižoval. „Charakter nejste!“ tak mu napsal Feliński. „Snad budete velkým umělcem!“ Ale kde jsou jeho umělecké zásady?! Viděl, jak se na nich prohřešuje, jak i jeho umělecký charakter se kalí a tratí. —

Hlučné, zábavy chtivé společnosti kongressové, bavící se velkolepými plesy a slavnostmi, byly klepy a skandály rovněž vítány, a sháněno se po nich s velikou neunavností a dychtivostí. Což divu tedy, že nezůstalo dlouho tajno, jaká změna stala se u vévodkyně z Acerenza. Kolovaly různé řeči o tom, jak rytíř Borell musil ustoupiti mladému, nad jiné sličnému malíři, jenž opanoval úplně pole. Bylo tu divných poznámek a vtipů, a všecky skoro zaslechl Borell buď přímo nebo nepřímo.

To ještě ke všemu, že zbaven byl důvěrné zná-

mosti s vévodkyní, jednou z nejpřednějších dam kongressových, že zbaven byl tím své důležitosti a jakési záře ve společnostech, a tím také svých spojení a mnohých svých prospěchů. Zapřisáhl se, že mladý malíř do hotelu paní vévodkyně nebude dlouho docházeti. Nenáviděl ho, že tak nepatrný umělec mohl jeho místo, jak se domníval, zajati, nenáviděl ho, vida, že přízeň vznešené paní také jinak mu prospívá. Dověděl se, že Chenier přišel „do mody", že mnozí zvláště dámy navštěvují jeho atelier, aby se daly od něho malovati, vlastně aby se podívaly na sličného malíře, jenž dovedl vévodkyni z Acerenza tak upoutati.

Obecný hlas o poměru Cheniera k vévodkyni přeháněl, nadsazoval, než Borell všemu uvěřil a to tím spíše, když po dvakráte ho nepřijala, davši se mu ohlásiti, že je kresbou pilně zaměstnána.

Lokaj Fric pečlivě zpravoval bratrance Becka a ten pak své zprávy dobře Borellovi zpeněžoval. Prozatím ovšem mu zatajil, že je ve spojení s Arnoldim, bývalým milovníkem paní vévodkyně. Ten pak nikterak Beckovi nepřekážel, ale byl ochoten ve všem mu pomoci, ovšem pro svůj zisk. A Cheniera nenáviděl. Také by se byl rád vévodkyni, která ho s opovržením odbývala, pomstil.

XXII.

Chenier přijel na večer domů. Nyní co nakvap a dle přání svých zákazníků, ovšem že draho, maloval, nechodil pěšky, ale zvyknuv na všecko pohodlí a všecky půvaby rozmařilého života vedl si kavalírský. Utrácel, hýřil ve společnosti svých druhů a veselil se. Někdy se zavíral a stranil se společnosti.

Vášnivá láska jeho byla všude s ním, a nikde ji nemohl ukonejšiti, ani ve hluku a rozkoši společenské, ani ve klidu osamělosti.

Dnes vrátil se zamyšlen. Svléknuv plášť chodil jsa oděn v černý šat pokojem. Vracel se z pohřbu. Před pěti dny první jeho příznivec, hrabě Ujecki, ulehl zdráv a ráno našli ho na lůžku mrtvého. Ranila jej mrtvice. Dnes byl pohřben.

„Za těch několik měsíců jak se mnoho změnilo!“ pomyslil Chenier. Tenkrát ještě chud, neznámý, ale šťastný! Chodil k Feliňským. Bezděky se mu srdce zachvělo. Starý pán ho hraběti odporučil. A dnes! Dnes, maje jíti na pohřeb, lekal se, že setká se s Feliňským, že uvidí Zosii. Teď se jich bál!

Ale nikdo z nich nebyl na pohřbu. Proč? Či by tu ve Vídni nebyli? Usedl do křesla a hlavu nachýlil.

Když ji pozvedl, utkvěl jeho zrak na malířském podstavci, kdež bylo viděti nedokončený obraz — kopie to rytiny dle obrazu Boucherova. V ten okamžik bylo mu vlastní dílo jeho, jež maloval na objednání bohatého hejska, protivno, a byl by je nejraději strhl nebo rozřízl.

Jak nebožtík hrabě ho znalecky napomínal, a jak on rád uznával jeho radu, poněvadž souhlasila s uměleckým jeho přesvědčením! A kam dospěl do té doby? Maluje zběžné podobizny a kopíruje mistra „koketné grácie“, Bouchera, od kterého jindy se odvracel.

Hle té smyslné scény, nemající ani přirozené jadrnosti! Toť manýra, affektace, nepřirozenost, jen smyslů dráždění; kde pravda, přirozenost, krása, poesie? Kde jeho zásady?! Vstal, aby nemusil hleděti na vlastní dílo.

Ale nestrhl je, nezničil.

A zase přemítal, proč nebyl aspoň Feliňski na pohřbu?

V tom vstoupil Kalina. Chenier se zrovna lekl. Tak dávno tu nebyl; myslil, že snad už nepřijde. — Tak z nenadání! Bylo to divné setkání obou dávných přátel. Kalina vážný, Chenier zaražený. — Usedli a za chvíli mlčeli. Konečně začal malíř:

„Byls také na pohřbu Ujeckého? Neviděl jsem tě tam —“

Když Kalina přisvědčil, vyptával se přítel na bližší okolnosti smrti šlechetného šlechtice. Pak zase na okamžik pomlčka, až Chenier nepozvedaje zraků otázal se:

„Féliňského jsem také neviděl.“

„Nebyl na pohřbu, nemůže, stůně —“

„Jakže! A nebezpečně? Dlouho? Co se mu stalo?“

„Nachladil se; byl minule, když dvůr meškal v Schönbrunně na saních, večer na průvod se podívat“ — dosud mluvil Kalina klidně, jakoby o cizím vypravoval, ale pojednou hlas se mu změnil, „a když se vracel, zaslechl, jak se veselá společnost, dle řeči malířů, směje jeho dceři — svěřil mně to — měl jsem mlčet, ale snad bude líp, dovíš-li se všeho. Nachladil se, rozčilil, pak zpráva o smrti pána jeho a přítele mu dodala — leží —“

Teď teprve Chenier začal rozuměti listu Feliňského.

„A byl tenkráte Feliňski sám?“ tázal se tišeji Chenier, neodvažuje se přímo zeptati se, šla-li s ním Zosia a slyšela-li, co jeho neomalení druhové povídali. —

„Nebyl, šel se Zosií. Ale nechme toho, proto jsem nepřišel.“

Chenier pohledl naň udiveně i tázavě.

„Kamille, pamatuj se na minulý čas. Víš, jak jsem si tebe vážil a cenil tvé nadání, a nebyl jsem sám. — Přicházím k vuli tobě dnes, kdy byl pohřben tvůj mecenaš. Je mně líto tvého nadání. Uměni svému obětovals šlechetnou divku, teď utrácíš své nadání. Vidím, že nemilo ti poslouchati, než vyslechni mne. A co za tu oběť? Co za to, žes obětoval prudké, slepé vášni své umění, a nejen umění, i čest —"

Chenier prudce vstav chtěl promluviti. Ale Kalina chopiv se jeho ruky pověděl mu, co se o něm vypravuje, v jakém je poměru k vévodkyni, která si s ním zahrává, aby pak, až bude míti dost té hry, jej odstrčila.

„Dost!" zkřikl Chenier. „Urážíš vznešenou paní — Není nic pravda, cos slyšel. Toť bídný klep a pomluva."

Mluvil velmi rozhorleně.

„Nepomlouvám!" odtušil živěji Kalina. „Byl jsem tvým upřímným přítelem, a přišel jsem jen, abych tě varoval. Tvůj život —"

„Ha, zase kázání! Snad nechceš, abych žil jako někdy? Nevíš, co to svět, nemáš smyslu —"

„Jen abys na svět pak netoužil! Ostatně vidím, že jsem šel nadarmo. Ale ještě jednu důtklivou žádost! Žádám tě, abys svým přátelům a kamarádům o svém bývalém poměru k Zosii nevypravoval a vyprosil si všechny hovory o tom. Mlč o tom, aby nebyla nehodnými ústy zlehčována, jako se stalo —"

„Aj, tys věru rytíř, poslal tě Feliński, jenž na psaníčku neměl dost, nebo —"

„Mlč!" zvolal Kalina a zarděl se hněvem. „Mne nikdo neposlal, rozumíš, já nejsem hračkou a nástrojen. Jednám, jak cit mně velí! Ten, na koho míříš, by

mne, věř, nepožádal, abych k tobě zašel, tím méně, abych o Zosii promluvil. Zastávám se té šlechetné dívky rovněž tak dobrým právem, jakým ty prvé hájils vévodkyni —"

„Aj, snad Zosii miluješ?" zvolal Chenier a kolem úst jeho zahrál podivný úsměv. Jindy by skromného ostýchavého přítele byl jím zarazil, dnes jej však popudil.

„Ano, miluju! A miloval jsem ji od té chvíle, co jsem ji spatřil —"

„Jak že! A tys dovedl se tak přetvařovat a na mně vyzvídat!" zvolal rychle Chenier, jsa rád, že na Kalinovi postihl slabou stránku. Ten však prudce odpověděl:

„Dovedl jsem se přemáhat a ne přetvařovat, nevyzvídal jsem, ale poslouchal a to nikoliv pro své potěšení, cos dobrovolně sám mi svěřoval. Řekni, zneužil-li jsem kdy tvé důvěry?"

„Co tedy na mne chodíš? O své umění se postarám sám a jinak — hm — uvolnil jsem ti cestu. Zosia se patrně už upokojila, smířila, a jste nyní šťastni!"

Kalina zbledl a hned nemohl promluviti.

„Odpovídám," začal třesoucím se od hněvu hlasem, „jen k vůli Zosii, abys ji neurážel! Přísahám, že ničeho neví. Ani slovem ani pohledem nedal jsem jí na jevo. Ostatně nepotřebuji žádných milostí, skrze tvou nehodnost!"

A rychle se obrátil. Chenier byl zaražen. Tak rozhodného Kalinu nikdy neviděl. Cítil váhu jeho slov, jeho poctivé povahy, o níž ani v této chvíli nepochyboval a pochybovati nemohl. Chtěl promluvit, ale Kalina již otevřev dvéře zmizel na chodbě. Chenier stál nepohnutě a hleděl za ním. Slyšel ještě kroky na

schodech, pak nastalo ticho. Chenier se obrátil a vzdychl.

Všecko, všecko své vášnivé lásce obětoval —

* * *

V předsíni hotelu zesnulého hraběte Ujeckého seděla Žofie Feliňská s komorníkem, starým služebníkem nebožtíka pána. Sloužil ještě déle než Feliňski a byl tomuto dobrým přítelem. Pan Řehoř povážlivě se rozstonal. Zosia neopouštěla jeho lože, až dnes musila do hotelu, aby za tatínka promluvila se synovcem nebožtíka pána, jenž nezanechal žádné závěti. Mladý hrabě zdědil všechno, na jeho milost byli odkázáni všickni služebníci a úředníci.

Starý komorník byl velmi sklíčen a nedivil se tomu, že Feliňski se roznemohl, ale tomu, že on tu sedí a také nestůně. Stařec si ulehčoval, sděluje se Zosií všecky své obavy.

„Nic se pan Adam netrápí. Tak při pohřbu truchlil — truchlil — ale teď, už shání zase veselosti, ach toho krásného jmění! Kam se za několik roků poděje, v čí ruce se dostane! A co s námi bude! Ničeho sobě neváží, zcela jinačí má choutky: koně, psy, honby — a — a — zlatá panno, škoda povídati. Považte, již dal ohlásit, že všecky sbírky po nebožtíku pánu prodá, ah těch krásných věcí! Po všecken život nebožtík pán je shromáždil, co dal za ně peněz, až jsem někdy hlavou nad tím kroutil. Teď to prodá lacino, rozumí se, aby dluhy zaplatil a zbytek za několik večerů promarnil, oh — oh, čeho jsem se dočkal!“

„Kdy pak bývá pan hrabě doma?“ tázala se Zosia uživši vhodného okamžiku, nebo žvavý stařec tak hned by neustal naříkati.

„Těžko říci; vzkázal jsem vám, přišla jste a vidíte sama, dvě minuty před tím vsedl do kočáru, a ten tam. Řekl jsem, neslyšel, ale zítra, zlatá panno — Přijdu dnes na večer k vám navštívit pana Rehoře; ubohý, my dva ze všech nejstarší —“

Zosia vstala. Na okamžik mlčela, jakoby váhala, pak jaksi nesměle pravila:

„Pane Jacku, prosila bych o něco, pravíte, že sbírky budou prodány. Slyšela jsem, že jsou tak krásny, ráda bych se ještě jednou podívala —“ ubledlá dívčina tvář se zarděla.

Stařec toho si nepovšimnuv vyňal ze šosu klíče.

„Tu jsou, jděte se podívat, panno Zosio, jděte se rozloučit, zavedu vás, ale s vámi nepůjdu, bylo jich tu dnes tolik, všechny jsem provázel, se všemi postál, až mne nohy brní.“

Jak řekl, učinil. Zosia vstoupila do veliké, světlé komnaty, plné rozmanitých obrazů v bohatých rámcích. Přelétla je všechny zrakem, žádný z nich jí neupoutal. Šla do druhého, do třetího salonu, až ve čtvrtém nejmenším stanula. Dlouho se neohlížela; hned postřehla zrakem, co hledala. Tam na zdi visel v zářícím rámci obraz, jenž ji všecku zabavil. Srdce se jí bolestně sevřelo. Doteklať se ho živě vzpomínka na minulý čas krátkého štěstí. Pavel a Virginie — Chenierův obraz!

Seděla před ním jako tenkráte. Ale jaký rozdíl! Tenkráte šťastná, veselá, teď ubledlá, tichá, majíc ruce volně na kolenou sepjaty vzhlížela na obraz tiché, šťastné lásky.

Hleděla, vzpomínala, až se jí zrak zakalil a zaplakala.

Seděla tak chvíli. Kolem bylo ticho, zlatý paprsek slunečný chvěl se na obrazích. Bylo jí, jakoby byla na hřbitově nad mohylou svého štěstí. Teď, co otec

stonal, nemohla se tak oddávati svému zármutku; starost o drahého nemocného zajala vedle něho přední místo. Až dnes, kdy zřela dílo, k němuž se pojilo tolik krásných vzpomínek, pocítila znova plnou bolest své sklamané lásky. —

Ve dveřích, vedoucích do čtvrtého salonku, stanula vznešená, krásná dáma a za ní komorník Jacek. Šli po hebounkém koberci. Zosia, svými city zajatá, neslyšela jich. Přišedší dáma stanula u dveří hledíc překvapeně na mladistvou, bledou dívku ve tmavých šatech. Pozorovala bedlivě její sličnou, světlovlasou hlavu čistého, nevinného čela. Na mladistvé tváři stín zármutku, věru interessantní zjev! Však co více. Dáma pohledla na obraz, na nějž dívka upírala zrak, pohledla pak na ni, ano, věru podoba značná! V tom se Zosia ohlédla a uleknutá povstala. Uklonila se vznešené paní a kráčela ven. Bála se, aby nebylo viděti, že plakala; a přece to příchozí dámě nezůstalo tajno.

Zosia odešla. Dáma přistoupivši k obrazu Chenierovu hleděla naň, pak požádala Jacka, aby jí dle katalogu udal jméno malíře Pavla a Virginie.

„Kamill Chenier —“

„Aj! A kdo byla ta dívka? Znáte ji?“

„Znám, výsosti. Je to dcera Řehoře Feliňského, jenž byl sekretářem nebožtíka pana hraběte.“

Usedla na nízké sedadlo, na němž Zosia byla seděla, a dívala se chvíli na obraz. Pak kynula Jackovi, aby přistoupil. —

* *
*

Kalina miloval Zosii vzácnou, vroucí láskou, jež schopna jest největších obětí. Milovati Zosii bylo mu toužit, aby byla šťastnou. Zosia nevěděla, jak Chenie-

rovi domlouval, nevěděla, že jí ho zpět přivedl, když vrtkavý malíř počínal v návštěvách chabnouti. Byla Kalinovi vděčna, že o něm tenkráte mluvíval a řeč zaváděl, že ho omlouval. Ráda ho vídala, kdykoliv přišel, vítala ho jako dobrého, upřímného přítele, důvěřovala mu, a vědouc, že je důvěrníkem Kamillovým, mluvila s ním o něm, když zármutek a touha příliš srdce její skličovaly. Když pak se Kalina sám o něm nezmiňoval, ano hovoru o něm opatrně se vyhýbal, pozbývala Zosia naděje. Byly chvíle, kdy ještě jiskřička naděje se budila — Ta však zasvitla málokdy, a když onoho osudného večera zaslechla z úst kolem jdoucích malířů oněch několik vět, potuchla úplně.

Již před tím také Kalina řídčeji přicházel. Bylo to pro něj těžké odříkání. Činil tak z přílišné ouzkostlivosti, domnívaje se, že by návštěvy jeho Feliňským k vůli Chenierovi mohly býti obtížny. Ale záhy mu starý pán vytkl, proč tak zřídka nyní přichází. Kalina nepokrytě pověděl. Feliński chopiv se pak jeho rukou zatřásl jimi a pravil: „Vždyť jsem si myslil. Křivě jste o nás smýšlel; neštěstí neučinilo nás nespravedlivými.“ To oba muže ještě více sblížilo.

Ku Zosii byl Kalina šetrnější než kdy jindy.

Uznávala to a byla mu vděčna, zvláště pak proto, že jejího otce v prázdných chvílích zaměstnával a jemu mile tovaryšil. Kalina dověděl se také od Feliňského o tom, co byl se Zosií na ulici nucen vyslechnouti; hned na to přišla zpráva, že hrabě Ujecki zemřel. Byly to veliké rány, jež chorobu, následek nastuzení nezlepšily. Feliński se povážlivě roznemohl. Ale starý hrabě zemřel bez závěti, nebylo žádných ustanovení stran služby, peněz! Nemalé to starosti pro muže, jenž neměl valného jmění soukromého. V bytě starého sekretáře, kdež bývalo tak milo, když tiché štěstí se bylo uhostilo, setmělo se od mraků neštěstí.

Starý pán ležel, Zosia byla jako zraněné ptáče, a sám Kornelek, jenž útulné pokoje zvonivým smíchem svým oživoval, umlkl, sedaje u lože dědečkova.

Zosia spravovala domácnost jako jindy, starala se o Kornelka a s pečlivostí neúmornou, pozorností a láskou dojemnou ošetřovala nemocného otce. Pracovala, ošetřovala ve dne, bděla v noci a jen několik málo hodin sobě sedřímla. Bylo toho na mladistvou dívku přes příliš. Cítila se býti teď tak opuštěnu, samotnu; a přece neklesala, neochabovala.

Otec, sestřino dítě byli jí na starosti, pro ty jen žila a se starala. Jak ráda byla teď, kdykoliv Kalina přišel! A on častěji než kdy jindy přicházel, nyní kdy neštěstí je navštívilo. —

Uvolnilo se jí vždy, kdykoliv jeho mírnou, vlídnou tvář uzřela. Radil jí, pomáhal, věděl leccos, čehož neznala, a co jí prospělo. A nejen radil, to i ono zaopatřil, Kornelka zaměstnával, usedl u nemocného otce, podával mu pečlivě léky i obklady, jak ona sama činívala, a to všecko tak upřímně, skromně, jakoby bylo jeho povinností. Zatím co Kalina otce ošetřoval, mohla si nejnutnější v domácnosti vyříditi, nebo sobě odpočinouti. Bránila mu, aby se tolik neobětoval, ale on ji ujišťoval, že to činí rád.

Tak se stalo, že jednou přišel pozdě odpoledne, když Zosia před tím celou noc bděla a celý den pak byla na nohou.

Dnes nedala se jako jindy nutiti. Všecka unavená, přemožená mdlobou, odešla do předního pokoje ulehnout sobě na pohovku, „jen na hodinku“, jak sobě svatě předsevzala. Když se potom ze sna protrhla, byla kolem noc, lampa přitlumeným světlem hořela. Usedla, naslouchala, ve vedlejším pokoji bylo ticho. Pohledla na hodiny. Druhá s půlnoci! Od soumraku až do té doby spala! Lekla se. Tiše přistoupila ke dru-

hému pokoji, odhrnula záslonu. Kornelek tiše spal i otec, u nehož stál Kanna nachýlený, dávaje mu čerstvý obkladek. —

Stála okamžik tichá, plna udivení, až pak ho tiše zavolala. Přistoupil, prostě se tázaje, čeho sobě přeje a proč dále nespí! Ale zarazil se hned a nemohl dále, nebo Zosia řekla pohnutě:

„Jste tak hodný!"

Nechtěla již ani slyšeti, aby si šla zase odpočinout, a že on počká až do rána.

„Dost jsem si pohověla. Je dlouho, potřebujete odpočinku."

Dával jí dobrou noc. Podala mu ruku.

Odešel čil, jakoby právě vstal. Doma ještě chvíli seděl a v duchu znělo mu: „Jste tak hodný!" a v pravici své cítil její drobnou ručku. —

XXIII.

A přece dal se Chenier opět do díla, o kterém jal se s láskou, se zápalem a zimničnou snahou pracovati. Bylať to podobizna vévodkyně z Acerenza. Kreslení již jí nestačilo a poněkud také unavilo. Vybídla tedy Cheniera, aby ji zpodobil.

Seděla mu již třikrát.

Kdysi také Zosiu maloval. V útulném, tichém pokoji pracoval, hleděl s nadšením, šťasten na Žofii, jejíž podobu na plátno přenášel. Zřel v její jasný pohled, plný něhy a oddanosti.

Vedle sedal Kornelek, chvílemi starý pán přicházíval.

Teď maloval v nádherném, vábném budoiru, kde všecko na jeho smysly působilo, a před ním na hebounké pohovce vznešená, junonská postava vévod-

kyně z Acerenza před těžkou, hedvábnou draperií, která s výše splývala. Jak byla svůdná, krásná ta paní ve bělavých šatech s krátkými rukávy, s takovým hluboce vystřiženým živůtkem, pod ňadry podpásaným. Volné, neširoké šaty neztajovaly ztepilého zrůstu krásného těla.

Tak spočívala tu jako bohyně, hledíc na malíře tmavým, kouzelným zrakem.

Jaké to malování! Každá žilka hrála, ruka se chvěla, krev horoucí proudila a v zaníceném oku se tmělo. Chenier se přemáhal, dvakráte se přemohl. Těšil se na každé sedění i chvěl se před ním, a když mimo nadání asi po tři dny vévodkyně odkázala, prahl vášnivou touhou po té hodině muk Tantalových. Dnes zasedla zase. Byla poněkud bledá, nad obyčej vážná. Působila na něj novým kouzlem. Maloval, ustával chvílemi, líce se mu rděla, v očích planul žár; déle nebyl s to, aby se opanoval. Upustil štětec, sklesl na kolena. Neviděl, jen ji. Zdálo se mu, že sklonivši se k němu dotkla se jeho vlasů. Zarděla se, v očích se jí zajiskřilo, jakoby mohutný plamen mladíkovy vášně také ji zasáhl.

„Co to činíte?!“ ozvala se hlasem poněkud třesoucím.

„Zničte mne! Miluju vás! Zavrhněte mne, ale stajiti nemohu, že vás miluju —“

Usmála se.

„Milujete? A nikdy jste nemiloval, nikdy jste rovněž tak neklečel a lásku nesliboval?“

„Nemiloval tak jako vás, vznešená, nikoho na světě, přísahám! —“

„Vstaňte!“

„Vyslyšte mne!“

„Vstaňte!“ pravila znova a to tak, že bezděky učinil po jejím rozkazu. Zašla stranou ke stolku, kdež

bylo něco rouškou zastřeného. Strhnuvši ji řekla „Vizte!“ a hleděla planoucím zrakem na Cheniera. Pokročil jako stroj, ale hned stanul ohromen a zrakem vytřeštěným hleděl na své vlastní dílo, na Pavla a Virginii.

„Znáte obraz, znáte i model Virginie — a osmělujete se takto mluvit a přísahat!“ Hlas její se chvěl. „Vím všechno, znám dívku —“

„Ona u vás byla!“ zvolal bezděky a rozhořčení na Zosii rozlilo se mu útrobou.

„Neurážejte hodné dívky! Nebyla, nikdo u mne nebyl! Vy ji ještě podezříváte! Viděla jsem ji v galerii hraběte Ujeckého, byla se rozloučit s tímto obrazem, viděla jsem její slzy. Ostatní vám poví komorník hraběcí; ten mně všechno zjevil, jak jste dívce sliboval, ji do řečí uvedl a nešťastnou učinil. Jak jste mně ji bídně zapřel! Vy nevíte, co to klamati srdce ženské, jež se vám všecko oddá a ve vás žije! I vy jste jako všichni. I vám to je zábavou, hračkou, utratit mladou duši, zničit její víru, lásku, její štěstí.“ Hlas její z počátku zamlžený stával se jasnějším a rozhorlení a hněv v něm se ozývaly.

„Proč jste tak učinil? Co jste chtěl? Mohlo vám srdce vévodkyně více dáti, než srdce této sličné dívky? Ó sobečtí muži! Co jiného vás pudilo? Snad zisk?“

„Výsosti —“

„Dost, je jasno, netřeba více mluviti.“ Náhle umlkla. Zdálo se jí, že v předsíni ozvaly se hlasy. Vévodkyně zazvonila. Vstoupil Fric, jehož zrak nejprve na Chenierovi utkvěl.

„Co je?“ ptala se vévodkyně.

„Pan rytíř Borell žádá slyšení. Oznámil jsem mu, že tuto chvíli Vaše Výsost neráčí nikoho přijat. Poručil mi, abych aspoň tento lístek dodal.“

Vévodkyně přelétla zrakem lístek.

„Pan rytíř je mi vítán —“

Borell vstoupiv hluboce vévodkyni se uklonil. Cheniera jakoby neviděl. Tomu hořela půda pod nohama.

„Vaše Výsost sobě přála zevrubnějších zpráv o živých obrazech v divadle paní Bé —“ začal belgický rytíř, jemuž neušlo, jak sebou Chenier trhl. I vévodkyně si toho všimla.

„Jsem nyní s to a jmenovitě přinesl jsem vám skizzu jednoho skupení —“ vyňal z růžové obálky kresbu, pod níž bylo připsáno: „Endymion a Selene. Kreslil K. Chenier —“

Vévodkyně pohlédnuvši na obrázek, obrátila se k Chenierovi, pak utkvěl její zrak na Borellovi.

„Vaše Výsost neráčila sobě všimnouti té zvláštní podoby — hle ta Selene a —“ a nedomluviv dokončil svou poznámku pohledem, který s kresby přelétl na podobiznu vévodkyně Chenierem začatou. Vévodkyně sevřela rty.

„Od koho máte tu kresbu, pane rytíři?“

„Od samé paní Bé. Chválila si, že má výborného kreslíře, jenž hrdiny svých skupin také výborně představuje —“

„Lež!“ zvolal Chenier všecken se třesa.

Vévodkyně překvapená tím prudkým vykřiknutím ohledla se na Cheniera káravě. Pak chladně se ho tázala:

„Znáte paní Bé?“

„Znám —“

„Jste jist, pane rytíři, že kreslíř také představoval?“

„Jsem. Řekla mi to sama paní Bé. Pan Chenier

byl ve spojení s jejím kapelníkem Torellim, jenž se také Arnoldi jmenuje —"

Vévodkyně zbledla.

Byla nanejvýš rozrušena. Nastalo na okamžik trapné mlčení.

Jen Borell se usmíval.

Chenier byl jako u vidění. Duší jeho zmítaly nejrůznější city. Hnev nabýval vrchu. Ten rytíř odvážil se tak bídně ho pomluviti! Chtěl se mu ozvati, chtěl promluvit, ale hned nemohl. A když ústa otvíral, otázala se ho vévodkyně.

„Znáte — Torelliho? —"

„Znám — ale —"

„Propouštím vás," řekla ledově, kynouc rukou.

„Výsosti — vyslyšte mne — toť —"

Pohledla na něj. Rozuměl a šel. Nechtěl tu také déle takto před Borellem státi. Jak se ven dostal, nevěděl.

Nepozoroval, že se sluha Fric za ním potupně směje.

Vévodkyně osaměla s Borellem. Panovalo na okamžik trapné mlčení.

„Proč jste mi to přinesl?" tázala se temně.

„Abych vás upozornil, jakému člověku jste svou přízeň věnovala —"

„Děkuji vám. Nabyla jsem přesvědčení, že jsem se klamala. Byl to sen. Poznala jsem dnes, že není možná věřiti žádnému —" a pohlédnuvši naň významně pokynula mu na rozloučenou a odešla kvapně do vedlejší komnaty.

Rytíř Borell hleděl za ní pln úžasu. Rozuměl jí. Nezdařilo se mu tedy vše, jak zamýšlel a očekával.

„Aspoň jednoho jsem dosáhl: Pomstil jsem se!" pomyslil sobě vycházeje z budoiru.

Vévodkyně sklesla v ložnici do křesla. Tvář zakryla rukama, ale neplakala.

Byla všecka pobouřena.

* * *

Beck a Torelli byli, jak náleží, spokojeni. Torelli vzal s menší částí mzdy Borellem vyplacené za vděk. Radoval se především, že se vévodkyni tak vymstil. Když večer onoho dne již statně dlouho popíjeli, dostavil se Fric, jejich spojenec, aby se jejich hodů súčastnil.

„Co vévodkyně?“ ptal se Torelli-Arnoldi.

„Zavřela se ve své ložnici. Od té chvíle, co ten malíř a rytíř odešli, neukázala se, nikoho nepřijala, ani komorné. Nejí, nepije —“

„Snad se utrápí,“ prohodil cynicky Beck.

„To nikoliv!“ zvolal Torelli-Arnoldi a hlasitě se zasmál. „Když se k vůli mně neutrápila!“ —

XXIV.

Sníh nad očekávání záhy stál a nebe se jasnilo.

Bylo měsíce února, ráno, kdy na ulicích vídeňských málo chodců bylo viděti. Jednou z vedlejších ulic kráčel tím časem Chenier. Od poslední doby, od scény u vévodkyně až do nynějška značně se změnil.

Chodíval vždycky jako kavalír, pravý elegant, nyní byl zevnějšek jeho zanedbán. Snad proto také, že po celou noc doma nemeškal, probděv ji ve hlučné společnosti. Tvář jeho bledá, znavená a z pod kloboučku dralo se mu několik kadeří do čela. Kráčel s hlavou nachýlenou, nikoho, ničeho si nevšímaje. Pojednou na té straně, kterou se ubíral, kousek před

ním zahlaholil roj lahodných zvuků. Stanuv zpozoroval, že proudí z otevřených dveří chrámových, k nimž vedlo několik schodů. Nevyhnul se jim, kráčel po nich, až zastavil se za dveřmi, v posvátném šeru vysoké klenby chrámové. Nebylo skoro žádných lidí v kostele. Na hlavním oltáři hořely svíce, a bělovlasý kněz sloužil mši. Chenier už dlouho nebyl v kostele. Ani dnes tam nešel z pobožnosti. Po hlučné noci, po veselém, rozpustilém zpěvu přivábil ho klid chrámový a vážná hra varhan. Stanul v šeru a opřev se o sloup pozorně naslouchal. Nikdo nezpíval, jenom varhany hrály. Zvuky jejich nesly se vážně širou prostorou chrámovou.

Duše jeho hledala klid a zapomenutí ve hlučných radovánkách a tím se ještě více unavila, ochabla.

V tu chvíli nějak se mu uvolnilo. Okříval velebným nápěvem, který varhaník mistrně hrál. Chenier naslouchal z té duše. Pozvedl dosud sklopenou hlavu. Okny chrámovými vniknul proud slunečného světla, ozařuje oltář, kněze, a zanikal v šeru postranní lodi. Mladý malíř nevěděl, nevzpomněl, že tu již drahnou dobu stojí. Zdálo se mu, že tu jen chvilku, a byl by ještě dlouho naslouchal. V tom varhany dozněly a on povzdychl. Měl se k odchodu, a jak ze svého tmavého zákoutí, kam se byl utekl, ku dveřím se ubíral, zahledl u vedlejšího oltáříku, stojícího ve vysokém výklenku, dívku na stupni klečící. Viděl ji se strany, jen část jejího obličeje, a dech se mu zatajil, i kolena pozachvěla.

Stál jako přimrazený hledě upřeným zrakem na mladičkou dívku, jež majíc hlavu nachýlenu vroucně se modlila.

Zosia! Bledá, ach a tak sličná! Je to ona, neklame se. Ano, má ten pláštík, který nosívala, když

ji někdy provázíval, a vedle na stupni pletená brašnička, kterou někdy na ruku brávala, jdouc nakoupit.

Najednou sebou trhl. Zosia se křižovala, hnula sebou, vstane. Chenier se rychle obrátil a kvapil odtud. Učinil tak jakýmsi vnuknutím, nerozváživ, proč odtud pospíchá. Teprve venku stanul. Chtěl na ni počkati, ale rozmyslil se. Ne, takto ho nesmí spatřiti! Šla stařena proti němu. Zeptal se jí, jaký to kostel. Otázal se proto, poněvadž ho napadlo, že snad Zosia častěji sem chodívá. Stařena udala jméno chrámu, a Chenier se kvapně pryč ubíral. Bylo mu, jako když ho někdo bodne. Toť Kalinův kostel! Znal jméno to z přítelových řečí. Kalina tu byl varhaníkem! Teď sestoupí s kůru, podá Zosii rámě a doprovodí ji domů, Zosia se již upokojila! Přátelé měli pravdu, těšíce ho, aby se o ni nestrachoval, že žádná žena pro zhrzenou lásku se neusouží, ale že brzo v jiné, nové útěchy najde.

Nelad, v jakém byl, prve nežli vstoupil do kostela, zmocnil se opět jeho duše. Mrzut ulehl doma na lůžko, než oči se mu nezavřely.

Od onoho dne, kterého byl od vévodkyně propuštěn, dálo se mu tak často. Tenkráte nemohl se ani vzpamatovati. Zamítla ho, zapudila ta, pro niž by duši dal. A jak! Propadl by se hanbou! Byl vyhnán a to před ním, před tím utrhačem! Pátral po něm, až byt jeho našel. Nebyl však předpuštěn. Chenier zuřil. Chtěl se práva dovolati, chtěl se pomstit, ale záhy poznal, že rámě jeho příliš krátké na šlechtice všemožně podporovaného a chráněného, že hlas jeho se zadostiučinění nedovolá. Borell za vše mohl se mu ještě vysmáti, beztrestně vysmáti! A vévodkyně! Uvěřila, že on sebe ukazoval, že hrál — tam — Prokletý Torelli! Že kdy tam vkročil, že Kaliny neposlechl! Prosil u vévodkyně o slyšení, chtěje se ospravedlniti;

nebyl předpuštěn. Napsal svou obranu, zaslal ji vznešené paní, nedostalo se mu však ani té nejmenší odpovědi.

Jak se o Zosii dověděla? Pravila, že od komorníka hraběte Ujeckého. Ano, ten o tom věděl. Vzpomněl Chenier, co mu tehdy Kalina vypravoval, jak komorník jsa návštěvou u Feliňského se ptal na něj a Zosii. A dědic ohlásil prodej obrazů, vévodkyně se tam byla podívat, a zastala náhodou v galerii Zosii. Náhodou? ozvalo se v něm. Není to spravedlnost?! Nitro jeho bylo rozháráno, nikde neměl klidu. Vévodkyně ho zamítla a věří, co ten rytíř pověděl. Láska jeho zhrzena, čest pokálena; byl zamítnut, a přece jeho vášeň neuhasla.

Hledal ukojení v práci; nešla mu, nedostávalo se mu klidu. Pak znamenal, že atelier jeho nějak tichne, pustne; málo kdo již přišel se podívat, pak už žádný. Mnozí odřekli zamluvený obraz, až i pak pozoroval, že mnozí chladně se od něho odvracují. —

Nezůstaloť tajemstvím, že byl vévodkyní zamítnut, a to v době protekcí a panských odporučení velmi mu škodilo. Býval v modě, nyní z ní vyšel. Přesvědčil se také, že o něm hanebné řeči roztroušeny, a přičítal je Borellovi. Nevěděl ovšem, že hlavním nástrojem pana rytíře je Beck a že tomuto Torelli o své vůli rád pomáhá a je podporuje.

Kruh přátel Chenierových se ztenčil. Od těch pak, kteří mu věrni zůstali, dověděl se, jak se jeho osud všude s rozmanitými dodatky a přídavky vypravuje, a za příklad uvedli, co v kavárničce nedaleko divadla madame Bé slyšeli. Vypravoval to tam prý kapelník z toho divadla. Chenier ihned uhodl. Hledal ho; nemohl však ho stihnouti, nevěda, že brzo po tom z čista jasna Torelli-Arnoldi dostal policejní rozkaz, aby do tří dnů z Vídně se vystěhoval a vrátit se neopovážo-

val, sice že by vězením byl pokutován. Arnoldi poznal ihned, kdo mu to způsobil.

„Půjdu, musím," pomyslil si v duchu, hněvem soptě, „ale, Výsosti, vrátím se zas!"

Byla to pro něj veliká rána. Ve Vídni se dosti snadno lovilo a žilo. Rozloučiv se s Beckem zmizel. —

Madame Bé byla nemálo překvapena, když toho dne, kdy Arnoldi odešel, navštívil ji Chenier. Žádal ji, aby mu dosvědčila, že nebyl nikdy v jejím divadelním personálu.

Zasmála se.

„Že jste nebyl? Přerušil jste o své vůli a věrolomně engagement. Každý z mých lidí to dosvědčí. Nicméně bych vám prominula a přijala bych vás opět. Snad jste nyní zmoudřel?"

Chenier zarděl se hněvem, oči jeho jen sršely. Žádal ji určitěji, rozhodně o svědectví, že nikdy nic nepředstavoval v živých obrazích. Posměšně ho odbyla. S nepořízenou, na nejvýš popuzen a uražen se vrátil.

Skrovná zásoba, kterou měl, došla. Nebylo peněz, aby přátele své častoval, a výdělku se nedostávalo. I nejvěrnější jej opouštěli, když nic neměl. Pohrdlivě se usmál.

Nedbal nevěrných přátel i nedostatku, který mu nastával. Bylo mu vše lhostejno. Toulal se, vyhledával nové, hlučné společnosti, utráceje peníze, stržené za prodané skvosty.

Hýřil a zase doma sedal v hlubokém zamyšlení. Časem se ho zmocňoval vzdor. Jal se pracovati, aby ukázal, co umí a že prorazí i bez panské protekce. Ale nitro bylo rozháráno, duch jeho nebyl nyní vytrvalé práce schopen. Brzo se unavil, a zmocňovala se ho malátnost. Pak oddával se zase myšlenkám, vzpomínal na vévodkyni.

Někdy zvítězila nad zmámeným srdcem chladnější rozvaha, a tu pak odsuzoval svou zbožňovanou vévodkyni. Byla mu jen požitku chtivou ženou, jež brzo nasytivši se po jiném a novém touží. I on byl jí jen zábavou, hračkou, dráždila ho — —

„A což ty? Jak tys jednal?!“ ozvalo se poiednou v jeho nitru.

Pohodil hlavou. Eh! není věrné, oddané lásky! Vše jenom zápal, jenž trvá do nasycení, někomu déle, někomu kratčeji!

A tak sobě namlouvaje oddával se rozkošem v nových společnostech. Omamoval se, zapomínal, až nadešly chvíle únavy a ošklivosti. Nitro bylo pusto, nelad se zmocnil jeho mysli.

Tu nechodil nikam, sedal doma a v takových trudných chvílích vzešly mu jako hvězda v pusté, zachmuřené noci vzpomínky na lásku Zosiinu, na krásné okamžiky v bytu Feliňského

Srdce se mu zachvělo. a lítost se mu tam vkrádala.

Proto se tak dnes zarazil, když milovanou někdy dívku v kostele z nenadání spatřil. Již delší čas jí neviděl. Její zjev ho nyní hluboce dojal

Připomenula mu, co promarnil, co samochtě zamítl! Prchl před ní, nemohl se k ní po noci prohýřené hlásiti! Povznešení, šlechetné to vzrušení netrvalo však dlouho. Dověděl se, že to Kalinův kostel, a zpráva ta ho bodla.

„Kalina se jí vyznal, vzala jím za vděk a teď přišla sama za ním! Scházejí se tu.“

S takovým myšlením Chenier domů se navrátil.

Druhého dne šel zase tou dobou do Kalinova kostela. Postavil se tak, aby nebyl viděn. Zosia přišla uprostřed mše, poklekla, vroucně se modlila. Kamill očí s ní neodvrátil. Když se bohoslužba ke konci chýlila, vstala a odešla. Chenier čekal, až za chvíli

zahlédl Kalinu, za nímž opatrně vyšel. Zosia již zmizela, Kalina pak nerozhlížeje se šel přímo do nedaleké kavárny na snídaní. Chenier byl zaražen, pomaten. Patrně ani Kalina neví, že Zosia sem chodívá! Chenier přišel i třetího dne, Žofie však nespatřil, čtvrtého pak přišla opět, ale odešla jako minule. Kamill vyšed za ní viděl, jak míří v tu stranu, kde přebývali. Stanul, ohlížel se a zahlédl Kalinu do kavárny vstupujícího.

XXV.

Světla přibývalo. Také v bytu Řehoře Feliňského se vyjasnilo. Těžká chmura, nebezpečenství, jež mu hrozilo, minula. Starý pán pozdravoval se a sil nabýval. Ještě ležel a jen chvílemi přecházel; než bylo vyhráno, a jistota, že plného zdraví nabude, blažila zvláště Žofii. Byla klidnější, aniž oddávala se tak bolestným myšlenkám jako před tím, když otec upadl do těžké nemoci. Ach tenkráte! Nemohla na ty chvíle ani vzpomenouti.

Z počátku Žofie z domu ani nevycházela, nebylo-li zvláště nutno. Bála se, že by někde Cheniera potkala, že by snad přátelé jeho, zahlédnuvše ji, se zastavovali a nešetrně na ni hledíce říkali bý jako tenkráte: „Hle ta Polačka, to Chenierova milenka!“

Teprve později, když otci se uvolnilo, navštívila starou paní, krajanku, která ji srdečně, plna soucitu, přivítala. Dobrá ta paní, nevědouc, jak byla mladá krajanka v lásce nešťastna, vypravovala jí pro zábavu všeliké historky o vznešené společnosti, o které nebylo tenkráte nouze a které se neuchovaly v tajnosti. Kromě jiných také o mladém malíři, který sobě získal přízeň vévodkyně z Acerenza — žvavá paní líčila všecky milostné romány mladé té dámy,

která, když ji všichni omrzeli, oblíbila sobě hezkého umělce. A dále vypravovala — až konečně si přece všimla, že Žofie je všecka změněna, bleda. S jakou se ubohá dívka domů navrátila, co všecko o Kamillovi slyšela! Tak že by se zapomenul, tak že by se ponížil on — ten hrdý umělec?! Bránila se v duchu tomu, a přece pak uznávala, že nemožná pochybovati. Jak se v něm zmýlila! Oh, kdyby z lásky k jiné ji byl opustil — ale pro zevnější třpyt státi se milencem v d a n é ženy, která jich tolik už vystřídala! Jiného se domýšlela o Kamillovi! Ó jak mluvil, jakého býval vzneseného smýšlení! — Klamal ji, či se rázem tak změnil!?

Za první doby, kdy duše její byla bolem tak sklíčena, chvílemi sama sebe klamala šťastnou minulostí, zabývajíc se světlým obrazem krásného, ušlechtilého muže.

Nyní však ani ten obraz jí nezůstal; pozbýval své záře.

Do tichého bytu sekretářova přicházelo málo návštěv. Někdy starý Jacek, komorník nebožtíka hraběte, se dostavil a poseděl u lože nemocného krajana, jemuž si postěžoval, jak mladý synovec, dědic veškerého jmění, hospodáří. To již bylo Feliňskému lépe, a tu také jednou vytasil se Jacek, jsa velmi rozhorlen, s novinou, že mladý hrabě staré služebnictvo propustí a ledabylo asi je odbude. Všechny přihlášky a domluvy byly prý marny, poněvadž není žádných ustanovení nebožtíka hraběte, která by mladému byla závazna. Nastávalo tedy, čeho se Feliňski hned z počátku lekal. Kam se poděje, sám stařec, s nebohými svými sirotami?

Jediný paprslek útěchy a naděje Jacek podával. „Vím, že je poslední vůle, ale kam ji nebožtík pán dal, komu ji svěřil, to věru nevím. Co neviděť

se musí vše vyjasniti. Nevyskytne-li se brzo kšaft, bude s námi zle!"

Chmury, jež Feliňskému způsobil, měla Žofie plašiti. Nouze se nebála. Těšila otce až příliš starostlivého o její a Kornelovu budoucnost.

Mimo Jacka jen Kalina přicházel.

O zpěvu nebylo ani zmínky; nicméně chodil skoro častěji než jindy, a to proto, že ho bylo u Feliňských třeba, že mohl přispěti nebo potěšiti.

Krušno bývalo mladému varhaníkovi, když viděl, jak Žofie za první čas svého neštěstí všecka byla zmámena, ke všemu lhostejna a skoro si ho ani nevšímala.

Než i Žofie musila prohlédnout a záhy poznati, jak šlechetně Kalina se chová. Viděla, jak zhusta ji zastává u lože nemocného otce, jej zabavuje, obveseluje, čehož všeho by ona za toho mysli své sklíčení nedovedla. Ráda to uznávajíc pociťovala upřímnou vděčnost ku mladému hudebníkovi. Již dříve, jelikož Kamillovu příteli, chovala k němu důvěru, jež nyní ještě více se utvrdila. Nejednou se s ním radila, upřímně o rodinných záležitostech rozmlouvajíc. Takové hovory bývaly Kalinovi mily, zvláště mohl-li něčím přispěti; s lítostí však sám sobě doznával, že není v nich oné jiskry, která by jej byla oblažila.

Ale dočkal se přece, že Zosia jinak na něj se podívala, jinak promluvila, než dosud se stávalo. Bylo to tehda, kdy „na chvilku" v předním pokoji všecka strmácena z večera ulehla, a pak pozdě v noci se probudivši zahlédla Kalinu, an otce tak pečlivě ošetřuje.

Nedlouho potom přišel Kalina jednou odpoledne k Feliňským a zastal Zosii ve předním pokoji, plačící. Před ní na stolku zahlédl několik listů papírových,

plných rozmanitých kreseb — toť obrázky, jež před časy Chenier nakreslil Kornelkovi. Chlapec je odněkud vytáhl a na stolku zapomněl.

„Zosie, neplačte!“ zvolal Kalina hlasem, v němž ozvala se, propukla všecka jeho horoucí, tajná láska. Slova šla ze srdce, šla také k srdci. Sotva že je vyřekl, již sám se zarazil nad svou odvážností. Než nechybil, neboť Zosiina tvář doteknuta paprskem jeho vroucnosti, vyjasnila se a úsměv zjevil se na rtech i v očích, v nichž ještě leskly se slzy jako rosné krůpěje.

„Více nebudu plakat!“ pravila a sebravši chvatně listy položila je stranou.

Dosud si Zosia Kaliny hrubě nevšímala, a kdyby ho podrobněji měla popsati, věru byla by záhy v koncích. Ale v ten okamžik, kdy zaznělo jeho „neplačte!“, jež ji dojalo, zahlédla také jeho mírnou tvář jímavého, oduševnělého výrazu. V tu chvíli oživlo Kalinovo líce, oči pojednou zahořely ohněm až posud tajeným v nejhlubším nitru.

Dnes, kdy se starým pánem rozmlouval a leccos mu vypravoval, vzhlédla k němu Zosia stranou sedící několikráte od své práce, jakoby ho teprve poznávala.

Již odešel, byla sama, i zahlédla Kalinu opět. Nemyslila naň, ale pojednou zakmitl se jí duší jeho obraz, viděla, jej jako onoho okamžiku, kdy zaznělo do srdce jeho: „Neplačte!“

Ale Feliński naň myslil.

„Ubohý mladík, jak je hodný a dobrý! Jak by s ním Zosia byla šťastná. Ó že nemůže ho tak milovati, jako on ji! Bude líp, rezejdeme-li se.“

Tu učinil, co dlouho již zamýšlel.

Zavolav dceru pravil:

„Zosie, sedni a piš kmotřičce —“

„A co?“

„Aby nás v Žofiovce přijala —

„Ty se chceš stěhovati?“

„Dá-li Bůh, začátkem léta. Ty bys chtěla tu zůstati?“

„Já? Jak ty chceš —“ ale mnoho chuti ve hlase tom se nejevilo. Feliński zamýšlel tak hlavně k vůli dceři své, aby ji vzdálil místa, v němž ji všechno připomínalo na její neštěstí. Zpraviv ji teprve nyní o svém úmyslu podivil se, že se nad tím zarazila, že nevyslechla zprávu jeho tak jak očekával. —

* * *

Feliński se o tom Kalinovi nezmínil a Žofie na jeho přání také mlčela.

Dříve všímala si nehrubě hovorů, které Kalina s otcem míval; teď častěji blíže přisedla naslouchajíc s patrnou pozorností, jak oba mužové rozmlouvají o hudbě, o diplomatech, o Napoleonovi, zavezeném na ostrov Elbu, nejčastěji však o nadějích Polsky.

Kalina sbíral pro starého pána rozmanité novíny. Nejvíce ho však potěšil, když posledně vypravoval, co ve Vídni slyšel o vyjednávání stran Polska, že jmenovitě car Alexander má Poláky rád, že jim hodlá zříditi konstituční království, čemuž se ovšem Rakousko a Prusko silně opírají, nicméně že je velká naděje. —

Kalina po všechen ten čas pilně Zosii pozoroval a nabyl přesvědčení, že v nitru jejím se vyjasňuje. Radoval se z toho.

Což by však byl řekl, že Žofie skoro denně ho poslouchá? Chodívala ráno, a to záhy, do kostela. Sestupujíc takto jednoho jitra se schodů zahlédla Kalinu z domu vycházejícího. Vzpomněla si, že jde hrát, a připadlo jí také, co o jeho hře byla slyšela. Rychle

se rozhodla. Šla do jeho kostela, poklekla v zášeří u postranního oltáře.

Bouře tonů snesla se nad ní a zvučela mohutně prostorou chrámovou. Nikdo nezpíval, jen varhany hrály. Nápěv, jehož každý ton hluboko se z duše řinul, dojímal, povznášel. V harmonii velebných těch zvuků umlkala všecka dissonance nitra, člověk zapomínal na sebe, nedbal sebe, cítil rozkoš i sílu tíhna k velebnosti nevystihlé, tušené jenom v ten okamžik svatého povznešení.

Hra dozněla, zvonek hlásil pozdvihování. Zosia k zemi nachýlená, z té duše naslouchajíc, pozvedla hlavu. Po lících řinuly se jí slzy. Ó, jak jí bylo! Daleko, daleko od ní byl všechen zármutek, všechna tíha, bylo jí jako v jiných končinách, v zářivém proudu, a jen ve tmavé dáli černaly se mátožné stíny. Probírala se z blaženého zatrnutí, prohlédla. Kolem chladná skutečnost, ale v duši volněji, jako v krajině po májovém dešti. A také teď teprve vzpomněla na umělce, na toho, jenž duši její tak vzrušil. Neznali ho, ani ona, ani otec, nikdo, nevěděli, co vroucnosti, co síly i něhy v prsou skromného toho muže, jenž je takový umělec. Mše byla skončena. S kůru sestupoval Kalina; jda kolem postranního oltáře nezahlédl mladou Polku, nepostihl jejího pohledu, v němž zářily obdiv i úcta.

Od onoho dne přicházela Zosia skoro každého jitra do vzdálenějšího pro ni kostela, v němž Kalina hrál. Přicházela i odcházela však vždycky tak, že varhaník jí nemohl zahlédnouti.

Zdálo se mu teď ovšem, že Zosia nějak jinak na něj hledívá, že ráda s ním se dává do hovoru; než všecko to měl za znaky, že se jí vrací klid a mizí všechna sklíčenost duševní, že čas na ní, jako všude, osvědčuje své léčitelské umění. —

XXVI.

Bylo krásné dopoledne začátkem měsíce března. Záhřevnější již paprskové sluneční proudili holými korunami stromů, rozlévajíce zlato své po kmenech i po cestičkách už vyschlých. Osamělou stezkou videňského prateru kráčel Chenier.

Šel zvolna, nedbale, maje zrak do země upřený. Pojednou zahlédl na světlé půdě před sebou stín. Pozvednuv hlavu spatřil proti sobě Kalinu, jenž stál hledě upřeně na bývalého přítele. Chenier byl překvapen. Oba chvilku mlčeli.

„Tys se mi nevyhnul? Ty se mne nestraníš?“ tázal se malíř, a rty jeho zachvěl trpký úsměv.

„Soudíš snad dle jiných? Či bys ty se mně byl vyhnul?“

„Ne, tobě nikoliv,“ odvětil živěji Chenier. „Vidíš, příteli, dovol, že tě tak nazývám, a myslím, že smím, neboť znám tvé srdce, všichni mne opustili, ba jsou ještě proti mně, co se mnou bývali. Opovrhuji všemi, opovrhuji tou bídnou, licoměrnou společností. Ale když mně všichni lichotili a mne mámili, tys jediný mně pravdu mluvil, a odbyl jsem tě! Ale přiznávám se ti —“

„Kamille, nech toho,“ vpadl mu Kalina do řeči. Oba mladíci šli zvolna před se pod starými stromy.

„Nech mne domluviti. Byl bych se zajisté u tebe přihlásil, abych tě ještě jednou uviděl a požádal, abys mně odpustil.“

„To tam!“ a Kalina podal Chenierovi ruku.

„Ne, příteli, ty myslíš na to, co se mezi námi stalo, ale já tobě ještě jinak křivdil,“ a Chenier vypravoval, jak přišel do jeho kostela a viděl tam Zosii, jaké pak v něm vzniklo podezření, že Kalina, když

byl posledně u Cheniera, sobecky jednal a nepravdu mluvil, když tvrdil, že Zosia nic o jeho lásce neví. Vypravoval, jak je stopoval, maje oba v podezření, až se přesvědčil, že oběma křivdil. Teď ještě více by se mohl přesvědčiti, kdyby už nebyl, a to z nelíčeného úžasu, jenž byl patrný na tváři mladého hudebníka. Kalina žasl slyše, že Zosia chodívá do jeho kostela, že tam přicházívá později, a odcházívá časněji. Ona se mu o tom ani slovem nezmínila. Proč?! Zpráva ta byla pro něj důležita, cítil to a tušil, že v ní více obsaženo; byl by se nad ní zamyslil, ale Chenier ho vyrušil:

„Příteli, a do třetice se musím omlouvati," a tentokráte veselejší úsměv zjevil se na jeho rtech.

„Pro Bůh, co zas?"

„Budu upřímným. Víš, jak jsem si tebe vždy vážil, cenil jsem tvou povahu, tvé zlaté srdce; než jinak jsem tě nedocenil. Nemohu smlčeti, že teprve, když jsem tě v kostele uslyšel a pak často slýchal, poznal jsem, jakýs ty umělec, jakýs mistr! Nebýt tvé hry, snad bychom se byli více nespatřili."

Kalina byl jako u vidění. Po krátké pomlčce Chenier začal:

„Tvá hra ozřásla mým nitrem. Poznal jsem teprve nedávno, jaký poklad v tvé duši je ukryt, jak z něho plnou rukou rozdáváš, jiné blažíš, povznášíš a těšíš. Uvažoval jsem, co jsem proti tobě, cos ty už dokázal bez uznání, a kam jsem já dospěl, jak daleko před cílem uvázl jsem v pustých rozkoších. Tvé tony zahřměly mně do duše. Byl jsem už malátný, plný nechuti k práci, tebou jsem okřál. Svatě jsem si předsevzal, že v umění napravím to, kde jsem tak velice pochybil. To ještě, příteli, měl jsem ti říci, a děkuji ti za všechno." Kalina nemohl udivením promluviti.

Takto ještě nikdo nepromluvil o jeho nadání a umění, toho jakživ do sebe se nenadál. Byl rozpačit, nemohl hned promluviti, pak vyhrkl:

„A co nyní hodláš?“

„Ještě nevím,“ odtušil Chenier, a líce jeho se opět chmuřilo. „Jen tolik cítím, že tu, v tomto městě Faiaků nelze mně zůstati. Nevrátím se, leč by se jen mé jméno sem vrátilo, ovšem že slavnější než nyní.“ Chenier se usmál. „Rád bych jim dokázal, že i bez nich — a doufám, že toho dosáhnu, než to ještě v dalekém poli. Dříve musím do vlasti, na které jsem se bez toho prohřešil. Ale nechme toho, všude samý pelyněk. A co ty? Ty nesmíš nikterak zůstati v tom zakouti, v tom postranním kostelíku.“

„Oh, já se spokojím s menším. Stanu se varhaníkem nevelkého města doma, v Čechách.“

Chenier se velmi divil, Kalina pak vypravoval, že předevčírem dostal z Čech nabídnutí. Pak dodal:

„Přemýšlel jsem celý den, až jsem se rozhodl, že místo přijmu. Hmotně si nepřilepším. Budu však v domově, kde mi bude možná líp a samostatněji působit, a pak — pak — však víš, mně nelze takto žít —“ Sklopil zrak.

„Tak neustále se přemáhat, je to nad mé síly, těžko se rozloučím, ale bude líp —“

Chenier mlčel a zdálo se, že uvažuje. Pak se otázal, ví-li to již Zosia a co tomu říkala.

„Možná, že teď už to ví. Před chvílí nebyla doma, když jsem to Feliňskému pověděl.“

„A on?“

„Patrně byl překvapen. Rozuměl mi a litoval, zvykli jsme již na sebe, pak dodal, že bychom se beztoho snad rozloučili, on že pomýšlí se do Polska odstěhovat.“

Za řeči dostali se na cestu, kde bylo živěji. Chtěli se zase uchýlit na osamělejší nějakou stezku, v tom stranou zahrčel povoz a zazněl dusot dvouspřežení. Ohlednuvše se v tu stranu, spatřili kočár k nim jedoucí. Seděla v něm mladá, krásná dáma s nějakým statečným důstojníkem.

Kalina dobře viděl, jak Chenierovo líce zahořelo, jak oči široko se otevřevší upíral na krásnou dámu, jak dychtivě a napiaté, bez hnutí ji sledoval, až zmizela.

„To byla vévodkyně?" ptal se Kalina

Chenier přikývl.

„Ty dosud stůněš?"

„Ano, stůňu, to je to pravé slovo! Tolik hořkosti, muk i ponížení a přece nelze zapomenout! Oh ty neznáš té sžíravé vášně; a pomysli, že ta, již jsme zbožňovali, má nás za bídníka, za prodajné, bezectné" — Chenier stručně pověděl, co se s ním u vévodkyně stalo. Pak dodal: „Vidíš, ještě stůňu, ještě nemohu zapomenout. Připomínám si vše, a přece! Proto musím pryč daleko. Ona mně nedá pokoje, nedá mi pracovat."

Náhle, jakoby mu z nenadání něco připadlo, zastavil se, podal Kalinovi ruku a kvapně pravil:

„Mám nutnou cestu, brzo se uvidíme, s Bohem!" Odkvapil, prve nežli se ho přítel mohl zeptati, kam tak pospíchá. Tušil však, jaká byla příčina tak nenadálého kvapu. Kalina zamířil domů. Přemýšleje o tom, o čem byl právě s Kamillem rozmlouval, nedbal ani, že panuje neobyčejný ruch mezi procházejícími se, že se zhusta zastavují, skupiny tvoří, že sobě něco důležitého vypravují a se diví. Teprve když se ocitl na ulici, všiml sobě, že kolem nějaký jezdec, patrně kurýr, uháněl, a hned za ním druhý,

zatím co třetí téměř v tentýž okamžik opačnou stranou se hnal. —

Teď teprve zpozoroval Kalina, že lidé se zastavují, živě rokují, vůbec že se něco neobyčejného přihodilo. Již chtěl se u nedalekého hloučku zastaviti, v tom jej někdo volal. Byl to známý hudebník, s nímž nedávno při dvorním koncertu hrál.

„Co se to stalo, prosím vás?"

„Vy nevíte?!" divil se hudebník. „Toť nemožná! Vy byste nevěděl, že Napoleon opustil tajně ostrov Elbu?!"

Nežli Kalina mohl své podivení na jevo dát, vzal ho hudebník pod paždí a jal se mu podrobně vypravovati.

„Toť je věru komedie, ten těm pánům diplomatům rázem karty pomíchal! Co se už naradili, pletich a divných intrik nastrojili. A teď jako když hrom do vrabců. Z čista, jasna, z nenadání —"

„Tak přece mluvte

„Což nevíte? Metternich dostal depeši v noci na včerejšek, ale neotevřel ji až ráno. Byla z Janova, odkudž oznamoval generální konsul, že tam připlul anglický komisař a ptal se, neviděli-li Napoleona, že se z Elby ztratil, haha —"

„Pravíte v noci na včerejšek, a včera večer bylo ochotnické divadlo a zábava u císařovny!"

„Ovšem že, celý den se to utajilo, až se monarchové vzpamatovali a dohodli. Dnes už lítají adjutanti a kurýři na všechny strany světa. Však to byla včera poslední veselost. Slyšel jste co se o Talleyrandov' vypravuje? Včera ráno, ležel ještě v posteli, přinesli mu depeši. Jeho neť, vévodkyně z Dino, rozevře depeši a čte, že Napoleon se vrací do Francie. Co myslíte, že bylo její první slovo? ‚Napoleon se vrátil, ale co bude z našeho představení?!' Měla také

úlohu. ‚Odbude se,‘ odtušil klidně Talleyrand. Ale myslím, že to ve všech, jak se patří, hrklo. Však hle, tamhle náš bassista, ten jistě neví, co řekl Talleyrand a Metternich —“ a sdílný hudebník hnal se za svým známým, aby, Bůh ví po kolikáté, „podrobnosti“ o Napoleonovi a diplomatech vypravoval.

Neočekávaná zpráva, která způsobila po veškerém městě ohromnou sensaci a veliké pohnutí, přiměla i Kalinu, že na své záležitosti zapomněv přidal do kroku, aby ji mohl zvěstovati Feliňskému, jenž o tom, co se zběhlo, zajisté neměl ani potuchy. A věru, nevěděl nic.

„Nové zápletky, nová vojna! Co bude s Polskou?“ zvolal úzkostně starý sekretář, když byl vyslechl novinu, kterou Kalina přinesl. Zosia ji neslyšela. V pokoji nebyla, a ptáti se po ní v tu chvíli Kalina nechtěl.

Ještě chvíli rozmlouval se starým pánem o událostí, která bude míti netušené, dalekosáhlé následky, pak se měl k odchodu. V tom Zosia přišla. Již dlouho, dlouho nebyla tak zardělá; neobvyklá živost, ano veselí zračily se na její tváři.

„Ach, pan Kalina mne jistě předešel! Tolik jsem pospíchala, abych první tu velkou novinu přinesla. Jdu pozdě, není-li pravda?“

Mladý hudebník pozapomněl na odchod. Zosia vypravovala, co slyšela. Jak byla sličná, jak milá! A již s ní dlouho nebude! Teď teprve živě pocítil, jak těžko se bude loučit, jak trudno bude mu bez ní —

Když odcházel, zastavil jej Feliňski.

„A druhou novinu nepovíte?‘ Zosia neví. Slyšíš, Zosie, pan Kalina odjede, na vždy, do vlasti, do Čech!“ Zosia kladouc klobouček, který v ruce držela, na piano, rychle se obrátila a rozšířeným okem pohledla na otce, pak na Kalinu.

Chtěla se usmáti, jakoby nevěřila, úsměv však zmizel, když viděla vážné tváře obou mužů. To věru není žertem. Mlčela na okamžik, pak se tázala:

„A brzo již?“ Hlas její nezněl tak jasně jako před chvilenkou.

„Příštího prvního mám být na místě.“

Poledne již minulo a Kalina dosud přecházel svým pokojem. Přemýšlel, uvažoval. Z hlavy mu nešlo, co mu dnes Chenier pověděl o Zosii, a co před chvílí byl sám zpozoroval. Proč by tak jako kradí chodila do kostela? Ach, jak byla veselá a jak se pak zarazila, když uslyšela, že on na dobro z Vídně se odebéře. Kalina viděl náhlou změnu na jasném líci Zosiině a dosud zněl mu její hlas: „A brzo již?“

Teď, když měl odejíti, když odhodlal se, že všecko oželí, jakoby mu počalo svítati. Však nedůvěřoval si, přirozená skromnost jeho šeptala mu, že to nemožná, že se mýlí. —

* * *

Druhého dne, na večer, seděl Kalina ve svém pokoji a hleděl zamyšleně do soumraku, jenž na ztrnulé moře střech se ukládal. Prudké zaklepání vyrušilo jej z myšlenek. Ohlédnuv se spatřil Cheniera. Vstal uvítat jej.

Veselý jindy a lehkovážný malíř byl vážný.

Usedl na židli, na které někdy sedával, když dával se s Kalinou do družného hovoru. Rozhlížel se kolem.

„Všecko tu, jako bývalo,“ pravil Chenier pohnut, „všecko tu, i my; jen má spokojenost, mé štěstí se vystěhovaly. Jak mně dobře bývalo, tu to teprve cítím. A co ze všeho?“ Usmál se trpce a mávl rukou.

„Jak jsem citlivý! Co místo plno vzpomínek nedovede! Než, příteli, pro něco jiného jsem tu. Přišel jsem se rozloučit —“ A vstal.

„Ty bys opravdu chtěl, a tak záhy?“

„Není odkladu. Zítra se vydám na cestu.“

„Do Paříže?“

„Nevím, ale najisto do Francie tam, kde je Napoleon.“

„Jak že?!“

„Chci vinu smýt a pak povinnost káže —“

„Ty chceš k vojsku?!“

„Tak jest. Napoleon se vrátil, ten Napoleon, který zničil republiku. Ale on dal Francii slávu a moc a není takovým nepřítelem svobody jako ti všichni na kongressu a král Ludvík. Lepší Bonaparte nežli Bourbon. Vyzvídal jsem pilně. Napoleon šťastně přistál na francouzské půdě a všude se mu dobře daří. Jak by ne!“

Přistoupil ke Kalinovi, aby mu dal s Bohem.

„Se Zosií jsem se rozloučil. Byl jsem ráno v kostele a tam jsem ji naposled spatřil. Ach, byl bych tak rád s ní promluvil, ale přemohl jsem se a dobře tak. Bylo by —“

Zamlčel se, pak začal:

„Vím, že tě ani žádat nemusím, abys mne, bude-li toho třeba, se zastal. Můžeš-li, prosím tebe, promluv s Feliňským o mně. Povèz mu všecko. Doufám, že mně odpustí i Zosia —“

„Ach ty mluvíš, jako bychom se neměli do smrti uviděti!“

Chenier se usmál a pravil:

„Jdu na vojnu

„Piš brzo —“

„Budu, jakmile bude možná, vždyť bych se rád dověděl, jak v tomto domě —“ Rozhlédl se ještě

kolem, pak objal Kalinu. Loučili se, oba byli hluboko dojati. Kalina chtěl přítele k bytu doprovodit, on však nepřipustil. Sestupoval zvolna se schodů, které jindy, když se od Feliňských vracel, rozjařen živou radostí a štěstím, přeskakovával.

Na chodbě druhého patra se zastavil. Bylo tma a ticho Za dveřmi ozval se jasný, zvonivý smích — toť Kornelkův — a slyš! Melodický, jasný hlas chlapce jménem volá — Zosia!

V tu chvíli zapomněl Chenier na oslňující obraz vévodkynin. Stál tu nehnut a rozlítostněn.

Ó těch hodných lidí! Opustil je, zradil, hledal ráj a štěstí ve hluku světském a tam ho nenalezl. Tu stojí jako vyhnaný před rájem spokojenosti a rodinného štěstí.

Stál tak chvíli. Tmou ozvalo se jeho polohlasné „S Bohem!“ pronesené hlasem pohnutým, chvějícím se —

Bylo slyšeti kroky. Chenier opouštěl Zosiin práh, odcházel od svého štěstí.

Na chodbě tma a ticho.

Kornelek byl dnes velmi dovádivý, až jej mladá tetička musila napomenouti, aby tak nevyváděl, když tu mají hosta. Seděltě v zadním pokojíku u křesla Feliňského starý Jacek. Věděli, že dnes na jisto přijde. Zítra svatého Řehoře, svátek sekretářův, a tu co rok v předvečer toho dne přicházíval upřímný ten krajan s gratulací. Pokaždé přinesl malý dárek, dnes však sekretář nevolá svých dětí, aby jim ukázal, co mu pan Jacek přinesl. Již odchází; což tak záhy? Jak se usmívá, jak je vesel a do nedávna ještě byl zachmuřen a broukal ustavičně. Teď teprve volá Feliňski svou dceru. Vešla do pokojíku. Na stole před starým pánem leželo několik dopisů, které před veče-

rem, právě když přišel pan Jacek, dostal; patrně samá blahopřání. Vyňal jeden z nich.

„Přečti si, Zosie, co ti píše kmotřička.“

Hraběnka Potocká ráda svolovala, aby se k ní na Zofiówku přistěhovali, a zvala, aby tak co nejdříve učinili, slibujíc zároveň starému pánovi, že se o Zosii, svou kmotřenku, postará.

„Nuže, pojedeme?“

„Pojedeme a raději dříve, chceš-li.“

Starý pán se jen usmál a nic se nezarazil, že teď Zosia by s větší chutí se stěhovala, než onehdy, kdy jí svůj návrh oznamoval.

„A teď bys ráda viděla dar páně Jackův? Ó, ten je letos zvláštní. Nelze ho viděti, toliko slyšeti. Cenný to pro mne dar — i pro tebe. Zbavuje nás všelikých starosti. Především vrátil se do Vídně z Cařihradu hrabě Gorecki, nejstarší a nejlepší přítel nebožtíka pana hraběte. Byl při vyslanectví a mířil zrovna na své statky na Litvě, ale cestou dověděl se o smrti svého přítele. Pan Jacek se nemýlil, že nebožtík pán měl poslední vůli; svěřil ji hraběti Goreckému, a ten proto přijel do Vídně, aby vše s dědicem vyrovnal.“

„A jsou veliké změny?“

„Nejsou. Celkem zůstane vše synovci, jen nějaká značná suma ustanovena na malířská stipendia a určeno výslužné služebnictvu a úředníkům. Jackovi a mně dosavadní plat, a slyš, i na tebe vzpomněl, ta dobrá duše, i na Kornela, aby mohl studovati. Pan Jacek to ví již druhý den, ale mlčel až do svátku. Není-li to skvostný dar?“ —

* *
*

Kornel už dávno spal a dědeček jeho dosud rozmlouval s dcerou. Byl to hovor velmi vážný. Když

pak Zosia ulehla, nemohla usnouti. Myslila na to, co jí otec svěřil. Řekl jí:

„Zosie, když mi Kalina včera oznamoval, že se odstěhuje z Vídně, viděl jsem mu na očích, že se nerad, tuze nerad k tomu odhodlal. Pravil jsem, že tu jemu kyne pěkná budoucnost, doma že se však sotva čeho dodělá. Odvětil, že po slávě netouží. Tu zase já: Vím, že vás ještě něco jiného odtud pudí, a tuším, co to je. Věřte, že toho srdečně lituju, nebo si vás velice vážím. On pak, že dobře jsem tušil, dobře pozoroval, že má tebe z té duše rád, že však takto zůstati, přemáhat a utajovat se není déle možná.

‚Vím,' pravil, ‚že náklonnost má je bez naděje, a kdyby nebyla, mohl-li bych panně Zosii poskytnout toho, čeho zasluhuje?'

Je to statečný, poctivý muž, jenž mnoho zkusil, že ani toho netušíme. Prosil mne, abych se tobě o tom nezmiňoval. Slíbil jsem a těšil jej. Dnes však za těchto zpráv mám za svou povinnost, abych ti to oznámil —"

A políbiv Zosii na čelo s takovou ji propustil.

Teď ještě na to myslila.

Dokud k nim Chenier chodíval, nevšímala si Kaliny bedlivěji, a nebyla by také mohla co zpozorovati; tak se tajil. Pak když nastal onen smutný čas, zatmívaly se jí oči pro zhrzenou lásku a nedbala ničeho. Až pak začala prohlížet a tu musila především zpozorovati Kalinovu oddanost. Byla jí hluboce dojata oné noci, kdy za ni bděl, vídala ji každého dne, začala ji pozorovat i ve hlase, i ve slově i tajeném pohledu, až pak zaznělo jeho: neplačte! Tu již nepochybovala.

Byla Kalinovi vděčna, vážila si ho, přála mu, však srdce její nevzplánulo oním žárem, kterým ku Chenierovi planulo. Z počátku vzpomínala co chvíli na sličného malíře, ale co pak o něm uslyšela! Jindy

zachvěla se v nitru, pomyslila-li, že by Chenier se mohl vrátiti. V nejtajnější hlubině svého srdce také si přiznala, že by mu odpustila, kdyby přišel s upřímnou láskou. Ale teď už věděla, co dělal, a že už nebude nikdy, co bývalo, byť i Chenier přišel. To již nebyl ten Kamill její první, mladistvé lásky. Zářivý obraz jeho se zakalil, zachmuřil, a vedle něho teď někdy zjevoval se mírný, snivý obličej jeho přítele, jenž čím dále tím jasněji, poutavěji i častěji se jí zjevoval. Až pak v kostele Kalinu zcela poznala.

Ani nevěděla, jak rozhodný byl ten okamžik. Od onoho dne vábilo ji cosi do onoho chrámu a tam každého jitra z té duše a pobožně naslouchala povznášející hře Kalinově. Když jí připadlo, aby se mu o ní zmínila, zarazila se a stajila vše, i otci nepověděla.

Teď již se těšívala na příchod mladého hudebníka. Byl-li u nich, necítila sic onen ohnivý rozruch jako při Chenierovi, ale bylo jí milo a volno, byla spokojena. Ani nevěděla, že tiché štěstí se u nich usadilo.

Než všecku tu náklonnost neměla za lásku. Jmenovala ji přátelstvím. Když však Kalina jí oznámil, že na vždycky odjede, ztichlo jí srdce leknutím a poznala, že mladý ten umělec jest jí více než přítelem.

Už si toho sama nezapírala. Proto dnes večer byla ochotna, že učiní po přání hraběnky Potocké. — Což tu již ve Vídni.

XXVII.

Druhého dne ráno, když bylo po mši, vycházel Kalina z kostela. Byl zamyšlen, nevšímal si nikoho. Tu však zazněl opodál hlas, jenž u něho všechno zmohl. Spatřil Zosii vedoucí pod paždí svého otce.

Chvátal k nim. Zosia byla poněkud bleda, ale v jasných očích zářila jí tichá radost a spokojenost. Feliński se usmíval.

„Jsem dnes poprvé venku. První má cesta byla do kostela poděkovat Bohu, a pak je můj svátek. Jdu si k vám pro gratulaci. Ale vyprosím si ji až o snídani, ku kterému vás zvu, a doufám — není-li pravda?"

Kalinovi bylo všecko s podivením, i že sem přišli, i že na něj čekali. Feliński jakoby četl v jeho hlavě. „Divíte se asi, že jsme šli tak daleko, až do vašeho kostela. Zosia mne sem zavedla. Dnes ráno teprve, když jsme vyšli, se mně vyznala, že sem často chodívá a vás poslouchá —"

Starý pán pořád vesele, Zosia se zarděla.

Při snídani setkal se Kalina s Jackem.

Staří páni byli rozjařeni; Zosia tu hostům sloužila, tu s nimi seděla. Pan Jacek připil starému svému příteli, ten pak pozdvihl sklenku na věrné, upřímné přátelství i sousedství a na konec pak ku Kalinovi se obrátiv dodal:

„A neopouštějte nás!"

„Vždyť také odjedete! Což bych tu měl?!"

„A kdybychom zůstali?"

„Ach, ano, ano, zůstaňme!" zvolala živě Zosia a přivinula se k otci.

Kalina dobře viděl, jak při slovech otcových sebou hnula, jak jí zrakem a v líci radost zašlehla.

„Sami ne —" odvětil Feliński usmívaje se.

Zosia na okamžik hlavu nachýlila, pak vzhlédla ku Kalinovi a pravila:

„Musíte opravdu odejíti?"

„S v á m i zůstanu!" zvolal radostně Kalina a podal jí pravici.

V ten okamžik zazvonily sklenky starých pánů a srdečné, staropolské: „Kochajmy sie!“ zaznělo vesele pokojem.

Kalina byl radostí jak opojen. Cítil, že je rozhodnuto, a sice tak, jak by se byl do nejdelší smrti nenadál.

Ale ještě téhož dne byla Žofie živě připomenuta na svou první lásku. Dostalaf odpoledne list, a když se na podpis podívala, zachvěla se.

List byl od Cheniera.

Oznamoval jí, že odchází na dalekou cestu, ze které sotva že do Vídně se vrátí, a proto že dovoluje si za této okolnosti list jí zaslati. Prosil ji, aby jej laskavě přijala a uvěřila mu, prosil ji, aby mu odpustila to, čím se na ní provinil, on sám že nejvíce toho želí a za to pyká. Bylo jeho vroucím přáním, aby s ní ještě jednou mohl promluvit, ale že se toho obával. Viděl ji naposledy v kostele a tam ji v duchu odprošoval a klid a štěstí přál.

Vypravoval upřímně, jak se poprvé do onoho kostela dostal a ji tam spatřil, pověděl o dojmu, jakého tam zažil, vyznával však také, jak jí a jmenovitě jich příteli Kalinovi ublížil.

„A teď dovolte,“ psal doslovně, „abych přidal k listu, jenž vlastně má vás odprosit a vám poslední s Bohem dáti, ještě zprávu o příteli Kalinovi, kterého, vím, vždycky jste si velice vážila. Již víte asi, že chce Vídeň opustit. Cítím, že mou svatou povinností, abych o něm pověděl, co vím a co on, jak znám, by navždy zakryl rouškou nejhlubšího mlčení. Nevím, jak mou zprávu přijmete. Budiž o ní výklad jakýkoliv, já jen dobré zamýšlím.“

I vypravoval, jak Kalina, city své přemáhaje a sebe zapíraje, jej, Cheniera připomínal, nabádal; vyznal se kajícně, jak Kalinovým působením znova k Fe-

liňským přišel, jak se jí zastal, až ve hněvu se rozešli; jak nejposléze byl hrou Kalinovou dojat a přemožen. „Je v tom mnoho pokořujícího pro mne, ale vyznávám se upřímně, poněvadž tím snad aspoň částečně napravím svou vinu. Odcházel bych pokojnější, kdybych věděl, že jste mně prominula, že jste šťastna. Já potrestán jsem svou neblahou vášní, která se mnou odchází.

Buďte šťastna, šťastna! —"

Zosia četla sotva dýchajíc, a četla poznovu. Zrak se jí kalil, slzy zaleskly se jí na líci. Sklesla do křesla a držíc list v ruce hleděla před se.

Dočetla se netušených věcí. Cítila šlechetné jednání Kamillovo.

Pak připadlo jí: „A on ji ještě miluje!" Ale nade všechno dojímala jí obětivost, nezištná láska Kalinova.

Zaslechla kroky. Vedle ní stál ten, o kterém právě četla. Vstala rychle; oči i rty její blaženě se naň usmály.

Tak ho ještě nikdy nevítala. Podala mu list.

Když dočetl, chtěl promluvit; ale vida Zosiiny oči, které na jeho tváři tak zářivě tkvěly, zapomněl na řeč a spustiv list chopil se jejích rukou a přivinul dívku ku svým prsům.

XXVIII.

Prvé jednání hrozného velkolepého dramatu Waterlooského, komponovaného velikým poetou bitev, bylo odbyto.

Napoleon, mistrně rozloživ své sbory, napadl pravé křídlo a střed Angličanů. Všecky pohyby sborů francouzských dály se za pronikavého, ohlušujícího

hlaholu rohů, trub a bubnů, a ve hrozné hřímání děl a rachocení pušek zvučely sborové, rozohňující zpěvy nového císařství i z dob republiky.

Již nadešlo jednání druhé. Bitva se rozzuřila a blížila se svému vrcholu, když anglický střed jal se kolísat a ocitl se v největším nebezpečenství. Napoleon byl jist svým vítězstvím. Strojil ještě mohutný a poslední útok, aby vypudil Wellingtona z výhodného postavení na výšinách Mont St. Jeanských. Ustanovil k tomu pět praporů gardových, které ještě nebyly v ohni, a s nimi všecko boje schopné mužstvo blízkých oddělení.

Napoleon jel podél šiku a volal na staré, v bitvách otužilé granátníky, že jim svěřuje osud Francie.

„Vive l'Empereur!" bylo hřímavou, nadšenou odpovědí. A již se hnuli, útok nastal.

Bylo okolo sedmé hodiny odpoledne

Brunšvičtí neodolali prudkému návalu a dále, v před hnaly se prapory francouzské. Vévoda Wellington vede jim vstříc posledních šest praporů své gardy a palba její zhoubně působí v řadách útočníků. Generál Friant padá těžce raněn k zemi, po něm hned generál de Michel. Proud útočný počíná se zarážet, ale generál de Morvan hřímavým hlasem pobízí ku předu. V tu rozhodnou chvíli přihnal se na cválajícím koni maršálek Ney, „nejstatečnější statečných", a staví se v čelo. Obnaženou šavlí ukazuje proti nepříteli, a volá, pobízí. V tom vzepjal se jeho kůň — naposled — a již klesl k zemi, jakoby mu někdo nohy podťal. Maršálek pod ním, však vydral se a pěšky vede dál útočící zástupy. Již vrazili na nepřítele, zatlačili, rozehnali jeho přední šik, a první prapor druhého tirailleurského pluku vrhá se na anglickou batterii, která z nedostatku náboje před chvilkou umlkla; mužstvo však jí hájí zoufale. V krutém

tom zápasu muže proti muži první proklestil si cestu k anglickému dělu mladý francouzský voják. Vítězoslavně vykřikl: „Sláva Francii!“ — a sklesl vedle děla. Padná šavle anglického důstojníka srazila jej k zemi.

Tak skonal Kamill Chenier, dobrovolník ve vojště Napoleonově. Padl toho okamžiku, kdy výšiny Mont-St. Jeanské byly opanovány vítěznými jeho krajany, kdy štěstí válečné se na ně usmívalo a jim kynulo. Padl chrabře, bojuje pro vlast, v blaženém domnění, že Francie vítězí.

Již neslyšel, jak pojednou vzduchem otřásl hromový pokřik: „Scotland for ever!“, neviděl, jak bělavými mračny válejícího se dýmu přilnaly se jako krupobití sbory druhého šiku anglického, synové hornatého Skotska ve krátkých suknicích, nahých kolenou a stehen, neviděl, do jaké tísně nyní Francouzové se dostali, jak nastal toho dne nejkrvavější, nejstrašlivější boj pěchotný.

Minula sedmá hodina. —

V této rozhodné chvíli přispěl Angličanům Ziethen se svou první jízdní brigadou na pomoc a vpadl Francouzům v pravý bok.

Nastalo třetí jednání.

I neviděl Chenier, jak kamarádi jeho ustupují s výšin krvavě dobytých, neviděl, jak celá armáda francouzská couvala, prchala, až zbytkové její dali se na zmatený útěk — i sám Napoleon. —

XXIX.

Minula čtyři léta. Za jasného, červnového dopoledne odbýváno v děkanském chrámu českého města N. slavné rekviem za zesnulého hraběte M. V ko-

stele byl mladý hrabě, syn nebožtíkův, a s ním jeho hosté, kteří u něho v zámku nad městem se vypínajícím meškali. Zvláštní pozornost na se poutala vévodkyně z Acerenza, kterouž mladý hrabě po odbyté bohoslužbě ku kočáru doprovázel.

„Byla jsem překvapena výtečnou hudbou," pravila svému průvodci, když chodbou kostelní se ubírali. „Také nevšední zpěvačka zpívala."

„Výborná ta hudba je zásluhou nového ředitele kůru, a ta zpěvačka, toť jeho žena. Však tu je on i ona."

Vévodkyně sestupující se schodů viděla pod nimi štíhlého mladého muže, v jehož rámě zavěsila se mladá jeho žínka.

Kalina se Zosií stáli pode schody hledíce ku dveřím, jakoby někoho čekali; spatřivše však vrchnost obrátili se a šli. Vévodkyně, vsednuvši do vozu, hleděla za nimi.

Již na třetí rok byli spolu. Od svátku starého Feliňského minulo dobrého půl léta, nežli požádal Kalina za ruku Žofiinu. Za tu dobu sblížili se ještě více a přilnuli k sobě ještě srdečněji.

Kongress rozešel se a naděje Feliňského nesplněny. Království polské neobnoveno, roztržení jeho na novo ztuženo a dokončeno. Křivda do nebe volající zůstala bez nápravy. Pln trpkosti, hněvu i zármutku odstěhoval se věrný Polák do Krakova, kdež zůstal alespoň stín bývalé volnosti.

„Chci vnuka vychovati dobrým Polákem a zemříti na rodné půdě!"

Pan Jacek šel s ním. —

Zosia byla dnes velice překvapena.

V poledne doručen jí lístek, kterým ji vévodkyně z Acerenza zvala k sobě na zámek.

„Jak se o mně dověděla a co mi chce?“ ptala se udivená Zosia.

„Jsem tomu velice povděčen. Můžeš posloužiti památce Chenierově,“ odvětil manžel.

Vévodkyně přijala ji v parku, v osamělém místečku, sedíc na březové lavičce pod starým dubem. Hleděla okamžik zkoumavě na švarnou, svěží ženušku, jež před ní úctyplně, ale nikoliv ostýchavě stanula.

„Slyšela jsem vás dnes a obdivovala jsem se vašemu zpěvu, a jak jsem vás spatřila, ihned jsem vás poznala. Také jsem se dověděla překvapujících novin. Jste vdána, a delší dobu již —“

Zosia pověděla.

„I s vámi stalo se jako téměř s každou dívkou. První láska ji sklame, pak vdá se přece, třeba za nemilovaného muže, aby —“

„Výsosti,“ vpadla jí Žofie živě do řeči. „Bývá tak, ale jsem tak šťastna, že mohu o sobě tvrditi, že jsem výjimkou.“

„Vy svého muže milujete? Jste šťastna?“

„Jsem!“ a z tonu kvapné, určité odpovědi bylo viděti, že je pravdivá, ze srdce.

„Je-li možná! A netoužíte nikdy po minulém čase?“

„Jak bych mohla toužit, jsem-li spokojena?“ a za řeči naznačila Žofie vévodkyni, jak se s Kalinou sblížila, jak oddaná byla jeho láska.

Líce mladé ženy se za vypravování zardělo.

Vévodkyně mlčky poslouchala, a v duchu tesknĕ se jí ozvalo:

„Tedy přece!“

Přesvědčila se, že je láska, o jaké snívala; přesvědčila se, také, že láska, jež první ve srdci vypučí nebo rázem vyšlehne prudkým zážehem, plná rozkoše i muk, je krásným, blaženým snem, jenž málo komu

se vyplní, a zmizev vícekráte se nezjeví, že však i po něm možná milovat a šťastným býti.

„Máte-li rodinu?“

„Synáčka, Výsosti —“ Vévodkyně viděla, jak ucc mladé ženky všecko štěstím zazářilo. V ten okamžik pocítila vznešená dáma osten závisti.

Vstala, a Zosia měla se k odchodu. Přerušivši pojednou mlčení, odvážila se vyříditi to, co jí muž uložil, jak totiž Chenier u vévodkyně byl očerněn, že nikdy nebyl ve spojení s kapelníkem jakéhosi divadla, aniž že tam vystupoval.

Vévodkyně se zarazila. Pak otázala se tišším hlasem:

„Víte-li, že skonal?“

Žofie vážně odtušila, že muž je o tom přesvědčen, poněvadž by byl Chenier jistě dle svého slibu psal, kdyby na živu byl zůstal.

„Vím to najisto z francouzských novin, z popsání bitvy u Waterloo. Skonal důstojně —“ doložila vévodkyně, a kvapně Žofii propustila.

Pak dala se hloub do parku. Byla hluboce pohnuta.

Obsah prvé části.

	Strana
I. Mše tříkrálová	7
II. »U Maňasů«	18
III. »Slepý mládenec«	23
IV. »Vlastenci«	29
V. Vévodkyně	42
VI. Zkouška	57
VII. Episoda	79
VIII. Vévoda	84
IX. Hostina	94
X. Spojenci	103
XI. Audience	119
XII. Ve škole	129
XIII. V zámeckém příkopě	131
XIV. Koniáš redivivus	138
XV. Ženichové	149
XVI. Návrh	155
XVII. Námluvy	163
XVIII. Don Juan	170
XIX. Varia	186
XX. O samotě	197
XXI. První srážka	203
XXII. Dvě Mařenky	215
XXIII. Zápasy	226
XXIV. Shledání	236
XXV. Ples	255
XXVI. Dvojí dostaveníčko	267
XXVII. Finale	285

20.3 Bk

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 122628362

NÁKLADEM
J. OTTY V PRAZE